
NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 06822876 0

P. DOMINICI SCHRAM

BENEDICTINI BANTHENSIS
S. THEOLOGIÆ, ET S. S. CANONUM
PROFESSORIS EMERITI,

ANALYSIS
OPERUM
S. PATRUM, ET SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM.

TOMUS I.

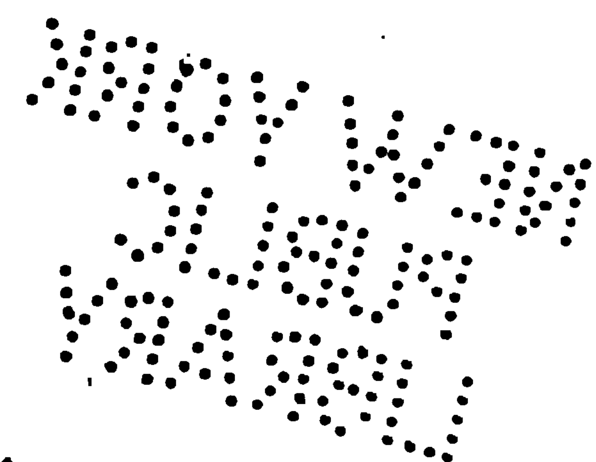
CONTINENS OPERA
S. BARNABÆ. HERMÆ PASTORIS. S. CLEMENTIS PAPÆ. S. IGNATII EPISCOPI, ET MARTYRIS. S. POLYCARPI EPISCOPI SMYRNENSIS, ET MARTYRIS. S. DIONYSII AREOPAGITÆ. S. JUSTINI PHILOSOPHI, ET MARTYRIS. TATIANI ASSYRII. ATHENAGORÆ PHILOSOPHI CHRISTIANI. S. THEOPHILI EPISCOPI ANTIOCHENI. HERMIÆ PHILOSOPHI.

CUM
DUPLICI INDICE,
UNO OPERUM PATRUM, PUNCTORUM DOGMATICORUM, ET MORALIUM, ALTERO RERUM MEMORABILIUM.

SUPERIORUM PERMISSU, ET APPROBATIONE.

AUGUSTÆ VINDELICORUM,
SUMPTIBUS MATTHÆI RIEGER P. M. FILIORUM.
MDCCLXXX.

APPROBATIO.

Sapientiam omnium antiquorum exquiret, Sapiens. Ecclef. 39. Hanc Regulam fecutus eft Vir clariffimus R. P. DOMINICUS SCHRAM Benedictinus Banthenfis in præclaro opere infcripto: *Analyfis Operum SS. Patrum, & Scriptorum Ecclefiafticorum.* In hoc enim Opere fanam Doctrinam, & abundantiffimam Sapientiam exhibet, queis fancti Patres, & Ecclefiaftici Scriptores de Sæculo ad Sæculum fundatam a Chrifto Ecclefiam illuftrarunt, ut Orthodoxi juxta veritatem ftantes, & tenentes traditiones, quas didicerunt, non circumferantur omni vento Doctrinæ, neque Doctrinis variis, & peregrinis abducantur. Luce igitur publica donetur, ut illuminet quemvis Lectorem ad confequendam æternam falutem. Ita cenfeo, Auguftæ Vindelic. die 13. Julii An. 1779.

JOS. ANT. STEINER,
SS. Theol. Doctor, Eminent. ac Sereniff. Elect. & Archiepifc. Trevir. & Epifc. Auguft. Confil. Ecclef. Major Pœnitentiarius, Vifitator Gen. Confift. Affeffor, & Librorum Cenfor.

Imprimatur: ex Vicariatu.

JOANNES HERZ,
SS. Theol. Licent. Eminent. ac Seren. Elect. & Archiepifc. Trevir. & Epifc. Auguft. Confil. Ecclef. Confift. Affeff. & Provicar. in Spiritualibus General. nec non Canon. ad S. Gertrudem.

PRÆFATIO.

Sacram Scripturam non continere omnia ad ſalutem ſcitu, & creditu neceſſaria, ſed præter eam Traditiones Divinas, ſeu Verbum Dei traditum, tamquam Fidei, & Morum Regulam, in quo multa ad ſalutem neceſſaria tradantur, eſſe admittendas, paſſim probant Theologi, & oſtenſum fuit in Compendio Theologiæ *tom.* 1. §. 12. Ejusdem Traditionis ſummam eſſe in Jure Eccleſiaſtico auctoritatem, probatum fuit in Inſtit. Jur. Eccl. *tom.* 1. §. 24. Ad cognoſcendam autem, & conſervandam Traditionem quoad doctrinam, & mores puram, & ab omni cor-

uptione illæsam tutius medium non
quam unanimis omnium Ecclesiæ Pa-
ı consensio, qui illius testes omni ex-
ione majores existunt. *Comp. Theol.*
ı. §. 13. Unde dignas Deo grates
ndere non possumus, quod omni fere
pore præclaros hujusmodi Viros susci-
rit, qui dogmata, moralem, & Ec-
asticam Disciplinam sui sæculi incor-
am nobis suis in scriptis tradiderunt.

Sane Patrum Auctoritas maxima sem-
in Ecclesia fuit: enimvero Concilia
quissima summæ hujus observantiæ
lentissima nobis argumenta exhibent,
pparet ex Actis Concilii Ephesini con-
Nestorium; Chalcedonensis contra Eu-
nen, & reliquorum. Quin & ipsi
. Patres posteriores doctrinam suam
rum Antecessorum authoritate confir-
unt: sic præter alios S. Irenæus in suis
ersus hæreses libris eas argumentis,
extibus S. Clementis Papæ, S. Ignatii
ioch. Ep. S. Polycarpi Smirn. Ep. &

rent, ex quo proinde infer
nus *Epist* 148. *ad Fortun*, c.
de istis Scriptoribus, ac de L
cis S. Scripturæ judicium fer
& consequenter omnibus lice
men sanctis Ecclesiæ Doctorib
verentia, errores illos improl
jicere.

Ad cognoscendam autem
tem Auctoritatis Patrum, illi
ctores privati, vel ut Doctor
& testes illius doctrinæ spec
Ut Doctores privati peculiar
niones proponunt, & tantum
Auctoritas, quantum allata

Proinde pondus Auctoritatis Patrum proprie reſidet in unanimi eorum conſenſu cum fide, ſeu Traditione Eccleſiæ: nec utimur illorum auctoritate ad Catholicas Veritates confirmandas, ſed auctoritate ipſius Eccleſiæ, ſive Traditionis, cujus nobis depoſitum Patres conſervarunt.

Porro ut ea, quæ Patres proprio marte proponunt, ab eo, quod nomine Eccleſiæ docent, rite diſcernantur, ſequentes Regulæ obſerventur. 1. Patres ut Doctores Eccleſiæ, & teſtes Traditionis loquuntur, ſi juxta Vincentium Lirinenſem *Commonit. par.* 1. habeant *Univerſitatem, Antiquitatem, & conſenſum*: ſcilicet, ſi in iisdem deciſionibus unanimiter ſentiant, & antiquiores cum recentioribus perfecte concordent. 2. Si dictæ modo conditiones adſint circa veritates, quæ ad Dogma, ſeu mores ſpectant, ſive ſpeculativæ ſint, ſive practicæ. 3. Quando ſtylo decretorio loquuntur, & ſententias ſuas veluti fidei veritates tradunt, eique contradicentes ut

 hære-

aliter Sabellium Personas Divinas simul confundentem impugnant. S. Augustinus liberum arbitrium aliter contra Manichæos illud negantes, aliter contra Pelagianos supra gratiam illud extollentes propugnat.

3*tio*. Quodsi hac præcautione adhibita difficultas in aliquo Patre occurrens necdum solvi queat, cætera ejus opera consulantur; ut principia illius penitius cognoscantur, ex quibus loci obscuri sensus facile declarabitur.

4*to*. Distinguenda sunt ea, quæ Pater aliquis in juventute scripsit, ab illis, quæ in provecta jam ætate exaravit: sæpe enim in senectute aucta annis eruditione revocantur dicta juventutis, uti in S. Augustino apparet, qui sub finem vitæ suæ peculiares Retractationum libros edidit.

5*to*. Eodem modo distinguere oportet inter ea, quæ Patres ex professo pertractarunt, & illa, quæ obiter solummodo asserunt. Sic ex S. Augustini libris argumenta pro libero arbitrio ex Tracta-

tibus

tibus contra Manichæos: pro neceſſitate vero, & efficacia gratiæ, ex libris contra Pelagianos petenda ſunt.

6to. Auctoritas Patrum illorum, quos Deus ſpecialiter ad defenſionem aliquarum fidei veritatum contra oppugnantes eas hæreticos ſuſcitavit, illorum auctoritati præferenda eſt, qui eas leviter tantum attigerunt. Talis eſt auctoritas S. Athanaſii circa Divinitatem, & Conſubſtantialitatem Filii Dei. S. Gregorii Nazianzeni circa Divinitatem Spiritus Sancti. S. Cyrilli Alexandrini circa Incarnationem Verbi. S. Auguſtini circa myſterium Gratiæ.

7timo. Opera Patrum genuina a dubiis, & ſpuriis ope Critices rite ſecernenda ſunt: & conjectura pro eorum veritate eſſe poteſt, ſi ipſe Pater pro auctore alicujus operis ſe declaravit. Hæc conjectura ex eo roboratur, ſi ſubſequentes Scriptores illud ipſum opus illi adſcribant; ſi doctrina ejus cum doctrina aliorum illius operum concordet; ſi omnia tempori, loco, perſonis, Auctoris ingenio, ſtylo, & phraſi

tionibus Patrum doctissim
tis, ut plures alios omitta

Ratio jam nunc redde
quod modo aggredior.
rum S. S. Patrum, & Scri
siasticorum voco; non s
diffusam ipsissimis eorum
tam, ac eousque ordine ch
ductam, quousque beni
vires, & vitam mihi conce
autem opere hunc semper
bo. *Primo.* Cujuslibet
tiam, genus, scripta, tum
spuria, tum dubia, & Ed
breviter referam, absque e

Secundo. Argumentum, & Scopum iiuscujusque operis, & occasionem, qua, contra quos scriptum fuerit, exponam; ıdque, si commodum fuerit, juxta Scri- oris mentem in suas partes distribuam.

Tertio. Analysin ipsius operis ita insti- am. Editionibus Patrum optimis utar, Summaria cujusque Sectionis, vel in ırgine, vel in contextu, ubi nexus, vel aritas requirit, assignabo: & connecten- ı inter se conjungam notato in margine ımero Sectionis, qui in ipsa Scriptoris dirione adhibita, vel ejus pagina reperi- ır. Argumenta eo ordine, quo Scriptor ısis ejus verbis, relectis tamen non admo- ım necessariis, proponam. Digressiones a roposita materia annotabo, illisque ex- ensis ad principalem Scopum lectorem ducam; & ut mea additamenta a verbis uthoris distingui queant, verba Scripto- is per hæc signa „ , & ubi aliqua omisi er hæc puncta . . . indicabo. Textus, & listorias S. Scripturæ, item Philosopho- ım, Poetarum, aliorumque Scriptorum,

quos

quos Patres subinde fuse secundum inte gra capita allegant, ita referam, ut ea so lum, in quibus vis argumenti sita est, ex hibeam; vel loca S. Scripturæ subinde tan tum per citationes ostendam. Amplifica tiones, præsertim nimis Allegoricas, repe titiones, ac alia non usque adeo necessari omittam. Opera spuria, & summe dubi non attingam: ex genuinis autem illa præ cipue seligam, in quibus Scriptores mate riam aliquam ex professo pertractarunt.

Quarto. Difficultates, & obscuritates quæ in Patrum operibus occurrunt, si le viores sint, in contextu per breves nota parenthesibus inclusas, & vel distincto charactere expressas, vel subinde per am pliores explicationes pro claritate itiden contextui adnexas, ab eo tamen discretas elucidabo. Errores vero, in quos non nulli Patres lapsi sunt, vel graviores diffi cultates per notas fusiores sectioni subje ctas explanabo: quæ potissimum ex eru ditissimis novissimarum S.S. Patrum Edi tionum præfationibus, dissertationibus

nota

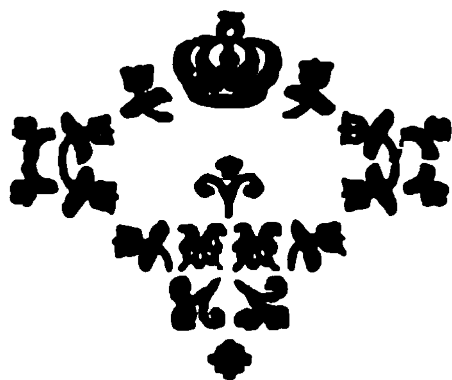
inibus, variantibus lectionibus, lo-
ı obſcuriorum explicationibus, &
ım ipſorum correctionibus, ac præ-
:x aliis Authoribus, & maxime ex do-
ıa Concordantia S. S. Patrum Græ-
:que Latinæ Fidei R. P. D. Bernardi
:hal O. S. B. cujus præclariſſimi ope-
æſens hæc Analyſis, & ſupplemen-
& continuatio eſſe poterit, excer-
ınt.

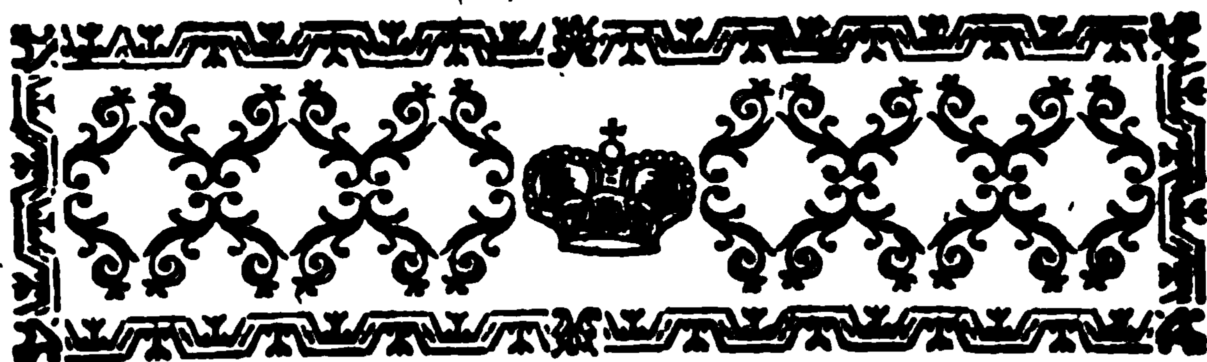
uinto. Denique, ut hæc Analyſis
logis, Canoniſtis, Concionatoribus,
is, quin & Philoſophis, Hiſtoricis,
iquis, quibus omnibus opera SS. Pa-
& Scriptorum Eccleſiaſticorum exi-
utilitatem præſtant; majori, & fa-
uſui eſſe queat, duplici Indice ſin-
Tomi inſtruentur. Horum primus à
Tomi poſitus præcipua Puncta Dog-
a, Moralia, & Diſciplinaria juxta
um prælaudati R. P. D. Bernardi Ma-
l complectetur ad ſuos articulos re-
a, quæ quivis Scriptor in ſuis operi-
ertractavit; ita ut Lector hujus In-
dicis

dicis ope illa unico quasi intuitu inspicere possit. Sic si de S. Scriptura sermo sit, deprehendet S. Clementem, S. Ignatium, S. Justinum &c. de hoc objecto tractasse. Alter Index, ad calcem cujuslibet Tomi collocatus, erit Alphabeticus, & res quascunque memorabiles in eo contentas indicabit.

Hac methodo studium S. S. Patrum, Doctorum, & Scriptorum Ecclesiasticorum, illis alleviabitur, qui ipsorum opera in amplis voluminibus legendi, vel otio, vel mediis destituuntur. Quivis etiam compendiosam Patrum, & Scriptorum Ecclesiasticorum Bibliothecam moderatis sumptibus sibi comparare poterit, in qua non truncatos Patrum textus, sed juxta regulas paulo ante traditas, Scopum illorum, stylum, Phrasin, & Argumentorum vim in ipso fonte perspiciet, omnesque, qui fidelium directioni, & instructioni, sive in Cathedris, sive in Pulpitis incumbunt; imo, non solum omnes Ecclesiastici, sed etiam sæculares laici Doctrinæ Christianæ cog-

ıoſcendæ, ſuæque ſalutis aſſequendæ i in hoc opere reperient, quidquid ſanctiſſimi æque, ac doctiſſimi, docen-ɔs Spiritu Sancto, pulchri, ſani, & ;ioſi in præſtantiſſimis ſuis Scriptis no-reliquerunt, quæ nonn improbo, li-ɔio, ſtudio ex ipſis hauri poſſent. At-hic eſt finis qualiſcunque laboris mei, ibentiſſime immoriar, cum, uti pro-Numine ſpero, cedat ad majorem s hujus Omnipotentis Dei gloriam, ium inſtructionem, & ſalutem, & æ Romanæ, Catholicæ Eccleſiæ exal-ıem, cujus infallibili judicio, & cen-velut obedientiſſimus Filius Scripta ɔromptiſſimo animo ſubjicio.

INDEX

OPERUM PATRUM, ET PUNCTORUM DOGMATICORUM, MORALIUM, ET DISCIPLINARIUM,

QUÆ IN HOC TOMO I. CONTINENTUR.

Primus numerus paginam, secundus sectionem, tertius numerum marginalem indicat.

Tem-

Mandata Dei.

Gratia Dei.

Angeli.

Ecclesia.

Nuptiæ.

PUNCTA MORALIA.

Adulterium.

Bona opera.

Cupiditas mala.

Detra-

Index Operum Patrum,

PUNCTA MORALIA.

Inca

Humilitas.

Martyrium.

Oratio.

S. POLYCARPI EPISCOPI SMYRNENSIS EPISTOLA. pag. 105.

PUNCTUM DOGMATICUM.

PUNCTA MORALIA.

S. DIONYSII AREOPAGITÆ OPERA. pag. 109.

PUNCTA DOGMATICA.

Scriptura Sacra.

S. Scri-

Unio-

S. S. Tri-

Ange-

Sacramenta.

Baptismus.

S. S. Eucharistia.

Sepultura.

S. Joannes Evang.

S. JUSTINI PHILOSOPHI, ET MARTYRIS OPERA. pag. 295.

PUNCTA DOGMATICA.

Scriptura Sacra.

Vetus, & Novum Testamentum.

S. S. Trinitas.

Verbi Divinitas.

Incarnatio.

Chri

Ani-

Animæ immortalitas.

Reſurrectio, & Judicium.

Dæmones.

Infernus.

Prophetia.

PUNCTA MORALIA.

Chriſtiana Religio.

Ch

Crea-

Liberum arbitrium.

Peccatum originale.

Anima.

Resurrectio.

Angeli, & Dæmones.

PUNCTA MORALIA.

Christiana Doctrina.

Divinatio.

Infir

An-

Angeli, & Dæmones.

Resurrectio.

PUNCTA MORALIA.

Adoratio.

Christiana Religio.

Cœlibatus, & Castitas.

Mansuetudo.

THEOPHILI LIBRI AD AUTOLYCUM,
pag. 637.

PUNCTA DOGMATICA.

Scriptura Sacra.

:ripturæ inſpiratio. p. 656. 5. 9.

:cripturæ, & Moſis antiquitas probatur, 695. 11. ſeq. Ubi in ſequentibus Chrono-gia a Moſe usque ad Saulem, ab hoc usque captivitatem Judæorum &c. recenſetur, 696. 12. ſeq.

:ianæ Doctrinæ antiquitas probatur. p. 693. ſeq.

:tiana Doctrina non eſt nova. p. 706. 20. 29.

Græci S. Scriptores non memorent. p. 708. . 30.

Deus.

nonniſi purgatis oculis mentis videri poteſt. 640. 4. 2.

:æ perfectiones nec comprehendi, nec imi-i poſſunt, uti æternitas, immenſitas &c. 641. 5. 3.

ex ſua providentia cognoſcitur. p. 642. 5.

:rovidentia probatur. p. 655. 8.

ex operibus ſuis cognoſcitur. p. 643. 7. 6.

n videbimus, cum immortalitatem indueri-:s. p. 644. 7.

quomodo in Paradiſo ambulavit. p. 668. . 22.

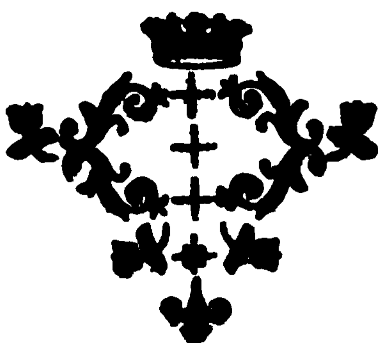
S. S. Trinitas.

Verbi Divinitas.

Creatio.

HER-

HERMIÆ IRRISIO GENTILIUM PHILOSOPHORUM.

S. BARNABÆ APOSTOLI
EPISTOLA CATHOLICA.

§. I.
Author hujus Epiſtolæ.

1. Sanctus Clemens Alexandrinus Sæculi ſecundi Author Eccleſiaſticus Epiſtolam Catholicam ſub nomine S. Barnabæ Apoſtoli allegat, ejusque teſtimonio utitur *l.* 2. *Stromat. pag.* 373. 375. 389. *&* 410. *Et lib.* 5. *pag.* 571. 572. 577. 578. Eandem citat Origenus *l.* 1. *cont. Celſum* ſub finem: & *l.* 3. *de principiis. c.* 2. Ex quo manifeſte apparet, hanc Epiſtolam ſæculo Eccleſiæ primo exaratam fuiſſe, licet de vero ejus Authore Critici adhuc litigent. D. Dupin *tom.* 1. *Biblioth. pag.* 15. *& ſeq.* eam S. Barnabæ Apoſtolo indubitanter adſcribendam eſſe contendit. D. Menardus Ord. S.B. Congregationis S. Mauri, in ſuis ad illam animadverſionibus *t.* 1. *animadv.* 6. & D. Tillemont in ſua *hiſt. Eccl. t.* 1. de hoc vehementer dubitant, imo D. Tillemont illam non S. Barnabæ Apoſtoli, ſed alterius cujusdam cognominis Barnabæ eſſe exiſtimat, nihilominus ta- *Author Epiſtolæ.*

men ex ſtylo ævi Apoſtolici eam ſub Apoſt
rum tempora ſcriptam eſſe certo colligit.

Editiones illius.

Epiſtola hæc poſtquam per plura ſæcula i
Bibliothecarum pluteis delituiſſet D. Uſſerii ſtu
dio Oxonii prælo ſubjiciebatur an. 1643. ſed u
bis Oxoniæ parte magna incendio correpta
Typographeum cum hoc exemplari conflagra
vit. Paulo poſt anno 1645. a D. Hugone Mena
do prælaudato opus hoc eruditis annotatio
bus illuſtratum cura D. Lucæ Dacherii O. S.
ejusdem Congregationis, Menardo morte pr
repto, in lucem Pariſiis prodiit. Porro D. I
cus Voſſius anno 1646. ex tribus Manuſcrip
Florentino, Vaticano, & alio Romano, e
tioni Epiſtolarum S. Ignatii hanc Epiſtolam a
junxit, breveſque notas addidit. Denique a
no 1672. D. Joan. Bapt. Cotelerius *t.* 1. *O*
rum Patrum Apoſt. pag. 15. hanc Epiſtolam
ſeruit, novamque verſionem ex Græco eru
tiſſimis notis illuſtratam adornavit, in qua t
men quatuor capita cum dimidio quinti deſu
quia, uti notat Voſſius in autographo, un
& alterum folium forſan defuit. Huic proin
defectui ut occurreret, idem Cotelerius Ve
rem verſionem ſubjecit, quæ licet ubique b
bariem, & negligentiam prodat, ſitque imp
fecta, & mutila, illi tamen priora capita cu
non paucis emendationibus Græci contextu
debemus, ut nihil dicam de antiquitate illi
& ſimplicitate. Porro Epiſtolam hanc gen
nam ſine notabili mutatione ad noſtra uſq
tempora perveniſſe probant præfatæ Clemen
tis, & Origenis citationes, quæ cum iis te
tibus, quas hodiedum in hac Epiſtola legim

pl

perfecte congruunt. Vocatur demum Catholica, quia non ad unam nationem, sed ad omnes Christianos scripta est.

§. II.
Argumentum Epistolæ.

1. Cum Judæi quidam ad fidem conversi legem Mosaicam una cum Evangelio re[...]endam esse putarent, idque multis Christia[...]is persuaderent, S. Barnabas, sive alius quis, [...] Paulum imitatus eorum doctrinam hac Epi[...]la evellere conatur, quæ in duas partes com[...]de distribui potest. Prima est didascalica, [...] multis argumentis docet, nullum esse am[...]lius Legis Mosaicæ, & Judaicarum Cæremo[...]iarum usum. Altera est parænetica, in qua [...]æclara, & utilia salutis monita, & præce[...]a proponuntur.

§. III.
ANALYSIS EPISTOLÆ.
Pars I.
De abrogato usu Legis Mosaicæ, & Cæremoniarum Judaicarum.

Nullum esse amplius Legis Mosaicæ, & Judaicarum Cæremoniarum usum S. Bar[...]bas variis argumentis demonstrat. Et *primo* quidem hoc probat n. 2. „Quia Dominus [...]aperuit nobis per omnes Prophetas, quia [...]on utitur hostiis nostris, neque victimis, ne[...]ue oblationibus, hæc dicens: *Quo mihi mul[...]tudinem Sacrificiorum vestrorum dicit Domi-*

Sacrificia V. L. abrogata sunt. n. 2.

Is. 1. *v.* 11.

„*nus? Plenus sum holocaustomatibus arietum*,
„*pinguaminibus agnorum*, *&* *sanguinem hircor*
„*&* *taurorum nolo. . . . Si attuleritis mihi si*
„*laginem*, *vanum*; *supplicamentum* (id est inc
„sum juxta textum græcum) *execratio*
„*est*. . . Ex his concludit S. Barnabas: „H
„ergo (*Sacrificia V. L.*) vacua fecit, ut n
„lex Domini nostri Jesu Christi, quæ sine j
„necessitatis (*Legis Mosaicæ*) est, human
„habeat oblationem.„ Scilicet cor ad divi
mandatis obediendum paratum, nam S. B
nabas ita pergit: „Dicit Dominus iterum
r. 7. „illos: *Numquid ego præcepi parentibus vestr*
12. „*cum exirent de terra Ægypti*, *ut offerrent*
„*hostias*, *&* *victimas? sed hoc præcepi illis dicen*
„*Unusquisque vestrum adversus proximum non*
„*beat malitiam*, *&* *juramentum mendax non*
„*beat*.„ Ubi potius sensum, quam verba
remiæ refert, & ulterius, & clarius suum
tentum probat ex illo Ps. 50. v. 19. „*Sacr*
„*cium Deo Spiritus contribulatus*, *cor contritu*
„*&* *humiliatum Deus non despicies*.„

n co- 4. *Secundo* eandem veritatem n. 3. prob
s jeju- ex Jejuniorum Judaicorum abolitione, qu
n. 3. ostendit ex *Is*. 58. *v*. 4. & ait: „Dicit ergo i
„rum de his ad illos: *Ut quid jejunatis*, *ut*
„*die audiatur vox vestra in clamore? non tale*
„*junium elegi*, *dicit Dominus*. . . *Neque si c*
„*vaveris quasi circulum collum tuum*, *&* *sacc*
„*te circumdederis*, *&* *cinerem straveris*, *nec sic*
„*lebrabis jejunium acceptum*. Ad nos autem
8. *v*.6. „dicit: *Cum jejunaveris*, *solve omnem nodum*
„*justitiæ* . . . *frange esurienti panem tuum* .

„*Ti*

„*Tunc exclamabis* , *& Deus exaudiet te &c.*
Ex quo S. Barnabas ita infert: „In hoc ergo
„fratres providens eſt, & miſericors Deus,
„qui cum in ſimplicitate crediturus eſſet po-
„pulus, quem comparavit dilecto ſuo, atque
„ante oſtendit omnibus nobis, ut non incur-
„ramus tanquam proſelyti ad illorum legem.„

5. *Tertio* poſtquam n. 4. S. Barnabas fide- *Teſtamentum vetus abrogatum n. 4.*
les monuerat, ut Nazarenorum, illisque ſimi-
lium Chriſtianorum errorem non ſequerentur,
qui legem Moyſi una cum Evangelio obſerva-
bant, ſolvit objectionem dicentium: „Quia te-
ſtamentum illorum, & noſtrum eſt.„ ad quod
reſpondet: „Noſtrum autem (*ſcilicet quoad de-
ſtinatum*) quia illi converſi in idola perdide-
runt illud: dicit enim Dominus Moyſi: *Moy-* *Exodi 32. v. 7.*
ſes deſcende celerius, *quia præteriit legem popu-*
lus tuus, *quem eduxiſti de terra Ægypti.* Et *Cur Moyſes tabulas fregerit.*
projecit Moyſes tabulas lapideas de manibus
ſuis, & confractum eſt teſtamentum eorum,
ut dilectio Jeſu conſignetur in præcordiis ve-
ſtris in ſpem fidei illius.„ Adeoque juxta ob-
ſervationem D. Fleury *t.* 1. *Hiſt. Eccl.* oſtendit
Hebræis, fœdus cum Deo initum, & teſta-
mentum per eorum idololatriam ſolutum eſſe,
legem dilectionis Chriſtianis reſervatam eſſe.

6. *Quarto* S. Barnabas n. 5. thema ſuum *Chriſtiani a ſervitute liberati n. 5.*
probat ex Adventu, & Paſſione Chriſti, cujus
divinitatem cum ex illo Gen. 1. v. 26. *Facia-* *Divinitas verbi.*
mus hominem ad imaginem, *& ſimilitudinem no-*
ſtram, aſſeruiſſet, rationes Incarnationis, & *Cauſæ Incarnationis.*
Paſſionis ejus affert: „Niſi enim veniſſet in
carne, quomodo ſervati fuiſſemus nos homi-
 „nes

„nes videntes eum? quandoquidem illi, q
„solem hunc aliquando desiturum, opus m
„nuum ejus, aspiciunt, non valent radios illi
„obtueri. Filius itaque Dei ideo in carne v
„nit, ut summam imponeret peccatis eorum
„qui ad mortem persecuti sunt Prophetas illi
„Igitur ob hoc passus est: „ quam ejus passi
nem a Prophetis prænuntiatam probat, Judæ
quidem occisoribus noxiam, sed Christia
& fidelibus salutarem. „ Ubi ergo, ait, nos
„novavit per remissionem peccatorum, effe
„ut aliam formam haberemus, animam n
„puerili similem, ipse enim reformavit nos.
„Itaque nos sumus, quos introduxit in ter
„bonam; „ scilicet lacte, & melle manan
n. 6. 7. 8. consequenter nos a servitute legis
teris liberavit.

An Apostoli ante vocationem pessimi fuerint.

Nota. S. Barnabas n. 5. ait: „ Quando autem A
„stolos suos, qui prædicaturi erant illius Eva
„lium, elegit, homines omni peccato iniquior
„vel juxta antiquam versionem; „ super omne p
„catum peccatores, ut ostenderet, quod non
„nit vocare justos, sed peccatores, tunc palam
„cit, se esse Filium Dei. „ Quem locum eti
citat Origenes *contr. Celsum l.* 1. & S. Gregori
Nazian. *in Philocalia.* Verum bene observat Co
lerius in Not. Admodum hyperbolice hæc dicu
tur, & præferenda est sententia Constantini I
in orat. ad Sanctorum cœtum c. 11. *&* 15. ac Jo
l. 9. *c.* 38. *in Biblioth. Photii cod.* 222. Aposto
etiam antequam Christum sequerentur, fuisse vi
reliquis sapientiores, & meliores. Nam si dem
Judam proditorem, ac forte Matthæum public
num, in cæteris benignior indoles ubique elu
in Evangeliis. Notat tamen etiam Menardus
not. de vita Apostolorum ante eorum vocation
nll

reperiri in Scriptura, quod huic Barnabæ sen-
iæ adversetur: imo sic Christus omnibus pec-
ribus veniam promittens, nequissimis omnium
ata dimisit, eosque in Apostolicæ dignitatis
gio collocavit, ut nemo posthac de peccato-
suorum remissione dubitaret, si pœniten-
agere vellet.

Quinto. Doctrinam suam de abrogatione *Circumci-*
Mosaicæ S. Barnabas n. 9. probat ex ab- *sio abro-*
one circumcisionis, & ait: „Circumci- *gata. n. 9.*
nim, in qua confidebant, irrita facta est:
cepit enim circumcisionem non carnis; illi
m transgressi sunt, quia malus Angelus
pit illos. Ait ad eos: *Hæc dicit Dominus* Jer. 4.
vester: hic inveniam novam legem: nolite v. 3.
super spinas. Circumcidimini Domino ve-
Et quid dicit? *Circumcidite duritiam cor-* Jer. 7.
stri, & cervicem vestram ne induretis. At- v. 26.
iterum: *Ecce dicit Dominus: Omnes gentes* Jer. 9.
cumcisæ sunt, ac præputium habent: iste ve- v. 25.
pulus corde est incircumcisus. At inquies:
& vero ille populus in signum circumci-
r. Verum & circumciduntur Syri omnes,
rabes, ac omnes Sacerdotes idolorum.
e ergo pertinent quoque ad Domini testa-
tum? Sed & Ægyptii circumcisionem
pant. Discite igitur filii de omnibus ab-
e. Abrahamus, qui primus dedit circum-
nem, in spiritu prospiciens in Jesum, cir-
cidit (2), accepto trium litterarum do-
ento: narrat enim Scriptura, quod Ab-
m viros e domo sua decem, & octo, &
entos circumcidit. Quæ ergo illi in hoc
eft cognitio? Discite: primo *decem &*

„*octo*, dein trecentos: decem autem, & c
„exprimuntur per ι decem, η octo, habes i
„tium nominis Ιησῦς: quia vero crux in fig
„litteræ T, quæ designat numerum CCC i
„bitura erat gratiam, ideo ait, *trecentos*. Ost
„dit itaque Jesum in duabus litteris, & c
„cem in tertia. „

Circumcisio signum distinctivum Judæorum.

1. Ægyptii prætendebant, circumcisionem pri apud eos usurpatam ad Judæos, aliosque popu dimanasse, de quo etiam Colchi, & Æthiopes gl riabantur, teste Herodoto *l.* 2. *c.* 36. Diodoro Sic lo *l.* 1. *p.* 17. & Origene *contr. Celsum l.* 1. *p.* 1 Econtra nos Divino eloquio, & Patrum traditi ne nixi dicimus, circumcisionem a Deo Abraha concessam per Isaacum ad Judæos, & ad Samarita per Ismaelem ad Ismaelitas, per Ceturæ liberos multas Orientis gentes, per Esau ad Idumæos pe venisse. Postea alii populi vicini, maxime l memorati, Judæos præsertim imitati sunt, part stolido studio, partim ingentibus circumcisio utilitatibus invitati, quas refert Philo Judæus *l. circumcis.* Accurata tamen hujus ritus observa penes solos Judæos mansit: cæteri in tempore, modo discrepabant, nec omnes omnino, sed l Sacerdotes, & eruditionis, ac pietatis studiosi c cumcidebantur. Ita Cotelerius probat variis te moniis. Unde etiam apparet, circumcisionem Deo Hebræis præceptam signum distinctivum cæteris nationibus semper fuisse, quo modo S. B nabas cum communi Theologorum sententia c ciliari potest.

Allegoria de nomine Jesu, & Cruce.

2. Allegoria de nomine, & Cruce Jesu licet non omnino fidei absona, non tamen adinstar omni allegoriarum admodum stricte sumenda est: n Hebræorum litteræ cum numeris Græcorum c nimode non concordant. Deinde Patres in nu ro 318. simile mysterium quærentes, non circ cisos ab Abrahamo domesticos, sed vernaculos e

m

milites *Gen.* 14. *v.* 14. intellexerunt, uti præter alios Clemens Alex. *l.* 6. *Strom. p.* 656.

8. *Sexto.* Thema fuum S. Barnabas n. 10. probat ex fine prohibitionis nonnullorum ciborum, quæ a Deo non tantum ideo facta eft, ut ab illis vere, & realiter Judæi abftinerent, verum etiam ut ea peccata vitarent, quæ in illis cibis fignificabantur, a quibus Chriftiani vitiis etiam abftinere debent. „Itaque mandatum Dei non eft (*fcilicet tantum*) ne manducent, fed Moyfes in fpiritu locutus eft. Quapropter (*dum fuem manducare prohibet. Lev.* 11.) „Sic fuem ait, quafi diceret, non adhærebis „hominibus talibus, qui fimiles funt porcis: „nam cum in deliciis vivunt, Domini fui obli„vifcuntur; cum autem deftituuntur neceffa„riis, Dominum agnofcunt. *Nec manducabis,* „inquit, *aquilam, neque accipitrem, neque mil„vum, neque corvum,* hoc eft, non adhærebis, „neque affimilaberis iis hominibus, qui ne„fciunt fibi labore, ac fudore parare victum, „fed aliena rapiunt inique. . . *Nec manducabis,* „inquit, *muranam, neque polypum, neque fe„piam.* Non inquit adhærebis, nec fimilis eris „hujusmodi hominibus, qui in perpetuum im„pii funt, & ad mortem funt adjudicati, quem„admodum ifti pifciculi, foli maledicti, in pro„fundo volutantur, nec ut reliqui pifces na„tant, fed in terra, quæ in profundo maris „eft, degunt. Ad hæc *leporem,* inquit, *non* „*comedes.* Quamobrem? id eft, non eris pue„rorum corruptor, nec fimilem te iis homini„bus efficies: quoniam lepus annis fingulis „anum multiplicat, quot annos vivit, tot ha-

Ciborum legalium prohibitio fublata. n. 10.

„bet foramina. *Sed nec hyænam mandi*
„Non eris, inquit, adulter, neque corru
„nec talibus assimilaberis. Quare? quia
„animal annuatim sexum mutat, & modo
„modo foemina est. Sed & mustellam
„odio prosecutus est. Dissimilem, inqui
„præbebis illis, quos audimus ore impu
„quitiam patrare, nec imitaberis earum
„ritatem, quæ infandum facinus ore p
„trant: nam hoc animal ore concipit.
„Moyses de escis tria decreta locutus
„illi vero Judæi juxta carnis cupidit
„quasi de escis simpliciter egisset,
„perunt. Horum porro trium Scitorum
„nitionem sumit David, & ait similiter
Ps. I. *v.*I. „*tus vir, qui non abiit in consilio impiorum:*
„ii pisces ambulant in tenebris, ac mari
„fundo. *Et in via peccatorum non stetit:*
„ii, qui videntur Deum quærere, &
„sus peccant. *Et in cathedra pestilentiæ n*
„*dit:* quemadmodum aves, quæ ad ra
„sedent. . . Videte, quomodo spirituali
„gem constituit Moyses. „ Scilicet in
bitione dictorum ciborum, quam secundu
ritum, relicta littera antiquis Judæis c
bus, fideles, & spirituales Christiani
vant.

Passio Christi, & Baptismus legalia aufert. *n.* II. 12.

9. *Septimo.* Suam doctrinam S. Bar
n. II. & 12. demonstrat ex virtute Bap
Passionis, & Crucis Christi, quam colli
Ps. I. v. 3. „*Erit tanquam lignum, quod*
„*tum est secus decursus aquarum, quod f*
„*suum dabit in tempore suo.* Et subdit.
„madvertite, quomodo aquam, & c

leſcripſit. Hoc enim dicit: Beati, qui
ıeraſſent in crucem, deſcenderunt in
, quia mercedem, inquit, in tempore
l eſt, tunc retribuam . . . nos deſcen-
quidem in aquam pleni peccatis, ac
ıs, inde autem emergimus fructum aſ-
s in corde timorem, & ſpem in Je-
ıbentes ex Spiritu. „ Ulterius virtu-
ſionis, & Crucis Chriſti ex illo *Exod.* 17.
, quod Hebræi pugnantes contra Ama-
vincebant, cum Moyſes levaret manus.
iat figuram Crucis, & ejus, qui erat
ıs, quia ſi in hunc non ſperaverint,
: debellabuntur . . . Cum autem ite-
ıanus demittebat, iterum occideban-
Cur hoc? ut cognoſcerent, quod non
nt ſervari, niſi per ſpem in illum. „
: eandem virtutem ex ſerpente æneo
: erecto, figura Jeſu crucifixi, quem
ſerpentibus aſpicientes ſanabantur; &
s Divinitatem oſtendat, affert ſenſum
:xod. 17. v. 14. „ *In noviſſimis diebus Fi-* Divinitas
ei (Jeſus) exſcindet a radicibus omnem Verbi.
Amaleci. Ecce rurſum non Filius ho-
ſed Filius Dei Jeſus, qui figura in car-
paruit. Quoniam ergo dicturi erant,
ım eſſe Filium Davidis, reformidans,
lligens errorem ſceleratorum ait: *Dixit*
us Domino meo, ſede a dextris meis.
vero ita loquitur: *Dixit Dominus Chri-* Pſ. 109.
Domino, cujus apprehendi dexteram, ut v. 1.
it coram eo omnes gentes, & fortitudinem
diſrumpam. „ Ubi licet Propheta pri-
ıatur de Cyro ſecundum litteram, in
ipſo

ipſo tamen progreſſu agit de Cyro ſecun
Spiritum, id eſt Chriſto, latenter ab ill
hunc tranſeundo, uti notat Menardus.
igitur per paſſionem & crucem Chriſti ac b
mum de mediis ad ſalutem chriſtianis ſuffi
ter proviſum ſit, legalibus antiquis non
plius indigent.

Reprobatio Judæorum, & electio gentium. n. 13. 14.

10. *Octavo.* S. Barnabas dogma pro
tum probat ex reprobatione Judæorum, &
ctione gentium, quam demonſtrat prim
hiſtoria Rebeccæ gravidæ, ad quam Deu
xit *Gen.* 25. *Duæ gentes in utero tuo ſunt
duo populi in ventre tuo, atque unus populus
rum ſuperabit, & major* (ſcilicet Eſau, S
goga, ſeu Judæi) *ſerviet minori* (ſcilicet Ja
Eccleſiæ, ſeu gentibus converſis.) 2. ex h
ria Ephraim, cui, licet minori, benedixit
cob præ Manaſſe majori *Gen.* 48. quia nimi
major ſerviet minori. n. 13. *Tertio* ex promi
ne Abrahamo facta Gen. 15. *Ecce poſui t
trem gentium, quæ per præputium credunt Do*
Quarto a fractione tabularum Moyſi Exod.
v. 7. Et ait n. 14. „Accepit itaque Mo
„ipſi vero digni non fuerunt. Quo modo
„habuerimus, diſcite: Moſes, cum eſſet fa
„lus, eas accepit; nobis autem ipſe Dom
„(*Chriſtus*) cui ſumus in populum hære
„tis, tradidit, pro nobis paſſus. Ad hoc
„apparuit, quo tum illi in peccatis conſum
„rentur, tum nos per illum hæreditatem ad
„tes, Domini Jeſu teſtamentum poſſiderem

Abrogatum Sab-

12. *Nono.* Suam doctrinam n. 15. dem
ſtrat ex abrogatione Sabbati Judæorum,

:epit Deus, ut sanctificetur in mani-
idis, & corde puro. „ Si ergo, infert
as, quam diem Deus sanctificavit, ali-
inc potest sanctam efficere, nisi sit per
mundus corde, erravimus. Vide igi-
inc pulchre requiescens sanctificabit il-
quando nos poterimus recepta justa
ione, deleta iniquitate, novatis vero
a Domino, poterimus, inquam, tunc
n diem sanctum reddere, ipsi prius
ffecti. Demum illis dicit: *Novilunia*
& Sabbata vestra non fero. Cernite,
ione loquatur: non mihi accepta sunt
:ia Sabbata, sed illa, quæ feci; quan-
:et universis finem imponens, octavi
:iam initium, hoc est initium alterius
Idcirco & diem octavum in lætitia
, in quo & Jesus resurrexit a mortuis,
:um apparuisset, ascendit ad cœlos. „

batum Judæorum, n. 15.

Is. 1. *v.* 13.

Dies Dominicus Sabbatum christianorum.

ctor hujus epistolæ citato n. 15. probat, quod
nillibus annorum mundus, & omnia con-
ıda sint, & ait: „Advertite filii, quod dicit
tura) consummavit (*creationem mundi*) in
ebus: hoc dicit, quia omnia consumma-
ominus Deus in sex millibus annorum;
pud illum dies æquiparantur mille annis,
:met testatur dicens: Ecce hodiernus dies
nquam mille anni. Itaque filii! in sex an-
ı millibus consummabuntur universa. „
inio multos antiquos propugnatores habuit:
æum *l.* 5. *adv. hær. c.* 28. SS. Hypoly-
Justinum, Hilarium, Hieronymum, Augu-
, qui vid·ri possunt in notis Cotelerii, qui
simul observat; „Multis auctoritatibus,
irma ratione se tuentur, qui certum mundo
ıum temporis figunt, quo adveniente non
„am-

Duratio & finis mundi.

„amplius permansurus sit in præsenti statu,
„stantiorem scilicet reformandus.

11. In illis verbis: & cum apparuisset, ascen
cœlos, auctor videtur dicere, Christum d
minica in cœlum ascendisse, quod falsum es
rum Menardus bene ita hæc interpretatur
apparuisset, per quadraginta dies videlicet,
ascendit ad cœlos; quasi hæc dicta sint obit
tra suum locum; ut non necesse sit referri a
octavum.

Templum Judæorum destructum, & Spirituale ædificatum. n. 16.

12. *Decimo* denique n. 16. S. Bar
doctrinam suam ostendit ex destruction
ruina templi Judæorum, & ædificatione
pli spiritualis & ait: „Iterum quod trad
„esset civitas una cum templo, & cum p
„Israelitico, est declaratum, ait quippe
„ptura (*saltem quoad sensum sparsim*) „*E*
„*in novissimis diebus, tradet Dominus oves p*
„*& caulam, & turrim eorum in exitium.* *E*
„contigit, quemadmodum locutus est Dom
„Quæramus itaque, an extet templum
„Existit, quando quidem ipsemet se illud
„re ac perficere testatur: scriptum enim
Dan. 9. „*Et erit, hebdomada completa ædificabitur m*
Agg. 2. „*fice templum Domini in nomine Domini.*
„nio igitur, quod templum existit. Qu
„tione ergo ædificabitur in nomine Dom
„Discite. Antequam Deo crederemus,
„cordis nostri domicilium corruptioni
„xium, & imbecille, ad modum templi
„per manus ædificati; plenum siquidem
„idolorum cultu, & erat domus dæmonio
„quod faceret, quæcunque Deo contraria
„ædificabitur autem in nomine Domini.

udite; ut templum Domini magnifice ædificetur: Quomodo? discite; accepta remissione peccatorum, & spe habita in nomen Domini, facti sumus novi, iterum ab integro creati; quare in domicilio nostro vere Deus existit, habitat in nobis. Quomodo? Verbum ejus fidei, vocatio ejus promissionis, sapientia justificationum, mandata doctrinæ: ipse in nobis prophetat: ipse in nobis inhabitat: morti addictis nobis aperit fores templi, id est os, nobis dat pœnitentiam, sicque introduxit in templum incorruptum. Hoc templum spiritale Domino constructum.„

Pars II.

via lucis, seu de iis, quæ christiano agenda, & via tenebrarum, seu de iis, quæ illi fugienda sunt.

„Via igitur lucis hæc est, ait S. Barnabas, si quis cupiens incedere ad præstitum locum, suis operibus properet. Cognitio itaque nobis data in hac via ambulandi hujusmodi est. Diliges creatorem tuum. Glorificabis eum, qui redemit te morte. Eris corde simplex, & Spiritu dives. Non adhærebis ad eos, qui incedunt in via mortis. Odio habebis omne id perpetrare, quod Deo non placet. Abhorrebis omnem simulationem. Ne derelinquas mandata Domini. Teipsum non exaltabis, eris autem humilis. Non assumes tibi gloriam. Non capies malum consilium adversus proximum tuum. Non dabis animo audaciam, & confidentiam. Non fornicaberis. Non adulterium facies.

Agenda a Christiano. n. 19.

„Pue-

„Pueros non corrumpes. Ex te non egre
„tur verbum, tibi à Domino concessum
„ulla impuritate. Non accipies personan
„arguendo cujuspiam lapsu. Eris mansue
„Eris quietus. Contremisces ad verba; (
„audisti. Fratri tuo ignosces. Ne ambig
„utrum futurum sit, nec ne (*scilicet quod L*
„*prædixit.*) „ Ne assumas in vanum non
„Domini. Diliges proximum tuum plusqu
„animam tuam. Non interficies fœtum
„abortione, nec etiam interimes post nativ
„tem. Ne auferas manum tuam a filio tu
„vel a filia tua, sed a pueritia docebis eos
„morem Domini. Bona proximi tui non c
„cupisces, nec eris avarus & fraudator. I
„que ex anima tua adhærebis superbis,
„cum justis atque humilibus adscriberis. Q
„tibi contingunt vexationes, tanquam b
„admitte. Non eris inconstans, nec bilingu
„laqueus enim mortis est lingua duplex. S
„jicieris Domino Deo, dominis vero, ut I
„imagini, in verecundia, & timore. Ne
„amaritudine imperes ancillæ, aut servo t
„qui in eundem sperant, ne forte non tim
„Deum, qui super utrumque est; quoni
„non venit vocare secundum personam, su
„quos Spiritus præparavit. Communicabis
„omnibus cum proximo tuo, nec quidqu
„dices proprium: si enim in incorruptis (
„*ritualibus*) consortes estis, quanto magis
„iis, quæ corrumpuntur (*temporalibus*). N
„eris lingua præceps: os enim laqueus
„mortis. Quantum potes, & supra quam p
„tes, coles castitatem. Noli porrigere man

„ti

ıs ad accipiendum, ad dandum vero con-
ihere. Diliges ut pupillam oculi tui om-
ı, qui tibi loquetur Verbum Domini. In
ıoriam tuam nocte ac die revocabis judi-
ſiem. Exquires quotidie vultus ſancto-
ı, etiam ſpeculatus per verbum, & ad
ıortandum incedens atque meditans, ad
ındam animam per verbum. Et mani-
tuis operaberis ad redemptionem pecca-
ım tuorum. Non dubitabis dare, neque
ımurabis cum das, *omni petenti te tribue*: *Luc. 6. v.*
ıoſces autem, quis ſit bonus mercedis re- 30.
ıtor. Servabis, quæ accepiſti, nec ad-
ı, nec demens. Malus odioſus tibi erit
ıerpetuum. Juſte judicabis. Non facies
ıium, ſed pacem conciliabis inter conten-
ıes, eos aſſocians. Confiteberis peccata *Nota con-*
Non accedes ad orationem tuam in con- *feſſionem*
ıtia mala. Hæc eſt via lucis. *peccato-*
rum.

ı. „Via autem tenebrarum & cœcitatis *Opera te-*
ıua eſt, plenaque maledictionis. Eſt *nebra-*
ı via mortis æternæ cum ſupplicio: in *rum.*
ſunt, quæ perdunt animam viatorum; *n.* 20.
ırum ſervitus, temeritas, elatio poteſta-
ſimulatio, cor duplex, adulterium, ho-
dium, rapina, ſuperbia, transgreſſio, do-
malitia, arrogantia, veneficium, magia,
itia, nullus Dei timor. In qua ſunt bono-
perſecutores, oſores veritatis, amatores
ıacii, non adjuncti ad bonum, viduæ, &
llo non attendentes ex juſto judicio; vigi-
ıs non ad timorem Dei, ſed ad malitiam: a
ıs longe & procul ſunt manſuetudo, & pa-

„tientia: qui diligunt vana, consectantur re
„nerationem, non miserentur inopis, non la
„rant in gratiam illius, qui labore & ærum
„confectus est: ad obtrectationem prom
„non cognoscentes auctorem suum; liber
„interemptores, in abortione corrumpente
„opus, aversantes egenum, opprimentes
„ctum, divitum advocati, pauperum in
„judices, per omnia peccatores.

S. HERMÆ
VIRI APOSTOLIC
PASTOR.

§. I.
Author & Authoritas Pastoris.

thor. 1. Hermas opus scripsit apud veteres c berrimum, cui titulus, *Hermæ P* Origenes *in cap.* 16. *ad Rom.* Euse *l.* 3. *hist. Eccl. c.* 3. S. Hieronymus *de Scri Eccl.* dicunt, hunc esse illum Hermam, qu salutari jubet Apostolus *ad Rom. c.* 16. *v.* Damasus vero, sive potius Author libri Pon ficalis censet hunc Hermam libri Pastoris A thorem fuisse fratrem S. Pii I. P. & librum a pellatum esse *Pastorem*, quoniam Angelus habitu Pastoris Hermæ apparuit, & ut ea s beret, quæ revelaverat, jussit. Verum c fictus hic S. Pii frater in suo mandato de P schate die Dominico celebrando agat, cujus
li

ıstoris nulla mentio occurrit, merito ab
; rejicitur. Illud certum est, opus hoc
ustissimum, & primo Ecclesiæ sæculo
endum, quod tribus libris constat. Pri-
ıatuor *visiones* complectitur, quas Au- *Partes.*
vidisse testatur. Secundus duodecim
» continet, ad mores & christianam
m spectantia. Tertius decem *similitudi-*
.ibet, sub quibus Author varias graves
es proponit. Nonnulli antiqui Patres,
æus *l.* 4. *adv. hær. c.* 37. S.Clemens Alex. *Authori-*
om. opus Hermæ tanti fecerunt, ut il- *tas.*
ut sacrum scripturæ Codicem laudave-
|uibus tamen assentiendum non est, tum
ı. Athanasius *l. de decret. Syn. Nic.* Eu-
l. 3. *hist. Eccl.* S. Hieronymus *in Prol.*
. Ruffinus *in expos. Symb.* Auctor Stico-
e *in Chronogr. Nicephori CPtani* illud ex-
ıonem SS. Scripturam merito ablegant:
|uia Gelasius P. in Concilio Romano anno
post maturum examen illud apocrypho-
ıumero accensuit, non quod noxia do-
sit, aut supposititium, sed extra canonem
riptura collocandum sit, licet alioquin
mum existat, unde etiam olim publice
lium conventibus legebatur, teste S. Atha-
in sua epistola paschali, & maximis lau-
ab antiquis Patribus efferebatur. Nihi-
us D. Dupin *t.* 1. *Biblioth.* censet, quod
tes in hoc opere contentæ Ecclesiæ ma-
osuissent, si Hermas illas ea simplicitate
suisset, qua ante ipsum Apostoli usi sunt.
;anda autem est temeritas quorumdam
tiorum scriptorum, qui hunc Pastoris
B 2 librum

librum elato supercilio aspernantur, & t
quam Novatianorum, Pelagianorum, & M
tanistarum hæresibus oppletum; fabulisque
inanibus visionibus infartum omnino repudi
quos doctissime refellunt Natalis Alex. Sæ
Hist. Eccl. & Nicolaus le Nourry *dissert.* 4.
parat. ad Biblioth. max. P. P.

Editiones. Denique D. Tillemont *t.* 2. *hist. Eccl.* m
net, quod licet hodie non habeamus hoc op
sine latino sermone exaratum, dubitari tam
non possit, quin ab initio græco sermone c
scriptum fuerit, imo teste S. Hieronymo in
tal. Script. Eccl. Græcis magis, quam Lati
innotuerit, textus tamen latinus, quem m
habemus, primis ecclesiæ sœculis elabora
est, & optime refert textus græcos, quos
tustiores Authores allegant. Extat Liber
storis *tom.* 5. *Bibl. P.P. edit. Paris.* Ipsi
etiam edidit notisque doctissimis illustra
D. Cotelerius ex MS. SS. Germani & S. Vic
ris. Adjectæ etiam sunt variæ lectiones
antiquo Carmelitarum Excalceatorum subu
Parisiensis MS.: accesserunt etiam, quæ in
sima pagina Oxoniensis editionis an. 1685.
guntur, ex Codd. Bodlejanæ & Lambetha
Bibliothecarum.

LIBER PRIMUS.

QUI INSCRIBITUR VISIONES.

§. II.

Argumentum Libri I.

2. Liber primus Hermæ complectitur visio
quatuor, quas Author sibi contigi
rele

t, & in quibus utilissima de repellendis
s cogitationibus, discreta liberorum disco-
m castigatione, Ecclesiæ triumphantis
ura, ac variis reproborum ordinibus, ac
m de superventura hominibus tribula-
e aguntur.

§. III.

ANALYSIS LIBRI PRIMI.

Visio I.

tra turpes & elatas cogitationes, & negligentem Hermæ filiorum castigationem.

Hermas ut ostendat periculum impurarum cogitationum n. 1. narrat, quod die qua- videns puellam in fiuvio Tiberi se lavan- , quam in juventute sua antea viderat, & rerat, cogitabat in corde suo, dicens: ix essem, si talem uxorem & specie & mo- us sortitus essem. Hoc solum, nec ultra idquam, ait, cogitavi.„ Cum vero post iod tempus proficiscens eadem cogitaret, rmivit, & vidit in spiritu dictam mulie- in cœlo aperto, dicentem sibi: „Recepta n huc, ut peccata tua arguam apud Domi- m. Deus irascitur tibi, quoniam peccasti me... nam in corde tuo ascendit concu- centia nequitiæ. Annon videtur tibi, viro to rem iniquam esse, si ascenderit in corde la concupiscentia? peccatum est ei, & idem grande: Justus enim vir justa cogi- &c.„ Cum vero Hermas ob hæc verba ementer contristaretur, & timeret, venit *Malæ cogitationes repellendæ. n. 1.*

 ad

„inferens.„ (*Si nimirum*
ria.) „Non enim debet h
„renda esse in servo Dei,
„batus concupiscere malum

Liberi discoli castigandi. n. 2. 4. „Verumtamen pergel
„causa tui irascitur Dominu
„mum tuam, quæ nefas ad
„& in parentes suos. Et
„filiorum, non commonuisti
„dimisisti illos conversari v
„desinas ergo commonere
„enim Dominus, quod pœr
„toto corde suo, & scribet t

n. 3. 4. 5. Denique n. 3. & 4.
ex libro maledictionem refug
rum, ac benedictionem elect
gens de cathedra, quam qu
orientem deportarunt, tacto
a quatuor viris in dictam c
hilaris discessit.

VISIO II.

Rurſum de negligenti uxoris loquacis, & filiorum libidinoſorum caſtigatione, & ejus modo.

Uxor loquax & filii libidinoſi corrigendi.

Elapſo anno cum Hermas denuo proficiſceretur, eadem anus illi apparuit ambu-
ns, & in aliquo libello legens, quem acce-
tum ab ea Hermas ad litteram deſcripſit, qui-
ue mox de manu ejus ſublatus fuit. „Erat
iutem ſcriptura hæc. Semen tuum Herma
deliquit in Dominum, & prodiderunt paren-
tes ſuos in nequitia magna. Et audierunt
proditores parentum, & prodentes profece-
runt. Sed etiam nunc addiderunt peccatis
ſuis libidines, & commaculationes nequitiæ,
& ſic impleverunt iniquitates ſuas. Sed im-
propera verba hæc filiis tuis omnibus, & con-
jugi tuæ, quæ futura eſt ſoror tua: (*ſcilicet
r continentiam.*) Et ipſa enim compeſcat lin-
guam ſuam, in qua malignatur. Et auditis
rerbis his continebit ſe, & conſequetur mi-
ericordiam. Erudietur enim, poſtquam im-
properaveris illi hæc verba, quæ mandavit
ille dominator, ut tibi revelentur. Tunc
emittentur illis peccata, quæ jam pridem
peccaverunt, & omnibus Sanctis, qui pec-
caverunt usque in hodiernum diem, ſi ex
toto corde ſuo egerint pœnitentiam.... Dices
ergo eis, qui præſunt Eccleſiæ, ut dirigant
rias ſuas in juſtitia, ut recipiant in pleno re-
promiſſionem cum multa gloria.

Modus eos castigandi.

7. Porro ut castigatio filiorum & uxori suæ Hermæ proficua fit, monet illum præd cta anus. „Tu autem Herma noli meminiss „injuriarum filiorum tuorum, sed nec sororem „tuam negligas, sed cura, ut emendetur a pr „ſtinis peccatis. Erudientur enim doctrin „iſta, ſi tu jam fueris memor injuriæ fi „liorum. Memoria enim injuriarum morten „operatur, oblivio autem earum vitam æte „rnam. Tu autem Herma, magnas tribulatio „nes ſæculares ſuſtinuiſti, propter prævarica „tiones domus tuæ, quoniam illas ut ad t „nihil pertinentes neglexiſti. . . Sed illud t „ſalvum faciet, quod non diſceſſeris a Deo v „vo, & ſimplicitas tua, & ſingularis contine „tia, ſalvum facient te, ſi permanſeris. E „omnes ſalvos facient, . . . qui ingrediuntur i „innocentia & ſimplicitate. . . . Prope eſt D „minus convertentibus, ſicut ſcriptum eſt i „Heldam & Modat (1) qui vaticinati ſunt i „ſolitudine populo.

De libro Eldad & Medad.

(1) Heldam & Modat in Hebræo & vulgata voca tur Eldad & Medad *Num.* 11. *v.* 26. fuerunt autem duo viri vel ex 70. ſenibus pro gubernatione p puli Iſraelitici electi, uti putat S. Cyrillus Jero *catat.* 16. vel extra eorum numerum, qui cum e humilitate ad oſtium tabernaculi non acceſſiſſen tamen a Spiritu S. dono prophetiæ, & quidem pe manenti, uti vult S. Baſilius *l. de Spir. S. c.* 2 ornati ſunt. Ex qua hiſtoria antiquus aliquis a ſam accepit, fabricandi librum ſub nomine Eld & Medad, cujus apocryphi præter Hermam eti S. Athanaſius in fin. Synopſ. meminit.

Ecclesiæ antiquitas.

8. Denique Hermæ dormienti a ſpecio juvene revelatum eſt, quod anus illi appare

ecclefia Dei, quæ ideo anus eft; „ quoniam
nium prima creata eft, & propter illam mun-
s factus eft.„ Et hæc ipfa anus venit ad
mam in domo fua, & interrogavit eum,
iam libellum dediffet fenioribus: & refpon-
: ad huc non. At illa dixit; bene fecifti:
beo enim quædam verba edicere tibi, cum
tem confummavero omnia verba, aperte
entur ab electis. Scribes ergo duos libel-
s, & mittes unum Clementi, & unum
aptæ (*fæminæ Romanæ.*) Mittet autem
emens in exteras civitates: illi enim per-
iffum eft. Grapta autem commonebit vi-
as, & orphanos. Tu autem leges in ci-
tate cum fenioribus, qui præfunt Ecclefiæ.„

VISIO III.

triumphantis Ecclefiæ ftructura, & variis hominum reproborum ordinibus.

Cum Hermas denuo frequenter jejunaffet, *Sedes ju-* & oraffet, apparuit illi rurfus memora- *ftorum.* inus cum fex juvenibus in agro, in quo : fubfellium pofitum, cum cervicali lineo, er quod expanfum erat linteum carbafinum, nque anus dictos fex juvenes ad ædifican- n ablegaffet, Hermæ juffit, ut prope fub- ium confederet; qui cum ad dexteram per- et, præcepit illi anus, ut ad finiftram fe- et, & dixit: „Locus, qui eft ad dexte- m, illorum eft, qui jam meruerunt Deum, paffi funt caufa nominis ejus: tibi autem pereft multum, ut cum illis fedeas. Sicut anes in fimplicitate tua, permane, & fe-

 „debis

„debis cum illis, & quicunque fuerint operai
„illorum opera, & sustinuerint, quæ illi susti
„nuerunt.

desia ampl. ris. 10. Posthæc eadem anus elevata virga splen
dida monstravit Hermæ „turrim magnam
„quæ ædificabatur super aquas lapidibus qua
„dratis splendidis, in quadrato enim ædifica
„batur turris ab illis sex juvenibus, qui vene
„rant cum illa: alia autem multa millia viro
„rum adportabant lapides. Quidam autem de
„profundo trahebant lapides, alii de terra
„transferebant, & porrigebant illis sex juveni
„bus. Porro illi accipiebant, & ædificabant
„Eos autem, qui de profundo extrahebantur
„lapides, omnes sic ponebantur in structuram
„politi enim erant, & convenientes commissu
„ræ cum aliis lapidibus, sicque conjungeban
„tur alius ad alium, ita ut commissuræ eo
„rum non paterent. Et in hunc modum ap
„parebat structura turris tanquam ex uno la
„pide ædificata. Cœteros autem lapides qui
„adferebantur de terra, quosdam quidem re-
„jiciebant, quosdam vero adaptabant in structu-
„ram; alios excidebant, & projiciebant longe
„a turri. Alii autem lapides multi circa turrim
„positi erant, & non utebantur illis ad structu-
„ram. Erant enim quidam ex illis scabrosi;
„alii autem scissuras habebant; alii vero can-
„didi & rotundi non convenientes in structu-
„ram turris. Videbam autem alios lapides
„projici longe a turri, & incidentes in viam,
„& non manentes in via, sed volvi de via in
„locum desertum. Alios autem in ignem inci-
„dentes, & ardentes: alios cadentes secus
„aquam,

„aquam, nec poſſe volvi in aquam, volenti-
„bus quidem eis intrare in aquam.

11. Explicatio hujus viſionis, quam Her- *n.* 4.
mas ab ipſa hac Domina didicit, hæc eſt: *Explica-*
„Turris eſt Eccleſia, quæ ſuper aquas ædifica- *tio viſio-*
„tur; quoniam vita veſtra per aquam (*Baptiſ-* *nis.*
„mi) ſalva facta eſt, & fiet; fundata eſt enim
„verbo omnipotentis & honorifici nominis:
„continetur enim ab inviſibili virtute Dei. Illi
„autem juvenes ſex, qui ædificant, ſunt An-
„geli Dei, qui primo conſtituti ſunt, quibus
„tradidit Dominus univerſam creaturam ſuam
„ſtruendi, ædificandi, & dominandi creatu- *Subordi-*
„ræ illius; per hos enim conſummabitur ſtru- *natio inter*
„ctura turris: cæteri autem, qui adportant *Angelos.*
„lapides, & ipſi ſancti Angeli Domini ſunt,
„ſed illi ſunt his excellentiores. Cum ergo
„conſummata fuerit ſtructura turris, omnes
„ſimul epulabuntur juxta turrim, & honorifi-
„cabunt Dominum, quoniam conſummata erit
„ſtructura turris... Lapides illi quadrati, & *n.* 5.
„albi convenientes in commiſſuris ſuis, ii ſunt *Ordines*
„Apoſtoli, & Epiſcopi, & Doctores, & mini- *varii Ec-*
„ſtri, qui ingreſſi ſunt in clementia Dei, & *cleſiæ.*
„Epiſcopatum geſſerunt, & docuerunt, & mi-
„niſtraverunt ſancte & modeſte electis Dei,
„qui dormierunt, quique adhuc ſunt, & ſem-
„per cum illis convenerunt, & in ſe pacem ha-
„buerunt, & ſe invicem audierunt; propter
„hoc & in ſtructuram turris conveniunt com-
„miſſuræ eorum. Qui vero de profundo tra-
„huntur, & imponuntur in ſtructuram, & con-
„veniunt commiſſuræ eorum... ii ſunt, qui jam
„dor-

„dormierunt, & passi sunt causa nominis
„mini. Lapides qui adportabantur a terr
„qui in terram vadunt, & non sunt politi
„los Deus probavit, quoniam ingressi sui
„æquitatem Domini, & direxerunt via
„mandatis ejus. Qui autem adferuntur
„ponuntur in structura turris, ii sunt nove
„fide & fideles. Commonentur autem ab
„gelis ad benefaciendum, propterea quod
„est inventa nequitia in illis. Quos auten
„jiciebant, & ponebant juxta turrim, ii sunt
„peccaverunt, & voluerunt pœnitentiam
„re, propter quos non sunt longe proje
„turri, quoniam utiles erunt in structura
„pœnitentiam egerint... nam si consumi
„fuerit structura, jam quis non habet loc
b. 6. „ubi ponatur, sed erit reprobus... Qui au
„recidebantur, & longe projiciebantur a
„sunt filii iniquitatis, & qui crediderun
„simulatione, & omnis nequitia non dis
„ab eis, propter hoc non habent salutem:
„niam non sunt utiles in structura propter
„quitias suas... Cæteros autem lapides,
„vidisti non euntes in structuram, scabrosi
„qui cognoverunt veritatem, & nec perm
„runt in ea, nec conjuncti sunt sanctis,
„pter hoc inutiles sunt: qui autem sciss
„habebant, qui alius adversus alium in c
„bus discordiam habent, & non habent
„cem inter se; in præsentia quidem pacem
„bentes, cum autem unus ab alio disceff
„nequitia eorum in cordibus permanet.
„vero curti sunt, ii sunt, qui crediderunt
„dem, sed plurimam partem habent iniq

. Candidi autem, & rotundi sunt haben-
juidem fidem, habentes autem & divi-
hujus sæculi. Cum ergo venerit tribu-
, propter divitias suas, & negotiationes
gant Dominum: cum autem circumcisæ
nt divitiæ eorum, quæ eos delectant,
utiles erunt Domino ad ædificium. . . .
les longe projecti a turri; & currentes
i, & de via in loca deserta, ii sunt, qui
lerunt quidem, dubitatione autem sua
erunt viam suam veram, putantes se me-
a viam posse invenire: errant autem,
eri sunt, ingredientes in desertas vias.
utem cadebant in ignem, & ardebant,
, qui in perpetuum abscesserunt a Deo
nec amplius illis ascendit in corda, pœ-
iam agere. Cæteri vero, qui cadebant
aquas, & non poterant volvi in aquas,
qui verbum audierunt volentes bapti-
i nomine Domini, quibus cum venit in
riam sanctitas veritatis, retrahunt
ibulantque rursus post desideria sua
a.

Præterea anus dicta Hermæ ostendit *Virtutes.*
mulieres turrim supportantes, & dixit:
, quæ continet manu, fides vocatur, per
alvi fient electi Dei. Altera vero, quæ
cta est, & viriliter agit, abstinentia voca-
hæc filia est fidei. Cæteræ quinque
implicitas, innocentia, modestia, di-
i, charitas... Ex fide nascitur abstinen-
abstinentia simplicitas, de simplicitate
ntia, de innocentia modestia, de mo-
lisciplina, & charitas.

VISIO

VISIO IV.

De tentatione, & tribulatione homin superventura.

Tribulatio ventura quomodo superanda.

13. „Post dies viginti prioris visionis He
„vidit bestiam magnam veluti ce
„& ex ore ejus locustæ procedebant.
„autem statura bestiæ illius pedes fere cen
„caput autem habebat tanquam vas ur
„Ad quam cum Hermas prope venisset, illa
tendit se in terram, & nihil nisi linguam
„ferebat, & in totum non movit se, d
„pertransisset illam totam. Habebat a
„bestia illa super caput colores quat
„nigrum, deinde rubeum, & sanguinolent
n. 2. „inde aureum, deinde album.„ Cum i
Hermas hanc bestiam sine damno pertr
set, apparuit illi virgo splendida, quæ est
clesiæ dicens. „Bestia hæc figura est pref
„superventuræ: Si ergo præparaveritis
„poteritis effugere illam: si cor vestrum f
„purum ac sine macula, & reliquos die
„stros servieritis Deo sine querela. Imm
„sollicitudines vestras super Dominum, &
„diriget eas. Credite Deo, qui estis d
„quoniam omnia potest, & avertere iram
n. 3. „a vobis, & mittere vobis præsidia.„ Q
tum vero ad colores bestiæ in capite,
virgo dixit. „Illud nigrum mundus es
„quo commoramini. Igneum autem, &
„guinolentum, quoniam oportet sæculum
„per sanguinem, & ignem deperire; aure
„tem pars vos estis, qui effugistis sæc
„hoc: sicut enim per ignem aurum prob

t utile fit, sic & vos probabimini, qui habi-
atis in illis. . . Alba autem pars superven-
uri est saeculi; in quo habitabunt electi Dei,
uoniam immaculati, & puri erunt electi Dei
n vitam aeternam.

LIBER SECUNDUS.

Qui inscribitur mandata.

§. IV.

Argumentum Libri II.

1- „Cum Hermas domi orasset, & consediss-
„set super lectum suum, intravit vir
uidam reverenda facie, habitu pastorali,
allio albo amictus peram in humeris, & vir-
gam in manu gestans; „ & sciscitanti Hermae
xit: Ego sum Pastor ille, cui traditus es.
Scilicet Angelus: primum mandata mea, &
pecies similitudinum scribe. „ Ex quo opus
ermae Pastor appellatus est, in cujus libro
cundo duodecim mandata, de fide, obtrecta-
one fugienda, eleemosyna facienda, simpli-
tate sectanda, mendacio vitando, adultera
mittenda, patientia exercenda, inspirationi-
s sequendis, timore Dei, malo fugiendo,
t bono faciendo, oratione, tristitia, prophetia,
t praeceptis observandis tractantur.

§. V.

ANALYSIS LIBRI II.

Mandatum I.

De fide in unum Deum.

15. „Primum omnium crede, quod unus est *De fide.*
„Deus, qui omnia creavit, & con-
„sum-

„summavit, & ex nihilo omnia fecit. Ipse
„pax universorum solus immensus est &c.

Mandatum II.

De fugienda obtrectatione, & eleemosy facienda in simplicitate.

...tractio ...tanda.

16. „De nullo male loquaris, neque libent „audias male loquentem: Sin ve „& tu audieris, particeps eris peccati male l „quentis; & credens tu quoque peccatum h „bebis, quia credidisti male loquenti de frat „tuo. Perniciosa est detractio; inconstans d „monium est: nunquam in pace consistit, „semper in discordia manet.

...leemosy- ...danda.

17. „Benefac de laboribus tuis. Omnib „inopibus da simpliciter, nihil dubitans, „des. Omnibus da: omnibus enim Deus d „vult suis donis. Qui ergo accipiunt, redd „rationem Deo, quare acceperunt, & ad qu „Qui autem accipiunt ficta necessitate, redd „rationem, qui autem dat, innocens erit. S „cut enim accepit a Domino, ministerium co „summavit, nihil dubitando, cui daret, „cui non daret, & fecit hoc ministerium si „pliciter gloriose ad Deum.

Mandatum III.

De fugiendo mendacio.

...enda- ...m fu- ...ndum.

18. „Veritatem dilige, & omnis sermo ver „ex ore tuo procedat, ut spiritu „quem Dominus constituit in carne tua, ver „inveniatur apud cunctos homines, & Do

„n

magnificetur, qui dedit Spiritum in te: a Deus verax eſt in omni verbo, & men-ium non eſt in ipſo. Qui ergo mentiun-t, abnegant Dominum, non reddentes Deo ſitum, quod acceperunt. Acceperunt in Spiritum ſine mendacio: hunc ſi men-cem reddunt, coinquinant mandatum Do-ni, & fraudatores fiunt.

MANDATUM IV.

De dimittenda adultera.

„Mando tibi, ut caſtitatem cuſtodias, & „non aſcendat tibi cogitatio cordis alieno matrimonio, aut de fornicatione: enim parit peccatum magnum. Tu au-ſemper memor eſto Domini omnibus ho-s, & nunquam peccabis. . . Siquis ha-erit uxorem fidelem in Domino, & hanc erit in adulterio, quamdiu neſcit pecca-ejus, ſine crimine eſt vir vivens cum illa, tem ſcierit vir, uxorem ſuam deliquiſſe, non egerit pœnitentiam mulier, & perma-in fornicatione ſua, & convivit cum illa, reus erit peccati ejus, & particeps mæ-tionis ejus: & ſi permanſerit in vitio ſuo lier, dimittat illam vir, & vir per ſe ma-t. Quodſi dimiſerit mulierem ſuam, & m duxerit, & ipſe mæchatur (1). Quodſi lier dimiſſa pœnitentiam egerit, & voluerit virum ſuum reverti, ſi non receperit eam ſuus, magnum peccatum ſibi admittit, debet recipere peccatricem, quæ pœni-tiam egit, ſed non ſæpe (2). Servis

Adultera an, & quomodo dimittenda.

...vis Dei pœnitentia una est. Prop... pœnitentiam ergo non debet dimissa con... ...ur aliam ducere. Hic actus similis ... ...re, & in muliere. Non solum mæc... ...alis, qui carnem suam coinquinant, ...qui simulacrum facit, mæchatur. Q... ...bus factis perseverat, & pœnitenti... ...agit, recede ab illa: alioquin & ... ...particeps eris peccati ejus.

(1) Regulas has semper observavit Ecclesia... rium semper ut legitima divortii causa h... nunquam matrimonium dissolvit. Uti ... expresse docet.

(2) Servis Dei una esse pœnitentia dicitu... publica, uti patet ex causa, ob quam Pa... phrasin adhibet, loquitur enim ibi de cr... ulterii, quo quis sæpe inquinatur: at Ec... niebat olim hoc crimen pœnitentia publi... revera una tantum vice concedebatur.

20. „Post vocationem illam sancta... „magnam, siquis tentatus fuerit a dia... „peccaverit, unam pœnitentiam habe... „tem subinde peccet, & pœnitentiam ... „non proderit homini talia agenti: ... „enim vivet Deo.

Frequenter relapsorum pœnitentia difficilis.

(1) Pastor id solum hic tradit, frequentes... esse haud dubia indicia falsæ conversion... torum, quorum tota vita peccatis sibi su... bus contexitur: non enim absolute dici... nem non posse quolibet vitæ suæ tempo... pœnitentiam agere, sed solum maximam... tatem indicat: *difficile vivet Deo*, quod... certum est.

Secundæ nuptiæ licitæ.

21. „Si vir, vel mulier alicujus de... „qui nubit, non peccat; sed si per se ...

agnum ſibi conquirit honorem apud Domi-
um. Serva ergo caſtitatem, & pudicitiam,
t vives Deo.

MANDATUM V.

De triſtitia cordis, & patientia.

1. „Æquanimis eſto & patiens, & omnium „operum nequiſſimorum dominabe-
ris, & operaberis omnem juſtitiam. Quodſi
patiens fueris, Spiritus S. qui habitat in te,
mundus erit, & non obſcurabitur ab aliquo
nequiſſimo ſpiritu, ſed gaudens dilatabitur,
& epulabitur in vaſe, in quo inhabitat, &
apparebit Dominus hilaris in pace magna.
„Quodſi iracundia aliqua ſupervenerit, conti-
„nuo Spiritus S., qui in te eſt, anguſtiabitur,
„& quæret diſcedere . . . nam totum mel a
„modico abſinthio diſperit, & perdit dulcedi-
„nem mellis. . . Si ergo mixta fuerit iracun-
„dia æquanimitate, contribulatur animus, &
„non eſt utilis Deo oratio illius. Recede ergo
„tu ab iracundia, & indue animæquitatem, &
„reſiſte iracundiæ, & invenieris cum pudici-
„tia, & caſtitate a Deo. *Patientiæ fructus.*

MANDATUM VI.

De agnoſcendis uniuſcujusque hominis duobus geniis, & utriusque inſpirationibus.

3. „Duo ſunt genii cum homine; unus æqui-
„tatis, & unus iniquitatis. Æquitatis
genius tener eſt, lenis, & verecundus, manſue-
us, & quietus. Cum ergo in cor tuum aſcende- *Duorum geniorum cum homine inſpirationes.*

 „rit,

„rit, continuo loquitur tecum de juſtitia, de pu
„citia, de caſtitate, de benignitate, de
„nia, de charitate, de pietate. Hæc om
„cum aſcenderint in cor tuum, ſcito, qu
„genius æquitatis tecum eſt. Huic ergo ge
„crede, & operibus ejus. Accipe nunc &
„nii iniquitatis opera. Primum amarus, i
„cundus, & ſtolidus eſt, & opera illius p
„nitioſa ſunt, & evertunt ſervos Dei. C
„ergo aſcenderint in cor tuum hæc, intelli
„ab operibus ejus, hunc eſſe genium iniqu
„tis. Cum iracundia tibi acceſſerit, aut ai
„ritudo, intellige eum eſſe in te: deinde cu
„ditas multarum opum, & optimorum ci
„rum, & ebrietatum, & appetentia mu
„rum rerum alienarum, & ſuperbia, & mu
„loquia, & ambitio, & quæcunque illis ſi
„lia ſunt. Hæc ergo cum in cor tuum aſc
„derint, intellige genium iniquitatis tecum e
„Tu ergo cum cognoveris opera illius, rec
„ab illis omnibus, & nihil illi crede.

24. *Nota.* D. Ceillier hic bene obſervat, quod
ctor Hiſtor. Auctor. Eccl. ſine cauſa damnet H
mam, acſi periculoſum errorem introduxiſſet, d
cuilibet homini bonum, & malum Angelum aſ
navit: nam eandem ſententiam poſt cum plu
Patres, Origenes *hom.* 23. *ſuper Joſue.* S. B
lius *in* 3. *Iſa.* S. Chryſoſtomus *hom.* 3. *in Ep.*
loſſ. *&c.* amplexi ſunt, unde ſaltem ut probab
admitti poteſt juxta Eſtium *in* 2. *ſent. d.* qui e
etiam defendit.

MA

MANDATUM VII.

De Deo timendo, & dæmone non metuendo.

„Time Dominum, & mandata ejus cu„ſtodi. Servans enim præcepta Dei potens in omni actu, & omne negotium m erit incomparabile. Timens enim Doum omnia bona operaberis. Hic eſt timor, timere oportet, ut ſalvus eſſe poſſis. Diaim autem ne timeas: timens enim Domi› dominaberis illius, quia virtus in illo a eſt. In quo autem virtus non eſt, is ne ›ndus quidem eſt; in quo vero virtus gloı eſt, is etiam timendus eſt. . . Time ie facta diaboli, quoniam maligna ſunt; :uens enim Dominum, timebis, & opera ›oli non facies, ſed abſtinebis te ab eis.., ıe igitur Deum, & vives. *De timore Dei.*

MANDATUM VIII.

inandum eſſe a malis, & facienda bona.

„Creaturæ Domini duplices ſunt, & ab„ſtinentia duplex eſt. A quibusdam o abſtinere oportet, a quibusdam vero ı. . . Abſtine igitur ab omni malo, ab ad›riis, ebrietatibus, & commeſſationibus lignis, ab eſca nimia, a lautitia, & inhotate, a ſuperbia, ab abnegatione, a men:io, a detractione, a nequitia ficta, a redatione injuriæ, a fama peſſima. A fur› a falſo teſtimonio, a cupiditate, a ſuper-., & quæcunque illis ſimilia ſunt. . . A *Mala vitanda.*

 „qui-

„quibus autem non debeas abſtinere, ai
„Ab omnibus bonis operibus noli abſtine
„ſed fac illa. Primum omnium eſt fides, ti
„Domini, charitas, concordia, æquitas,
„ritas, patientia, caſtitas. . . Viduis adm
„ſtrare, orphanos, & pauperes non deſpic
„& ſervos Dei ex neceſſitate redimere, ho
„talem eſſe, non contradicere, quietum e
„humillimum fieri omnium hominum, maj
„natu colere, ſtudere juſtitiæ, fraternita
„conſervare, contumelias ſufferre, æqu
„mem eſſe, lapſos a fide non rejicere,
„æquanimes facere, peccantes admonere,
„bitores non premere, & ſiquæ iis ſimilia.

MANDATUM IX.

Poſtulandum a Deo aſſidue, & ſin hæſitatione.

ratio erſeve- ans ex- uditur.

27. „Petens aliquid a Domino, ne dicas
„tra te: Quomodo vero poſſum aliq
„petere a Domino, & obtinere, cum ſim
„cator tantorum malorum in Dominum?
„hoc cogitare, ſed ex totis præcordiis con
„tere ad Dominum. Pete ſine dubitatione,
„ſcies miſericordiam Domini, quod non te
„relinquet, ſed petitionem animæ tuæ ad
„plebit. Non eſt enim Deus ſicut homi
„memores injuriarum, ſed eſt immemor in
„riarum, & miſeretur figmenti ſui. Ergo
„rifica cor tuum ab omnibus vitiis hujus S
„culi, & obſerva prædicta verba tibi a D
„data, & accipies omnia bona, quæ petis
„Si ſine dubitatione petieris a Domino.

„e

„ergo tales non sunt, omnino nihil impetrant „eorum, quae petunt. . . Sed si petas aliquan„do petitionem, & non accipies, noli dubita„re, quia non cito acceperis petitionem ani„mae tuae: forsitan enim propter tentationem, „aut pro peccato tuo, quod tu ignoras, tar„dius accipies petitionem tuam. Sed tu noli „desinere petendo petitionem animae tuae, & „accipies. Si autem cessaveris petendo, de „te queraris, non de Deo, quod non dede„rit tibi.

MANDATUM X.

De animi tristitia, & non contristando Spiritum Dei, qui in nobis est.

28. „Longe fac a te omnem tristitiam: etenim „haec soror est dubitationis, & ira- *Tristitia fugienda.*
„cundiae. . . Tristitia omnium Spirituum ne„quissimus est, & pessima servis Dei, & om„nium Spiritus exterminat, & cruciat Spiri„tum Sanctum, & iterum salvum facit. . . .
„Cum enim dubius inciderit in negotium ali- *. 3.
„quod, & non provenit illi propter dubitatio„nem, tristitia haec intrat in hominem, & tri„stem facit Spiritum Sanctum, & vexat eum. „Deinde iterum iracundia cum accesserit homi„ni pro negotio aliquo, vehementer irascitur, „& haec ira intrat in praecordia irascentis, & „vexatur in negotio suo, quod agit, & postea „poenitet, quod male fecerit. Utraeque ergo „res laedunt Spiritum Sanctum; dubitatio, & „tristitia: dubitatio, quia non successit actus „ejus; & tristitia, quia fecit iracundiam Spi-

„petit. Semper enim orat
„habet virtutem, ut aſce
„Sicut enim vinum aceto
„vitatem non habet, ſic
„mixta eandem orationen

MANDATU

Spiritus, & Prophet
bus, & de dupl

Diſcretio inter verum, & falſum Prophetam.

29. „Spiritus terreſtris ap
„*fidelibus*) & vac
„abditis locis divinat illis,
„quendo ſecundum omnia
„rum. . . Cum autem ve
„rum juſtorum habentium
„& oratio illorum fit ad Do
„homo ille, quoniam ſpi
„ab illo, & obmuteſcit, n
„loqui. . . Habes utroru
„vitam. Proba ergo de vit
„minem, qui dicit ſe Spirit

ro discernendis veris a falsis Prophetis
'astor mandato 12mo n. 1. & 2. dicens;
m ita proba hominem, qui habet Spiri-
)ei, quia Spiritus, qui desursum est,
s est & humilis, & recedit ab omni
ia, & desiderio vano hujus sæculi, &
homine se facit humiliorem, & nemini
ndet interrogatus, nec singulis respon-
neque cum vult, homini loquitur Spi-
)ei, sed tunc loquitur, cum vult Deus,
rgo venerit homo, qui habet Spiritum
n Ecclesiam justorum habentium fidem
k oratio fit ad Deum, tunc Nuntius
s Divinitatis implet hominem illum Spi-
ncto, & loquitur in turba, sicut Deus
. Audi nunc de spiritu terrestri, va-
z fatuo virtutem non habente. Primum
omo, qui putatur spiritum habere, ex-
, & vult primam cathedram habere,
robus est, & verbosus, & in delitiis
satur, & in voluptatibus multis,
rcedem accipit divinationis suæ;
non acceperit, non divinat. „ Hisce
teribus veri a falsis Prophetis discer-
funt.

Mandatum XII.

)lici cupiditate: Dei mandata non
npossibilia; & diabolum non metuen-
dum credentibus.

"olle a te omnem cupiditatem malam, *Cupiditas*
„& indue cupiditatem bonam, & *mala quo-*
n: indutus enim cupiditatem bonam, *modo vin-*
cenda.

C 5 „ode-

„oderis malam, & refrænabis eam, ſicut
„lueris. . . Cupiditas mala eſt, concupiſ
n. 2. „uxorem alienam, . . . & lautitias co
„ſcere divitiarum, & multitudinem cib
„ſupervacuorum, & ebrietatem multam,
„delitias multas. . . Habe timorem Dei,
„fidem in Deo, & veritatem ama, & ju
„dilige, & fac bonum: hæc operando
„ tus eris ſervus Domini, & ſervies Deo
„omnes, quicunque ſervierint cupiditati b
„vivent Deo.

Poſſibilitas obſervandi mandata. 31. Porro mandata hæc ab hominib
hac vita obſervari poſſe Paſtor tuetur, dum
n. 3. „Hæc mandata facile cuſtodies, &
„erunt dura. Sed ſi tamen in cor tuum po
„ris, non poſſe ab hominibus cuſtodiri, no
n. 4. „ſtodies ea. „ Et Paulo poſt Paſtor Herm
exprobrat inconſtantiam, ejusque ignorantia
eoquod non conſideret. „Majeſtatem Dei, q
„orbem creavit propter hominem, & omn
„creaturam ſubjecit homini, & omnem pot
„ſtatem dedit illi, ut dominetur horum ma
„datorum. Dominari, inquit, poteſt omnis
„horum mandatorum, qui habet Dominum
„corde ſuo: qui autem habent Dominum in
„biis ſuis, & cor illorum obtuſum eſt, & lo
„ge ſunt a Domino, illis mandata hæc du
„ſunt & difficilia. Ponite ergo vobis. . . D
„minum Deum veſtrum in corde habere, & i
„telligetis, quod nihil facilius eſt, his mand
„tis, neque dulcius, neque manſuetius, n
„que ſanctius.

n. 5. *Dæmonis imbecillitas.* Cum vero Hermas Paſtori objiceret: „H
„mo cupit quidem mandata Dei cuſtodire,
„n

mo eſt, qui non petat a Domino, ut poſſit
ndata ejus ſervare, ſed diabolus durus eſt,
t potentia ſua dominatur in Dei ſervos. Sed
tor dixit: Non poteſt dominari in Dei ſer-
s, qui ex totis præcordiis in Dominum cre-
t. Poteſt autem diabolus luctari, ſed vin-
re non poteſt: ſi enim reſiſtitis illi, fugiet
bis confuſus... Ne timeatis diabolum... n. 6.
nas autem illius in totum timere nolite,
e virtute enim ſunt, ſicut hominis mortui
vi. Audite ergo me, & timete Dominum
nipotentem, qui poteſt vos ſalvos facere,
erdere: & cuſtodite mandata ejus, ut vi-
is Deo... Sed & omnes cuſtodient, qui
ificaverint corda ſua a vanis cupiditatibus
us ſæculi, & vivent Deo.

LIBER TERTIUS.

INSCRIBITUR, SIMILITUDINES.

§. VI.

Argumentum Libri III.

In libro tertio pergit Paſtor per decem ſimilitudines dare præcepta moralia de
da inordinata cura rerum temporalium,
avandis pauperibus, de diſcrimine juſto-
, & impiorum, de jejunio, & caſtitate,
œna voluptuoſorum, de agenda pœniten-
onorum operum mercede, Eccleſia trium-
te, & militante.

§. VII.

§. VII.
ANALYSIS LIBRI TERT

Similitudo I.

Nos, quia in hoc mundo permanent tatem non habemus, debere inquirere fu

Temporalium cura moderanda.

33. In prima similitudine Pastor fide rum temporalium inordinatam dinem prohibet dicens : „Scitis vos „servos in peregrinatione morari ? Civi „vestra longe est ab hac civitate. Si „tis civitatem vestram, quid hic emiti „& apparatis lautitias, & ædificia, „tationes supervacuas ? Hæc enim, („parat in hac civitate, non cogitat in „vitatem redire. . . Vide ergo, ut si „egre consistens nihil amplius compa „quam sit necessarium, & sufficiens „Pro agris ergo, quos emere volueriti „mite animas de necessitatibus, prout „potest, & viduas absolvite, orphanis „te, & opes, ac divitias vestras in h „di operibus consumite : in hoc enim „minus locupletavit, ut hujusmodi n „expleatis.

Similitudo II.

Ut vitis ulmo fulcitur, sic dives pauperis juvatur.

Eleemosynæ fructus.

34. „Vitis fructifera est, ulmus au „num sine fructu est. Sed v „nisi applicita fuerit ulmo, & super

rerit, non poteſt multum fructum face-
jacens enim in terra malos fructus dat...
Dives habet opes, a Domino vero pau-
ſt: diſtrahitur enim circa divitias ſuas,
ille exiguam habet orationem ad Domi-
n & quam habet, inertem habet, & non ha-
bm virtutem. Cum igitur dives præſtat
ri, quæ illi opus ſunt, pauper orat ad
um pro divite, & Deus præſtat diviti
bona: quia pauper dives eſt in oratio-
k virtutem magnam habet apud Domi-
ratio ejus. . . Sic & pauperes pro lo-
ibus orantes ad Dominum exaudiuntur,
gentur opes eorum; quoniam præſtant
ribus ex opibus ſuis. Sunt ergo ambo
tes bonorum operum ſuorum.

SIMILITUDO III.

me virides arbores, ſic in hoc ſæculo
ſi ab injuſtis internoſci non poſſunt.

Sicut in hieme omnes arbores abjectis „foliis aridis ſimiles ſunt, nec poteſt ſci, quæ ſunt aridæ, aut quæ virides, in hoc ſæculo nec juſti, nec injuſti cognitur, ſed ſimiles ſunt omnes. *De diſcrimine juſtorum, & impiorum.*

SIMILITUDO IV.

ate vividæ arbores ab aridis fructu,
virentibus foliis internoſcuntur: ſic in
futuro ſæculo juſti ab injuſtis
beatitudine differunt.

Sicut in æſtate fructus arboris cujuscun- „que declaratur, & patet: ſic & ju- „ſto- *De eodem.*

Similitudo VI.

De duplici genere hominum volu rum, & eorum morte, defectione, pœnarum duratione.

Pœna vo-luptuosorum. 39. Pastor ostendit Hermæ in campo rem mollitur vestitum, nuntiu ptatis, hic pascebat pecora multa, alia valde læta, & exultantia. „ li su
n. 1. 2. „in perpetuum a Deo discesserunt, & t „runt se desideriis hujus sæculi; iis er „est per pœnitentiam regressus ad vitan „niam quidem adjecerunt ad reliqua deli „& nomen Domini nefandis insectati su „bis, hujusmodi homines destinati sunt n Alia pecora non exultabant, sed uno l scebantur. „Et ii sunt, qui tradiderunt „dem delitiis, ac voluptatibus, nihil v „fandum in Dominum locuti sunt. Hi „non defecerunt a veritate, ideoque re „adhuc habent spem vitæ in pœnite Hos Pastor alius austerus virga nodos flagello in locum spinosum compellebat, se eripere non poterant, & graves cr
n. 3. experiebantur: scilicet hi voluptuosi a vita sua pro meritis puniuntur variis „Cum igitur perpessi fuerint omnem v „nem, & omne incommodum. . . Et cu „perint delictorum agere pœnitentiam „ascendunt in præcordia eorum opera „quibus se nequiter exercuerunt, & tu „Deo honorem, dicentes, justum judice „esse, meritoque se omnia esse perpessos „dum facta sua: in reliquum vero servit

pura. „ Ut vero Pastor ostendat, pœ- a. 4.
ccati multum excedere dulcedinem in
to perceptam, dicit : „ Dulcedinis una
io spatio terminatur, pœnæ vero una
iginta dierum possidet. Quicunque igi-
o die perceperit fallacem dulcedinem,
iptatem, unoque die cruciatus sit, an-
ium dies cruciatus ejus valebit. . . ,
igitur exiguum esse tempus mundanæ
inis, ac voluptatis, pœnæ vero, tor-
umque amplius. . . Cum enim una a. 5.
cesserit homini cruciatus, pœna toto
orquetur, magnam enim memoriam
t pœna. Toto igitur anno dolens me-
& recordatur voluptatis variæ, & sen-
terea se pœnas pati.

SIMILITUDO VII.

entibus faciendos esse pœnitentiæ dignos fructus.

portet eum, qui agit pœnitentiam, *Pœnitentia vera qualis.*
„affligere animam suam, & humi-
mum præstare in omni negotio, & ve-
s multas, variasque perferre, cum-
pessus fuerit omnia, quæ illi instituta
, tunc forsitan, qui eum creavit. . . .
ovebitur erga eum clementia sua, &
remedium dabit. . . Pare Domino
pura, domusque tua, ac nati, & in
is ejus ambula, quæ præcepit tibi,
itentia tua poterit esse firma, atque
Et si hæc custodieris cum domo tua,
oda a te recedent.

SIMILITUDO VIII.

Electorum, & pœnitentium peccato
multa sunt genera: omnes autem pro pœni
tentiæ, & bonorum operum suorum
modo habebunt mercedem.

Varia genera peccatorum. 41. Pastor sub similitudine virgarum a
rum, semiaridarum, virentium,
ctus proferentium, scissarum, ex salice
ctarum ostendit varia genera electorum, &
Apostata. nitentium peccatorum. Illi, qui virgas ar
& putridas habent, sunt transfugæ a fide
mortui Deo: qui aridas, & non putridas
bent, non sinunt suis pravis doctrinis pec
res venire ad pœnitentiam, quam si ipsi a
Maledici. salvari possunt. Qui semiaridas virgas hab
dubii sunt, nec vivi, nec mortui. Qui se
ridas, & scissas habent, dubii sunt, & m
dici, absentibus detrahentes, nunquam i
se pacem habentes, & inter se invidentes,
per pœnitentiam salvari possunt. Qui virgas
des, sed cum scissuris habuerunt, sunt fid
Invidi. boni „ sed habentes inter se quandam i
„diam, & contentionem de principatu, &
„nitate. Verum omnes hujusmodi insipie
„sunt & fatui; „ & acta pœnitentia sal
poterunt. Qui in virgis suis dimidium ari
Negotiis mundanis immersi. habent, & dimidium viride: „ sunt negoti
„nibus involuti, ideoque dimidium eorum
„vit, dimidium vero mortuum est; „ quo
multi egerunt pœnitentiam, quidam vero
stiterunt, quibus ob abnegationem Domini
est locus pœnitentiæ. Quidam dubiam m
tem induerunt, & per pœnitentiam pariter

i poſſunt. Quidam duas partes virgarum idas, & tertiam aridam habent, qui pluri-s modis depravati Dominum negarunt, quo-n aliqui poenituerunt, alii perierunt. Ali-i virgas quoad duas partes aridas, quoad m viridem habent, ſunt fideles divitiis in-fiate addicti, quorum aliqui ſalvi, alii dam-ti ſunt. Quorum virgæ in ſolo cacumine ari-dæ ſint, probi ſunt, ſed parumper delinquen-tes; quorum vero virgæ in ſolo cacumine viri-des ſint, fideles ſunt, ſed variis criminibus taminati, quibus nonniſi poenitentiæ reme-m pro ſalute ſupereſt. *Divitiis addicti.*

Nota. In hac ſimilitudine Paſtor inter alia de nitentia ait: „Quorum viderat Dominus puras ntes futuras, & ſerrituros ei ex totis præcor-iis, iliis tribuit poenitentiam: & quorum aſpe-it dolum, & nequitias, & animadvertit ad ſe illaciter reverſuros, negavit iis ad poenitentiam greſſum, ne rurſus legem ejus nefandis male-icerent verbis. „ Ubi imprudenter Pelagianis-s timetur, nam Deus dedit illis poenitentiam, ipe per gratiæ auxilium, *per Spiritum Divini conceſſum*, uti Paſtor loquitur. *Gratia ad poenitendum neceſſaria.*

SIMILITUDO IX.

ficandæ militantis, & triumphantis Eccleſiæ myſteria maxima.

Paſtor oſtendit Hermæ circa campum duo-decim montes varii coloris; & in me-orum petram illis altiorem, quæ habebat m ſplendidam, circa quam ſtabant duode-irgines, & ſex viri ſupra portam turrim cabant, quibus virgines per portam lapi-

Verbi Divinitas. dex porrigebant. Petra hæc & porta „ Fil „Dei eft omni creatura antiquior, ita ut in c „filio Patri fuo adfuerit, ad condendam cr „turam. „ (*adeoque Deus eft*) „ Nemo aut *Mediatoris neceffitas.* „intrabit in regnum Dei, nifi qui acceperit „men Filii Dei. . . Sicut ergo in illam urb „non poteft intrari, quam per portam ej „ita nec in regnum Dei poteft aliter intra „nifi per nomen Filii ejus, qui eft ei chari „mus. . . Porta vero Filius Dei eft, qui fo „eft acceffus ad Deum. „ Virgines dictæ fignant virtutes, quibus ornati effe debent trantes in dictam portam. Præterea „ an *Baptismi neceffitas.* „quam homo accipiat nomen Filii Dei m „deftinatus eft: at ubi accipit illud figill „liberatur a morte, & traditur vitæ. Illud „tem figillum aqua eft, in quam defcend „homines morti obligati, afcendunt vero v „affignati. „ In quibus verbis Paftor nece tatem, & efficaciam Baptismi luculenter d monftrat, imo ulterius contendit, juftos a *Etiam pro juftis ante incarnationem, & quomodo.* Incarnationem mortuos, non potuiffe in re num Dei intrare, nifi Divino hoc Sacrame fignati effent, nam de antiquis Patriarchi Prophetis, & juftis loquens, ait: „ Nece „eft, ut per aquam habeant afcendere, ut „quiefcant: non poterant enim aliter in re „num Dei intrare, quam ut deponerent m „talitatem prioris vitæ. Illi igitur defuncti fig „lo Filii Dei fignati funt, & intraverunt in re „num Dei. „ Rurfus docet: „ Quoniam „Apoftoli, & Doctores, qui prædicavere „nomen Filii Dei, cum defuncti effent, pr „dicaverunt his, qui ante obierant, & ipfi d

„d

…derunt eis illud ſignum. . . Tantummodo hoc ſigillum defuerat eis. „ Ubi bene obſervat Cotelerius, ſermonem hic eſſe de Baptiſmo metaphorico, & ſpirituali, qui animabus a corporibus ſeparatis convenire poteſt, ſive de gratia Baptiſmi; quam ſententiam etiam S. Clemens Alexand. docuit. Et de prædicatione ab Apoſtolis juſtis mortuis facta, ſubſequentes Patres … cum Paſtore ſentiebant, uti videri poteſt apud citatum Cotelerium.

44. Porro duodecim montes duodecim gentes totius mundi ſunt, qui in una fide, & nomine Filii Dei, malis & credentibus rejectis, continebantur; „ & ita Eccleſia Dei cum purificata fuerit, ejectis ex ea malis, atque fictis, „ſceleſtis, & dubiis, & quicunque nequiter in „ea ſe geſſerunt, ac variis nequitiæ peccato„rum generibus, erit unum corpus ejus, unus „intellectus, unus ſenſus, una fides, eadem„que charitas; & tunc Filius Dei lætabitur „inter illos, & recipiet voluntate pura popu„lum ſuum. *Unitas Eccleſiæ.*

SIMILITUDO X.

45. In hoc capite Paſtor Hermam adhortatur, ut mandata ſibi hucuſque data diligenter obſervet, & aliis etiam obſervanda prædicet, & demum concludit: „ Dico autem, omnem hominem de incommodis eripi oportere. Is enim, qui eget, & in quotidiana vita patitur incommoda, in magno tormento eſt, ac neceſſitate. Quiſquis igitur hujuſmodi animam eripit de neceſſitate, magnum gaudium *Eleemoſyna ſua detur.*

 „ſibi

vertit Guillelmus Burtonus, & cum co
notis Guillelmi Cavei Londini anno 1647
gavit. Denique D. Coteler̄ius eam cum
Græco suæ collectioni Patrum Apostoli
inseruit, quam itidem Tomus I. Concil
exhibet.

§. II.

Argumentum Epistolæ.

Argumentum.

2. Cum in Ecclesia Corinthiorum Schisn
levis momenti obortum esset, S
mens ad illud sedandum hanc primam a
epistolam scripsit, in qua illos ad pace
concordiam revocat, & fidem, quam al
stolis jam edocti fuerant, ipsis denuo ann

§. III.

Analysis Epistolæ Primæ.

Episcopi Presbyteris non sunt æquales.

3. Superscriptio Epistolæ primæ ad Cor
stylum Apostolicum prodit: est e
quens „ Ecclesia Dei, quæ incolit Roma
„clesiæ Dei, quæ incolit Corinthum,
„sanctificatis in voluntate Dei per D. N.
„Christum. Gratia vobis, & pax ab o
„tente Deo per Jesum Christum multipl
„in vobis peculiariter, & continue. I
„superscriptione Blondellus *Apol. pro se*
„*ron.* male eruit, Episcopos hic Pres
„coæquari, cum S. Clemens contra tale
„chiam in tota hac epistola expresse p
„maluit autem sub persona Ecclesiæ R
„has litteras dare, ut Apostolicæ E

mmune votum ostenderet, Corinthiorum
clesiam pacatam videndi.

. Occasionem scribendi hanc ad Corinthios
olam S. Clemens statim ab initio assignat n. 1.
verbis: „Propter calamitates, & casus ad-
sos, qui nobis acciderunt, fratres, tardius
emur convertisse animum ad eas res, quæ
obis, dilecti, quæsitæ sunt: & ad alienam,
egrinamque Dei electis seditionem scele-
n, ac impiam, quam pauci homines præ-
ites ac temerarii in tantum vecordiæ in-
nmarunt, ut venerabile, ac celebre, &
omnibus dignum amari nomen vestrum
gnopere blasphemetur.„ Deinde lauda-
n quondam Corinthiorum vitam prædicat,
ter alia dicit. „Omnes autem humili ani- n. 2. *Divinitas Christi.*
eratis... Dei viatico (*id est doctrina*
cripturæ: vel victu & vestitu) „contenti,
accurate attendentes sermonibus ejus...
siones illius præ oculis vestris erant.„ Ubi
Clemens divina attributa Christo Domino
uit, & hunc Deum passum esse recognoscit,
i Arianos æque ac Nestorianos perstringit:
oque Photius graviter erravit, dum nihil
ac epistola ad probandam Christi Divinita-
reperiri asseruit.

. Postquam vero S. Clemens pios & reli- *Invidiæ, & æmulationis mala*
os mores, quibus antea Corinthii excellue-
, ipsis ob oculos posuisset, vitia eorum,
ius tunc sordescebant, graviter perstringit; n. 3. 4. 5.
nprimis invidiam, & æmulationem: „Sic
, insurrexerunt inhonorati contra honora-
s, inglorii contra gloriosos, insipientes con-

„tra ſapientes, juvenes adverſus ſeniores. I
„procul abſunt juſtitia, & pax, dum unusq
„que timorem Dei deſerit, & in fide illius
„cutit, nec in inſtitutis præceptorum ejus
„bulat, nec in Chriſto decenter converſa
„Sed unusquisque ſecundum pravas cupid
„tes ſuas incedit, invidiam iniquam, &
„piam aſſumendo, per quam & mors intr
„in mundum.„ Deinde poſt allata ex S.S
ptura exempla Caini fratrem ſuum occiden
Jacobi a facie Eſau fratris ſui fugientis *Gen.*
Joſephi a fratribus ſuis in ſervitutem vend
Moyſis ex aula Pharaonis diſcedentis: *Exo*
Mariæ extra caſtra ejectæ: *Num.* 12. Dat
& Abiron a terra abſorptorum: *Num.* 16.
vidis a Saule divexati, quæ omnia ex æm
tione, & invidia proceſſerunt, addit exen
recentiora, & pergit. „Propter æmulatio
„atque invidiam, qui Eccleſiæ erant fidele
„juſtiſſimæ columnæ, etiam usque ad mor
„paſſi ſunt perſecutionem... Petrus ob
„quam æmulationem non unum aut alter
„ſed multos ſuſtinuit labores, atque ita Ma
„effectus diſceſſit ad debitum gloriæ loc
„Propter æmulationem Paulus patientiæ p
„mium obtinuit, cum catenas ſepties porta
„vapulaſſet, lapidatus eſſet, præco factus
„oriente, & occidente eximium fidei ſuæ
„cus accepit, totum mundum docens juſtiti
„& ad occidentis terminum veniens (*ſcili*
Hiſpaniam, juxta Pearſonum, vel Britanniam, ju
Stillingfletum) „& ſub Principibus martyri
„paſſus, ita e mundo migravit, atque in loc
„ſanctum abiit, patientiæ magnum exem

„ſa

s... Æmulatio abalienavit uxores a ma- v. 6.
.. urbes magnas evertit, & gentes
nas eradicavit.,,
Facta hac Corinthiis objurgatione S. Cle-
mox mutato stylo ejus asperitatem blan- *Pœniten-*
illoquio emollit, eosque ad pœnitentiam *tia facien-*
t & ad obedientiam, & hospitalitatem, *da.*
lo Abrahæ *Gen.* 12. *seqq.* Lothi *Gen.* 19, v. 7. 8.
b *Jos.* 2. ipsos adhortatur: ad pacem, & v. 9. 10. & 11. 12.
rdiam excitat. Humilitatem præcipue *Humilitas*
mmendat, *primo* exemplo Christi. ,, Chri- *amplecten-*
squidem eorum est, qui humiliter de se *da.*
lunt, non eorum, qui supra ovile ejus ef- v. 16.
nt sese. Sceptrum majestatis Dei Domi-
noster Jesus Christus non venit in jactan-
arrogantiæ neque superbiæ, cum potens
sed in humilitate, quemadmodum Spiri-
S. de ipso locutus est. *Isa.* 53. *v.* 1. *seqq.*
l. 21. *v.* 7... Cernitis viri chari, quod
nplar nobis datum sit: nam si Dominus
o humiliter se gessit, quid faciemus nos,
sub jugum gratiæ ejus venimus. *Secundo.* v. 17.
atores etiam simus eorum, qui in pelli-
caprinis, & melotis prædicantes Christi
ntum ambulaverunt... Magno testimo-
rnatus est Abrahamus, & Dei amicus
tus est; hic autem intente respiciens ad
am Dei, humiliter ait. *Ego autem sum*
& cinis. *Gen.* 18. Adhuc autem de
ita scriptum est: *Jobus erat justus* &c.
1. Sed ille seipsum accusans dicit: *Ne-*
mundus a sorde, etsi unius diei sit vita ejus.
1. 14. Moyses fidelis in tota domo ejus nun-
tus est *Num.* 12... Sed & ille magno
,,hono-

„honore affectus grandia locutus non est,
„cum e rubo datum esset illi oraculum, di
„*Quis sum ego, quod me mittis. Ego vero*
„*gracili voce, & tarda lingua.* Et iterum
„*Ego autem sum vapor ex olla. Exod.* 3. *v*
n. 18. „& 4. *v.* 10. Quid vero dicemus de Dav
„qui testimonium laudis reportavit, ad q
„dixit Deus: *Inveni hominem secundum*
„*meum Psal.* 88. *v.* 21. Atqui ille etiam
„ad Deum; *Miserere mei Deus secundum*
„*nam misericordiam tuam &c. Psal.* 50.

Concordia creaturarum inanimatarum.

7. Ut vero S. Clemens Corinthios ad pa
& concordiam efficacius moveat pergit dic
„Figamus oculos in Patrem, & Creatorem t
„mundi, atque illius magnificis, & exsupe
„tibus donis pacis ac beneficiis adhærea
„cogitatione contemplemur eum, & a
„oculis intueamur in æquanimam illius vo
„tatem: consideremus quomodo erga om
n. 20. „creaturam suam sit lenis & facilis. Coel
„bernatione ejus commoti in pace ei subjic
„tur: Dies & nox ab illo ordinatum cu
„perficiunt, nec ea propter sibi mutuo im
„dimento sunt. Sol & luna ac syderum c
„secundum ejus mandatum in concordia
„ulla transgressione sibi constitutos orbes a
„vunt. Terra gravida juxta voluntatem i
„suis temporibus plurimum cibum homin
„ac feris omnibusque, quæ in ea sunt, anin
„tibus producit, non contendens, nec mu
„quidquam eorum, quæ ab illo decreta s
„Abyssorum, quæ investigari non possunt
„inferorum, quæ enarrari nequeunt, jud
„eisdem mandatis continentur. Immensi

ipacitas per ordinationem ejus in cumulos
mentata, non transgreditur, quæ ipsi cir-
posita sunt claustra, sed prout ei præcepit,
facit... (1) Oceanus hominibus imper-
bilis, & qui post ipsum sunt mundi, eis-
n Domini dispositionibus gubernantur.
mpestates vernæ, æstivæ, autumnales, &
males in pace aliæ aliis succedunt. Ven-
m libramina proprio tempore munus suum
offendiculo obeunt. Fontes etiam peren-
ad usum, & sanitatem creati ubera sua
fluenter ad hominum vitam præbent. De-
m animalia minima cœtus suos in concor-
, & pace faciunt.„ Ex quibus infert
mens, Corinthios pacem, & concordiam
se conservare, & restaurare debere.

Clemens in illis verbis: oceanus hominibus *Antipo-*
ermeabilis &c. juxta origenem *l. 2. de Principiis* *des an*
de Antipodibus, quos Græci ἀντίϑονας vo- *dentur.*
, loquitur, qui veteribus erant incogniti, no-
vero certo innotescunt, adeoque a Photio im-
to carpitur, quasi vero plures aut innume-
mundos a nostro diversos admisisset.

Rursus ut ad pacem & concordiam Corin- *Judi-*
evocet, eis severam rationem Deo judici *cium, &*
dam proponit. „Consideremus, ait, quod *ratio red-*
est, & quod nihil latet ipsum tum co- *denda.*
onum nostrarum, tum ratiocinationum, *n. 21.*
facimus... Scrutator enim est cogitatio-
& consiliorum mentis, cujus spiritus
nobis, & cum voluerit, auferet eum.
In eundem finem S. Clemens Corinthiis *Resurre-*
ctionem corporum inculcat, quam pro- *ctio corpo-*
Primo. „Consideremus dilecti, quemad- *rum.*
„mo- *n. 24.*

„modum Dominus continue nobis ostend:
„surrectionem, quae futura est, cujus pri
„fecit Dominum Jesum Christum, sus
„eum a mortuis. *Secundo.* Intueamur d
„quae omni tempore fit, resurrectionem.
„& nox resurrectionem nobis declarant
„bat nox, exurgit dies: dies abit, nox
„nit. *Tertio.* Respiciamus fruges: sen
„quomodo fiat, omnibus obvium est: eg
„est seminator, & semen in terram jeci
„que jactis seminibus, quae arida & nu
„ciderunt in terram, tempore dissolvunt
„post dissolutionem magna providentiae D
„virtus resuscitat ea, ac ex uno multum
„ctum profert, & accumulat. *Quarto.*
„templemur signum mirabile, quod in
„talibus locis, scilicet in Arabia, fit.
„quippe est, quae vocatur Phoenix (2):
„singularis, & unigena existens annos
„quingentos, cumque jam morte dissolv
„est, loculum sibi conficit e thure, myrrh
„reliquis aromatibus, quem completo te
„re ingreditur, & obit: ex carne vero
„putrefacta vermis quidam nascitur, qui
„malis defuncti humore nutritus plum
„deinde fortior factus loculum illum, in
„antecessoris ossa reposita sunt, sustollit
„que portans ex Arabica regione ad Ægyp
„& urbem, quae dicitur Heliopolis vergit
„interdiu spectantibus omnibus advolans
„per altare solis illa collocat, atque ita re
„sum proripit se. Itaque Sacerdotes com
„tarios temporum diligenter inspiciunt, c
„veniunt avem impleto anno quingenti

„v

(a. &c. In Phoe- nice.)

ſſe.„ *Quinto.* Reſurrectionem hanc pro-
c *Pſ.* 27.*n.* 7. *Pſ.* 3, *v.* 6. *Jobi* 19. *v.* 25. 26.
dit: „Deus, qui, ne mentiamur, præ-
t, multo magis ipſe non mentietur. Ni-
juippe Deo impoſſibile, præterquam men-
Exſuſcitetur itaque in nobis fides ejus,
ogitemus, quod omnia ipſi propinqua
:. In verbo magnificentiæ ſuæ conſtituit
ııa, & in verbo poteſt illa evertere...
n voluit, atque ut voluit, omnia condi-
neque quidquam ab eo decretum præte-
t. Univerſa coram ipſo ſunt, nihilque
filium ejus latet.„

. Clemens erravit quidem, dum fabuloſæ hiſto-
de phœnice plenam fidem adhibuit, cæterum
ıvit cum ſpectatiſſimis Auctoribus vetuſtis
rodoto, Tacito Plutarcho, Origene, Epipha-
, Hieronymo, Ambroſio &c. & juxta obſer-
ionem D. Tillemont *tom.* 2. *hiſt. Eccl.* S. Cyril-
Jeroſol. *catech.* 18. hoc loco S. Clementis uti-
, quin eum erroris inſimulet. vide Cotelerium.

o. Rurſus ad reconciliandos Corinthiorum *Vocatio*
os S. Clemens, motivum ex vocatione *noſtra ad*
nctitatem illis inſinuat, dicens: „Cum *ſanctita-*
ur ſancti pars ſimus, faciamus omnia, quæ *tem.*
ſanctitatem pertinent, vitantes obtrecta- *n.* 30.
ıem... Agglutinemur ad eos, quibus gra-
a Deo conceſſa eſt. Induamus concor-
m, humiles, continentes, ab omni ſuſurro,
obtrectatione procul recedentes, operibus
ı verbis juſti effecti... Laus noſtra in Deo
& non a nobis ipſis; odit enim Deus
, qui ſemetipſos prædicant. Teſtimonium
ıi operis noſtri ab aliis exhibeatur nobis,
„ſicut

„sicut exhibitum est Patribus nostris, vi
„stis. Temeritas, & arrogantia, & a
„maledictis a Deo: moderatio autem,
„militas, & mansuetudo apud illos, qu
„benedicti sunt.„ Scilicet Abraham,
n. 32. *Gratuita christianorum vocatio, & justificatio.* Jacob. „Qui tamen omnes gloriam, &
„plitudinem consecuti sunt non per seipsi
„opera sua, aut justas actiones, quas
„runt, sed per voluntatem ejus. Et n
„tur ex voluntate illius in Christo Jesu v
„non per nos ipsos justi efficimur, neq
„sapientiam nostram, aut intelligentiam
„pietatem, aut opera, quæ in cordis
„tate operati sumus, sed per fidem, pe
„cunctos, qui unquam justi fuerunt, just
„Deus omnipotens.„ In quibus verbis
mens gratuitam nostram ad fidem vocat
clare ostendit. Item omnes humanos co
& ipsa pietatis opera in se & sejuncta
spectata non sufficere ad promerendam
cationem, utpote quæ omni tempore fu
cessaria ad salutem. Nequis autem
S. Clementem meritum bonorum operu
Meritum, & necessitas bonorum operum. cere, pergit. „Quid igitur faciemus Fr
cessabimus a bonis operibus, & chari
„derelinquemus? Neutiquam hoc a nob
„permittat Dominus: sed cum diligent
„alacritate festinemus omne opus bonu
„ficere... Videamus, quod in bonis op
„ornati fuerunt omnes justi. Et ipse erg
„minus, cum se operibus decorasset, g
„est. Habentes itaque hoc exemplar, in
„ad voluntatem ejus accedamus; ex to
n. 34. „ribus nostris operemur opus justitiæ. I

rarius cum fiducia partem operis sui acci-
Segnis vero, & remissus locatorem suum
i obtuetur. Oportet ergo nos ad bonum
iendum promptos esse, ex hoc enim om-
i constant. Quippe nobis prædicit : *Ecce
minus, & merces ejus coram illo, ut reddat
iuique secundum opus suum.* *Isa.* 40. *v.* 10.

11. Alio rursus motivo Corinthios ad con- *Æterna
dium, & humilem subjectionem, & ad con- beatitudo.*
dionem, ac elationem vitandam S. Clemens *n.* 35.
it, dum eis gloriam cælestem promissam,
per Christi Incarnationem nobis promeritam
libet. „Quam beata sunt, ait, & mirabi-
idona Dei dilecti ! vita in immortalitate, splen-
r in justitia, veritas in libertate, fides in
nfidentia, continentia in sanctitate; & hæc
mia sub intellectum nostrum cadunt. Quæ-
m igitur sunt, quæ præstolantibus appa-
itur ? Sanctissimus opifex & pater sæculo-
i quantitatem, & pulchritudinem, excel-
tiamque illorum cognoscit. Nos igitur
mmo studio contendamus in numero expe-
ntium eum reperiri, ut participes fiamus
iorum repromissorum. Quomodo autem
niet istud dilecti ? Si mens nostra in Deum
e stabilita fuerit : si placita illi, & accepta
uisiverimus, . . . abjicientes a nobis . .
ntentiones, susurros, obtrectationes, odium
i, superbiam, & ostentationem, inanem
riam, atque amorem vanitatis... Hoc est *n.* 36.
r charissimi, in quo salutare nostrum inve-
nus Jesum Christum, Pontificem oblatio-
m nostrarum, infirmitatis nostræ Patronum,

„& auxiliatorem. Per hunc in cœlorum
„tudines oculos defigemus : per hunc imn
„latum, & supernum illius vultum speci
„mur, per hunc oculi cordis nostri aperti
„per hunc insipiens, & obscurata mens n
„in admirabilem ejus lucem repullulat: per
„voluit Dominus, ut immortalem cogniti
„gustaremus, qui, cum sit splendor Maje
„ejus, tanto major est Angelis, quanto e
„lentius nomen sortitus est.

Subordi- ationis xemplo.

12. Concordiam & subjectionem Cori
etiam persuadet S. Clemens sequenti exe
„Consideremus eos, qui sub Ducibus r
„merent, quemadmodum ordinate, quam
„nue, quomodo submisse imperata exe-
„tur. Non omnes sunt præfecti, nequ
„buni, neque centuriones, neque quinqu
„militum præfecti, neque consequentium
„duum, sed unusquisque in suo ordin
„Imperatore, & Ducibus mandata pe
„Magni sine parvis consistere nequeunt, r
„parvi sine magnis... Sumamus corpu
„strum; caput absque pedibus nihil est
„neque pedes absque capite : minima a
„corporis nostri membra necessaria, & i
n. 38. „sunt toti corpori... Servetur itaque t
„corpus nostrum in Christo Jesu, & unus
„que proximo suo subjiciatur juxta gratiæ
„num ipsi assignatum. Fortis, ne contur
„afficiat imbecillem, imbecillis vero fortem r
„reatur, dives pauperi largiatur, pauper
„gratias agat Deo, quod ei dederit, per quer
„opia ejus suppleatur. Sapiens ostendat sap

„

suam non in verbis, sed in bonis operi-
s: humilis non sibi testimonium ferat, sed
t, ut alter ipsi perhibeat testimonium :
carne castus est, ne insolescat', sciens
esse, qui ei continentiam donat. Re-
mus ergo fratres, ex qua materia creati
s, qui & quales in mundum ingressi si-
s, tanquam e sepulchro, & tenebris:
r & opifex noster in mundum suum nos
oduxit præparatis, antequam nasceremur,
ficiis suis.

Ut vero Corinthios ad pacem, & sub- *Ordo, &*
onem servandam S. Clemens adhuc ef- *Hierar-*
inducat, Ordinem, & Hierarchiam *chia Ec-*
sticam a Deo institutam illis exponit; *clef.*
: „Cuncta ordine debemus facere, quæ *n.* 40.
Dominus jussit peragere. Statutis tem- *Sacrifi-*
ibus oblationes, & officia perfici, neque *cium.*
ere, vel inordinate fieri præcepit, sed
nitis temporibus, & horis : ubi etiam,
ui quibus celebrari vult, ipse excelsissima
voluntate definivit, ut pure, & sancte
ia facta in beneplacito, accepta essent
ntati ejus... Summo quippe Sacerdoti
ia munia tributa sunt, & Sacerdotibus lo-
s proprius assignatus est : & Levitis sua
nisteria incumbunt. Homo laicus præce-
is laicis constringitur.„ Ex quibus con-
lit: „Unusquisque vestrum fratres in suo *n.* 41.
tu gratias Deo habeat, in bona conscientia
gens, non transgrediens præscriptam mu-
ris sui regulam in honestate... Apostoli *n.* 42.
is evangelizaverunt a Domino Jesu Chri-

 „sto;

„sto; Jesus Christus a Deo. Missus est i
„Christus a Deo, & Apostoli a Christo,
„ctum est utrumque ordinatim ex volu
„Dei. Itaque acceptis mandatis, & certo
„suasi per resurrectionem D. N. J. C. & in
„confirmati per verbum Dei cum S. Spi
„plenitudine, & securitate egressi sunt,
„nuntiantes adventurum esse regnum I
„Prædicantes igitur per regiones ac urbes,
„mitias earum, spiritu cum probassent, in l
„scopos & Diaconos, qui credituri erant,
„stituerunt. Neque hoc nove; a multis
„temporibus de Episcopis & Diaconis scrip
„fuerat: sic enim alicubi dicit scriptura:
stituam Episcopos eorum in justitia, & Dia
eorum in fide. Qui textus ex Isaiæ 60. v.
videtur exceptus, ubi quid simile legitur:
vero illum ex libro aliquo apocrypho exscrip
n. 44. putant. Et post pauca S. Clemens pe
„Et Apostoli nostri cognoverunt per D. N. J
„Christum, quod futura esset contentio de
„mine Episcopatus: ob eam ergo caus
„accepta perfecta præcognitione, constitue
„supradictos, & deinceps futuræ success
„regulam tradiderunt, ut cum illi decede
„ministerium eorum ac munus alii viri pr
„exciperent. Constitutos itaque ab illis,
„deinceps ab aliis viris eximiis, consent
„ac comprobante universa Ecclesia; qui i
„pate ovili Christi ministraverunt cum hu
„tate, quiete, nec illiberaliter, quique l
„tempore ab omnibus testimonium præcl
„reportarunt, hos putamus officio injuste
„jici. Neque enim leve erit nostrum p

„

ı, ſi eos, qui citra querelam, & ſanctè of-
ınt dona, Epiſcopatu privaverimus... Di- *S. Scri-*
ıter inſpicite Scripturas, Spiritus S. vera *pturæ Au-*
ula... non enim invenietis juſtos ab ho- *thoritas.*
ibus ſanctis depulſos. *n.* 45.

4. Rurſus propoſita ſchismatis malitia, *Schisma-*
tudine, & pravis ejus effectibus Corin- *tis mali-*
a diſcordia & ſeditione S. Clemens deter- *tia, & ef-*
ıllaborat dicens: „Ut quid inter vos ſunt *fectus.*
tentiones, iræ, diſſenſiones, ſchismata, *n.* 46.
ellum? Nonne unum Deum habemus, &
m Chriſtum? atque unus eſt Spiritus gra-
, qui effuſus eſt ſuper nos, & una vocatio
Chriſto? cur diducimus & diſtrahimus
ıbra Chriſti, & contra proprium corpus
tionem facimus, eoque veſaniæ deveni-
, ut alios aliorum membra eſſe obliviſca-
? Recordamini verborum Jeſu Domini
ri, dixit enim: *Væ homini illi: bonum*
ei, ſi natus non fuiſſet, quam ut unum
electis meis ſcandalizaret: melius erat, ut
ıola circumponeretur, & in mare demer-
etur, quam ut unum de puſillis meis ſcan-
zaret. Schisma veſtrum multos perver-
multos in animi dejectionem, multos in
illationem, omnes nos in triſtitiam conje-
.. Turpia ſunt, dilecti, ac valde turpia, *n.* 47.
converſatione chriſtiana indigna, audiri,
ıiſſimam, & antiquam Corinthiorum Ec-
iam propter unum aut alterum hominem
tra Presbyteros ſeditionem movere. At-
is rumor non tantum ad nos pervenit, ſed
eos quoque, qui a nobis alieni ſunt animo,

„& sententia, adeo ut propter vestra
„pientiam, etiam blasphemiæ, & convi
„mini Domini inferantur, vobis autem
„lum creetur... Sit aliquis fidelis, sit
„in enarranda cognitione, sit sapiens in
„num justa dijudicatione, sit in operibus
„tanto humilior esse debet, quo major
„detur, & quærere, quod omnibus ut
„non autem suum,

itis 15. Denique ad eradicandum omn
ma, contentiones, & seditiones S. C
tanquam efficacissimum remedium Co
charitatem præscribit, cujus characte
quentes assignat: „Charitas nos Deo
„tinat, charitas operit multitudinem p
„rum, charitas omnia tolerat, omnia
„animo fert, in charitate nihil sordidum
„superbum; charitas schisma non habe
„ritas seditionem non concitat, charit
„nia facit in concordia, in charitate
„Dei electi perfecti sunt facti, sine c
4. „nihil acceptum est Deo.„ Pulcherrim
charitatis elogio ejusdem virtutis exem
Moyse imitandum S. Clemens propo
Deum precatus est, ut aut dimitteret
tum populi sui, aut deleret eum de l
ventium. *Exod.* 32. *v.* 32. Ex quo co
„Quis ergo inter vos generosus? quis
„cors, quis charitatis plenus? Dicat;
„pter me seditio, & discordia, & schi
„discedo, abeo, quocunque volueri
„facio; quæ a plebe mandantur: solu
„Christi in pace degat cum constitutis

s. Qui hoc fecerit, ſibi magnum decus
Domino comparabit, & omnis locus eum
cipiet, *Domini enim eſt terra, & plenitudo*
t. *Pſ.* 23. *v.* 1. „ Ut autem oſtendat hoc
eſſe impoſſibile, provocat ad exempla gen-
m Regum, & Principum, qui ſeipſos mor-
ediderunt, ut cives ſuo ſanguine libera-
t. Item „ multos, ait, inter nos cogno-
mus, qui ſeipſos in vincula conjecerunt,
alios redimerent. Multi ſeipſi in ſervitu-
n dederunt, & accepto pretio ſui alios
arunt.

Concluſio Epiſtolæ.

ō. „ Vos ergo, concludit hanc ſuam Epi-
m S. Clemens, „ qui ſeditionis fundamen-
iſtis, ſubditi eſtote Presbyteris, & in
itentiam corripimini, flectentes genua
is veſtri, diſcite ſubjici, deponentes ar-
ntem, & ſuperbam linguæ veſtræ jáctan-
: melius ſiquidem vobis eſt, in ovile Chri-
rvos, & probatos inveniri, quam altum
ntes e ſpe illius ejici. . . Inſpector om-
Deus, ſpirituum Dominus, & Herus
rſæ carnis, qui elegit Dominum Jeſum
tum, & per eum nos in populum pecu-
n, omni animæ, quæ invocaverit mag-
m, & ſanctum Nomen ejus, det fidem,
em, pacem, patientiam, æquanimita-
continentiam, puritatem, temperantiam,
mini ejus grata ſit, per ſummum Sacer-
n, & Patronum noſtrum Jeſum Chri-
per quem illi gloria, majeſtas, im-
n, honor, & nunc, & in omnia ſæcu-
culorum. Amen.

SANCTI CLEMENTIS EPISCOPI ROMA

Epistola ad Corinthios secunda.

§. I.

Author Epistolæ.

pistolæ uthor.

17. In hac Epistola secunda ad Corinthios
hil hucusque notatum est, ex quo i
Apocrypha certo rejicienda foret, sicuti
dum etiam certo constat, S. Clementem P.
rum illius Authorem esse. Equidem consi
tiones Apostolicæ *Can.* 83. *Apost.* duas
mentis Epistolas memorant, sed quænam
sint, non definiunt. Item S. Ephipha
Hær. 30. duas litteras sancti hujus Ponti
olim in Ecclesia legi solitas allegat; sed di
ri vix potest, quid per illas intelligat. Imo
duas ad Corinthios non intelligere colligi vid
tum ex eo, quod duæ hæ Epistolæ encyc
nunquam fuerint: tum quia S. Epiphaniu
statur, in citatis a se Epistolis sermonem
de Virginitate, de qua tamen in neutra m
occurrit, nisi forte dicere libeat illa loca de
dita esse, in qua de Virginitate sermo est, q
equidem verisimile videri potest, siquiden
juria temporis notabilis pars Epistolæ huju
cundæ ad Corinthios interiit. Cæterum S.
ronymus in *Catalog. Script. Eccles.* & Ph
in *Bibliotheca Cod.* 113. Epistolam hanc r
inter opera supposititia recensent. Euse
autem *l.* 3. *Hist. Eccl. c.* 38. asserit secun
hanc Epistolam, nec admitti, nec probari
primam. Quare S. Clementi nec sine omni
sitatione adscribenda, nec inter suppo

c

omnino rejicienda videtur. Eam ex Græco vertit Godofredus Vendelinus, & cum Græco rurſus excuſa eſt, *tom.* 1. *Conc.* & a Cotelerio notis illuſtrata fuit: *tom.* 1. *in Collect. Patrum Apoſt.*

§. II.

Argumentum Epiſtolæ.

18. Author ſecundæ Epiſtolæ ad Corinthios docet, quid de Jeſu Chriſto ſentiendum ſit, quæ ingentes utilitates ex ejus Incarnatione in genus humanum dimanaverint; & quod fideles deſpectis terrenis ad cœleſtia ſolummodo aſpirare debeant. *Argumentum.*

§. III.

Analyſis Epiſtolæ ſecundæ.

19. Quid de Chriſto Jeſu ſentire debeamus ſtatim ab initio Author declarat, dicens: „Fratres, ita ſentire nos oportet de Je- „ſu Chriſto, tanquam de Deo, tanquam de „judice vivorum, & mortuorum;„ de utilitate vero Incarnationis ejus ait: „nec decet „nos humilia ſentire de ſalute noſtra: dum „enim humiliter ſentimus de illa, parva etiam „accepturos nos ſperamus, & dum tanquam „exigua audimus, peccamus, neſcientes, un- „de & quo vocati ſumus, & a quo, & in „quem locum, & quanta ſuſtinuit Jeſus Chri- „ſtus pati propter nos. . . Nam lucem nobis „largitus eſt; tanquam Pater filios nos appel- „lavit, pereuntes nos ſervavit. . . Qui mente „eramus capti, & adorabamus lapides, ligna, „au-

Divinitas Christi. n. 1.

Fructus Incarnationis.

„aurum, argentum, atque æs, hominum c
„ra; & tota noſtra vita nihil aliud erat, qu
„mors. Obſcuritate itaque circumdati, &
„caligine plenum habentes viſum, reſpexin
„ipſius voluntate deponentes eam, qua ci
„bamur, nebulam. Nam miſeratus eſt n
„& viſceribus commotus, ſalvos nos fe
„cum in nobis multum errorem, & interi
„ſpectaſſet, nec habere nos ullam ſalutis ſp
„niſi eam, quæ ab ipſo. Vocavit enim n
„qui non eramus, & voluit e nihilo eſſe no
n. 2. „Quod dixit: *Lætare ſterilis, quæ non p*
„*Iſ.* 54. *v.* 1. Nos dixit: Sterilis quippe
„Eccleſia noſtra, antequam dati eſſent ei l
„ri. . . Sic & Chriſtus ſervare voluit pere
„tia, & multos ſervavit, dum venit, dum
„nos jam pereuntes ſervavit. . . Ex his A
n. 3. „thor ita concludit: „ Cum igitur tantam m
„ricordiam erga nos ipſe fecerit. . . Confit
„mur eum, per quem ſervati ſumus. In q
„nam autem illum confitebimur? facien
„quæ dicit, & mandata illius non ſpernen
„nec ſolum labiis eum honorando, ſed ex t
n. 4. „corde, & ex tota mente. . . Non modo
„tur ipſum vocemus Dominum; id enim n
„ſalvabit nos, ſiquidem ait: *Non omnis,*
„*dicit mihi, Domine, Domine, ſalvabitur, ſed*
„*facit juſtitiam.* Itaque fratres in operi
„ipſum confiteamur; in diligendo alii ali
„in non adulterando, neque obtrectando i
„cem, neque æmulando, ſed vivendo in c
„tinentia, miſericordia, bonitate: & com
„ſione mutua duci debemus, at non pecu
„cupiditate; atque in bonis operibus confit

„r

r Deum, non autem in contrariis, nec ti-
nd nobis funt homines, fed potius Deus.

n. Ut autem fideles Corinthii hæc eo me- *Contem-*
i præsent, hortatur eos hic Author, ut *ptus hujus*
na omnia defpiciant, & ad cœleftia folum- *fæculi.*
ad afpirent; & quidem ex fequentibus ra-
ibus: *Primo* „peregrinatio carnis hujus n. 5.
i hoc mundo brevis eft, ac parvi tempo-
is, . . . & dum mundana poffidere concu-
fcimus, excidimus a via jufta. *Secundo.* n. 6.
ua dicit Dominus: *Nullus fervus poteft duo-*
s *Dominis fervire. Luc.* 16. *v.* 13. Si nos vo-
mus, & Deo fervire, & mammonæ, in-
commodum nobis eft. Nam quæ utilitas,
ut *univerfum mundum lucretur, animam au-*
s *detrimento afficiat. Matth.* 16. *v.* 26. Por-
hoc fæculum, & futurum funt duo inimi-
. . Non ergo poffumus amborum amici
e: oportet autem, ut illi valedicentes, hoc
mur. *Tertio.* Quia nos, nifi Baptisma pu-
, & immaculatum fervaverimus (*id eft*
limi *innocentiam fervaverimus, vel per pæni-*
m *recuperaverimus*) „qua confidentia in-
imus in regiam Dei? aut quis advocatus
er erit, fi non inveniamur opera pia, &
a habere. . . Ne autem a juftitia Chriftia- n. 7.
cidamus, fed in ea perfeveremus, Au-
nos ad pugnam contra hoftes falutis no-
inter alia his verbis exftimulat: „Nos igi-
certemus, ut omnes coronam reporte-
. . . Et fi non poffumus omnes coronari,
m prope coronam fimus; „ pugnando fci-
quantum poffumus. Atque ad hoc Deus n. 8.
nobis

nobis in hoc mundo poenitentiae tempus indi
nfessio get ; „ postquam enim e mundo exivimus, nc
esurre- „amplius possumus ibi confiteri, aut poenite
io. „tiam adhuc agere. Et nemo vestrum dica
n. 9. „quod haec caro non judicatur, neque resu
„git. . . Quemadmodum enim in carne voca
„estis, ita in carne venietis. Jesus Christu
„Dominus, qui nos servavit, cum primu
„esset Spiritus, caro factus est, atque sic v
„cavit nos ; ita etiam nos in hac carne merc
„dem recipiemus.

n. 10. 21. Denique ex his omnibus Author i
concludit : „ Ergo fratres mei, faciamus v
„luntatem Patris, qui vocavit nos, ut vivamu
„& persequamur potius virtutem, vitium a
„tem derelinquamus, veluti praecursorem su
„pliciorum nostrorum, & fugiamus impiet
n. 11. „tem, ne nos mala comprehendant. . . N
„ergo in corde mundo Deo serviamus, & e
„mus justi : quod si non servierimus, non cr
„dendo pollicitationi Dei, erimus miseri. . .
„Itaque fratres mei, animo ne vacillemus, s
„sperantes sustineamus, ut & mercedem r
„portemus. Fidelis enim est, qui pollicit
„est, se unicuique retributurum operum rem
„nerationes. Si ergo fecerimus justitiam c
„ram Deo, in regnum illius ingrediemur,
. Cor. 1. „accipiemus promissiones, quas auris non a
9. „divit, nec oculus vidit, quaeque in c
„hominis non ascenderunt.

SA

ANCTI IGNATII
SCOPI ANTIOCHENI, ET
ARTYRIS EPISTOLÆ.

§. I.

barum Epistolarum, numerus, &
Authoritas.

x varias Epistolas, quæ sub nomine . Ignatii Episcopi Antiocheni, & Mar- rris editæ fuerunt, nonnisi septem, pri- pietatis, Doctrinæ Ecclesiasticæ, & alis regiminis documentis plenas, a S. iscopo conscriptas ad nos pervenisse, s est peritorum Criticorum sententia. ſt ad Ephesios: Secunda ad Magnesia- Tertia ad Trallanos: Quarta ad Roma- Quinta ad Philadelphienses: Sexta ad eos: Septima ad Polycarpum. Has s collegit sanctus Polycarpus Episcopus nsis, ut ipse testatur in sua Epistola ad lphienses, earumque meminerunt san- næus. *l.* 3. *homil. c.* 36. S. Athanasius S. Hieronymus *de Script. Eccles.* & ii a Cotelerio *tom.* 2. allati.

Epistolarum sancti Ignatii veritas.

puras, & ab omnibus additamentis li- iacus Vossius ex Manuscripto Græco ecæ Florentinæ græce edidit, earum- quam versionem latinam Usserius Ar- opus Armachanus ex duobus Codici- nu exaratis, uno videlicet Bibliothecæ Ricar-

Editiones.

Ricardi Montacutii, altero Cantabrigensi p
lici juris fecerat. Has tamen septem genui
S. Ignatii Epistolas, quas antiquitas semper
nerata est, totis viribus oppugnarunt Pre
terianæ, & Calvinianæ Sectæ homines B
dellus, Dallæus, & Salmasius, contra quos v
tatem earum non solum propugnarunt Scri
res Catholici, Dupinus *tom.* I. *Biblioth.* T
montius *tom.* 2. *Hist. &c.* sed etiam Calv
stæ, Vendelius, Vossius, Henricus Hamon
Presbyter in Schismate Anglicano, qui p
xam contra Blondellum disputationem ado
vit, qua non solum omnia Blondelli argum
ta solvit, sed novis etiam adductis harum
stolarum veritatem stabilivit. Earundem et
doctas vindicias vulgarunt Joannes Pearso
in eodem Schismate Presbyter, & postea
scopus Cestriensis, & Usserius Archiepisco
Armachanus.

Epistolæ suppositi-tiæ S. Ignatii. 2. Præter has septem Germanas S. Ig
Epistolas, octo aliæ falso illi adscribuntur.
licet una ad Mariam Cassabolitam, una ad
senses, una ad Antiochenos, una ad Heron
una ad Philippenses, una ad B. V. Mari
duæ ad Joannem Apostolum. Has Epist
falso S. Ignatio adscribi, probant tum silent
veterum, maxime Eusebii, & S. Hierony
tum maxima styli diversitas, & lusus in ve
a S. Ignatii ingenio alienus: tum quia m
complectuntur, quæ nascentis Ecclesiæ m
bus non conveniunt. Sed de Epistolis tam
nuinis, quam suppositltiis legi potest disserta
23. *P. Nat. Alex. Sæc.* I. & Dissertatio se

P. Nicolai le Nourry *in apparatu ad Biblioth. ... P. P.* Siquis autem absolute vellet, has ... Epistolas, quas inter suppostitias recense-..., à S. Ignatio revera conscriptas esse, ma-... vero illam ad dilectam suam Ecclesiam Antiochenam, cujus certe nunquam immemor ... videtur, inficiari tamen nequit, illas val-... corruptas fuisse, ac proinde nullius esse au-thoritatis.

SANCTI IGNATII EPISTOLA AD EPHESIOS.

§. II.

Argumentum Epistolæ.

Cum S. Ignatius Episcopus Antiochenus vinctus Romam ob Domini Martyrium duceretur, Smyrnæ subsistens ab Onesimo Ephesiorum Episcopo, Burrho Diacono, Croco, ..., ac Frontone, ab Ephesiis ablegatis, ... fuit, quibus redeuntibus Smyrnæ ... Epistolam dedit, in qua Ephesios horta-..., ut Episcopo suo, & Presbyterio sese de-... subjiciant, eorum doctrinam sequantur, ..., & concordiam inter se servent, & pra-... docentes non audiant, ac orationi libenter ...

§. III.

Analysis Epistolæ.

Præmissa salutatione S. Ignatius, qui etiam Theophorum se vocat, ostendit, quo ... perfusus fuerit, dum Ephesios suscepit in *Subjectio erga Episcopos, & Presbyteros.*

n. 1. „in Onesimo inenarrabilis charitatis viro ;
„rum autem in carne Episcopo, quem,
„obsecro, ut juxta Jesum Christum am
„utque vos omnes illius similes sitis. Be
„ctus enim, qui donavit vobis, qui digni
n. 2. „talem Episcopum habere ; „ & post
etiam Burrhum, Crocum, Euplum, ac Fr
nem ad se missos commendavit, pergit:
„cet itaque vos omnibus modis glorificar
„minum Jesum Christum, qui glorificavi
„ut in obedientia una *sitis perfecti, eadem*
„*eademque sententia, idemque dicatis de eode*
„*nes.* 1. *Cor.* 1. *v.* 10. Ut subjecti Epis
„& Presbyterio per omnia sanctificati
Humilitas „Non praecipio vobis, quasi sim aliquis: q
S. Ignat. „vis enim vinctus sum in nomine, necdu
n. 3. „men perfectus sum in Jesu Christo. . .
„quando charitas non sinit me tacere de
„propterea anteverti vos admonere, ut i
„sententiam concurratis. Etenim Jesus
„stus inseparabilis nostra vita, Patris est se
„tia, ut & Episcopi per terrae terminos d
„ti, ex Jesu Christi sunt sententia. Und
„cet vos in Episcopi sententiam concur
„quod & facitis : nam memorabile ve
„Presbyterium, dignum Deo, ita coapt
„est Episcopo, ut chordae citharae : pr
„hoc in consensu vestro, & concordi cha
„Jesus Christus canitur. Sed & vos s
„chorus este, ut consoni per concordiam
„los Dei recipientes, in unitate cantetis
„una per Jesum Christum Patri, quo &
„audiat, & cognoscat ex iis, quae opera
„membra vos esse Filii ipsius. . . Nemo

ls intra Altare sit, privatur pane Dei.
n unius, atque alterius precatio tan- *Oratio publica.*
es habet, quanto magis illa, quæ Epi-
ft, & totius Ecclesiæ? Qui igitur in n. 5.
ıtum non venit, hic jam superbia ela-
., & seipsum separavit, atque judica-
. Studeamus igitur Episcopo non resi-
ut simus subjecti Deo. Et quanto quis n. 6.
miorem viderit Episcopum, tanto ma-
m revereatur: quemcunque enim Pa-
ilias mittit ad gubernandam familiam
, hunc ita accipere debemus, ut illum
ı, qui mittit. Manifestum igitur est,
Episcopum respicere nos oporteat, ut
ı Dominum.

Cum S. Ignatius Ephesios ad subjectio- *Prava docentes cavendi.*
& reverentiam erga Episcopum suum,
teros, & ad concordiam inter se hortatus
eos monet, ut a prava docentibus sibi n. 7.
t: „Solent enim nonnulli malo dolo no-
quidem circumferre, sed patrant quæ-
ndigna Deo, quos oportet vos, ut feras
e: sunt enim canes rabidi, clam mor-
s, quos a vobis vitari oportet, ut mor-
ficulter curabili laborantes. Medicus *Divinitas Verbi.*
unus est, & carnalis, & spiritualis,
s, & ingenitus, seu factus, & non fa-
*quæ verba ad explicationem a Latino in-
addita fuerunt*) „in homine existens
in morte vita vera: & ex Maria, &
), primum passibilis, & tunc impassi-
Jesus Christus Dominus noster. Ne- n. 8.
itur vos seducat. . . Carnales spiritua-

„lia exercere nequeunt, neque spiritual
„nalia, sicut nec fides, quae incred
„sunt, nec incredulitas, quae fidei. Q
„ro & secundum carnem agitis (*scilice*
sint parva, & ex se indifferentia) „ea s
„lia sunt: in Jesu enim Christo omnia a
(*scilicet uniendo cum meritis Christi.*)

Oratio commendatur. 6. Denique S. Ignatius Ephesiis or
maxime etiam pro peccatoribus, & pro
mendat, & concludit: „ Date itaque
n. 13. „ut crebrius congregemini ad gratias De
„das, & ad eum laudandum. Quand
„saepius in idem loci convenitis, labef
„vires satanae, & ex concordia vestrae fi
Efficax oratio quae. „tur exitium, quod ille infert. „ Ut
oratio fructuosa sit, & efficax, tunc pr
S. Ignatius, ut *primo* in fide, & charit
n. 14. „quae initium, & finis vitae sunt: pri
„quidem fides, finis vero charitas. H
„tem duo in unum coeuntia Dei sunt,
„vero alia ad probitatem consectanea
Secundo, ut fides haec, & charitas c
comprobetur, nam „ qui profitentur
„stianos esse, ex iis, quae faciunt, cern
n. 15. „Bonum est docere, si, qui dicit, faciat.
„Ut omnia faciamus, sicut Domino i
„habitante, ut illius simus templa, &
n. 16. „in nobis Deus noster. „ *Quarto.* „U
„fidem Dei prava doctrina corrumpat,
„Jesus Christus crucifixus est: talis e
„quinatus factus in ignem inextinguibi
n. 17. „similiter & qui audit ipsum. . . No
„mini tetro odore doctrinae Principe h

„culi. . . Et principem hujus mundi latuit Ma- *n. 19.*
„riæ Virginitas, & partus ipsius, similiter & *Cur Maria desponsata sit.*
„mors Domini: tria mysteria clamoris, quæ
„in silentio Dei patrata sunt. „ Atque hæc
S. Hieronymus in c. 1. Matth. ita allegat: *Martyr Ignatius etiam quartam addidit causam, cur a desponsata conceptus sit, ut partus inquiens ejus celaretur diabolo, dum eum putat non de Virgine, sed de uxore generatum.* Ubi notat D. Cotelerius, S. Hieronymum, S. Ignatium non ex S. Ignatio laudare, sed ex Origene hom. 6. in *Luc.* arbitratumque esse, ista, quæ Origenes Ignatianis de suo subjungit, *latuit propter Joseph &c.* Ignatii quoque esse.

7. Epistolam hanc S. Ignatius concludit in hæc verba: „Si me dignatus fuerit Jesus Christus per orationem vestram, & voluntas sit, „in secundo libello, quem scripturus sum vobis, declarabo vobis, quam inceperam dispensationem in novum hominem Jesum Christum in fide ipsius, & in ipsius dilectione, in „passione ipsius, & resurrectione, maxime, si „Dominus mihi revelaverit. Siquidem singuli „communiter omnes ex gratia nominatim con„venitis in una fide, & in uno Jesu Christo, „secundum carnem ex genere Davidis Filio ho„minis, & Filio Dei. Ut obediatis Episcopo, „& Presbyterio mente indivulsa, frangentes „panem unum, qui pharmacum immortalitatis „est, & antidotum, ne moriamur, sed vivamus „semper in Jesu Christo. Vice animarum ve„strarum sim ego, & illorum, quos ad hono„rem Dei misistis Smyrnam, unde & scribo vo- *n. 20.* *Duæ naturæ in Christo.* *S. S. Eucharistia.* *n. 21.*

„bis, gratias agens Domino, diligens Pol
„pum, ut & vos. Memineritis mei, sic
„vestri Jesus Christus. Orate pro Eccl
„quae est in Syria, unde vinctus Roma
„ducor novissimus fidelium eorum, qu
„sunt, quemadmodum ad honorem Dei
„niri dignus habitus sum. Valete in Deo
„tre, & in Jesu Christo communi spe nos

SANCTI IGNATII EPISTOL AD MAGNESIANOS.

§. IV.

Argumentum Epistolæ.

8. Damas Episcopus Magnesianus cum B
ac Apollonio Presbyteris S. Ignatium
ctum Romam abductum Smyrnæ comm
tem invisebant, qua occasione ille ad M
sianos hanc Epistolam scripsit, cujus idem
ac prioris argumentum est, dum scilicet
ad obedientiam Episcopo, Presbyteris, &
conis in pace, & concordia præstandam,
honorandos, & falsam doctrinam pravoru
minum vitandam adhortatur.

§. V.

Analysis Epistolæ.

Episcopis reverentia, & obedientia debita. a. 3.

9. Sanctus Ignatius commendata bene s
dum Deum ordinata Magnesianorum
ritate mox eos ad reverentiam, & obedie
Episcopo, Presbyteris, & Diaconis debi
pacemque, & concordiam exstimulat, di

k vos decet non familiarius, ac superbe
etate Episcopi, sed secundum virtutem
Patris omnem illi impertiri reverentiam,
damodum novi sanctos facere Presbyte-
non respicientes ad apparentem juvenilem
tionem, sed ut prudentes in Deo, ce-
ipsi, non ipsi autem, sed Patri Jesu
i, omnium Episcopo. (*ubi Episcopi a* *Episcopi a Presbyteris distincti.*
teris aperte distinguuntur) „In honorem
illius, qui vult, decet vos obedire sine
hypocrisi, quia nequaquam Episcopum
quis fallit, qui videtur, sed illudit in-
: quidquid vero est ejusmodi, non ad
refertur, sed ad Deum, qui abscon-
cognoscit. Decet itaque non modo voca- n. 4.
Christianos, sed etiam esse: quemadmo-
nonnulli Episcopum quidem nominant,
sine ipso omnia faciunt. Tales vero non
conscientia mihi præditi esse viden-
, quia non stabiliter secundum præ-
m congregantur. . . Quare hortor, ut n. 6.
strum studium, in Dei concordia omnia
, Episcopo præsidente Dei loco, & Pres-
is loco Senatus Apostolici, & Diaconis
suavissimis, quibus commissum est mini-
m Jesu Christi, qui ante sæcula apud Pa-
erat, & in fide apparuit. Omnes igi-
ceptis divinis moribus vos mutuo reve-
ini, & nemo secundum carnem spectet pro-
m, sed in Jesu Christo vos invicem sem-
iligite. Nihil sit in vobis, quod possit
lirimere, sed unimini Episcopo, & præ-
ibus in typum, & doctrinam in corru-
is. Quemadmodum igitur Dominus sine n. 7.

„in gaudio inculpato.
„quo nihil præſtantius
„in unum templum D
„unum Altare, velut a
„qui ab uno Patre prodi
„unum revertitur.

Judaizantes, & prava docentes vitandi. n. 8.

10. Poſt hæc S. Ign
tatur, ut Chriſtianos ju
va, & aliena a fide Chri
quantur, & ait: „Ne
„ſtrinis, neque veterib
„inutiles. Si namque a
„daicam vixerimus, co
„non accepiſſe. Diviniſſ
„juxta Chriſtum Jeſum v
„perſecutionem paſſi ſun
„rati, ut qui increduli, c
„unus Deus eſt, qui ma

Divinitas Verbi.

„Jeſum Chriſtum Filium
„ipſius æternum (10)
„diens, quique in omni

mini in novum frumentum, quod eſt Jeſus Chriſtus. . . Abſurdum eſt Chriſtum Jeſum profari, & judaizare: Chriſtianismus enim non in Judaismum credidit, ſed Judaismus in Chriſtianismum, ut omnis lingua ad Deum congregaretur.

Ex illis verbis: *Qui eſt verbum ipſius æternum, non a ſilentio progrediens.* Novatores anſam arripiunt, hanc S. Ignatii Epiſtolam illi abjudicandi, quia hic mentionem facit de hæreſi Valentini, quæ modo poſt ejus tempora exorta eſt. Verum cum jam Simon Magus hanc hæreſin docuerit, teste Euſebio *l.* 1. *Hiſt. Eccl.* cumque Valentinus hanc hæreſin nunquam forte tenuerit, ſed juxta illum Verbum a Spiritu & veritate deſcenderit, ſic hæc futilis difficultas corruit. Putat etiam D. Dupin *Tom.* 1. *Bibl.* S. Ignatium loco citato ad nullam hæreſin reſpicere, ſed ſolum oſtendere voluiſſe, quod cum Verbum ſit æternum, adinſtar Verbi hominis a ſilentio, ſive a non exiſtente non progrediatur.

11. Concludit denique S. Ignatius hanc Epi-
ſtolam: „Studete igitur, ut confirmemini in
„dogmatibus Domini, & Apoſtolorum, ut om-
„nia, quæ facitis, proſpere vobis ſuccedant,
„carne, & ſpiritu, fide, & charitate in Filio, *S.S. Tri-*
„& Patre, & Spiritu Sancto, in principio, & in *nitas.*
„fine; cum digniſſimo Epiſcopo veſtro, & digne n. 13.
„contexta ſpirituali corona Presbyterii veſtri,
„& ſecundum Deum agentibus Diaconis. Sub-
„jecti eſte Epiſcopo, & vobis mutuo, ut Jeſus
„Chriſtus Patri ſecundum carnem, & Apoſtoli
„Chriſto, & Patri, & Spiritui, ut unio ſit, &
„carnalis, & ſpiritualis. . . . Memores eſtote n. 14.
„mei in orationibus veſtris, ut Deum aſſequar,

 „&

Ecclesiæ, quæ in Syria, unde non fum
us vocari. . . . Statuant vos Ephesii de
yrna, unde hæc scribo vobis. . . Valete
oncordia Dei, spiritum possidentes inse-
abilem, qui est Jesus Christus.

ANCTI IGNATII EPISTOLA AD TRALLIANOS.

§. VI.

Argumentum Epistolæ.

Polybius Episcopus Trallianus, seu Tral-
lensis S. Ignatium vinctum Smyrnæ
erat, eique ad Martyrii palmam properan-
ongratulatus fuerat: unde S. Ignatius
rnæ ad Trallianos Epistolam scripsit, in
eos sicuti in prioribus ad obedientiam, &
entiam erga suum Episcopum, Presbyte-
& Diaconos, & ad fugam hæreticorum,
fidelium cohortatur.

po nihil agatis. Sed & Presbyterio
fitis, ut Apostolis Jesu Christi, spei
, in quo conversantes inveniamur,
t autem & Diaconos, mysteriorum Je-
risti ministros omni modo omnibus pla-
non enim ciborum, & potuum ministri
sed Ecclesiæ Dei ministri. Oportet igi- *Diaconorum officium.*
t sibi caveant a criminibus tanquam ab
Cuncti similiter revereantur Diaconos,
ndatum Jesu Christi: & Episcopum ut *ℵ. 4.*
, qui est figura Patris, Presbyteros au- *Episcopi distinctio a Presbyteris.*
t consessum Dei, & ut conjunctionem
lorum; sine his Ecclesia non vocatur...
a sapio in Deo, sed meipsum metior, ne
ndo peream: nunc enim plus mihi ti-
m est, nec animus illis intendendus,
e inflant. Qui enim me laudant, fla- *Humilitas S. Ignatii.*
t: nam diligo quidem pati, sed nescio,
gnus sum... Numquid non possum cœ- *n. 5.*
vobis scribere? At ne parvulis vobis
m inferam metuo, ac mihi ignoscite,
capere non valentes strangulemini. Et
ego non propterea quod vinctus sum,
lestia intelligere possum, & situs Ange-
, & cœtus, constitutionesque Princi-
n, visibiliaque, & invisibilia: propter
m & discipulus sum: multa enim nobis
, ne a Deo absimus. „ Ex quibus ver-
S. Ignatii humilitas contra nonnullorum
doxorum calumniam, superbiæ eum in-
tium, manifeste vindicatur.
In altera hujus Epistolæ parte S. Igna- *Ab hæreticis abstinendum.*
llenses monet, ut ab hæreticis, & in-
s se abstineant, dicens: „ Obsecro ita- *n. 6.*

„que vos, non ego, sed charitas Jesu C
„solo Christiano alimento uti, ab aliena
„herba abstinere, quæ est hæresis, qui
„tici & inquinatis implicant Jesum Chri
„ratione dignitatis, quam obtinent, fide
„epti; quemadmodum mortiferum pharm
„cum mulso dantes, quod qui ignorat,
„ter cum voluptate noxia mortem
„Mox tamen præscribit convenientia r
Media ad vitandam hæresim. „ne in eorum laqueos incidant: quoru
„*mum* est, ut caveant a superbia, & pr
„tione. „ Si inflati non fueritis. „ *Secu*
n. 7. ut inseparabiliter adhæreant Jesu Christo
„indivulsi manseritis a Deo Jesu Christo.
„*tium*, unio cum propriis Episcopis : E
„scopo. „ *Quartum*, ut teneant doc
Apostolorum, quæ est doctrina Ecclesiæ
„præceptis Apostolorum. „ Demum ho
„Obturate igitur aures vestras, cum vob
Contra Phantasiastas. „piam loquitur sine Jesu Christo, qui
„nere Davidis, qui ex Maria vere
„est, edit, & bibit, vere persecu
n. 9. „passus est sub Pontio Pilato; vere cruc
„& mortuus est, videntibus cœlestibus
„restribus, & subterraneis; qui & vere
„rexit a mortuis, resuscitante ipsum
„ipsius secundum similitudinem, qua
„ipsi credentes ita resuscitabit Pater ip
„Christo Jesu, sine quo veram vitam n
„bemus. Si vero, ut quidam Athei, l
„infideles ajunt, ipsum secundum appar
„esse passum, ipsi secundum apparentia
„stentes, ego quid vinctus sum? & cu
„cum bestiis depugnare? frustra itaque

:o mendacia de Domino non confingo.
ergo malas propagines, quae gignunt n. 11.
:rum fructum, quem siquis gustarit,
ao moritur: isti enim non sunt planta-
tris: si enim essent, apparerent utique
;rucis, & esset utique fructus illorum
uptibilis, per quem in passione ipsius
t vos, qui estis membra ipsius.
In fine hujus Epistolae S. Ignatius re- n. 12.
„Obsecrant vos vincula mea, quae pro-
lesum Christum circumfero, orans, ut
i assequar: permanete in concordia ve-
& oratione mutua. Decet enim singu-
strum, & praecipue Presbyteros refo-
Episcopum in honorem Patris Jesu
i, & Apostolorum. . . Sed & orate pro
qui in Dei misericordia charitate vestra
o, ut dignus fiam sorte, ad quam asse-
am jam destinor, ne reprobus inve-
. Memores estote in orationibus ve- n. 13.
cclesiae, quae est in Syria, de qua &
m dignus, qui dicar, cum sim eorum
s. Valete in Jesu Christo, subjecti
po, ut (*Dei*) mandato; & similiter
terio; ac singillatim omnes alter alte-
ligite corde indivulso.

ICTI IGNATII EPISTOLA AD ROMANOS.

§. VIII.

Argumentum Epistolae.

ictus Ignatius timebat, ne Christiani,
qui Romae degebant, suam authorita-
tem

tem interponerent, ut eum a ſupplicio lib rent, uti putat Fleury *tom.* 1. *Hiſt. Eccl.* uti probabilius cenſet Tillemontius *tom.* 2. *Eccl.* ne Romani ſuis precibus a Deo obt rent, ne feræ, quibus objiciendus erat, non nocerent, ſicuti quibusdam SS. Mart bus eveniſſe idem S. Ignatius refert. Q Smyrnæ hanc ad Romanos Epiſtolam ſcrip in qua ardentiſſimum ſuum patiendi deſider illis declarat, & uti D. Tillemontius *l. c.* ad tit, ſtylus hujus Epiſtolæ tam fervidus quantum objectum ejus eſt extraordinariu

§. IX.

Analyſis Epiſtolæ.

ſcriptio piſtolæ Roma- s.

17. Inſcriptio Epiſtolæ S. Ignatii ad Rom præ cæteris ſingularis hæc eſt: „ I „tius, qui & Theophorus, miſericordiam „ſecutæ in magnificentia altiſſimi Patris, & „ſu Chriſti Unigeniti ejus Filii, Eccleſiæ „ctæ, & illuminatæ per voluntatem illius, „vult omnia, quæ ſunt ſecundum charita „Jeſu Chriſti Dei noſtri: quæ præſidet in „Romanæ Regionis, Deo digna, decen „ma, caſtiſſima, & præſidens in charit „Chriſti habens legem, Patris nomen fer „quam & ſaluto in nomine Jeſu Chriſti, „Patris; ſecundum carnem, & ſpiritum u „in omni mandato ipſius, repletis gratia „indiſcrete, & repurgatis ab omni alieno „lore; plurimam in Domino Jeſu Chriſto „noſtro, atque immaculatam ſalutem. „ (

ræcellentiam Romanæ Ecclesiæ super
satis ostendunt.

Ab initio statim Epistolæ S. Ignatius
m suum Martyrii desiderium Romanis
rat, & ne ab eo per illos impediatur,
,Deprecatus Deum, ait, obtinui, ut
n divinam vestram faciem; sicut & plu-
, ut hoc consequerer, expetebam.
s enim in Christo Jesu spero me saluta-
vos, si voluntas sit, ut dignus judi-
d finem perduci. Nam exordium con-
m est bene, si modo gratiam meam
uat, ut sortem meam sine impedimen-
cipiam. Metuo enim charitatem ve-
ne ipsa me lædat. Vobis quippe fa-
quod vultis facere, mihi vero dif-
est, Deum assequi, si vos mihi
peperceritis. Nec enim ego un-
habiturus sum ejusmodi occasionem,
assequendi, nec vos si taceatis, præ-
i operi inscribi poteritis. . . Plus au-
ihi tribuere non potestis, quam ut im-
Deo, dum adhuc Altare paratum est;
haritate chorum constituentes canatis
ı Christo Jesu, quod Episcopum Syriæ
ıs fuerit Deus in Occidente inveniri
nte accersitum. Bonum est a mundo
e in Deum, ut in ipso exoriar. . . .
petite mihi vires, & intus, & foris,
modo dicam, sed & velim, ut non
dicar Christianus, sed & inveniar. . .
rsuasionis opus, sed magnitudinis est
nus, quanto utique odio habetur a
,,mun-

Desiderium Martyrii sancti Ignatii.
n. 1.

n. 2.

n. 4. „mundo... Obsecro vos, ne intempestiv
„nevolentia erga me sitis: finite me fer
„escam fieri, per quas licet Deum adi
„Frumentum sum Dei! & dentibus fer
„molar, ut mundus panis Dei inveniar. B
„ditiis demulcete potius feras, ut mihi se
„chrum fiant, & nihil de corpore meo
„quant, ne cum obdormiero, molestus
„quam inveniar. Tunc ero verus Jesu Ch
„discipulus, quando mundus nec corpus m
„videbit.

n. 5. 18. „A Syria Romam usque cum be
„depugno, terra marique, noctu ac inte
„alligatus decem leopardis, qui est mili
„manipulus, qui & beneficio affecti pe
„fiunt. At ego eorum injuriis magis eru
„sed non propter hoc justificatus sum. Ut
„fruar bestiis mihi paratis, quas & opto
„ces mihi inveniri, quas & blanditiis de
„cebo, ut citius me devorent, non ut q
„dam veritæ non attigerunt. Sed & si
„volentem nolint, ego vi adigam. Igno
„mihi, quid mihi utile sit, ego novi. N
„incipio discipulus esse. Visibilium, & in
„bilium nihil expetam, ut Jesum Christum
„sequar. Ignis, crux, ferarum concur
„ossium discerptiones, membrorum conc
„nes, totius corporis contritiones, mala
„boli tormenta in me veniant, tantummod
„Jesum Christum nanciscar.

n. 6. 19. „Nil me juvabunt fines mundi,
„regna hujus sæculi. Melius est mihi e
„propter Jesum Christum, quam imperare

ætræ. Illum quæro, qui pro nobis mor-
est : Illum volo, qui propter nos resur-
: ille lucrum mihi adjacet. Ignoscite
fratres, ne mihi impedimento sitis, quo-
s vivam, ne me velitis mori. . . Sini-
imitatorem esse passionis Dei mei.

„Princeps hujus sæculi rapere me vult, n. 7.
luntatem, quam erga Deum habeo, cor-
ere. Nullus itaque vestrum, qui præ-
s estis, opem ferat, ipsi potius mei sitis,
:, Dei mei... Invidia in vobis non habi-
neque si ego præsens vos obsecrem, ob-
eretis mihi, verum his potius credite,
vobis scribo. Vivens enim scribo vobis
e captus moriendi. Meus amor crucifi-
est : & non est in me ignis amans ali-
aquam, sed vivens, & loquens in me,
mihi dicit : Veni ad Patrem. Non
eo corruptibili nutrimento, nec volupta-
hujus vitæ : panem Dei volo, qui est *SS. Eu-*
Jesu Christi, qui ex genere Davidis : & *charistia.*
m volo sanguinem illius, qui est charitas
ruptibilis. Nolo amplius secundum ho-
s vivere, id autem fiet, si vos volueritis. n. 8.
is ergo, ut & vos acceptemini. . . Si
r, voluistis, sin rejiciar, odistis.

. In epilogo hujus epistolæ S. Ignatius
Romanis preces pro Ecclesia in Syria;
consueta sua humilitate ait : „Me vero
t, de illorum numero dici : nec enim
is sum, cum novissimus eorum sim, &
ivus, sed per misericordiam obtinui, ut
liquis, si Deum assequar... Scripsi au-
„tem

„tem vobis (*e Smyrna per Ephesios*) die
„IX. kalendas Septembris. Valete in perpet
„in patientia Jesu Christi.

SANCTI IGNATII EPISTOL AD PHILADELPHENSES.

§. IX.

Argumentum Epistolæ.

22. Sanctus Ignatius e Smyrna deducti militibus cum appulisset Troadem, ad Philadelpheos per Burrhum Epistolam in qua eos hortatur, ut Episcopo suo ad reant, & falsa dogmata, & Schismata devi

§. X.

Analysis Epistolæ.

Prava dogmata & Schismata vitanda.

23. Postquam S. Ignatius Philadelphios Episcopum laudasset, statim eos a vis doctrinis & Schismate dehortatur, dice
„Filii itaque lucis & veritatis fugite divisio
„& pravas doctrinas. Ubi autem pastor
n. 2. „eodem ut oves sequamini. Multi enim
„fide digni habiti, eos, qui in Dei stadio c
„runt, pernitiosis voluptatibus illectos, ca
„vos ducunt : verum in vestra concordia
„habebunt locum. Abstinete ab herbis nox
„quas Jesus Christus non excolit : quia
n. 3. „sunt plantatio Patris. . . Quotquot e
„Dei, & Jesu Christi sunt, hi sunt cum E
„scopo. . . Ne erretis fratres mei, siquis schis
„faci

ntem sectatur, regni Dei hæreditatem consequitur. Operam igitur detis, ut Eucharistia utamini. Una enim est caro ini nostri Jesu Christi, & unus calix in item sanguinis ipsius: unum altare, sicut Episcopus, cum Presbyterio & Diaco-onservis meis, ut quod facitis, secun-Deum faciatis. *SS. Eucharistia.* *n. 4.*

|. Ut autem Philadelphios a pravis do-eo magis abducat, venerationem erga ipturas tam Veteris quam novi Testa-eis commendat. Et quidem de Veteri nento ita scribit: „Sed & Prophetas di-nus, propterea quod & ipsi Evangelium intiaverint, & in Christum speraverint, sum expectaverint, in quo & credentes em consecuti sunt in unitate Jesu Christi, essent sancti amore, & admiratione i, a Jesu Christo testimonium adepti, & umerati in Evangelio spei communis. *S. Scripturæ Auctoritas.*

is autem Judaismum vobis exponat, ne atis ipsum, melius est enim a viro cir-cisionem habente christianismum audire, n ab habente præputium, Judaismum. utem utrique de Jesu Christo non loquan-isti mihi columnæ sepulchrales, & mor-um sunt monumenta, quibus hominum ina duntaxat inscripta sunt. *Judaismus vitandus.*

;. Ulterius progreditur S. Ignatius, & faciens de Evangelio, & scriptis Apo-um ait: „Obsecro autem vos nihil per entionem facere, sed juxta Christi disci-um. Quandoquidem audivi quosdam di- *Evangelii Auctoritas.* *n. 8.*

„centes : nisi invenero in Archivis , Eva
„lio non credo : & dicente me ipsis, scrip
„est, responderunt mihi. Præjacet, (sci
principium aliquod, ex quo ostendi oportet,
scriptum est, licet sit scriptum.) „Mihi
„pro archivis est Jesus Christus, illibata an
„va Crux ejus, & mors, & resurrectio ej
n. 9. „& fides, quæ per ipsum... Eximium
„quiddam habet Evangelium; nimirum adv
„tum salvatoris Domini nostri Jesu Christi,
„sionem ipsius ac resurrectionem. Dilecti
„que Prophetæ annuntiaverunt in ipsum: E
„gelium vero perfectio est incorruptionis.

26. In fine Epistolæ rogat S. Ignatius
ladelphios, ut pro Ecclesia Antiochena,
tunc pacem habebat, eligant Diaconum,
obeat ibi legationem Dei, sicut jam „qua
„proximæ Ecclesiæ miserunt Episcopos,
„nullæ vero Presbyteros, & Diaconos.
„Philone autem Diacono Cilice viro lauda
„qui & nunc in verbo Dei mihi ministrat,
„cum Rheo Agathopode viro electo, qu
„Syria me comitatur, vitæ renuntians, qu
„de vobis testificantur, & ego ago gratias
„vobis, quod illos suscepistis, sicut & vos D
„minus. Qui vero illos ignominia affecerun
„liberentur per gratiam Jesu Christi... Val
„in Christo Jesu communi spe nostra.

SA

NCTI IGNATII EPISTOLA AD SMYRNÆOS.

§. XI.

Argumentum Epistolæ.

Temporibus Apostolorum invaluerat error Phantasticorum, seu Docitarum, pparentium, qui veritatem Incarnationis li, eumque veram carnem habuisse nega-, & mysteria Humanitatis Christi appar tantum peracta fuisse asserebant, uti se testatur Tertullianus *lib. de Præscript.* , & colligitur ex Epistola prima S. Joannis S. Irenæus *l.* 1. *adv. hær. c.* 20. hujus erroctorem statuit Simonem magum, & hæhæc communis erat omnibus Gnosticis, llemontius *tom.* 1. *hist. Eccl.* post Pearsoin *diss. super. epist. S. Ign.* observat. Conuc proinde hæresin Smyrnæos S. Ignatius unit, veritatem Incarnationis Christi ipsis nens, & adhortans, ut doctrinam vesui Episcopi sequantur. Quæ epistola e scripta fuit.

§. XII.

Analysis Epistolæ.

iitio statim hujus epistolæ S. Ignatius fidem veritatis Incarnationis Christi exdicens: „Glorifico Jesum Christum o, qui tanta vos sapientia donavit. Cogenim vos perfectos in fide immota, ut „affi-

Veritas Incarnationis contra Phantasiastas. n. 1.

„affixos cruci D. N. Jesu Christi, & carn
„spiritu, & firmatos in charitate in sang
„Christi, plene persuasos in Dominum nost
„vere existentem de genere Davidis, secund
„carnem: Filium Dei secundum volunta
„& potentiam Dei, natum vere ex Vi
„baptizatum a Joanne, ut impleretur
„omnis justitia: vere sub Pontio Pilat
„Herode Tetrarcha clavis confixum pro
„in carne. Ex quo fructu nos sumus...
„nia enim hæc passus est propter nos, ut
n. 2. „tem consequamur. Et vere passus est,
„& vere seipsum resuscitavit: non ut qu
„infideles dicunt, secundum opinionem
„passum esse, ipsi secundum opinionem
„stentes, & quemadmodum sapiunt, sic
„continget eis, qui phantastici sunt ac d
„niaci. Ego enim & post resurrectionem
„ in carne novi, & credo esse: Et quand
„eos, qui cum Petro erant, venit, in
„ipsis: *apprehendite, palpate me, & videte,*
„*non sum dæmonium incorporale:* & conf
„ipsum tetigerunt, atque crediderunt, c
„cti carne ipsius & spiritu: propter hoc
„mortem contempserunt, supra mortem
n. 4. „inventi sunt. Post resurrectionem autem
„illis comedit, & bibit, ut carnalis, quam
„spiritualiter unitus Patri.

29. Hos itaque hæreticos vitandos mo
S. Ignatius, pergens: „Sed præmunio v
„contra feras humanam formam præ se fer
„tes, quos non solum oportet vos non reci
„re, sed si possibile est, neque obviam eis fie

„solu

m vero pro ipsis orare, si quomodo pœni-
iam agant, quod admodum difficile est:
is autem potestatem habet Jesus Christus,
vita nostra.„ Ut vero horum hæretico-
ugam S. Ignatius fidelibus magis persua-
eorum vitia perstringit: „De charitate
est cura ipsis, non de vidua, non de
ano, non de oppresso, non de vincto, vel
o, non de esuriente, vel sitiente. Ab *Præsentia*
haristia, & oratione abstinent, eoquod *realis Cor-*
confiteantur, Eucharistiam carnem esse *poris*
itoris nostri Jesu Christi, quæ pro pecca- *Christi in*
ostris passa est, quam Pater sua benigni- *Euchari-*
suscitavit. Qui ergo contradicunt huic *stia.*
Dei, altercantes moriuntur. *n.* 7.

. Pro remedio autem se contra hæreses *Episcopi*
rvandi S. Ignatius Smyrnæis præscribit: *auctori-*
ıes Episcopum sequimini, ut Jesus Chri- *tas.*
Patrem, & Presbyterium ut Apostolos. *n.* 8.
onos autem revereamini ut Dei manda-
. Sine Episcopo nemo quidquam faciat
m, quæ ad Ecclesiam spectant. Rata
haristia habeatur illa, quæ sub Episcopo
it, vel cui ipse concesserit. Ubi compa-
it Episcopus, ibi & multitudo sit: que-
modum ubi fuerit Christus Jesus, ibi
olica est Ecclesia. Non licet sine Epi-
o neque baptizare, neque Agapen cele-
e, sed quodcunque ille probaverit, hoc
eo est beneplacitum: ut tutum, ratum-
sit, quodcunque agitur... Bene habet, *n.* 9.
m & Episcopum respicere. Qui clam Epi-
o aliquid agit, diabolo præstat obsequium.

 31. Clau-

31. Claudit hanc Epistolam S. Ignatiu agendo grates pro impensis sibi a Smyrnæi obsequiis, rogatque eos, ut legatum mittant a Ecclesiam Antiochenam de obtenta pace ill gratulaturum, & variis nominetenus salutati finit: „ Valete in gratia Dei.

SANCTI IGNATII EPISTOLA AD POLYCARPUM.

§. XIII.

Argumentum Epistolæ.

32. Antequam S. Ignatius a Troade Neapolin navigaret, ad S. Polycarpum Smyrnen sem Episcopum hanc epistolam exaravit, i qua illi obligationes Episcopales exponit, eum que instruit, ad quid Episcopus ex proprio su officio obstringatur.

XIV.

Analysis Epistolæ,

)bliga-ionesEpi-copi. *n.* 1.

33. Officia & obligationes Episcopi S. Ign tius S. Polycarpo ita exponit: „Obs „cro te in Dei gratia, qua indutus es, ut „cursum tuum adjicias, omnesque adhorteri „ut salventur. Tuere locum tuum in omni cu „carnali & spiritali. Unitatis curam habe, q „nihil melius. Omnes perfer, quo & te D „minus. Omnes tolera per charitatem, sic „& facis. Precibus vaca perpetuis. Postu „intellectum ampliorem, quam habes. Vigi

„i

mnem ſpiritum poſſidens. Singulis juxta
ıtorium Dei loquere, cunctorum ægrotatio-
porta, ſicut perfectus Athleta. Ubi plus
oris, magnum lucrum eſt.

;4. „ Bonos diſcipulos ſi amaveris, nulla n. 2.
eſt gratia, potius peſtilentiores in man-
:udine ſubjice. Non omne vulnus eodem
plaſtro curatur. Vehementiores morbi
eſſiones ſuperſuſionibus ſeda. Prudens
ſicut ſerpens in omnibus, & ſimplex ut
ımba. Propter hoc corporalis es, & ſpi-
ıalis, ut quæ apparent coram te demul-
s, quæ autem non videntur, petas, ut
niſeſtentur tibi, ne tibi quidquam deſit, &
ni dono abundes... Qui videntur fide digni n. 3.
, & aliena docent, non te perterreſa-
ıt. Sta firmus ut incus, quæ percuti-
Magni Athletæ eſt cœdi, & vincere.
xime vero propter Deum omnia ſuſtinere
oportet, ut & ipſe nos ſuſtineat. Stu-
ćor fias, quam es. Tempora perpende.
m, qui ultra tempus eſt, expecta: intem-
alem, inviſibilem, propter nos viſibilem...
uæ non negligantur: poſt Dominum ea-
ı curator eſto. Nihil ſine tua voluntate
, neque tu quidquam ſine Dei voluntate
ıs, quod nec facis, cum ſis conſtans. Cre-
ıs conventus fiant: nominatim omnes in-
re. Servos & ancillas ne ſuperbe con-
ınas, ſed nec ipſi inſlentur: verum ad glo-
n Dei plus ſerviant, ut potiorem liberta-
ı a Deo conſequantur. Non cupiant a
ımuni donari libertate, ne ſervi invenian-
cupiditatis.

n. 5.

35. „Malas artes fuge, imo vero de
„verba ne facito. Sororibus meis dicito,
„Dominum ament, & maritis contentæ
„carne & spiritu. Similiter & fratribus n
„manda in nomine Jesu Christi, diligant conju
„suas, sicut Dominus Ecclesiam. Siquis po
„in castitate manere, ad honorem carnis
„minicæ, in humilitate maneat: si glorie
„periit. Et si se majorem Episcopo censet,
„teriit. Decet vero, ut sponsi & sponsæ
„sententia Episcopi conjugium faciant,
„nuptiæ sint secundum Dominum, & non
„cundum cupiditatem. Omnia ad hono
„Dei fiant.

onju- um de ntentia piscopi nt.

bliga- ones hristia- orum. n. 6.

36. A Polycarpo Episcopo ad popu
S. Ignatius se convertit, quem monet: „
„scopo attendite, ut & Deus vobis. D
„vear ego pro iis, qui subditi sunt Episc
„Presbyteris, Diaconis: atque mihi conti
„habere cum illis partem in Deo. Collabo
„vobis mutuo, una currite, compatimini,
„dormite, una exurgite ut Dei dispensato
„& assessores, & ministri. Placete illi
„militatis, a quo & stipendia refertis. N
„vestrum desertor inveniatur: Baptismus
„ster maneat, velut arma; fides, ut g
„charitas, ut hasta; patientia, ut tota a
„tura. Deposita vestra, sint opera vestra
„accepta vestra, digna reportetis. Lon
„mi igitur estote alter ad alterum in ma
„tudine, ut & Deus erga vos. Utinam
„vobis perpetuo.

37

37. Denique S. Ignatius S. Polycarpo Ecclesiam Antiochenam recommendat, salutat Eutropii domum, Attalum, Alcen, & Epistolam hanc concludit per: Valete in Domino.

SANCTI POLYCARPI

EPISCOPI SMYRNENSIS, ET MARTYRIS EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

§. I.

Author hujus Epistolæ.

1. Sanctus Polycarpus Episcopus Smyrnensis S. Joannis Evangelistæ discipulus, S. Ignatio M. coævus Smyrnæ Martyrium passus est A. C. 166. vel 169. cujus acta habentur in epistola Ecclesiæ Smyrnensis a Coteleriο tom. 2. relata. S. Irenæus in epistola ad *Florin. l.* 5. *hist. Eccl. c.* 20. ab Eusebio relata testatur, S. Polycarpum plures epistolas scripsisse, sed nonnisi unica ad Philippenses ad nostram ætatem pervenit, in cujus textu græco originali nonnulla quidem deficiunt, quæ tamen in veteri quadam latina versione supplentur, eamque ex calamo S. Polycarpi vere fluxisse testatur S. Irenæus *l.* 3. *adv. hær. c.* 3. Eusebius *l.* 3. *hist. c.* 36. S. Hieronymus *de Script. Eccl.* Photius *cod.* 126. *Bibl.* 3. S. Maximus *in Schol. sup. ep. S. Dion.* Frustra igitur Dallæus Calvinista hanc epistolam suis erroribus non fa-

ventum futilibus conjecturis in dubium revo
quas nullo negotio exsufflarunt Doctores
tholici, & inter illos eruditissimus P. No
dissert. 8. *apparat. ad Bibl. max. Patr.* E
hæc S. Polycarpi epistola græce & latin
editione Petri Halloix Duaci anno 1633.
versione Usserii Oxonii anno 1544. & tom
oper. Patr. Apost. Cotelerii.

§. II.

Argumentum Epistolæ.

2. Epistola S. Polycarpi per Crescentem Philippenses missa est, & ferme aliud continet, quam præcepta, consilia adhortationes, quæ omnia ex S. Scriptu quam S. Polycarpus allegat, excerpta s Præterea veritates circa mores fere sem proponit.

§. III.

Analysis Epistolæ.

...dhorta- ...ad vi- ...n chri- ...nam.

3. Sanctus Polycarpus in initio suæ epist gratulatur Philippensibus, quod „pr „decuit, deduxerint implicatos vinculis, q „conveniunt sanctis, quæque diademata „eorum, qui vere sunt a Deo, & a Dom „nostro electi, & quod firma fidei eorum ra „ab antiquis temporibus annuntiata usque „huc permanet, ac fructum affert in Dom „nostro Jesu Christo.„ Monet insuper e „Scientes, *quod gratia estis salvati, non ex* „*ril*

...h. 2. 8.

ſed voluntate Dei, per Jeſum Chri-
, Proinde adhortatur eos ulterius : n. 2.
ır quod ſuccincti lumbos ſervite Deo in
, & veritate, relinquentes inane va-
iium. . . abſtinentes ab omni injuſtitia,
ctione, avaritia, obtrectatione, falſo
onio, *non reddentes malum pro malo*, *nec* 1. *Petri* 3.
ictum pro maledicto, nec pugnum pro v. 9.
, nec imprecationem pro imprecatio-
e.
)einde S. Polycarpus varia præcepta & *Præcepta*
proponit diverſis fidelium ſtatibus, & *pro conju-*
iidem conjugatis ; „ ut doceant ſeipſum *gatis.*
u, ambulare in mandato Domini, dein- n. 4.
s uxores, in ſibi tradita fide, & cha-
& caſtitate, amantes viros ſuos in
'eritate, & diligentes cunctos æquali-
ı omni continentia, & erudire filios
diſciplina timoris Dei. „ *Secundo* vi- *Pro vi-*
„ Ut ſint circa fidem Domini prudentes, *duis.*
ellantes ſine intermiſſione pro omnibus,
recedentes ab omni calumnia, detra-
, falſo teſtimonio, avaritia, & omni
cognoſcentes, quod altaria Dei ſunt, &
ille omnia noſtra conſpicit, ac nihil
latet. „ *Tertio* Diaconis, qui in con- *Pro Dia-*
juſtitiæ ejus inculpati eſſe debent, ſicut *conis.*
ri Dei & Chriſti, non autem homi- n. 5.
non calumniatores, non bilingues, nec
verum continentes in omnibus, miſe-
es, ſeduli, incedentes juxta veritatem
ıi, qui factus eſt omnium miniſter. . .
o Juvenibus, qui in omnibus inculpabi- *Pro Ju-*
t, ante omnia caſtitati conſulentes, ac *venibus.*
„ſe

„se ab omni malo refrænantes; subjici a
„Presbyteris & Diaconis, tanquam D
„Christo. *Quinto* Virginibus „ quas op
ro Pres- immaculata & casta conscientia vivere. „
ter. „Presbyteris „ qui sint ad commiserati
n. 6. „proni, misericordes erga cunctos, aberr
„reducentes, visitantes infirmos omnes,
„negligentes viduam, aut pupillum, aut
Cor. 8. „perem, sed semper *providentes bonum*
21. „*Deo & hominibus*, abstinentes ab omni
„acceptione personarum, judicio injusto, l
„recedentes ab omni avaritia, non cito
„dentes adversus aliquem, non severi nir
„in judicio, qui sciant, nos omnes esse
„tores peccati.

Marcioni- 5. Rursus S. Polycarpus Philippenses
hæreti- tatur; „ut abstineant a scandalis, atqu
vitandi. „iis, qui in hypocrisi nomen Domini fe
n. 7. „qui vanos homines in errorem inducunt
Joa. 4. „*nis enim, qui non confessus fuerit Jesum Chr*
5. „*in carne venisse, Antichristus est*: & qui
„confessus fuerit martyrium crucis, ex dia
„est: & qui eloquia Domini traduxerit a
„sideria sua, dixeritque, neque resurrectio
„neque judicium esse, hic primogenitu
„Satanæ. Quocirca derelicta plerorun
„vanitate falsisque doctrinis vigilemus in
„tionibus, & perseveremus in jejuniis, p
„bus rogantes omnium inspectorem Deum
p. 8. „nos inducat intentationem... persevere
„in spe nostra & pignore justitiæ nostræ,
„est Christus Jesus... Imitatores simus pa
„tiæ ipsius, & si patiamur propter nomen

illum afficimus,; atque hujus patien-
:mpla eis in SS. Zosimo, Ignatio, Ru-
'aulo Ap. proponit.
)enique S. Polycarpus omnes ad exer-
›norum operum & orationem, etiam
ibus & persecutoribus suis provocat;
t. „ Scripsistis mihi & vos; & Igna-
ut siquis vadit ad Syriam, deferat lit-
neas, quas fecero ad vos, si habue-
tempus opportunum, sive ego, seu le-
quem misero pro vobis. Epistolas sane
, quæ transmissæ sunt nobis ab eo, &
uantascunque apud nos habuimus,
issimus vobis, secundum quod manda-
quæ sunt subjectæ huic epistolæ, ex
magnus vobis erit profectus: conti-
enim fidem, patientiam, & omnem
itionem ad Dominum nostrum perti-
1... Incolumes estote in D. Jesu Chri-
ratia cum omnibus vobis, Amen.

SANCTI

›NYSII AREOPAGITÆ

OPERA.

§. I.

Author horum operum.

1cto Dionysio Areopagitæ a S. Paulo *Opera S. Dionysii.*
Act. 17. ad Christianam fidem adducto,
ejusque discipulo sequentia opera ascri-
1. de Cœlesti Hierarchia. De Eccle-
siastica

siastica Hierarchia 3. De Divinis N
4. De Mystica Theologia. Item decem
scilicet quatuor ad Cajum; una ad Do
una ad Sosipatrum; una ad Polycarp
ad Demophilum Monachum; una a
Episcopum, & una ad Joannem Eva
ls genui- in Patmos Insula exulantem. In ho
a. rum examine docti nostræ ætatis Criti
partes distrahuntur. Ea germana ef
menta a S. Dionysio Areopagita A
composita communior jam olim fuit f
quam ex Recentioribus defendunt
Del Rio in *vindiciis Areopag. contra S*
Antverp. an. 1607. Petrus Lansellius
log. de Dionys. Areop. ejusque script.
Halloix *in not. ad vit. S. Dion.* Na
xander *Sæc.* 1. *dissert.* 22. *de oper.*
Schelstrate *dissert. de discipl. arcani.* L
Cozza *in vindiciis Areopag. Romæ* 170
sertation sur saint Denis l'Areopagite, c
vois, que ce saint est Lauteur des ouvr
portent son nom. Parisiis an. 1702.
solum hæc scripta Dionysio Areopagi
debere negant, sed etiam affirmant, e
retico Monophysita seu Eutychiano
esse, uti multis argumentis & testin
hisce libris petitis evincere conatur de
P. Le Quien *diss.* 2. *edit. oper. S. Dam*
denique omnia hæc opera S. Dionysio
gitæ plane abjudicant, eaque adulteri
viro supposita, & sæculo quarto, ve
modo conscripta esse arbitrantur, uti
jus *in judicio de libr. S. Dionys. adscript.* I
dissert. 10. *appar. ad Biblioth. mar.*

tom. 1. *Biblioth.* Tillemontius *tom.* 2. *hist.* ... in *hist. dogmat.* &c. Horum rationes ... tum quia hæc scripta per tria prima Ec... sæcula nulli prorsus cognita, & altissimo ... consepulta fuerunt, ita ut nequidem ...onymus & Eusebius eorum meminerint: ... hæretici Acephali anno 533. pro tuen... erroribus hæc scripta protulissent, Ca... mox reposuerunt, ea non esse S. Dio... Areopagitæ, eoquod nec S. Athanasio nec ...illo innotuissent. Tum quia hæc scripta ...antur S. Timotheo S. Pauli discipulo, ... allegatur S. Ignatii M. epistola ad ...os, quæ modo post mortem S. Timo... scripta fuit: tum quia Author horum li... meminit Monachorum, & usurpat vo... Ousias seu substantiæ, & Hypostasis seu ...sonæ, quæ omnia ævo S. Dionysii Areopa... sunt recentiora. Ex quibus apparet, hæc ... S. Dionysio Areopagitæ certo vindicari ... posse.

...hilominus hæc opera sæpe in lucem pro... *Editiones.* ...runt, vel latine, vel græce, vel græce ac ... conjunctim, illisque in alias linguas trans...endis, vel explicandis & illustrandis viri ...ditissimi operam suam consecrarunt. Inter ... editiones eminet illa a R. P. Balthasare ...rderio S. J. adornata, & duobus Tomis in ... comprehensa græce & latine, qui præmissis ...ibusdam generalibus observationibus, & ...gulorum capitum Synopsi, annotationes ...unxit, quibus difficiliora loca illustrantur: ... Scholiastes quoque græcus & Paraphra-

stes

ſtes deeſſet, S. Maximum, & Pachy
ſingulis capitibus adjunxit. Præterea
mo ſecundo Apologiſtas pro operibus S.
ſio Areopagitæ vindicandis, affert, ſ
ptores vitæ illius tum veteres, tum re
res adjecit, una cum Onomaſtico ve
S. Dionyſio propriorum, & peculiarem
cationem habentium, quorum explic
ejus altiſſimam doctrinam intelligendam
mum conferre poteſt.

SANCTI DIONYSII AREOPAG
DE COELESTI HIERARCHI

§. II.
Argumentum hujus libri.

2. Sanctus Dionyſius in hoc libro ſan
Angelorum ordines, & functior
ſcribit, ſimulque explicat, quam variis
& figuris in ſacra Scriptura delineent
quomodo hæ intelligendæ ſint.

§. III.
ANALYSIS LIBRI.
CAPUT I.
SYMPRESBYTERO TIMOTH
DIONYSIUS.

Divinam omnem illuſtrationem ſecu
bonitatem diverſimode ad ea, quæ providen
guntur, emanantem manere ſimplicem, neq
ſolum, verum etiam unificare ea-
quæ illuſtrantur.

Explicatio tituli. 3. Sanctus Dionyſius Coepiſcopo ſuo S.
theo Epheſiorum Antiſtiti hunc

ierarchia librum inscribit, & in titulo
rimi capitis dicit, divinam Scripturam,
llustrationem vocat, licet ad nos erudien-
ersis figuris variegetur, variosque sen-
beat, scilicet litteralem, allegoricum,
m, anagogicum, esse tamen simplicis ve-
, qua illustrati per fidem, & charitatem
njungimur.

Quoniam S. Dionysius sublimia, & coe-
ysteria in hoc libro tractare aggreditur,
ae speciali divino lumine cognosci non
t, ideo statim ab initio ex Epistola S. Ja-
. 1. *v.* 17. docet: „Omne datum bonum,
me donum perfectum desursum est, de-
dens a Patre luminum, quin & omnis a
e motæ illustrationis emanatio in nos be-
e exundans denuo, ceu unifica vis, ad
n nos revocando simplificat, & conver-
d congregantis Patris unitatem, & ad
iam simplicitatem, quoniam ex ipso, &
sum sunt omnia, ut sermo sacer ait. „
a Patre luminum in nos omne lumen, ad-
etiam Scriptura sacra, & omnis divina il-
o benefice exundat, quæ mentem va-
ntasiis distractam colligit, ad supera nos
ndo simplificat, & a terrenis nos ad
onvertit, cum eo nos unit, & per gra-
iasi deificat.

Omnis illustratio Scripturæ a Deo est, & ad Deum tendit. n. 1.

'onte lucis indicato ad eam impetran-
sum invocat: „Qui paterna lux est ve-
uæ illuminat omnem hominem venien-
hunc mundum, per quem ad originem
'atrem accessum obtinuimus; sic ad sa-

Per Christum accedendum ad Patrem n. 2.

ra symbolicæ veritas scrutanda.

„illustrationem (
„Angelorum in
„cidat Hierarchi
„mulis mentis oc
„(*Scriptura prou*
„cem ejus radiu
„tendamus; qua
„*ptura symbolica*)
„(*seu sensu littera*
„mantem, & un
„dentia reguntu
„uti decet, benig
„nat (*id est plure*
„semetipsa (*quoa*
„manet, immobil
„& ad se ut fas e
„capacitate, sim
„*simplici sua veri*
(*id est a terrenis a*
erigit) „Neque e
„dius principalis
cum de Divinis, &
„illucescere, nisi S

n affert. „Quandoquidem fieri non ut mens nostra ad immaterialem illam ium Hierarchiarum imitationem, ac mplationem intendatur, nisi e propin- materiali usa fuerit manuductione, co- lo scilicet, apparentes has pulchritudi- tanorum esse decorum effigies, ac sen- dorum suavitates expressas esse figuras alis dispensationis. . . Igitur supercoe- illas mentes sensibilibus imaginibus in scripturisticis Eloquiorum compositioni- lsscripsit, ut nos per sensibilia ad spiri- adduceret, nec non ex effictis sancte lis ad simplices cœlestium apices Hie- irum.

materialia adumbrentur. n. 3.

Caput II.

pte res Divinæ, atque cœlestes dissi- milibus etiam signis explicentur.

n S. Dionysius primo capite docuerit, os per signa sensibilia in rerum spiri- notitiam devenire, apte subjungit, res , ac divinas in Scripturis dissimilibus ie figuris explicari, cum per propriam nem, ac speciem a nobis in hac vita non possint. Et primo quidem hujus ibutionem, & quis sit illius scopus, dicens: „Mea utique sententia pri- idem exponendum, quem omnis Hie- scopum esse censeamus, quidque suis t divinis contemplatoribus prosit; de- o cœlestes Hierarchiæ celebrandæ se- earum mysticam in oraculis explana-

Distributio, Scopus hujus libri. n. 1.

H 2 „tio-

,,namque leonum naturan
,,aquilarum curvi roſtri ſp
,,crum hirſutam plumeſc
,,Enimvero palam Theol
,,fictionibus in carentibus
,,eſt, ad noſtrum, uti dict
,,attendendo, nec non pr
,,naturalem ad ſuperna tr
,,& ad eundem accomoda
,,anagogicas effigiando.

Cur Angeli diſſimilibus, & vilibus formis deſcribantur.

8. Ne ergo in his figur
,,diſſimiles profecto eſſe ſar
,,Eloquiis delineationes, n
,,rudem quamdam eſſe, u
,,num Angelicorum inumb
de occurrit aliquorum object
,,Theologos oportere, du
,,porearum rerum corporati
,,priis illas, & quoad fie
,,efformare, atque explicar
,,quæ apud nos ſunt, præſta

ſtræ magis etiam conduxiſſet ſublimitati;
æ ſupermundiales explanationes ad in-
guas diſſimilitudines coegiſſet; hoc au-
& divinas nefande virtutes elevat, at-
noſtrum pariter errare facit intellectum,
immundis iſtis inhæret compoſitioni-
„ Verum hanc objectionem ita ſolvit:
num cur merito figura carentibus figuræ,
gies ineffigiatis rebus obductæ fuerint,
ſtam cauſam dixerit quis, eſſe noſtram
ilitatem, quæ nequit immediate ſpiri-
us intendere contemplationibus, indi-
e propriis, ac connaturalibus, quibus
ur, adminiculis, ſeu anagogiis, quæ
ptas a nobis effigies ineffigiatis, ac ſu-
uralibus ſpectaculis prætendant; ſed
d hoc myſticis etiam oraculis, vel maxi-
conveniat, ut ineffabilibus, & ſacris ænig-
tibus recondant, & inacceſſam vulgo con-
nt ſacram illam, & arcanam ſupermun-
rum mentium veritatem. Quilibet enim
eſt ſanctus, neque omnium, ut oracula
tur, ſcientia eſt. Porro ſiquis abſonas
giationes improbarit, pudendum afferens,
turpia deiformibus, ſanctiſſimisque adorna-
ibus affingere ſimulacra, ſatis ſit illi repo-
e, duplicem eſſe ſacræ illius myſticæ ma-
ſtationis modum.

„ Unum quidem, qui, ut par eſt, per
s ſacrarum figurarum imagines proce-
alterum vero, qui per diſſimiles efforma-
s ad omnimodam diſſimilitudinem, &
pantiam effingitur. „ Scilicet duobus
mo-

Quædam affirmative, quædam negative de Deo prædicantur.

...ur, attamen
„vinæ similitudinis veri
„dem excedit omnem ess
„que ipsam ulla lux expr
„ac vita ab ejus similitu
„desciscit. „ Alio mod
quam dissimilis, quia ni
sunt, & sic negative in D
sit invisibilis, infinitus,
„ex quibus non quid est,
„nificatur. Atque hoc,
„ipsi proprium est: nam u
„dotalisque traditio insinu
„eum non esse secundum
„quæ sunt, licet ejus supe
„visibilem, & ineffabilem
„mus. Cum ergo negati
„ræ, affirmativæ vero in
„norum obscuritati magis
„visibilium per dissimiles e
„siquidem condecorant, n
„lestes adornationes sacræ
„ptiones, dum diss...

Negationes de Deo verius prædicantur.

„enim formis effingendis credibile est, errare *tem me*
„aliquos, qui existiment esse naturas cœlestes *elevant*
„specie quadam aurea, viros quosdam micantes. . . Et quæcunque aliæ ejusmodi formæ „sunt, quibus Theologia cœlestes mentes figu„ravit. Quod quidem ne eis eveniat, qui ni„hil altius, quam illa pulchra, & speciosa, quæ „apparent, mente complexi sunt, S. S. Theo„logorum sapientia, quæ sursum ducendi vim „habet, ad dissimilitudines absonas sancte se „dejicit, non permittens id, quod in nobis „materiale est, illis indecoris imaginibus ac„quiescere, sed ipsa deformitate figurarum ex„citans, & stimulans superiorem animæ por„tionem, tanquam nefas sit, & ne iis quidem, „qui rebus terrenis valde affixi sunt, verosimi„le videatur, tam absurdis formis similia reve„ra esse supracœlestia, & divina, quæ in Sym„bolis cum admiratione spectantur. Quin & „hoc sciendum, nihil eorum, quæ existunt, „penitus esse boni participatione privatum, „cum, ut ait veritas, omnia bona valde.

10. Ex his infert, ex omnibus bonas contemplationes capi posse, & simul explicat, quomodo passiones iræ, concupiscentiæ, & similes, cum de Angelis dicuntur, accipiendæ sint. Sic in Angelis vis irascibilis; „signifi- *Ira in*
„cat masculam eorum rationem, immutabilem- *gelis q*
„que statum. . . Concupiscentia divinus amor *n. 4*
„intelligendus, qui intellectu, rationeque su- *Concup*
„periorem amet immaterialitatem, stabileque *scentia*
„sit, ac constans desiderium superessentialiter *quid.*
„puræ, ac impassibilis (*id est passionis expertis*)

„næ pulchritudinis amc
„id, quod vere appeten
„Quin & ipſammet irr
„ſenſibilitatem. . . Nu
„rialibus, ac ſpiritualib
„ipſarum utpote ſuperm
„noſtrum tranſeuntem,
„materialem ab incorpo
„tium ſenſu alienum ſacr
„ſcendere profitemur.

Irrationalitas quid.

Deus variis Symbolis in S. Scriptura nominatur.

11. Denique oſtendit,
ſed etiam Deum ipſum in
que a rebus nobiliſſimis
„ſolem juſtitiæ, quaſi ſtell
„ti ſacratius oborientem,
„& intelligibiliter radiante
„ro a rebus mediis, quaſi
„cantem; quaſi aquam vit
„latricem, & ſimbolice l
„ſubintrantem, fluminaque
„ſcaturientem: nonnunquan

n. 5. Malach. 4. v. 2. Apoc. 22. v. 16. Exod. 3. v. 2. Joan. 7.

m, quod objectissimum omnium, absur-
mumque videtur, nam & vermis speciem
n sibi affinxisse Divinorum periti tradide-
„ Ex quo concludit: „ Nequaquam igi-
surdum, si naturas illas cœlestes, ob
causas, discrepantium dissimilitudinum
dinibus efforment: nam neque nos for-
d indagandum dubitando ad anagogem,
l cœlestia nos ducit, per accuratam re-
ierarum perscrutationem venissemus,
deformitas explanatoriæ fictionis An-
m perculisset.

Caput III.

sit Hierarchia, & quænam ejus utilitas?

Postquam S. Dionysius in genere ostendit, *Hierarchia quid.*
qua ratione in cœlestium rerum cogni- *n. 1.*
devenienđum sit, ad Hierarchiæ ex-
nem pergit, quam ita definit: „ Hie-
est sacer Ordo, & scientia, & actio,
ad deiformitatem, quantum fas est, ac-
; atque insitis sibi divinitus illustrationi-
proportione quadam ad Dei subvehitur
tationem. „ Ubi Hierarchiam distribuit
Ordinem, seu officium, in scientiam, seu
tionem, & actionem, seu ministerium.
13. Deinde Scopum Hierarchiæ assignat, *Scopus Hierarchiæ.*
est „ Dei, quanta fieri potest assimilatio, *n. 2.*
junctioque, quem cum habeat omnis sa-
, & scientiæ, & operationis ducem, ad
issimum ejus decorem constanter intuen-
, eundem quoad potest, exprimit, nec

„non divinos sui consortes sacra qua
„ficit simulacra. speculaque clarissim
„maculata. quae primitivae lucis. i
„Deitatis radium excipiant. cujus in
„dore sacro plena. denuo eundem
„legibus in ea. quae sequuntur. s
li- „transfundant. „ Ut autem hoc s
s in Hierarchia maximam subordinati
vandam esse: „ Neque enim fas est
„sessoribus, vel initiatis quidquam p
„rari. quod sacri sui Ordinis sacros
so „stitutionibus repugnet. . . Etenim
„eorum, qui sacrum Ordinem serti
„hoc sita perfectio est. ut ad divinam
„ptu quisque suo, promoveatur in
„quodque divinius est omnium. i
„Dei, ut Eloquia loquuntur. coop
„stat, divinamque in semet ipso
„operationem, quoad potest. ei
n- Atque hanc operationem, & functi
rs. rarchiae docet esse, expiare, illum
perficere. dicens: „ Quippe cum in
„crae gubernationis ordo, ut aliqui
„alii purgent: aliqui illuminentur.
„nent: quidam perficiantur. nonnull
„ficiant. modo cuique suo divina co
„tatio. Divina siquidem beatitudo.
„lius indiga perfectionis est mundan
„nans, consummans. quin imo poti
„sacra mundatio, & illuminatio.
„matio. supra mundationem. supra
„perfecta per se origo perfectionis,
„nis quidem sacri Ordinis causa. v
„ab omni re sacra per excellentiam

4. Denique exponit munus tum eorum, *Quid competat expiandis &c.*
piantur, illuminantur, & perficiuntur,
rum, qui expiant, illuminant, & per-
„Oportet igitur, ait, ut arbitror, eos, *n. 3.*
gantur, puros effici omnino, atque
dissimilitudinis commixtione liberari;
, qui illuminantur, divino lumine re-
contemplativum ftatum, ac virtutem
mentis oculis evehendos: denique
perficiuntur, ab imperfectione trans-
orum, quæ contuiti funt, facrorum
fcientiæ participes exiftere. Ex- *Quid expiatoribus &c.*
porro decet præftantia mundationis
cipes reddere propriæ puritatis; il-
ores autem, ut qui fint mentis per-
es, cum ad percipiendum, tum ad
dendum rite lumen idoneos, nec non
ter facro fulgore plenos exundantem
lucem in ea dignos derivare: denique
ores, ceu perficientis difciplinæ peri-
, perficere illos, qui perficiendi funt
iffima doctrina fcientiæ rerum facrarum,
inſpexerunt.

CAPUT IV.

Quid Angelorum nomen fignificet?

Definita Hierarchia in genere tranfit fan- *Angeli funt cæteris creaturis præftantiores.*
ctus Dionyfius ad Angelicam, fecun-
figuras in Scripturis expreffam, & primo
m Angelos cæteris creaturis antecellere
t, quia „ ratione, fpirituque pollent,
que fuper Divinitatis omnem rationem,
ntelligentiam per fe perfectæ, ac præper-

„fectæ

„fectæ sapientiæ compotes exiftu
„naturæ proximæ Divinitati, qu
„ter eam participarunt.

Angeli unde nomen habeant. 16. Explicat deinde, unde A
suum habeant, dicens: „Hæ igitu
„essentiarum dispositiones sunt, qu
„& inprimis, ac multis modis a
„manifestant, quam ob rem præ
„nibus per excellentiam Angelicu
Angeli divina revelant. „meruerunt, quia ipsæ primum a
„nantur, & per ipsas nobis nostr
„nes transmittuntur. Sic igitur l
Gal 3. v.. 19. „nus sermo testatur, per Angelos
„est, & illos celebres ante legem,
„gem Patres nostros Angeli ad De
„bant, aut quod agendum erat,
Matth. 2. v. 13. „& ab errore, & vita profana ad
„veritatis traducentes, aut mani
Act. 11. v. 13. „cros Ordines, aut mysteriorum,
„mundum sunt, abditas visiones,
Dan. 7. v. 10. „quasdam prædictiones tanquam
„ministri explanantes.

Quomodo Deus apparuerit. 17. Solvit deinde objectionem
posset: „Si quis vero dicat, quib
„ctis immediate Deum ex se appar
„etiam hoc aperte ex Scripturis sa
„illud, quod Dei est occultum, n
„disse, neque visurum esse (*scilicet*
„*stantia Dei comprehensurum*) sed
„Sanctis Deum, ostendentem se,
„cebat per visa quædam sacra, &
„videbant, congruentia. Sermo a
„nus. . Visum illud. . . Jure merit

l, seu Dei apparitionem vocat, utpote
divinam illuminationem videntibus im-
it, & aliquid de divinis eos sacre doceat.
livinis visis præclari illi Patres nostri mi-
lo Angelorum initiabantur. . . Quinimo *Inferiora*
tem etiam Theologia docet, legem per *per supe-*
les ad nos dimanasse, quasi id Ordo di- *riora ad*
legis sanxerit, ut per superiora, ista, *Deum du-*
feriora sunt, ad divinum Numen ad- *cuntur.*
tur. . . Ut per singulas Hierarchias *n. 2.*
essent, ac medii, novissimique Ordines,
utes, inferioribusque diviniores mystæ
, ac manuductores ad divinum acces-
illustrationem, atque communionem.„

Ulterius, ait, D. N. Jesum Christum *Myste-*
per Angelos nuntiatum fuisse: „ Divi- *rium In-*
etiam humanitatis Jesu mysterium Ange- *carnatio-*
imum patefactum esse video, per quos *nis Angeli*
e ad nos quoque cognitionis ejus gratia *nuntia-*
it. Ita divinissimus ille Gabriel Zacha- *runt.*
uidem Pontificem docuit, quod puer
præter spem divina gratia nasciturus,
eta foret humanæ, divinæque Jesu di-
ionis benigne simul, ac salubriter mun-
ariturae. „ Ubi duas in Christo natu-
voluntates clare adstruit; & postquam
ariæ, S. Josepho, & Pastoribus idem
ionis, & Nativitatis Christi myste-
em per Angelos nuntiatum esse osten-
lit: „ Animadverto ipsummet Jesum, *Christo*
naturarum supracœlestium supra na- *etiam mul-*
uthor, ubi ad naturam nostram sine *ta per An-*
utatione descendit, eum, quem or- *gelos nun-*
„di- *tiata.*

„dinaverat, elegeratque humanitatis
„nequaquam refugere, quin potius ob
„se submittere formis a Deo Patre per A
„effectis, quorum ministerio a Patre d
„filii in Ægyptum recessio, nec non e
„ex Ægypto in Judæam reductio Joseph
„tiabatur. Quin & per Angelos ipsum
„mus paternis legibus subjectum; omitt
„dicere, utpote scienti, quæ sacrosancti
„stris traditionibus expressa sunt de A
„quoque Jesum confirmante; & ut ipse
„sus pro salutari nostra emendatione in
„tuum manifestatoriorum ordinem re
„magni consilii Angelus fuerit appellatus
„nim, ut ipse pro nuntii munere dicit, qu
„que audivit a Patre, nota fecit nobis. „
de Angelo Jesum confortante notat S. I
mus, hoc S. Dionysio, & S. Timotheo
te traditum a S. Paulo, & a S. Luca i
Evangelio relatum fuisse, qui S. Pauli p
cationem conscripsit.

Jesus ab Angelo in horto confortatus.

Caput V.

Quare omnes essentiæ cœlestes commun mine Angeli vocentur.

19. Angelici nominis, & officii ratione
nata quærit S. Dionysius: „Cur
„logi omnes pariter essentias cœlestes An
„appellent, ubi autem ad explanationem
„tum fuerit supramundialium ipsarum o
„tionum, ordinem Angelicum proprie v
„eum, qui divinos, cœlestesque Ordine
„plendo claudat. . . Asserimus igitur

mem ſacram diſpoſitionem ſuperiores
Ordines inferiorum quoque agminum
tionibus, virtutibusque pollere, poſtre-
ro non item Superiorum ſuorum conſor-
Itaque ſanctiſſima illa Supremorum ag-
ritnum Angelos quoque Theologi ap-
, quod & ipſa divinam manifeſtent il-
nem. Porro cœleſtium intelligentia-
inem noviſſimum, vel Principatuum,
onorum, vel Seraphinorum nomine
ndi ratio nulla ſuppetebat: neque
ſtantiſſimarum virtutum illarum par-
xiſtit, ſed ſicut ipſe divinos noſtros Sa-
m Principes adducit ad præſtitutas ſibi
tis colluſtrationes; ita etiam illæ,
s ſpiritus præcedunt ſacratiſſimæ vir-
ad divinum Numen ſurrigunt diſtin-
n illam, quæ Angelicas adimplet Hie-
s. Niſi forte quis communes eſſe ve-
elicas omnes appellationes, juxta cœ-
virtutum omnium in Deiformitate,
vel remiſſiori, vel eminentiori lumi-
mmunicationem.

CAPUT VI.

m ſit prima cœleſtium eſſentiarum
inctio, quæ media, quæ poſtrema.

tequam Angelicos Ordines S. Diony-
ſius diſtinctius explicet, ſe iis intelli-
nedum explicandis, imparem profitetur,
ſe nihil motu proprio dicturum, ſed
axat expoſiturum, ait, viſiones, quas
tolis, aliiſque S. Scripturæ Scriptori-
bus

bus apparuisse acceperat. Deinde
„Substantias coelestes omnes Theologi
„explanatoriis nominibus appellavit.
„vinus noster initiator in tres ternari
„xit distributiones. Ac primam qu
„esse illam, quae circa Deum assiduo
„illique jugiter inhaerere, ac prae ca
„mediatius uniri traditur: sanctissim
„Thronos, & pluribus oculis alisque
„Ordines, Cherubim Hebraico vocal
„Seraphim appellatos, immediate jux
„ante alios eminenti propinquitate loc
„sacrorum asserit Eloquiorum explanati
„probari. Hanc igitur ternariam di
„nem, ut unam, aequalemque, ac
„revera Hierarchiam inclytus Praecept
„(*S. Paulus*) memoravit, qua non
„Deiformior, primoribusve Divinitati
„tionibus immediata conjunctione pro
„Secundam vero designat illam, quae
„tibus, Dominationibus, Virtutibus
„pletur. Tertiam denique, eamque c
„Hierarchiarum ultimam esse dicit An
„& Archangelorum, atque Principa
„stributionem.

Novem Ordines Angelorum in tribus Hierarchiis.
Isai. 6.
Ezech. 1.

21. *Nota.* S. Dionysius in duabus postrem
chiis ordinem invertit. S. Gregorius
coelestes Hierarchias alio nonnihil ordi
set. Scilicet in prima Seraphim, Che
Thronos: in secunda Dominationes, Pr
Potestates: in tertia Virtutes, Archan
Angelos ponit.

Caput VII.

De Seraphim, Cherubim, & Thronis, deque prima eorum Hierarchia.

22. Angelicis ordinibus in tres Hierarchias distributis, S. Dionysius de nominibus, & proprietatibus primæ Hierarchiæ, scilicet Seraphim, Cherubim, & Thronorum agit, eos retrogrado ordine recensens. Ac primo quidem eorum nomina interpretans ait: „Se- *Seraphim*
„raphim appellationem Hebraice periti ajunt, *quid signi-*
„vel incensores interpretari, vel calefacientes; *ficet.*
„Cherubim vero copiam cognitionis, sive sa- *Throni*
„pientiæ diffusionem. . . Thronorum porro *quid*
„sublimissimorum, & excelsorum nomen denotat *Cherubim*
„id, quod ab omni terrena humilitate sine ad- *quid.*
„mixtione secretum est, quodque ad superiora „divino studio fertur, nec in infimis ullis rebus „habitat, sed totis viribus in eo, qui vere summus est, immobiliter, firmiterque hæret, „divinumque adventum sine ulla motione, at„que materia recipit, ac Deum portat, offi„cioseque ad ea, quæ divina sunt, capienda „propensum est.

23. Quanta autem sit hujus Hierarchiæ dig- *Hierar-*
nitas ostendit *primo* ex ordinis, locique subli- *chiæ pri-*
mitate, utpote „quæ post substantificum Dei *maria*
„principatum collocatæ, & quasi in vestibulo *dignitas.*
„ejus sitæ, creatam virtutem omnem tam in- *n. 2.*
„visibilem, quam visibilem transcendunt. „ *Secundo*: Ab eximia puritate „quod omnino „imminutione omni, omnique re sacra sibi sub„dita celsiores, præ summa puritate omnibus „etiam, vel maxime Deiformibus virtutibus

„sint antepositæ. *Tertio*, ex præcellent
„templatione: tanquam omni cognition
„plici altioris luminis expletæ, & conte
„tione illius pulchritudinis, quæ est esse
„& origo pulchritudinis, & quæ supra sul
„tiam est, & in tribus splendet, quantu
„est, refertæ. . . Siquidem non ab alii
„busdam sanctis Spiritibus, sed ab ipsam
„vinitate sacris initiantur, dum ad Deu
„mediate per virtutem, ordinemque rebu
„nibus Superiorem surriguntur.

Inferiores a Superioribus, hi a Deo illustrantur. n. 3.

24. Pergit porro: „Hoc igitur Th
„perspicue declarant, ut inferiores quidem
„lestium essentiarum Ordines a Superio
„divinorum operum scientiam convenient
„do percipiant, ii vero, qui omnibus an
„lunt, ab ipsamet Deitate summa, uti fa
„sacris disciplinis illustrentur. „ Id qu
Isaiæ 63. v. 1. probat, & concludit: „
„igitur cœlestium intelligentiarum Hiera
„ab ipsomet initiandi principatu conse
„per eam, qua in ipsum immediate surri
„sanctissimam purgationem pro captu suo
„ta copioso lumine perfectissimæ Sanctifi
„nis purgatur, & illuminatur, atque p
„tur. . . Dum quidem ignorantiam qu
„modo expiat per perfectorum Myster
„scientiam, quæ pro sua cuique dignitat
„ceditur: per divinam vero cognitionem
„minat, qua etiam purgat mentem i
„quæ antea non viderat ea, quæ mod
„per per sublimiorem illustrationem eluc
„tur: rursumque perficit eodem ipso lu

:r stabilem scientiam clarissimarum erudi-
mum.

25. Denique explicans quid supremi hi spi- *Quid hæc*
s agant, ait: „Nonnulli siquidem ex illo *hierarchia*
dine ad sensum accomodate loquendo, quasi *agat.*
x & fremitus aquarum multarum clamant: *n. 4.*
nedicta gloria Domini de loco suo: alii vero *Ezech. 3. v. 12.*
leberrimum illud, & veneratione pleniffi-
am divinæ laudis canticum exclamant:
nctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sa- *Is. 6. v. 3.*
oth, plena est omnis terra gloria tua. „ Has
les S. Dionysius se in tractatu de divinis
nnis explicasse ait, qui non amplius extat;
quo hic notat; „quod primus ille ordo a
rina bonitate Theologica illustratus scientia,
ndem deinde ceu benefica Hierarchia se-
ientibus transcripserit, illud docens, quem-
modum veneranda & superbenedicta, om-
que laude digna Divinitas, a Dei capaci-
is intelligentiis; quantum ab iis cognosci ac
lebrari potest, jure debeat deprædicari...
c non ut monas, unitasque, quæ tribus
est personis a supercœlestibus naturis ad
ima usque terræ per suam benignissimam
s omnes penetret providentiam, tanquam
æ omnis sit essentiæ superprincipiale princi-
im & causa, nec non superessentialiter uni-
rsa incomprehensibili suo complexu com-
ehendat.

CAPUT VIII.

De Dominationibus, Virtutibus, & [...]*testatibus, & de media eorum Hierarchi*[...]

[...]inat- [...]es [...]d, & [...]us of- [...]um. [...]l. 1.

26. A suprema ad mediam coelestium [...] tuum Hierarchiam transit S. Diony[...] scilicet, Dominationes, Virtutes, & Po[...] tes. „Nomen itaque, quod sanctas de[...] „Dominationes, ait, existimo declarare [...] „lutum aliquem, & ab omni terrena v[...] „liberum ad superna transitum, nullaqu[...] „tus tyrannica dissimilitudine ullo mode[...] „natam, sed liberaliter severam dominati[...] „quæ omni abjecta servitute celsior, omni [...] „ctione superior, & ab omni dissimilitu[...] „remota, verique dominatus, nec non [...] „cipii dominationis, scilicet Deitatis ju[...] „avida, cum ipsa se tunc sibi subdita, ad[...] „nuinam ejus similitudinem, quoad potest[...] „nefice transformat; & ad nihil eorum, [...] „inaniter apparent, sed ad id, quod ver[...] „totaliter conversa, Dominicæ semper D[...] „minatis particeps existit.„ Dominati[...] ergo dicuntur, quia cæteris Angelis d[...] nantur, ab omni oppressione sunt libera[...] nulli inferiori subjiciuntur. Harum offi[...] juxta S. Dionysium est, timore servili de[...] in Deum moveri, & incessanter ei famu[...] juxta S. Gregorium autem, in bello spir[...] instruere, qualiter oporteat prælationis [...] cium exercere, & qualiter subditis dom[...] dum sit.

27. Pergit S. Dionysius „Sanctorum autem appellatio virtutum fortem quamdam & inconcussam denotat virilitatem in omnes deiformes earum actiones redundantem, ne quidquam admittant, quo ipsis insitae divinitus illustrationes imminutae deficiant: quae magnis viribus ad Dei nititur imitationem, neque motui divino ignavia sua deest, sed constanter ad superessentialem, ac potentificam virtutem intuens... ad eandem quidem, ceu virtutem principalem valide convertitur, ad ea vero, quae posteriora sunt, virtutem iis suppeditando deiformiter dimanat.„ Virtutes ergo sunt infatigabiles ad executionem faciendorum, & robustae ad perceptionem munerum; earumque officium est juxta S. Dionysium, praelatos in suo officio confortare, per eas miracula fiunt, & virtus ea faciendi conceditur. *Virtutes quid & earum officium.*

28. „Porro sanctarum nomen Potestatum „coaequalem divinis Dominationibus, Virtutibusque distributionem signat, & inconfusum divinis rebus excipiendis ordinem, nec non intellectualis ac supermundialis potestatis dispositionem, quae nequaquam tyrannice in pejus potentiae suae viribus abutatur, sed & ipsamet animo invicto apte ad divina dirigatur, atque se sequentia benignissime promoveat, & ad potentificae potestatis principatum, quantum fas est, accedat, eundemque, prout valent Angeli, praeclarissimis potestativae virtutis suae functionibus illustret.„ Potestatibus proinde virtutes adversae sunt subjectae, ne mundo pro libitu suo noceant: earumque offi- *Potestates quid & earum officium.*

 cium

dant. „tur... Hoc enim univ
n. 2. „tione divinitus ſtatutu
„ſunt, per prima divinas
„tiones; quod utique m
„(ſacris Scriptoribus in S
Zachar. 1. „ſum reperias: ... Sic
v. 22. „viſu percepit... alteru
„Angelum obviam priori
„participandæ cauſæ præ
„eodem deinde divinum
„a Sacerdote ſummo perc
„ex impoſito munere Theo
„ut Jeruſalem frugifere a m
„titudine incoleretur.„ I
chielis cap. 9. ubi Deus jul
Tau in fronte a cæde lib
Angeli interfectores parcer
ex Danielis 9. v. 23. & Ez
Dan. 8. v. 16.

CAPUT

De Principatibus, Archan
deque ultima ...

siquidem, ait, cœlestium Principatuum
ificat eorum cum sacro quodam principa-
sque virtutibus convenientissimo ordine,
rmiter principandi atque gubernandi po-
m, nec non ad superprincipialem prin-
totaliter se convertendi, & ad ipsum
quoque principaliter ducendi ... ejus-
superessentialem ordinandi principa-
principalium virtutum dispositione de-
facultatem... Quare Principatus sub-
Angelis præsunt, eosque ad ministerium
explendum disponunt; ad eos perti-
iversale regimen v. g. unius regni, ejus-
d Dei similitudinem manuductio: & jux-
Gregorium docent homines exhibere
ntiam unicuique juxta gradum suum.

31. „Sanctus Archangelorum ordo jure *Archangeli quid, & eorum officium.*
odam hierarchico communi medietate sua
tinet extremas: sanctissimis enim Princi-
ibus communicat, & sanctis Angelis: illis
idem, quoniam ad superessentialem Prin-
patum principaliter conversus est, & ad
um, quantum fas est, efformatur; nec
Angelis decoro suo atque ordinato, qui
ectum effugit, ducatu unionis auctor exi-
t: his autem, quia etiam ordinis est di-
torii, divinasque illustrationes hierarchice
r primas virtutes suscipiens, exinde iis
is Angelis easdem benevole annuntiat, no-
que per Angelos manifestat, pro cujusque
rum, qui divinis illustrationibus afflantur,
res sacras capacitate. Archangeli igitur
ma nuntiant, & prophetias revelant.

ngeli id, & rum of- cium.

32. „ Angeli omnes cœlestium intell
„tiarum ordines complendo terminant, u
„novissime cœlestes inter essentias Ange
„sortiti sint proprietatem, adeoque præ
„rioribus istis hoc rectius a nobis Angel
„centur, quo magis ipsorum Hierarchi
„evidentiores atque mundanas attingat.
„que Angeli minora nuntiant, & homin
„divinam cognitionem ducunt. Hinc, p
„Theologia (*S. Scriptura*) nostram H
„chiam Angelis attribuit, cum populi J
„rum principem appellet Michaelem, ali
„gentium aliarum: statuit enim Altissim
„minos gentium juxta numerum Ange
„Dei.

ngeli unt nostri ectores, & custo- les.

Cur ali- qui non proficiant, ngelis non ad- scriben- dum.

33. Cum vero Angeli hominum pr
sint, & tutelares, quærit S. Dionysius,
hilominus tam multæ nationes infideles
riantur, & pereant; cujus rationem
„Neque enim vita nobis est, cui vis illa
„imposita necessitas, nec eorum, quæ pr
„tur libertate, divini radii illustrationis
„a providentia manat, obtunduntur: s
„lorum mentis dissimilitudo facit, ut ex
„paternæ bonitatis illustratio, vel omni
„sit, & propter eorum repugnantiam i
„vel ejus participationes existant inæ
„parvæ, vel magnæ, obscuræ vel clar
„unus sit & simplex, eodemque modo
„se habeat fontalis ille radius, qui jug
„expansus: præsertim cum cæteris
„gentibus... non alieni quidam dii præ
„sed unum omnium principium, &
„Angeli, qui cuique nationi præfecti

:s suos adducerent. Hoc probat ex- [lelchisedechi, qui non solum e genti- umen veritatis emersit, sed etiam Sa- ımmus & typus Christi effectus aliis

Ostendit demum, quanta Dei providen- solum Judæis, sed & aliis gentibus utelares dati sint, ita „ & Pharaoni ab Ægyptiorum præside, & Babylonio- incipi a proprio itidem omnibus pro- tis atque dominantis providentia, pote- per visiones fuerit intimata, utque is istis veri Dei ministri ductorum in- erint præfecti, ad figuratas illas ange- isiones interpretandas, quæ viris san- Angelorum similibus, Danieli inquam pho ex parte Dei per Angelos ante t revelatæ: unum quippe omnium est nium unaque providentia. . . Quæ cun- omines ad salutem Angelorum ducti- adiderit promovendos, licet solus ferme oræ omnibus ad veri Dei notitiam & tionem fuerit conversus. „

Populus Israel cur specialiter Dei esse dicatur. n. 4.

CAPUT X.

:itio, & conclusio Angelici Ordinis.

x præcedentibus capitibus concludit S. Dionysius, quod Angeli, quanto ores sunt, „ tanto ab ipsamet primitus nte illuminatione immediate illi inten- , secretiori simul, & manifestiori divini patus illustratione purgentur, & illumi-

Sublimiores Angeli sublimius illustrantur. n. 1.

„nentur, atque perficiantur: secretiori q
„quia spiritaliori, magisque simplifica, uni
„manifestiori autem, quia primitiva, p
„caque. & universaliori, ipsique, utpo
„diori intimius infusa. Ab hac autem
„rum secunda pro sua portione, & a s
„tertia, & a tertia noster hic sacer ord
„superoriginalem omnis bonæ ordinati
„ginem & terminationem sacro quod
„promoveatur.

...bordi-tio in il-...strando. 1. 2. 3. 36. „Singuli autem ordines sunt
„quæ cedunt interpretes, ac internun
„quidem illi, motoris sui Dei, caete
„eadem ratione motorum a Deo... E
„que non immerito possum addere, qu
„coelestem, & humanam mentem seorsi
„prios in se continere, & primos, & m
„& ultimos ordines atque facultates, qu
„dem modo. quo superiores singularum
„rarcharum illustrationum proprii ductus
„ceant, quibus unaquæque mens pro su
„quam nitidissimæ purgationis, copi
„luminis, absolutæque perfectionis fit
„ceps. Nihil enim est per se absolute
„fectum... nisi quod per se revera pe
„est, & præperfectum.

CAPUT XI.

Cur omnes cœlestes naturæ communi ne virtutes cœlestes appellentur.

37. Ad hanc quæstionem S. Dionysius r
spondet: „Quoniam in tria omn
„vinæ mentes coelesti ratione sua divis

ntiam videlicet, & in virtutem, & in
ionem, cum omnes, aut aliquas ea-
ndiscriminatim cœlestes essentias, vel
s virtutes appellamus, eas, de qui-
mo est, circuitione describere putandi
, ex ea, quæ singulis earum inest essen-
d virtute. Neque enim fas sit eminen-
m sanctarum virtutum proprietatem,
s jam rite digestam, inferioribus natu-
versim attribuere, unde inconfusus ille
earum distinctionum ordo perturbare-
juxta enim rationem jam a nobis sæpe
m, superiores istæ distinctiones infe-
quoque sacras proprietates abunde
nt, novissimæ vero antiquiorum emi-
s istis universitatibus carent, primiti-
s illustrationibus in illas pro cujusque
partiliter derivatis.

C A P U T XII.

r hominum Antistites Angeli vocentur.

nc quæstionem ita resolvit S. Diony-
sius: „Sicuti primæ divinæ mentes
nter sacro-sanctas inferiorum continent
etates, ita quoque ultimæ priorum, li-
n pari, sed inferiori gradu. Nihil igi-
surdi fit, ut puto, si nostri ordinis An-
n Theologia quoque Angelum appellet,
pro virili parte Angelicam etiam do-
participet proprietatem, atque ad eo-
imilitudinem, quantum in hominibus
r interpretandi munus accedat... quin
„etiam

„etiam quæcunque seu spiritualium seu
„na ium creaturarum ad Dei unicnem,
„tum valet, integre conversa fuerit, &
„vinas ejus illustrationes, quoad potest,
„sinenter intenderit, quod pro virili,
„fas est, Deum imitetur, Divino quoque
„ne condecoratur.

Caput XIII.

Cur a Seraphim purgatus fuisse di Isaias Propheta.

39. Ad hanc quæstionem duplicem res nem dat S. Dionysius. *Primo.* „
„pturam minime nominare quempiam pr
„rum, qui Deo præsto sunt, spirituum ad T
„logum Isaiam purgandum advenisse, sed
„quem ex iis, qui nobis præfecti sunt A
„lis, quod sacro illo purgandi Prophetam
„nere fungeretur, per æquivocationem S
„phim vocatum esse propter peccatorum,
„recensita erant, per incendium obliteratio
„& expiati ad Divinam obedientiam res
„tionem. *Secundo.* Magnum illum, qui
„que tandem is fuerit, Angelum, qui
„nem hanc effinxerat, ut Prophetam di
„rebus instituerit, expiandi munus, quo
„erat officii, in Deum, & post Deum ad
„mævam illam Hierarchiam retulisse. „ I
quod Angelus ille, qui purgavit Proph
fuerit de primo ordine, sed non purg
ministerio, sed auctoritate, in quantum
licet inferior Angelus virtute superioris re

Prophetam purgavit, & sic operatio in ipsum reducitur. Id quod confirmat per simile virtutis divinæ universaliter in omnia diffusæ, cujus illuminatio pervenit in intellectualia proportionaliter, sicuti lux vel calor materialis ea corpora, quæ magis apta ad sui susceptionem reperit, magis illuminat, aut accendit.

Caput XIV.

Quid significet traditus Angelorum numerus.

40. „ Equidem & hoc spirituali commentatio- *Angel-*
„ne dignum censeo, ait S. Dionysius *rum*
„propositam quæstionem resolvens „ ut Eloquio- *meru.*
„rum de Angelis traditio millies eorum esse *Dan.* 7
„millia dicat, deciesque millies dena millia, „summos illos quos adhibemus numeros, in „seipsos glomerando ac multiplicando, quo per „hos aperte declararet, cœlestium essentiarum „ordines a nobis annumerari non posse. Multi „namque sunt beati supermundanarum mentium exercitus, qui infirmam & contractam „materialium nostrorum numerorum rationem „penitus excedunt, sciteque definiuntur a sola „ipsorum supermundiali cœlestique intelligentia „scientiaque, quæ illis abundantissime conceditur a Dei principali & infinitorum conscia creatrice sapientia, quæ superessentialiter omnium „simul rerum & principium & causa substantifica, & continens virtus, & complectens de„terminatio existit.

Caput

41. Antequam S. D
quibus Angel
explicet, præmonet, e
diversorum aliquando p
ribus; aliquando subesl
suis. Hoc supposito qu
ignea figura in S. Scr
Ezech. 1. & 8. Matth. 2
spondet: „Formam ign
„stium intelligentiarum
„conformitatem. Sanct
„superessentialem, & qu
„sentiam in igne sæpenur
„quam qui multas quoda
„dictu fas est, divinæ p
„præ se ferat. Ignis nam
„nibus, ut sic dicam, ac
„dit, & ab omnibus excip
„luceat, simul est, & oc
„manet per se non adhibita
„vim suam exerat: intolera
„bilis, omnia superat, eam
„ad suum traducit ...

Angeli cur sub forma ignis exhibeantur.

Hebr. 10.

lis, sublimis nullam sustinet dejectionem, er mobilis, seipso movetur, movet alia, rehendendi vi pollet, comprehendi ne-, non eget alio, clam se amplificat, & ulibet capaci materia suam indicat maje-n: efficax est, potens, omnibus invisi-r praesens, si negligatur, non videtur exi-t, attritu autem velut indagine quadam turaliter ac proprie subito relucet, at-rsum incontinenter avolat, & in omni-ulentissimis sui communionibus mini-inuitur. Complures item alias quis in-le potest ignis proprietates, quae quasi les Divinae efficacitatis imagines existant. l cum Theologi perspectum habeant, tes essentias ex igne formant, declaran-rum divinam similitudinem, & quantum , Dei imitationem.

„Humana quoque illas forma descri-t propter intelligendi celsaque spectandi formaeque rectitudinem & erectionem, naturalem principandi regendique prae-ivam, & quod homo sensu quidem cae-um comparatione brutorum minime va-(*id est potentior sit*)„ omnibus tamen ret praestanti vi mentis, ac rationabilis iae dominatu, animoque natura libero, ricto.

Quid humana forma in cœlestibus denotet. n. 3.

„Videndi facultates in cœlestibus vir-us declarant perspicacissimam ad divina a suspectionem, nec non simplicem ac am minimeque refragantem, sed agilem, nque, patulamque divinarum illustratio-susceptionem.

Quid visus.

44. „ Ol-

Olfactus quid. 44. „Olfactuum vero difcernendi v
„funt, quæ mentem fuperantis fragran
„fufionem, quantum fas eft, percipit,
„fœtidas perite difcernit, & omnino re

Auditus quid. 45. „At aurium virtutes, id quod
„eft particeps cognitionis, divinamqu
„fufcipit infpirationem.

Guftus quid. 46. „Guftandi autem potentiæ ip
„ciborum fpiritalium fatietas, & div
„atque deliciofrum rivulorum fufceptio

Tactus quid. 47. „Tactiles porro fenfationes, i
„in eis res proficuas, noxiasve cum
„difcernit.

Palpebræ quid. 48. „Palpebræ & fupercilia, id c
„telligentias, notionesque divini afpect
„fervat.

Juventus. 49. „Pubefcens ætas ac juventu
„vitalem, quæ femper viget.

Dentes. 50. „Dentes id, quod alimenti
„perfectionem dividit: quælibet enim
„fpiritalis uniusmodi intelligentiam,
„diviniore traditam accepit, pro inferi
„ctu captuque provida virtute dividit
„plicatque.

Manus. 51. „Humeri, ulnæ, & manus
„& agendi ac perpetrandi vim.

Cor. 52. Cor autem eft fymbolum vitæ
mis. „Quæ vim vitalem fuam deifor
„ea, quibus confulit, difpertit.

Pectus. 53. „Porro pectus dicamus defign
„tutem indomabilem, & quæ vivifica
„dammodo fuppofiti cordis diftrib
„tueatur.

54

„Dorsum autem illam vim, quæ vita- *Dorsum.*
nes virtutes continet.

„Pedes vero vim movendi, celerita- *Pedes.*
& cursum sempiterni motus, quo ad
a cientur, propter quod etiam pennatos
intelligentiarum pedes Theologia finxit.
a siquidem declarat ad sublimia ducendi
itatem, & cœlestis vitæ cursum ad an-
m semper atque celsiora promoventem,
pera petendo terrena fugientem... Nu-
vero, calceorumque privatio virtutem
abstractam, & expeditam, & puram
mi externo additamento, quæ divinæ
itati, quantum fas est, assimilatur.„

. Ulterius S. Dionysius vestes explicat, *Vestes.*
ngelis in S. Scriptura tribuuntur, & ait.
lam quidem vestem igneamque significa-
bitror deiformitatem ex ignis similitudi-
& vim illustrandi propter cœli tranquil-
m, ubi lux est, & quod omnino spiri-
r illustrat, & illustratur: Pontificiam
n id, quod ad divina mysticaque specta-
conducit, totamque vitam consecrat.
s autem esse virtutum custodiam fœ- *Zonæ.*
irum, earumque habitum collectum, qui
metipso singulariter conversus circulo-
oncinno indissipali identitate conjunctus

Præterea diversa instrumenta exponit, *Virga.*
ngelis attribuuntur. & ait: „Virgam
iare regiam, & ducalem dignitatem,
nque rerum divinarum ordinationem.
s & secures vim dissimilia dividendi,

„virtutumque discernere valentium ac
„& activitatem, atque efficacitatem. G
„trica fabriliaque vasa fundandi, & ædif
„absolvendique facultatem, & quæc
„alia inferiores adducendi, & converten
„videntiam concernunt. Accidit quoque
„nunquam, ut instrumenta, quæ SS.
„lis affinguntur, divinorum erga nos ju
Num. 22. „rum symbola existant, dum alia quide
2. *Reg.* 14. „rectricem disciplinam vindicemque justi
Apoc. 20. „alia vero periculi liberationem, vel disc
Amos 8. „finem, vel pristinæ felicitatis restituti
Zach. 3. „aliorumve munerum... manifestant.
Jer. 24.

Cur venti vocentur Dan. 7. *Ps.* 17. 58. „Quod autem venti nominentu
„eorum celerem conficiendi rationem
„ad omnia ferme absque mora penetr
„susque deque, ultro, citroque quaqua
„permeandi facultatem, quæ inferiora
„ad superiorem promoveat sublimitat
„Possit etiam quis dicere, ventosum ill
„[illegible] spiritus aerei, cælestium intelli
„[illegible] designare: siquid
„[illegible] imago quædan
„[illegible] figura. [illegible] Theologi
„[illegible] est, nempe ob vivific
„[illegible] meatum, n
„[illegible] moventium pri
„[illegible] enim, i
„[illegible]

[illegible] Theologia nub
[illegible] S. intelligent
[illegible] summe superm
[illegible] illam appari

faftu fuscipere, atque luculenter eandem
iferiora per remiffiorem illustrationem pro
um captu transfundere; nec non insuper
fœcunditate, atque animandi, augendi-
, ac perficiendi virtute præstare, propter
lectualis imbris generationem, quæ sub-
um fibi gremium pinguibus pluviis ad vi-
s partitudines informat.

). „Quodfi quoque æris, & electri lapi- *Quid æs, electrum, & lapides diversi.*
ique multicolorum speciem Theologia cœ-
bus effentiis accommodat: electrum qui-
i, ut quod auri, argentique formam præ
rat: in auro quidem putredinis expertem,
iconfumptum, minuique nefcium, atque
olabilem splendorem: in argento autem
dam, cœlestemque claritatem denotat.
vero juxta rationes affignatas, vel ignis, *Æs.*
auri species attribuenda. Porro lapidum *Lapides.*
ticolores species, vel in quantum albæ,
l lucidum, vel qua rubræ, quid igneum,
qua flavæ, quid aureum, vel qua viri-
, juvenile quidpiam, ac vigens fignifica-
utandæ funt.

t. „Ad facram cœlestium intelligentia- *Quid forma leonis.*
i per bestiarum formas expreffarum expli-
onem tranfeundum eft. Ac Leonis qui-
ı forma declarare putanda eft vim illam
icipalem, ac robustam, atque indomabi-
, qua isti occultiffimo ineffabilis divini
icipatus arcano pro virili fimiles evadere *Apoc. 4. Ezech. 1.*
intur, fpiritualium vestigiorum coopertio-
, mysticeque fuppreffo commeatu viæ,
e ad ipfum per divinam illustrationem in-
:ebat.

Quid bovis. Apoc. 5.

62. „Porro illa Bovis forma earum
„ſignat ac vigorem, idque, quo ſpiritua
„cos ſcindunt, ac dilatant cœleſtibus
„disque imbribus ſuſcipiendis: cornua ve
„vatricem, invictamque vim.

Quid aquilæ. Apoc. 4.

63. „At Aquilæ figura regiam digni
„atque ſupera petentem, celeremque vo
„& ad cibum, qui vires reficiat, capi
„cum agilitatem, tum vigilantiam, tu
„ſum, tum facilitatem, tum virtutem r
„videndi facultatum intentionibus liber
„recteque, atque irretorte intuendi lib
„uti, luculentoque radio, quem Sol d
„evibrat.

Quid equi diverſi coloris. Zach. 7.

64. „Equorum autem ſpecies obedi
„deſignat & facilitatem: ac candidoru
„dem, ingenuitatem, utpote divino qua
„xime lumini cognatam: cæruleoru
„ro, ſecretum illud abditum: ruforun
„igneum vigorem, & efficacitatem: al
„nique, nigroque pilo aſperſorum ſpeci
„illam denotat, qua traduce extrema
„ctuntur, & prima ſecundis, ac ſecun
„mis converſim provideque conjunguntu

Quid flumina, rotæ, currus. Dan. 7.

65. „Conſiderandum modo, quid f
„lint flumina, rotæ, ac currus. . . Ac
„na quidem divinos illos latices ſignifica
„giſſimum illis, ac perennem inundatio
„piam ſuppeditantes, vitaliſque fœcun
„altores. Currus autem conſœderatam
„lium ſocietatem: rotæ vero alatæ, & a
„teriora irremeabili, atque irreflexo mot
„dentes vim Angelicæ activitatis recto ſ

ite pergentem, qua spiritalis eorum ro-
s omnis ad viam illam rectam, arduam-
supermundialiter dirigitur. Igneæ etiam
, Hebraicæ Gel, Gel dictæ, conversio- *Ezech.* 10.
quidem suas habent, quod sempiterne
circa idem summum bonum versentur,
itiones vero, quod occulta Sacramenta
iant, & humiliores quosque promoveant,
nesque divini fulgoris radios ad inferio-
transfundant.

. „Reliqua nobis de cœlestium distin- *Gaudium*
um gaudio reddenda ratio est: etenim *cœlestium.*
mo incapaces sunt passibilis nostræ volu-
. Deo autem congaudere perhibentur
rum, qui perierant inventionem, scili-
cundum Deiformem suavitatem, quam
orum, qui ad Deum convertuntur, cura,
que percipiunt, & juxta benignæ co-
lætitiæ, atque ineffabilis delectationis,
sæpenumero viri quoque sancti partici-
ecti sunt, cum in ipsos divinæ illius,
icæ lucis fulgor influeret. Hæc a me
is istis fictionibus dicta sint, quæ licet
tam earundem explanationem minime
unt, multum tamen, ut opinor, confe-
telligentiæ nostræ, ne fictis hujusmo-
ginationibus immoremur.

Mysteria sacra solis Christianis revelanda.

5. Sanctus Dionysius
chiam descripturu
gionis Christianæ Myste
„profanis, & intacta r
„Sanctis, & baptizatis c
„fas est, claritate com
iis, quibus in Ecclesia tu
cramenta administrandi n

Christus Deus est, & Auctor Sacramentor. n. 1.

a Jesu Christo, qui est
„dens, ac superessentialis
„dinationis sacræ, sancti
„næ functionis principiu
„tusque divinissima: . . .
„cerdotii functionem acce
„supernis Spiritibus. . .
„illorum status evadant.

In quo Hierarchia nostra cum cœlesti conveniat. n. 2.

priori libro Angelicam H
rit, in hoc Ecclesiasticam
dem cum illa „ unam habe
„ni sacra sua functione vir
„sacri Ordinis Antistes pr

„periores quidem sequantur, ita tamen, ut &
„ipsi simul inferiores ad anteriora promoveant,
„qui jam provecti aliis etiam pro virili ducatum
„præstent, atque hac divina, sacraque Ordi-
„dinis consensione pro modulo quisque suo ve-
„ri essentia sua pulchri, sapientis, ac boni par-
„ticeps existat. Differt tamen a cœlesti Hie- *In quo*
„rarchia, quia sublimiores istæ naturæ, ordi- *differat.*
„nesque, & incorporeæ sunt; & spiritalis, ac su-
„permundialis sacer illarum Magistratus existit,
„nostrum vero cernimus diversa ab ipsis ratio-
„ne sensibili varietate signorum multiplicari,
„quibus sacrosancte ad uniformem deiformita-
„tem pro captu nostro, & ad Deum, divinam-
„que virtutem promovemur.

2. „Est Hierarchia, seu Ordo sacer omnis *Quid sit*
„universalis rerum sacrarum illi subjectarum *Hierar-*
„ratio, seu generalissima eorum, quæ sub or- *chia, &*
„dinem cadunt, id est, sacrorum summa. Sa- *sacer Or-*
„cer igitur ordo noster dicitur, & est functio *do in ge-*
„universa sacra in se complectens, qua divi- *nere.*
„nus Pontifex initiatus omnium per se rerum *n. 3.*
„sacratissimarum particeps existit, in quantum *Quid no-*
„summus Sacerdos appellatur. . . Qui enim *ster ordo*
„summum Sacerdotem appellat, Deo intime *sacer.*
„unitum, ac divinum plane virum significat,
„omni sacra cognitione perpolitum, in quo om-
„nis, quæ illi inest, Potestas sacra consumma-
„tur, atque cognoscitur. Hujus origo sacri
„principatus fons est vitæ, essentia bonitatis,
„una rerum omnium causa Trinitas, ex qua
„per bonitatis redundantiam & ipsum esse, &
„bene esse rebus. Huic autem . . . in votis

 „qui-

„luminatur, quæque h
„ſantium omnimoda,
„cognitio rerum, qua r
Divinarum) „Sacræ ve
„que, ſimplicis perfecti
„ſimplex eſt, divina pa
„tuitionis, quæ omnem
„ſpiritali modo reficit, c

Fundamentum Hierarchiæ eſt Verbum Dei ſcriptum, & traditum.

3. „Subſtantia Hiera
„vinitus tradita oracula
„quæ a ſacris noſtris ini
„ritu afflatis in Scriptu
„Theologicis tradita nob
„quæ ab iisdem viris ſanc
„nino diſſita ab ordine co
„mente in mentem, med
„reo quidem illo, ſimul
„ſine ſcriptione, inſtituto
„dam traductione ſunt edo
„divino Spiritu afflatorum
„monumenta in ſacri Ordi

S. Scriptura non omnibus clara.

4. „Necessario igitur primi sacri Ordinis nostri odentores. . . Sensibilibus figuris super- . . . qua scriptis, qua non scriptis ibus in sacratissimis Oraculis nobis iderunt, quod noster sacra ordinandi ri- sensibilibus signis opus habeat, ad divinio- nostri ex illis ad intelligibilia sublimatio- Attamen manifestæ simul sunt Sacer- signorum rationes. *Cur Sacramenta in sensibilibus Symbolis tradantur.*

CAPUT II.

is, quæ in illuminatione, seu Baptismo peraguntur.

Caput hoc cum sequentibus in tres partes dividitur, quarum prima continet in- ionem eorum, quæ tractantur in Myste- quod ibi explicatur. Secunda ipsius My- ritum exhibet. Tertia, quam S. Diony- contemplationem vocat, tradit illius My- , ac cæremoniarum ejus mysticam expo- em. In prima ergo hujus capitis parte tructione eorum, quæ in Baptismo, quem illuminationem vocat, tractantur, agit, n dixisset, unionem cum Deo „observan- m dilectione mandatorum, sacrisque fun- ibus obtineri.„ Quærit: „Quodnam est r initium sacrosanctæ augustissimorum ob- ationis mandatorum? „ Et respondet: quæ ad cæterorum cum sermonum, tum um sacrorum quam expeditissime nostras nales efformat affectiones, quæque nobis upercœlestis otii fruitionem viam sternit, osanctæ, inquam, ac divinissimæ regenera- *Baptismus dat initium Sanctitatis.*

Pontifex Evangelium promulgat.

6. In secunda part[illegible]
zandi describit, qui sic
„crorum Præsul præc
„Evangeliis, Deum ipsu
„naturalique bonitate p
„manitate summa desce
„morem ignis, unita s
„tum ad eorum con
Joan. 1. v. 12.

Patrinus Baptismi, ejusque officium.

7. *Secundo.* „Quisq
„nerum vere supermun
„esse cupit, accedens
„tum (*seu baptizatum*)
„rum Præsidem manud
„cunctis Sanctionibus c
„gatque, suæ cum ac
„exinde vitæ curam susc
„Qui benevole petitioni
„annuit, ipsumque susci
„cit Sacerdotem. „ Q
pit, & clero ad agendas
to, hymno cantato, &

terrogato, num ex ea victurus esset, assen-
nti manum capiti imponit, & consignans
m, Sacerdotibus mandat, ut virum, su-
ptoremque describant.

9. *Quarto.* „Quibus adscriptis sacram infit *Insufflationis, & abrenuntiationis ritus.*
cationem, qua una cum ipso ab universa
ngregatione completa, illum discingit, &
r ministros exuit. Sistens exinde ipsum ad
identem prospectantem, manusque ver- *n. 6.*
s illam plagam aversas protrudentem tertio
unam insufflare jubet, atque insuper abre-
ntiationis verba proferre, eique ter abre-
ntiationis solemnibus verbis propositis, cum
ndem toties conceptis verbis pronuntiavit,
um ad Orientem transfert, & in cœlum in-
ntem, manusque attollentem, Christo cun-
sque sacris a Deo traditis eloquiis jubet
ntire.

10. *Quinto.* „Quo facto trinam illi denuo *Ritus Professionis.*
ecipit professionem, tertioque professum
nedicendo recipit, eique manum imponit. *n. 7.*
um vero ministri penitus eum exuunt, sa-
um unctionis oleum adferunt Sacerdotes.
ntifex vero trino signaculo inchoans unctio-
m, Sacerdotibus hominem tradit toto cor-
re inungendum: ipse autem ad adoptionis *Baptismi ritus.*
atrem, id est, fontem, vadit, cujus aquas
stquam sacris invocationibus sanctificavit,
c non tribus sacratissimi unguenti Crucis
ma affusionibus, totidem sacri unguenti
positionibus sacrosanctum Deo afflatorum
ophetarum divinæ adscriptionis hymnum
ncinendo (*scilicet Psalmum* 28. *juxta S. Ma-
ximum*)

ximum) „consecravit, adduci virum
„ac Sacerdote quopiam e scripto tum
„tum susceptorem proclamante, initia...
„cerdotum manibus in aquam ducitur ...
„num Pontificis, qui superne adstans, ...
„cerdotes secundum aquas versus Po...
„initiandi nomen proclamarunt, ter e...
„mergit, sub ternam istam immersione...
„que emersionem tres divinæ Beatitudi...
„sonam invocando. Tunc excipientes e...
„teri Sacerdotes tradunt susceptori, ...
„una cum eo initiatum veste congrua ...
candida) „amiciverunt, rursus illum ad...
„ficem ducunt, qui divinitus sacrato ...
„rum consignans sacrosanctæ Eucharisti...
„ticipem declarat, & monet, ut assidue...
„petuoque Divini Spiritus ductu a divi...
„divina transformetur.

...dis- ... ex ...s ope- ...gra- ...con- ... I.

11. In tertia parte subjungit S. Dion...
contemplationem, in qua ostendit *primo* ...
Baptismi esse sanctum, & ipsum Bapti...
conferre Sanctitatem ex opere operato, ...
insinuat per hæc verba: „Quid enim ...
„fuisse videatur, diviniori etiam Myste...
„silentio suppressa ratione, cum divina ...
„tio satis probet accedentis, quam sanct...
„*ratur*, vitæ integritatem, & per vitam...
„bam, ac divinam universæ simul maliti...
„purgationem naturali emundatione aquæ ...
„poralis ipsi denuntiet.

...ra- ...ta *sig-* ...*ratia*.

12. *Secundo.* Notat caeremonias Bap...
signare gratiam spiritualem, nam „Sacra...
„ta sunt simulacra intelligibilium, ad quæ

,ducunt, ac viam sternunt: intelligibilia vero, Sacramentorum sensibilium principium sunt atque scientia.

13. *Tertio* docet, quod sicut Deus ex parte sua gratiae suae lumen adinstar solis omnibus expandit, quod tamen illis non proficit, qui illud vel non admittunt, vel rejiciunt. „Ita „divinus Antistes lucidos divinae eruditionis „radios super omnes luculenter explicans, & „in accedentibus Dei imitatione illuminandi „promptissimus. . . Suis semper illuminationi- „bus pontificaliter affulget, cum decore, at- „que ordine, & pro cujusque ad sacra capaci- „tatis ratione. *Episcopus omnibus Baptismi gratiam conferre vult.*

14. *Quarto* exponit, quo ordine ad perfe- ctionem perveniatur, dicens: „Sed quoniam Divinum Numen sacrae disciplinae principium existit, qua sanctae mentes in sui deveniunt cognitionem, quisquis ad insitum naturae lu- men recurrerit, principio quidem, quis tan- dem ipse sit, videbit, hacque lucis accessio- ? munus sacrum referet. Porro qui propria recte irreflexis oculis considerarit, abdi- quidem ignorationis suae tenebras elimina- , perfectissimae tamen Dei unionis, & par- pationis adhuc exors, ejusdem desiderio te non afficietur, sed sensim primum a pro- s ad potiora, & ex iis ad potissima, nec perfectus jam in ordine ad principalem celsitudinem sacro quodam modo evehe- „ Hoc ait significare adductionem Ba- ndi per Patrinum ad Episcopum, rece- em ejus, signationem, & inscriptionem. *Quid significet adductio baptizandi ad Episcopum.*

15. *Quin-*

[redacted]

Quid abrenuntiatio. 15. *Quinto* explicat, quid abren[...] ſignificet, ſcilicet „exertem eſſe omni[...] „formitatis diviſionum: id quod ſignor[...] „ditio ſacra innuit, dum accedentem „quodammodo vita exuens, & ad e[...] „usque affectus expolians, nudum, & „ceatum ſtatuit verſus occidentem ſpe[...] „nec non manuum rejectione tenebrico[...] „litiæ communionem abnuentem . . „leſque profitentem deiformitati adver[...] „abrenuntiationes. Sic omnino ipſum „jam expertem traducit ad Orientem, „lucis ſtatum illi, aſpectumque, omnimo[...] „litiæ fuga, fore purum annuntians.

Tepor vitandus. „ut opinor ſacrorum peritis principior[...] „ſpectum eſt, aſſiduis ad unum connite[...] „ſpirationibus, atque totalibus contr[...] „mortificationibus, & abolitionibus re[...] „tales ſtatus deiformis immutabilitate „Non enim ab omni duntaxat malitia e[...] „dendum, ſed obdurandum viriliter, & „territe ſemper obſiſtendum ipſi noxiæ „ſioni, nec a ſacro eſt unquam amore „dum.

Quid Unctio. 16. *Sexto.* „Per ſacram Unctionem „cra certamina initiatus excitatur ſub „munerario conſtitutus.

Quid immerſio, & emerſio. 17. *Septimo.* „Sacramentaliter bap[...] „ſymbolica diſciplina docet, tribus illis in „immerſionibus, & emerſionibus divina[...] „dierum, ac noctium ſepulturæ Jeſu v „ctoris mortem imitari, quatenus ho[...] „conceditur ejus imitatio, in quo juxt[...]

, & arcanam Scripturæ traditionem
hujus mundi non invenit quid-

18. *Octavo.* „Candidis deinde vestibus in- *Quid vestis candida.*
initiatum: virili enim, ac deiformi
affectuum vacuitate, nec non in-
in unum animi affectione, cum id, quod
carebat, ornatur, tum id, quod de-
erat, pulchrum efficitur, dum illustri
vita splendescit.

19. *Nono.* „Denique unguenti illa consum- *Quid Unctio ultima.*
Unctio eum, qui initiatur, odoris sua-
perfundit: sacra enim divinæ genera-
initiatio, ea, quæ initiata sunt, divino
Spiritu conjungit. Porro illapsum illum, qui
iritalem istam odoris suavitatem adfert, cum
prorsus ineffabilis, spiritualiter cognoscen-
relinquo iis, qui secundum mentem san-
, & deifica divini Spiritus communione
digni sunt habiti. Demum omnibus peractis,
eum, qui initiatus est, ad S.S. Eucharistiam
vocat, & mysteriorum perficiendi vim haben-
tium communionem illi tradit.

Caput III.

De iis, quæ in Synaxi perficiuntur.

1. In prima hujus capitis parte S. Dionysius *S.S. Eucharistia cur Synaxis, & communio dicatur.*
docet S.S. Eucharistiam esse *Sacramen-*
Sacramentorum, & singulariter communio-
m, vel Synaxin appellari, quod singulari
ione nos Deo uniat; „& cæterorum Hie-
rchicorum Symbolorum participationibus
x divinis hujus perfectivisque muneribus ac-
„ce-

Ritus consecrandi Synaxin.

21. In secunda part
dinem, quo olim Sa(
consecrari; & sumi sol(
tibus, & exclusis Sac(
licet: „ Pontifex precer
„celebraturus ab ejusde
„ciens universum circu
„nec rursum ad Altare (
„infit Psalmorum melos,
„stico sacram ipsi psalmo
„ministros exinde conse(
„rum lectio recitatur. (
„arcentur Catechumeni,
„ni; ac pœnitentes, illi(
„ctu, & communione d(
„bus. Porro ministroru
„templi foribus assistunt
„piam, quod sit ordinis
„tem in ministrorum or
„una cum Sacerdotibus
„sacrum, calicemque be(
„ab universa plenitudin(

...tum recitatio finitur. Tum lotis aqua ...ibus Pontificis, ac Sacerdotum, Ponti... divini Altaris medio assistit circumstanti... solis ministrorum primoribus una cum ...rdotibus. Porro ubi Pontifex sacrosan... Dei munera collaudavit, divinissima con... Mysteria, quae etiam celebrata sub sym... sacrosancte propositis in adspectum du... exhibitisque divinorum operum muneri..., ad sacrosanctam eorundem communica... cum ipsemet accedit, tum caeteros in... Accepta denique, dataque divina com...nione in sacram desinit gratiarum actio..., populoque divina tantum symbola con... ipse semper Spiritu divino per beatas; ...piritales contemplationes hierarchice ad sancta mysteriorum primordia in divini...s puritate ducitur.

In tertia parte mystice explicat *primo*, ...ignificent: „Sacratissima Eloquiorum ...ca, & lectiones probae; innuunt nimi...ritae disciplinam, & quae hanc praecedit, ...modam corruptae pravitatis expiationem: ...issima vero unius, ejusdemque cum pa... tum calicis communio, ac pacifica par...tio divinam morum conformitatem tan... connutritiis praescribit; nec non Coenae ...issimae, atque archisymbolae mysterio... horum sacrosanctam introducit comme...tionem: cujus etiam ipsemet Symbolo... auctor jure meritissimo exortem facit ..., qui neque sancte, neque animo con... sacram secum coenam frequentarat.

Quid sacra cantica significent.

Quid panis, & calicis participatio.

Ad S. S. Euchar. pure accedendum.

[illegible]

23. *Secundo.* Invocato *divinissimo, ac* *[illegible] hoc Sacramento* dicit: „Quod Anti „divino Altari ad extremitates usque t „cum odoris suavitate prodiens, adque „ipsum perficiendi sacri causa revertens, „ficet divinum illud Synaxeos Sacramen „quamvis singulare habeat, ac simplex cc „ctumque principium, quod Symbolorur „rietate benigne multiplicetur, & ad or „Dei principalem se extendat effigiatio „uniformiter tamen ad propriam se denu „ligit unitatem, atque in unum redigit „qui ad se sancte ducuntur.

Quid lectio Scripturæ.

24. *Tertio.* Postquam summarie ea, in S. Scriptura, & Apocalypsi continentu tulit, & ostendit, quod Psalmi, & Sc ræ ad res divinas affectum nostrum exc unde etiam in Synaxi adhibentur, subju „In his sacrarum rerum contemplator unifo „quandam, atque singularem advertet c „rationem, utpote ab uno, eodemque principali Spiritu concitatam; . . . ita, „tus Testamentum futura prædixerit, n „vero ipsamet divina Jesu opera exhibuer

Cur Catechumeni excludantur.

25. *Quarto.* „Porro Catechumenos „Energumenos, eosque, qui pœnitenti „cuntur, sacrosanctæ Hierarchiæ mos p „quidem audire sacram Psalmodiam, divi „que S. S. Scripturarum recitationem, v „ad ea, quæ deinceps sequuntur Sacrificia, „ctaculaque nequaquam hos convocat, „perfectos perfectorum oculos. . . Ac po „mus quidem ordo Catechumenis tributu

„(

d exortes sint, & ignari omnis Hierar-
ae perfectionis, neque dum per divinam
vitatem divinum statum assecuti, paternis
nc eloquiis foveantur, vivificisque formis
eatum illum, qui ex divina generatione
icifcitur, vitae, lucisque principem pro-
fum efformentur. . . Porro Energumeno- *Cur Ener-*
turba immunda quidem est & ipsa, ve- *gumeni.*
tamen secundum locum superiorem a Ca-
iumenorum extremitate obtinet; . . . .
d in aliquam S. S. Sacramentorum partem
iat; . . . quanquam etiam ipsis rerum
atissimarum aspectus, communioque sub-
iitur. Nam si verum sit, divinum prorsus
im divinorum communione dignum; . . .
quae carnis sunt minime curaturum,
in sublimissima deificatione templum simul
ritus Dei principalis, sectatoremque fu-
am; profecto quisquis est ejusmodi,
Energumeni, contrariis nunquam
iginationibus, terroribusque vexabitur,
um irridebit eos, accedentesque pro-
abit, ac persequetur, agetque magis,
im patietur, & pro affectus sui impas-
litate, atque constantia aliis quoque simi-
n vexationum medicum se praebebit. Cae-
im opinor . . . prae istis detestabilissima *Cur Pœni-*
idione teneri eos, qui deiformem vitam *tentes.*
erentes, sententiis, moribusque perditis
monibus consentiunt, dum ea quidem,
e & vere sunt, & immortaliter possidentur,
ue aeternaliter delectant, per extremam,
que perniciosam dementiam aversantur,
ditas vero, ac corruptrices voluptates, &

 „in-

„rum magiſterio ad m
„poſſint.

Quid pacis oſculum ſignificet.

26. *Quinto.* Excluſ
cum ſequitur, & paci
„enim poſſunt ad unı
„pacificæ unionis part
„cum ipſi diſſident.

Quid commemoratio Sanctorum.

27. *Sexto.* „ Sacra
„quæ poſt pacem adhit
„dicat eos, qui ſancte ı
„bæ vitæ perfectionem
„nos quidem eorum im
„illum ſtatum, quieten
„tando, ac manuducen
„ventes celebrando,
„docet, nequaquam mo
„vitam diviniſſimam traı
„quoque ſancte obſerva
„Altari ſacris Symbolis,
„nificatur, ac ſumitur,
„rum illa deſcriptio, q
„conjunctionem unione

Sacerdotum ordine venerando. . . Eos enim, „qui ad purissimum accedunt Sacrificium, ex„piatos esse decet extremis etiam animae phan„tasiis, & per similitudinem ipsi, quoad potest, „appropinquare: clarioribus enim hoc modo „Dei apparitionibus illustrabuntur. . . Caete„rum Pontificis illa, Sacerdotumque ablutio, „quae summis, extremisque digitis adhibetur, „coram sacrosanctis Symbolis instituitur, non „secus, ac coram Christo, qui occultissimas „quasque cogitationes intuetur.

29. *Octavo.* „Ubi suprema illa expiatio per„spicacissimis istis scrutationibus, nec non ju„stissimis, integerrimisque judiciis est absoluta, „tum jam divinis rebus Pontifex conjungitur, „sanctisque Dei operibus laudatis divinissima „consecrat Mysteria, & in aspectum ducit, quae „celebravit. *Consecratio, & elevatio.*

30. *Nono.* Ut autem Sacrificii hujus, & consequenter redemptionis, & passionis Christi fructus in nos dimanet, Pontifex „operto in„dividuoque pane revelato, & in multa divi„so, singularique calice omnibus impertito, uni„tatem symbolice multiplicat, distribuitque sa„crosanctum in iis Sacrificium consummando. „Unicum enim illud, ac simplex, arcanumque „Jesu Verbum divinissimum per assumptionem „humanitatis nostrae in compositionem simul, „& aspectum sine ulla sui immutatione pro sua „bonitate, benignitateque processit, nostrique „secum unificam communionem benefice exco„gitavit, ea, quae in nobis humilia sunt, divi„nissimis suis uniens excellentiis, ut & nos ipsi *Sacra Communio.*

„gratiam spiritualemq
„stanter efformant, nu
„quæ iis insunt, agun
„scriptum est, videant
„ento divino, velut i
„quæque Ecclesiæ mys
„tur, atque adeo quid
„ac maxime deiforme
„quæ ad imaginem &
„est, recondentes, a
„speciem atque intellige
„que istam spectant glo
„vulgo passim beata pra
„Dei bonum malumve
„quædam simulacra fiu
„næ, quæ bonum in se
„ad illud, quod vulgo pa
„nunquam convertitur,
„bus exprimens veritat

Quid suffitus significet. 35. *Secundo*, docet
per totum templum in
tificis ad altare, quo

¶. 2.

36. *Tertio.* „ Cantica scripturarum atque ectiones rudibus adhuc animis ad vitalem doptionem obstetricantur & eorum, qui a lœmonibus vexantur, sanctam promovent converfionem, pavoremque contrarium, & pellicatum abolent eorum, qui a dæmone propter ignaviam arripiuntur, dum nimirum llis ad illorum captum status deiformis ac rirtutis verticem proponunt... Iis vero, qui ex iniquitatibus ad mentem sanctam rediequnt, habitum quendam sanctum inserunt, ne iniquitate denuo capiantur; quibus autem ad omnimodam puritatem quidquam leest, illos perfecte expiant: sanctos vero ad imagines divinas, & earundem contuitum, atque consortium promovent: pascunt ibidem eos, qui jam plane sancti sunt, beatis ac spiritalibus spectaculis eorum uniformitatem uno illo adimplentes, & unificantes.

Canticorum spiritualium effectus. n. 3.

37. *Quarto.* „Unguenti compositio collectio quædam est fragrantium materiarum, quæ in se affatim suaveolentas continet qualitates, cujus qui participes existunt, odoris suavitate afflantur, proportione fragrantis, quæ illis inest, participationis. „ Ipsamet „igitur Unguenti mystica compositio, quasi in „figuratione rerum infigurabilium ipsummet „Jesum nobis depingit esse fontem uberem, e „quo divinorum odorum suavitates hauriun„tur, dum proportionibus divino principalibus „in mentes maxime deiformes divinissimos il„los spiritus infundit, quibus suaviter affectæ, „sacrisque perceptionibus plenæ spiritali ali-

Unguenti compositio quid significet. n. 4.

n. 5. „tus, beatissimis ejus c
„tum fas est, vacans,
„nis in SS. receptaculi
„sensibili modo dicam,
„lam Dei laudem inces
„qui clamor incessabilis
„designat sempiternam
„lem cum omni conten
„actione scientiam atq
„nitæ quidem facies e
Quid facies eorum, & alæ designent. „significant, ut opinor,
„eorum, qua multas di
„tiones, bonorumque
„tiam, quæ sempiterno
n. 7. „peragrat. Senas aut
„commemorant, non e
„rum denotare, ut q
„ipsas virtutes supremæ
„versatur essentiæ seu c
rarchiæ Angelicæ) „ pri
„tremas, esse plane spi
„superna petere, penitu

raciter existit, sursum ferri. Quodsi facies, *Cur facies,*
desque obtegunt, mediisque tantum alis *& pedes*
lant, intellige, tam præstantem summa- *tegant.*
m naturarum ordinem revereri ea, quæ
iora, profundioraque sunt, quam ut intel-
gendo assequi possint, mediisque alis mode-
te ad Dei contemplationem evehi, dum &
vinis lancibus vitam suam subjicit, & ab iis
ıfte ad sui notitiam promovetur. Quod
tem scriptura dicat: clamabat alter ad alte- *Quid cla-*
m, hoc existimo significare, quod divina- *mor eo-*
m suarum visionum, & intelligentiarum *rum signi-*
rticipationem sine invidia sibi mutuo com- *ficet.*
unicent. Quin etiam hoc memoratu dig- *n. 9.*
ım, quomodo in sacris litteris SS. illæ na-
ræ perquam significanter Hebraica voce Se-
phim appelleatur, quod nimiram per divi-
ım semperque mobilem vitam suam igne-
ant, & supra modum ferveant... Quare
ıxta symbolicam effigiationem habent Un-
ıenti Divini vires illas, quæ sursum agunt,
l ipsum exprimendum, & ad efficaciores
ıpores distribuendos incitant... Quare tra-
tio sacrorum symbolorum, dum divinum
nguentum consecratur, Seraphim apponit,
: Christum denotet, ac describat, in universa
ıturæ humanæ nostra assumptione in se im-
ıutatum permansisse.

39. *Sexto.* Unguentum hoc in omni fere *Unguen-*
ısecratione adhibetur. Sic „in Baptisterium *tum in*
ɪpiatorium (*seu fontem Baptismalem*) Un- *consecra-*
ıentum aspersionibus in Crucis formam ex- *tione fon-*
ɪessis, infundens Pontifex, mentalibus ocu- *tis bapt.*
„lis *quid significet.*

Baptismo adhibeatur Confirmatio.

40. *Septimo.* „Qu
„mo divinæ regenerat
„consummans illa uncti
„largitur, sacra, uti
„ne hoc sub oculos po
„qui propter nos hum
„principali sanctificatu
„suæ statu invariato,
„donetur.

Cur altare Unguento consecretur.

41. *Octavo.* „Hoc
„sacratissimorum illa le
„Unguenti sacratissimi
„que altaris consecrati
„enim si Jesus, qui est
„simum, divina est div
„cratio, in quo secund
„cati, & mystice in mo
„mati, accessum obti
„oculis divinissimum il
„(in quo ea, quæ ini
„tur, ac sanctificantur)
„vinissimo initiatum.

, ut opinor, juxta sensum Hierarchicum, a Deo traditus est, divini isti sacri nostri duces sanctum hoc Unguenti myste- τελετήν, id est, consecrationem vocant, reipsa consecret, atque consummet.

42. *Nono.* „ Porro melos illud sacrum etarum divinitus afflatorum ajunt hi, Hebraice norunt, Dei laudem significare, *Laudate Dominum.* Cum igitur sacra Dei apparitio, actioque in diversa Hie- icorum symbolorum compositione sit de- pta, nequaquam abs re fuerit, meminisse dationis Prophetarum, quam divinitus dicerunt: docet enim præclare simul ac acte, divina beneficia præcipua laude esse. *Quid melos sacrum significet.*

Caput V.

De Sacrorum Ordinum consecrationibus.

In prima parte hujus capitis S. Dionysius ostendit *Primo* Hierarchiam nostram optime ordinatam, & „quidquid inordi- tum, & incompositum atque confusum est, cum ea mixtione facta segregare, & ab- re, decorem vero atque ordinem ac ma- tem in proportionibus sanctorum ordi- suorum exhibere. *Hierarchia ordinum optime ordinata est. n. 1.*

4. *Secundo.* Triplicem Hierarchiam distin- scilicet cœlestem Angelorum, Legalem teri lege institutam, & nostram in nova ; „quæ est cœlestis & legalis communio- quædam mediæ conditionis, qua commu- t extremis, cum illa nimirum in spirita- „libus *Hierarchia nostra media est inter cœlestem, & legalem. n. 2.*

„libus contemplationibus, cum hac ver
„bilium varietate signorum, per quæ et
„Divinum Numen adducitur. Porro tr
„etiam habet sacri ordinis distributione
„tenus dividitur in sanctissimas myste
„cæremonias, atque in deiformes sa
„ministros, & in illos, qui ab his a
„cuique congruentia promoventur..,
„bet autem ex tribus Hierarchiæ nostr
„tionibus, ad legalis, & ejus, quæ nos
„divinior est, (*Angelorum*) similitudin
„ma, & media, & extrema statuitur.

Tres Hierarchiæ functiones. n. 3.

45. „ Sanctissima itaque mysteriorum
„secratio primam quidem virtutem deif
„habet, qua profanos sacris expiat, n
„vero, qua jam expiator illuminando
„postremam denique, & summam præ
„tium, qua sacris initiatos propriarum co
„tionum scientia consummat, ac perficit.
„sacrorum ministrorum distinctio virtute
„per mysteria profanos expiat; medi
„expiatos illuminat, postrema vero eaq
„prema sacrorum ministrorum virtute, e
„divini luminis participes facti sunt, p
„visarum illustrationum scientia absolvit
„rum vero, qui initiantur, vis prima e
„expiatur; media post expiationem, q
„lustratur, & ad quorundam sacramen
„conspectum admittitur, postrema deniq
„terisque divinior, ea, quæ sacrarum, qu
„cipit, illustrationum consummante
„collustratur... Sacra Dei regeneratio
„mul expiatio, & splendor illustrans:

ı autem Synaxeos & Unguenti cognitio
atque scientia, quæ divina opera consum-
... Nunc autem deinceps exponenda est
nctio Sacerdotum, quæ in ordinem ex-
ıtem, illustrantem, perficientemque divi-
r.

Pontifex est primus in ordine Hierarchico.

ĵ. Distinctione hac præmissa, & quod in-
es ordines a superioribus ad Deum addu-
r, pergit S. Dionysius. „Pontificum ita-
divinus ordo primus est eorum ordinum,
Deum vident, idemque & summus,
ltimus: quippe in quo absolvitur, & ex-
ur omnis Hierarchiæ nostræ distinctio...
:t enim a Sacerdotibus veneranda quæ-
ı sacramenta conficiantur, nunquam Sa-
los divinam illam regenerationem sine di-
ssimo illo Unguento consummabit, neque
næ communionis mysteria consecrabit,
communionis sacramenta divinissimo al-
fuerint imposita, quin ne Sacerdos qui-
ı erit, nisi Pontificiis initiationibus ad
em istam fuerit promotus. Quapropter
divina Hierarchicorum ordinum sanctifica-
em, & Unguenti divini consecrationem,
ımque altaris benedictionem perficienti-
divinorum Pontificum virtutibus singula-
' attribuit.

Pontificum, Sacerdotum, & Diaconorum munus.

'. „Est igitur Pontificatus, seu Episco-
ıs ordo, qui consummante virtute fultus
icientia quæque sacri ordinis munia præe-
enter consummat, atque sacrorum disci-
ıs interpretando tradit, & edocet, quæ-
ipsis sacræ competant habitudines atque
ıtes. Sacerdotum autem ordo, qui illu-
„mi-

„minat, ad ſacra myſteria contuei
„manuducit divinorum ordini Pon
„jectus, cum quo propria ſua celel
„atque in iis quidem, quæ facit, (
„SS. Signis & Sacramentis oſtendi
„reſque eos, qui accedunt, efficit, &
„ſteriorum ſocietatem, communio
„mittit, ſed ad Pontificem remitt
„diſciplinam expetunt myſteriorum
„runt. Verum ordo miniſtrorum
„norum eſt, qui expiat, & diſſimi
„antequam ad Sacerdotum ſacra v
„cedentes etiam luſtrat, ut eos
„immunes reddat, atque ſacroru
„rum ſpectaculo & communione di
„in ſacra Dei regeneratione Diaco
„ad illam accedit, antiqua veſte (
„que diſcalceant, & ad occidente
„tiandi cauſa ſiſtunt, rurſusque tr
„orientem: ſunt enim purgantis o
„virtutis, hortantes eos, qui acced
„ris vitæ indumenta penitus depc
„riſque priſtini tenebris patefac
„eos, ut obſcuris rebus ablegatis
„ferant ad ea, quæ illuminant. .
„rum quoque ordo Pontificio inſ
„foribus præficitur, ut ſignificet
„qui ad ſacra veniunt, acceſſum
illuſtrationibus eſſe expiandum.

Superiores ordines inferiorum munera

48. Denique notat: „Quod o
„cius non perficiendi tantum, ſe
„nandi ſimul, atque expiandi vim
„poteſtas Sacerdotum præter illu

...tatem expiandi quoque continet scientiam: ...rum inferiores ad superiores transilire ne-...quam possunt: quare nefas sit, eos tantam ...proterviam devenire. *exercere possunt.*

...49. In secunda parte hujus capitis ritus ...crandi Episcopum, Sacerdotem, & Dia-...num explicatur. „Pontifex quidem, qui ...pontificiam consecrationem est evectus, ...que genu flexo ante altare, supra caput ...et Scripturas a Deo traditas, manumque ...tificis, atque hoc modo a Pontifice, qui ...sum consecrat, sanctissimis apprecationibus ...secratur. Sacerdos vero utroque poplite ...te altare flexo, in capite habet dextram Pontificis, & hoc modo ab illo Pontifice, qui ...sum consecrat, sanctis invocationibus conse-...ratur. Porro Diaconus unum genu flectens ...ante divinum altare supra caput habet dextram Pontificis ipsum consecrantis, & ab eo con-...secratur invocationibus ad ministrorum conse-...crationem accomodatis. Unicuique autem ...rum signum crucis a consecrante Pontifice ...imprimitur, & singulis sancta prædicatio, per-...ficiensque salutatio adhibetur, cunctis præ-...sentibus Ecclesiasticis, una cum Pontifice ...secrante, consalutantibus illum, qui in ...quem dictorum ordinum sacrorum est coo-...ptatus. *Ritus consecrandi Episcopum. Sacerdotem. Diaconum.*

50. In tertia parte hic ritus consecrationis ...icatur. Et *Primo* quidem „accessus ille ... divinum altare genuumque flexio insinuat ...ibus iis, qui SS. Ordinibus initiantur, ...m propriam Deo, consecrationis auctori, *Accessus ad altare, & genuflexio quid significet.*

„sacrumque sermonem & actionem , u
„verbo divina omnia sacraque opera ac
„quæ a benefico divino principatu sacro
„Ordini indulta sunt, ita ut Pontifex dei
„omnis quidem virtutis Hierarchicæ plar
„ticeps existat, omnium vero sacropri
„lium Eloquiorum, & operationum verit
„divinitusque traditam scientiam non ta
„per illustrationem accepturus sit, verum
„in alios pro cujuscunque ad res sacras
„citate transfusurus, nec non perfecti
„quæque totius Pontificatus munia divi
„nis scientiis, & sublimissimis anagogiis
„tificaliter celebraturus.

Quid genuflexio unius, vel utriusque poplitis.

56. *Septimo.* „Genuflexio designat
„ctum accessum ejus, qui accedit, & su
„ Deo id, quod sancte offertur... Recte a
„ministrorum ordo unum tantum genu fl
„ut qui tantum vim expiandi habeat, s
„modo eorum, qui expiantur, accessum
„curat, eumque divino altari sistit, in qu
„mirum mentes, quæ expiantur, supra
„danam rationem consecrantur. Sacer
„vero utrumque genu flectunt, quod ii, q
„iis sancte promoventur, non solum expi
„verum etiam præclarissimis eorum sacri
„vita jam anagogice perpurgata ad co
„plandi statum ac veritatem sacerdotalite
„ficiantur. Pontifex autem utrumque
„flectens supra caput habet a Deo tr
„scripturas, eosque, quos ministerialis
„expiavit, & sacerdotalis functio illumi
„ ad eorum, quæ conspexerunt, sacroru

modulo cujusque fcientiam pontificio munere movebit, perficitque eos, qui promoventur, it pro captu fuo toti Deo confecrentur.

Caput VI.

De ordinibus, qui initiantur.

Quinam ordines expientur.

In prima parte hujus capitis S. Dionyfius tres ordines eorum, qui expiantur, re-: infimus eft illorum, qui e templis tur, fcilicet, Catechumenorum, pec-, energumenorum, & pœniten-, uti fupra cap. 3. declaravit. Medius ftæ plebis, feu laicorum, qui baptismo initiati funt: hi enim medii funt inter echumenos, qui purgantur ad Baptismum, communicantes, qui perficiuntur. mus vero eorum omnium, qui perficiun-, eft ordo facer Monachorum, cum ab piaculo, tota vi, omnique actionum fanctimonia fit expiatus, & omnis rii, quod quidem ei fas fit afpicere, fpe-, particepsque fit factus, traditusque ficienti Pontificum ordini, cujus divinis ationibus pontificiisque inftitutis facro- ad fe fpectantium myfteriorum confecra- eruditus, ab eorumdem facra fcientia erfectiffimam pro fuo modulo perfectio- evehatur. Hinc fancti præceptores no- ivinis eos appellationibus funt profecuti; uidem Therapeutas, feu cultores, alii Monachos, cum a fincero Dei famulatu cultu, tum ab individua, & fingulari denominantes: quippe quæ fanctis re-

Monachorum ordo.

„rum dividuarum conjunctionibus ipsos a[illegible]
„formem quamdam unitatem, Deoque g[illegible]
„perfectionem adducat. Qua de causa le[illegible]
„cta perficientem eis gratiam indulsit, e[illegible]
„consecrantem quamdam adhibet invo[illegible]
„nem, non quidem pontificiam, ea en[illegible]
„solis S. S. Ordinibus adhibetur, sed con[illegible]
„toriam aliquam, quæ a S. S. Sacerdo[illegible]
„in Hierarchica initiatione secundo lo[illegible]
„hibetur.

Ritus consecrandi monachos. 58. In secunda parte Ritus consecrandi [illegible]nachos describitur, qui talis est: „Sacer[illegible] „stat ante Altare, monasticam sancte recit[illegible] „invocationem; is autem, qui consecra[illegible] „stat post Sacerdotem, nec utrumque, ne[illegible] „etiam alterum genu flectit, nec supra e[illegible] „habet Scripturas a Deo traditas, sed tan[illegible] „adstat Sacerdoti supra illam mysticam inv[illegible] „tionem prosequenti. Qua finita Sacerdo[illegible] „eum accedens, rogat ipsum primum, an [illegible] „nibus rebus dividuis renuntiet, non solum [illegible] „tis, verum & imaginationibus. Deinde [illegible] „ponit illi vitam perfectissimam, contest[illegible] „illum debere mediam vivendi rationem [illegible] „rare. Quæ ubi omnia is, qui initiatur, c[illegible] „tinenter professus est, Sacerdos eum [illegible] „crucis consignatum tondet, tres Personas [illegible] „vinæ beatitudinis invocando, omnique v[illegible] „detracta eum alia induit, & cum aliis [illegible] „sanctis adstantibus ipsum salutans particip[illegible] „facit divinorum mysteriorum.

Cur monachi stantes primo: 59. In tertia parte hic ritus exponitur, „quod neutrum genu inflectat, neq[illegible]

„[illegible]

„capiti impoſitas habeat divinitus traditas Scri„pturas, ſed aſſiſtat Sacerdoti precationem re„citanti, declarat, Ordinis monaſtici non eſſe, „alios adducere, ſed penes ſemetipſum manen„tem in ſolitario, ſacroque ſtatu ſacerdotales „ordines ſequi, & ab iis, tanquam aſſeclam „eorum, ad divinam ſacrorum, quæ illum at„tingunt, ſcientiam facile traduci.

conſecrentur.

60. *Secundo.* „Porro diviſarum non ſolum „vitarum, verum etiam cogitationum renun„tiatio, perfectiſſimam illam Monachorum Phi„loſophiam declarat, quæ ex unificorum man„datorum ſcientia conflatur. Eſt enim, ut di„xi, non medii Ordinis eorum, qui initiati „ſunt Baptismo, ſed celſioris omnibus Ordini„bus. Quamobrem multa ex iis, quæ a me„dio ordine ſine reprehenſione fiunt, Monachis „iſtis ſingularibus omnino interdicta ſunt: quip„pe qui cum uno conjungi debeant, & cum ſa„cra monade copulari, & ad ſacerdotalem, „quantum fas eſt, vitam efformari, tanquam „qui præ cæteris initiatis cum hoc ordine in „plurimis conveniunt, majoremque aſſinitatem „habent.

Quid renuntiatio significet.

61. *Tertio.* „Signum vero crucis, uti di„ctum eſt, deſignat omnium carnalium deſide„riorum privationem. Tonſura porro capillo„rum vitam omnino indicat nullatenus fuca„tam, neque figuris fictis, adſcititiisve, qui„bus mentis deformitas tegatur, calamiſtra„tam, ſed per ſeipſam non humanis ornamen„tis, ſed ſingularibus, ac unificis virtutibus „ad divinam penitus conformitatem evectam.

Quid crucis ſignatio.

Quid tonſura.

Quid prioris vestis depositio. 62. *Quarto.* „Prioris autem vestis ‹
„ctio, & alterius assumptio significat a ı
„sancta vita ad perfectiorem traductionem,
„in divina illa regeneratione vestis immı
„declarabat expiatæ vitæ ad contemplan
„intelligendi statum transmigrationem, &
Quid salutatio. „ctionem. Quodsi modo quoque tam Sac
„quam adstantes omnes viri sancti init
„consalutant, ex hoc sanctam intellige vi
„deiformium societatem, amice sibi mutı
„vina cum lætitia congratulantium.

Quid sacra communio. 63. *Quinto.* „Sub finem denique Sa‹
„initiatum invitat ad præcipuam illan
„communionem, sancte per hoc indicans,
„qui initiatus est, si vere ad Monasticun
„singulare institutum pervenerit, non
„eorum, quæ ad ipsum pertinent, sacı
„spectatorem fore, nec ea duntaxat ra
„qua medius ordo, ad S. S. Sacrament
„communionem accessurum; verum eti
„vina illorum, quæ percepit, Sacramen
„cognitione fretum, alio modo, quam s
„populus ad divinæ communionis partici
„nem promovendum.

Caput VII.

De iis, quæ fiunt circa defunctos

Sancti læti moriuntur. 64. In prima parte hujus capitis S. Dio
inprimis notat: „Quod hi, qui sa
„vitam traduxerunt, ad veras Dei pro
„nes intuentes. . . Cum firma, & ver
„gaudioque divino ad mortis terminum,
„quam ad finem certaminum perficiuntur,

nto sciant, sua omnia propter futuram suam
surrectionem in tuto fore in illa perfecta,
ternaque vita, & beatitudine. Pura vero *Resurre-*
corpora, quæ sanctis animabus copulata *ctio corpo-*
iisdem simul & ambularunt, & descri- *rum.*
sunt, atque una certarunt, pro divinis
laboribus in animarum secundum divinam
firmitate sibi quoque resurrectionem
tiantur. Sanctis enim animabus copulata,
ibus in hac vita conjuncta fuerant, ut quæ
Christi membra facta sint, deiformem,
incorruptam, atque immortalem, beatam-
e requiem consequentur.

5. Deinde varios hæreticorum errores cir- *Varii er-*
mortuos recenset, quorum alii sine ratione *rores cir-*
nt, corpora nostra, & animas in nihilum *ca mor-*
. Alii ajunt, corpus nequaquam post mor- *tuos.*
subsistiturum, sed nec in æternum ad subsi-
am suam reversurum. Alii censent, cor-
m aereum animabus futurum, & non re-
turum illud ipsum, quod modo gerimus,
ribus, quæ una decertarunt, injuriam ir-
es: „Alii dixerunt, præsenti vitæ simi-
beatis promissam esse sanctissimam, bea-
iamque sortem, cibosque vitæ variabili
rios iis, qui Angelis æquales sunt, ne-
applicuerunt. Sed absit, ut umquam
us vir quispiam in istiusmodi errores in-
.

. In secunda parte ritus sepeliendi mor- *Ritus se-*
describitur, scilicet „coacto Cœtu sacro *peliendi*
nus Antistes, siquidem in sacris fuerat, *mortuos.*
obdormivit, ante divinum Altare illum

„tatis, iisdem confc
„Pſalmorum cantica cc
„conus Catechumenos
„defunctos commemc
„functum conſimili coı
„gregandum, hortatu
„tum in Chriſto finem
„divinus Antiſtes pre
„mam peragit, qua ſir
„functum ſalutat, &
„nes. Quo peracto
„perfundit, & pro omı
„rato loco corpus coll
„aliis corporibus ſancti

Quid ſepultura in diverſis locis ſignificet.

67. In tertia part
ſepultura inſinuet, nim
„defunctus eſt in chor
„cit, ac recondit: nan
„nes in regeneratione
„ad quas hic vitam pr
„Divinus itaque Antiſte

68. *Secundo*. „Cantica porro divinarum promissionum, ac lectiones explicant nobis sedes illas beatissimas, ad quas ii, qui divina perfectione præditi sunt, promovebuntur, & eum, qui sancte vita functus est, excitant, viventes autem ad similem vitæ finem adhortantur. *Quid cantica, & lectiones.*

69. *Tertio*. „Catechumeni a sacro Choro arcentur, quod nimirum hic Ordo sacri omnis Mysterii sit expers, neque fas sit illi, quid-quam sive parvum sive magnum eorum, quæ hic peraguntur, aspicere; quippe qui necdum ejus virtutis particeps existat, quæ assurgit ad divina contuenda, quam solummodo indulget sacra illa regeneratio, quæ primam lucem confert. Cæteri autem Ordines, ui expiantur. . . Non incongrue admittunr ad ea, quæ hic geruntur, ut perspicue scant, & advertant mortis incertitudinem, Sanctorum præmia, quæ in Scripturis ve-s celebrantur, quæque illis, iliorumque ilibus impuris hominibus supplicia infinita entantur, e quibus utique spectaculis for-fructum capient, dum cernent, eum, qui cte obiit, ministrorum prædicatione celeri, ut vere consortem Sanctorum, qui a culo sunt, ipsique fortassis consimili deside-flagrabunt, & ministrorum disciplina do-untur, quam vere beata sit in Christo con-nmatio. *Cur soli Catechumeni dimittantur.*

70. *Quarto*. „Deinde accedens Antistes ecem sacram super defuncto peragit, qua ita ipsemet Antistes eum salutat, ordine- *Quid preces, & salutatio.*

„que

„inititusque autfugiunt.
„quidem ſententia, ſ
„rum, cæterorumqu
„beatiſſimæque quieti
„nes deiformes excip
„beatiſſimaque conſum
cta objectione, quod
vare videantur, cun
bene, vel male factis i
„ſolvit dicens: „Divin
„ris divinitus traditis
„qui ſancte vivunt, pro
„clariſſimaque vita ab
„retribuatur, divina
„bonitate ſua maculas
„contractas diſſimulante
„quia tradunt, mundus
„que promiſſa novit Ant
„pturis; quare petit illa
„iis, qui pie vixerunt, ſac
„metipſe benigne conſo
„Dei, non ſecus aliis, qu

Defunctis quomodo preces proſint.

„sanctis improbis nequaquam istiusmodi precatur, non solum quod interpretis officium in „hoc violaret. . . Verum etiam, quod impia „petitione frustraretur.

71. *Quinto.* „Ubi Pontifex precationem „finivit, ipsemet defunctum salutat, ac deinde „omnes, qui adsunt: omnibus enim viris dei„formibus admodum gratus est, & honore dig„nus, quisquis divinam vitam transegit. Post „salutationem vero Pontifex defuncto oleum „affundit. Memineris hic, ut in prima rege„neratione sacra ante S. Baptismum post anti„quarum vestium depositionem ille, qui initia„tur, in prima S. Symboli participatione, sa„cri Chrysmatis oleo inungatur; & hic demum „in fine omnium defuncto itidem oleum affun„ditur. Et tunc quidem olei inunctio bapti„zandum ad sacra certamina evocabat; nunc „autem affusum oleum declarat, eum, qui de„functus est, iisdem sacris certaminibus fun„ctum esse. *Quid Unctio.*

72. *Sexto.* „His peractis Pontifex defuncti „corpus honesto loco recondit, una cum cæte„ris ejusdem Ordinis corporibus sacris. Si „enim is, qui defunctus anima simul, & cor„pore sanctam vitam egit, corpus etiam una „cum anima sancta simul in honore erit, ac „pretio, quod sacris sudoribus una concerta„verit. Divina itaque justitia animæ, & cor„pori condigna præmia largitur, tanquam co„miti, & consorti sive divinæ, sive contrariæ „vitæ. Idcirco etiam Sanctorum sacra functio „divinas utrique participationes elargitur, „animæ quidem in purissima contemplatione, *Quid locus sepulturæ.*

„&

„& rerum perfectarum scientia: corpori
„S. S. Ungentum quasi in imagine per sacr
„sima divinæ communicationis Symbola to
„hominem sanctificans, & integram salute
„operans, nec non denuntians per univers
„lustrationes perfectissimam ei fore resurre
„nem. Invocationes porro consecratorias
„fas est scripto interpretari, & arcanum
„rum sensum, virtutesque, quas in iis I
„operatur, e secreto in publicum efferre.

Cur infantes baptizentur.

75. Denique contra nonnullos obtrect
„res rationem dat, cur infantes, qui per
„tem nequeunt intelligere, divinæ regen
„tionis, sanctissimorumque divinæ commu
„nis mysteriorum participes fiant. „ Scil
quia ex antiqua traditione „infantes, si i
„ge sacra instituantur, ad sanctum animi sta
„perveniunt omni errore liberi. Si ergo o
„parvuli parentes naturales filium uni ex
„libus tradant, qui præclare in divinis r
„puerum erudiat, sub cujus deinceps cur
„tanquam sub Patre divino, sanctæque sal
„susceptore, hunc Antistes sancte promit
„tem, se puerum ad sanctam vitam inform
„rum, jubet profiteri abrenuntiationes, sac
„que professiones. . . Ac si dicat: profi
„me huic puero, cum per ætatem intelliger
„cra poterit, divinis meis institutionibus per
„surum, ut adversariis nuntium omnino re
„tat, & divina promissa profiteatur, & ex
„vat. . . Porro Pontifex puerum consor
„facit sacrorum Mysteriorum, ut in eis edu
„tur, neque agat vitam aliam, quam e

„S

[illegible] divina semper spectet, & hujusmodi san-[illegible] communione proficiat, atque in his sa-[illegible] habitum possideat, & a susceptore dei-[illegible] studiose promoveatur.

SANCTI DIONYSII AREOPAGITÆ.

DE DIVINIS NOMINIBUS.

§. I.

Argumentum hujus libri.

1. Sanctus Dionysius Tractatum Theologicum de divinis informationibus ediderat, uti ipse c. 1. hujus libri testatur, qui erat instar cujusdam introductionis, & elementariæ præmeditationis, sive commentationis eorum, quæ de Deo sparsim in Scripturis dicta sunt, qui liber magno Ecclesiæ damno periit; post hunc vero secundum ordinem præsentem librum de divinis nominibus composuit, in quo illa, quæ de essentia, attributis, perfectionibusque, & actionibus Dei in S. Scriptura sparsim continentur, collegit, & totum Tractatum Theologicum de Deo profundissime explanavit.

§. II.

ANALYSIS LIBRI.

CAPUT I.

SYMPRESBYTERO TIMOTHEO DIONYSIUS PRESBYTER.

Quis libri finis, & quæ de divinis Nominibus prodita sint.

Sanctus Dionysius divina nomina explicaturus prænotat, omnem de Deo doctrinam *Doctrina de Deo ex Scripturis petenda.*

nam ex Scripturis petendam esse. „Ui
„ait, audendum non est, neque dicer
„que cogitare quidquam de supersubst:
„& abdita Deitate, præter ea, quæ n
„sacris Oraculis sunt indicata divinitus.
„supernaturalitatis ipsius indemonstral
„quæ supra omnem rationem, & mente
„essentiam est, ipsa est, cui supernat
„scientiam tribuere nos oportet; tant
„inaccessum illud lumen aspirando, qu
„se insinuaverit divinorum ille radius o
„rum, quo eminentioribus istis rerum
„rum splendoribus sobrietate quadam, :
„ctitate contemperamur. „ Id quod u
hac ratione probat: „Sicut enim ea
„sub intelligentiam cadunt, per ea, qu
„sensum cadunt, comprehendere, & c
Deus excedit omnem intelligentiam. n. 1. „plari non possumus; . . . eadem ratio
„ritatis supra substantias est illa supras
„tialis infinitas, & supra mentes illa supr
„tem unitas, & omnibus ratiocinationil
„scrutabile est illud supra ratiocinationem
„omnique verbo ineffabile est illud supr
„bum bonum: unitas effectrix universæ
„tis, & substantia supra substantiam, &
„non cadens sub intelligentiam, ratio no
„bilis, ratione, intelligentia, nomineq
„cans, nullius rei similitudinem habens
„quidem causa est, ut omnia sint, ipsa
„non est, ut quæ quiescit extra omnia,
„sunt, quemadmodum etiam ipse de s
„prie, sciteque hæc effari potest.

Deus se nobis pro 3. Ex hoc infert „de Divinitate no
„præsumendum dicere, sed neque co

dpiam, præter ea, quæ nobis divinitus *captu no-*
is sunt eloquiis enuntiata, in quibus Deus *stro com-*
ium illum supersubstantialem sibi perseve- *municat.*
ter insitum cuilibet rei congruis illumina- *n. 2.*
ibus clementer attemperat, nec non ad
ntam fas est contemplationem, ac com-
ionem, similitudinemque sanctas mentes
hit, quæ ad ipsum, quoad possunt, con-
intur, dummodo non sublimius, quam
eorum captu divina fert illustratio, inso-
:er aliquid præsumant.

Quamobrem monet: „ut summæ qui- *Arcanum*
ı Divinitatis arcanum illud, quod omnem *Dei non*
lligentiam, substantiamque transcendit, a *scrutan-*
tatione vacuis, sacrisque mentis venera- *dum, sed*
ibus, ineffabilia vero modesto quodam *Deus lau-*
itio prosequentes, fulgoribus, qui nobis *dandus.*
nctis Eloquiis affulgent, attendamus, quo- *n. 3.*
ı deinde luce ad divinos Hymnos excite-
r. . . . Ad beneficum Principium omnis
trationis, prout ipsum de se in Eloquiis
ressit, collaudandum. „ Quænam porro *Quænam*
riptura de Deo exprimat, ita recenset: *ex Scri-*
juod omnium sit causa, & origo, essen *ptura de*
ue, ac vita, & a se dilapsorum revocatio, *Deo disca-*
esurrectio, divinam vero in semetipsis ima- *mus.*
m obliterantium renovatio, ac reforma-
nec non impuro motu nutantium firma-
ıtum, ac stantium securitas, ad se tenden-
n manuductio, illuminatorum illustratio,
fectorum principium perficiens, deifi-
ırum summa Divinitas, simplificatorum
ılicitas, unitorum unitas, omnis prin-
i superessentialiter superoriginale princi-

„pium, atque abditi illius secreti,
„est, benefica communicatio, & sim
„cendo, vita viventium, essentia en
„nis vitæ, & essentiæ principium,
„propter suam bonitatem, qua & un
„duoit, ut sint, & continet, ne per

Nomina divina, plerumque ex operationibus sumuntur.

5. Ulterius observat: „S. Scri
„declarandum nobis Deum, & ad
„eum divina nomina formare secund
„bonitatis emanationes, seu operati
„in omni ferme Theologica tractati
„nitatem ipsam sancte collaudatam
„ut monadem quidem, ac unitaten
„supernaturalis individui sui simplici
„qua ceu unifica virtute, quid unum
„atque dividuis nostris diversitati
„mundane coagmentatis ad monad
„dam deiformem, ac Deum imitant
„mur. Ut Trinitatem vero propter
„tialis fœcunditatis in tribus perso
„stationem, ex qua paternitas omni
„& in terra est, & nominatur: ut
„causam, quod omnia per bonitate
„rum effectricem sint producta: ut
„quoque, ac pulchram, quod res o
„naturam suam servant incorruptan
„omnis harmoniæ, sacræque pul
„sint plenæ. Singulari autem amore
„genus complectentem, quod se nol
„tegre in una persona sua commun
„vocans ad se, sibique jungens hun
„militatem, ex qua simplex Jesus ine
„do constitit, ac qui æternus est, t

Incarnatio.

„ſumpſit acceſſionem, nec non ad intima na-
„turæ noſtræ deſcendit, qui univerſum totius
„naturæ ordinem ſupereſſentialiter tranſcendit,
„ſervatis tamen proprietatibus ſuis prorſus in-
„tegris, & inconfuſis.„ Hæc omnia, & ex his
modo Deum cognoſcimus in ænigmate, in cœ-
lo autem facie ad faciem, quippe nunc in vita
Deum, ut in ſe eſt; „nec mente concipere,
„nec oratione proloqui valemus, neque viſu
„quomodolibet intueri, eoquod ſit omnibus ex-
„emptus, & eminenter ignotus, ut qui ſimul
„omnes omnium cognitionum eſſentialium,
„virtutumque terminationes ſupereſſentialiter
„in ſemetipſo anticiparit, cunctis cœleſtibus
„intelligentiis eminentior, incomprehenſa virtu-
„te collocatus. Etenim cum notiones omnes
„ſint entitatum, & ad entitates terminentur,
„is, qui omni entitate ſublimior eſt, omnem
„quoque effugit cognitionem.

Deum, ut in ſe eſt, modo concipere non poſſumus.

6. Non ſolum Deum vero, ſed & ſtatum
beatorum a nobis non capi aſſerit, & ait:
„Quin & ſacrarum quoque virtutum cum plus-
„quam ignota illa, prælucidaque bonitate con-
„junctiones, quæ Angelis conveniunt, ſive
„immiſſiones, ſive ſuſceptiones appellandæ
„ſint, & ineffabiles ſunt, & ignotæ, ſolisque
„illis inſunt, qui præter Angelicam cognitio-
„nem una cum Angelis eas acceperunt. Men-
„tes itaque deiformes ad Angelorum, quan-
„tum fas eſt, imitationem hacce ratione uni-
„tæ, ſiquidem per omnem mentalis operatio-
„nis vacationem ejuſcemodi deificatarum men-
„tium ad ſupremum Dei lumen unio exiſtit,

Statum etiam beatorum non capimus.

Deus per negationem, & affirmationem laudandus.

N 2 „lau-

„io ut ipsa bonitas, e
„causa est, Providenti
„nium bonorum princi
„effectis laudanda est,
„& propter ipsam, & i
„& esse eam producit
„stant, eamque omni
„quidem, ac rationalia
„ra sensibiliter, cætera
„vitalem, vel substant
„lem aptitudinem; „ i
les proprietates.

Deus simul ονονυμος, *&* πα-λυνωνο-μος. *Jud.* 13. *v.* 18.

7. „Hoc igitur cum
„laudant, & tanquam
„ab omni nomine. T
„tem, ut cum ajunt,
„mysticis visionibus
„Dei increpasse eum,
„*nomen tuum?* & tanqu
„mine abducentem dixi
„*meo nomine? & hoc est*
„rum vero nominum

m, ut sapientem, ut dilectum, ut Deum
um, ut Dominum dominorum, ut San-
n sanctorum, ut æternum, ut eum, qui
, ut auctorem sæculorum, ut largitorem
n, ut sapientiam, ut mentem, ut Verbum,
gnitorem, ut superlate habentem omnes
uros omnis scientiæ, ut potentiam, ut
tem, ut Regem regum, ut Antiquum
um,, ut non senescentem, & immutabi-
n, ut salutem, ut justitiam, ut sanctifica-
em, ut redemptionem, ut magnitudine
ia superantem, & ut in aura tenui. At-
& in mentibus eum esse dicunt, & in ani-
s, & in corporibus, & in cœlo, & in ter-
& simul in eodem eumdem, in mundo
a mundum, supra mundum, supra cœle-
n, supra substantiam, solem, stellam, ig-
n, aquam, spiritum, rorem, nubem, per
pidem, petram, omnia eorum, quæ sunt,
ihil eorum, quæ sunt. Sic igitur ei, qui
ium rerum causa est, & supra omnia,
nit carere nomine, & congruunt rursus
a omnium rerum nomina.

„Præterea Theologi a quibusdam divi- *Deus ab apparitionibus diverse nominatur.* n. 8.
isis, quæ aliquando in sacris templis,
orte alibi magistros mysteriorum, vel
etas illuminarunt, ob multiplicem cau-
& vim nominant bonitatem divinam,
omne nomen, omnemque splendorem
at, formasque ei, figurasque humanas,
gneas, aut electri inducunt, & oculos
atque aures, capillos, facies, manus,
las, alas, brachia, posteriora, & pe-
N 3 „des

„...rum hominibus, n
„cemus, quinimo illos
„nes istiusmodi, a bel
„cum Deo gerunt, rev

Capi

De copulata, distinct
quæ sit divina uni

Nomen boni, & similia toti S.S. Trinitati conveniunt.

9. Præsens hoc caput
Theologia inscrib
nysius de divinis Nomin
rit, divina vero nomina
nis Personis in communi
uni divinæ Personæ in p
na divinæ naturæ in c
vocat Theologiam unita
mina vero cuilibet Perso
gruentia, appellat Theo
vinam vero unionem voc
naturæ divinæ cognitio
distinctionem divinas S.
& ait, unicam, & solam

„dam Propheta divino Numine afflatus laudat Ps. 142.
„Spiritum bonum. Et rursum illud: *Ego sum,* v. 10.
„*qui sum;* nisi de tota concedant Divinitate Exod. 3.
„pronuntiatum, sed secundum unam duntaxat v. 14.
„partem descriptam contenderint, quomodo
„illud intelligent: *Hæc dicit, qui est, qui erat,* Apoc. 1.
„*qui venturus est, omnipotens:* & illud: *Tu au-* v. 4.
„*tem idem ipse es;* & illud: *Spiritus veritatis,* Ps. 101.
„*qui est, qui a Patre procedit?* Et nisi divinita- v. 28. Joan. 15.
„tem totam dicant esse vitam, quomodo ve- v. 26.
„rum est sacrum Verbum, quod ait: *Sicut Pa-* Joan. 5.
„*ter suscitat mortuos, & vivificat, sic & Filius,* v. 21.
„*quos vult vivificat;* & illud: *Spiritus est, qui* Joan. 6.
„*vivificat.* Quoniam quoque dominatum totius v. 64.
„mundi tota Divinitas obtinet, de Deo quidem, „qui Deum genuit, vel de Deo Filio ne dici „quidem possit, ut opinor, quot Scripturæ S. „locis in Patre, & Filio nomen Dominus ce„lebretur: atqui Spiritus quoque Dominus est. „Pulchrum etiam, & sapiens de tota Divina„te prædicatur, uti & lux, & id, quod Deum „efficit, & causa. . . Et ut compendio quis „dicat, ipsum & Dei Verbum ait: *Ego, & „Pater unum sumus. Et quæcunque habet Pater, „mea sunt, & omnia mea tua sunt, & omnia tua „mea sunt.* Et rursum, quæ sunt Patris, & sua „Spiritui divino principali per communicatio„nem, unionemque attribuit, ut puta divinas „operationes, venerationem, scaturientem, „& nunquam deficientem causam, atque di„stributionem donorum, quæ bonum decent. „Ac neminem quidem arbitror eorum, qui Scri„pturis haudquaquam perversis sunt imbuti, „negaturum, omnia, quæ Deo ratione per-

Operationes ad extra de tota S. S. Trinitate prædicantur.

pricaicat ... quaedam copula
& quæ- „vero diſtincte; neque
nam illa. „jungere, nec diſtincta
v. 2. 3. „pturis inſiſtendo pro
„ſplendores aſpirandum.
pulatim & diſcrete p
„Nomina itaque copulat
„vinitate ſunt : ſupraqu
„Deus, ſupraquam ſub
„vens, ſupraquam ſap
„ſunt ablationis ſecundu
„quibus numerantur om
„cauſæ pertinent, bonu
„vivificum, ſapiens, &
„donis ejus, quæ boni
„quibus omnium bonor
„Diſcreta vero ſunt Patr
„men, & res, & Filii,
„la in his facta reciproc
„ſus communitate intro
„diſcreta ac diſtincta, pe
„& immutabilis Jeſu eſ
„ſunt myſteria ſubſtantia

...quam ineffabilis, & supra modum ignotæ ...onis, quæ nusquam sese prodit: (*id ...ttributa essentialia, sive incomprehensibiles ...is essentiæ notiones*) „ distinctiones vero ...cas Dei emanationes, '& manifestatio-(*id est processiones Divinarum Personarum*) ...atque scripturis sacris insistendo non-...dictæ unioni propria, viciffimque di-...ni proprias item suas copulationes ac ...tiones: verbi gratia in Divina unione, ...upersubstantialitate copulatim quidem ...tis principi Trinitati ac commune est ...ressentialis existentia, & supraquam di-...s, supraquam bona bonitas, sum-...omnium ejus, quæ supra omnia est, totius ...prietatis idenditas, unitas supra princi-...um unitatis, ineffabilitas, multivocatio, ...demonstrabilitas, omnimoda intelligibilitas, ...nium positio, omnium ablatio supra om-...m positionem & ablationem (*id est per af-...ationem, & negationem n. 6. cognoscibilis.*) ...vinarum Personarum in seipsis, si ita loqui ...est, mutua mansio, & collocatio, in to-...n supra quam copulata in unum, & non ...fusa in parte ulla (*id est circuminsessio*)„ ...t lumina lampadum, ut exemplis sub sen-...n cadentibus, & familiaribus utar, quæ ...t in una domo, & tota sunt in se totis ...issim, non permixta, ac per se existunt ...fecte, inter se mutuo sigillatim distincta, ...junćta in unum discrete, & discreta con-...ctim... Quinimo siquis unam lampadem ...icat e domo, simul exibit totum proprium ...nen, nihil quidquam cæterorum luminum in

...sentialia, distinctiones nomina ab emanationibus sumpta. n. 4.

„se ipsa simul trahens, nec aliquid su
„relinquens. Quare supersubstantialem
„unionem longe præstantiorem dicimus.

Distinctio divinarum Personarum sola relatione.

12. Secundum distinctionem Div
„non tantum secundum ipsam unionem
„libet præcipuarum Personarum impern
„atque inconfusa ponitur, verum eti
„quæ supersubstantialis illius divinæ g
„tionis sunt, inter se minime reciproc
„ad eo ut solus Pater fons sit in superf
„tiali Deitate, atque ita Pater non fi
„neque Filius sit Pater, sed cuique Di
„Personarum propriæ suæ Laudes in
„conserventur. Hæ quidem sunt unio
„distinctiones in illa ineffabili unione, &
„tia. Quodsi vero etiam divina distin
„emanatio Deum decens divinæ unionis,
„supraquam unite bonitate Dei multiplic
„distinctione quidem divina unitæ sunt in
„prehensibiles illæ communicationes, sub
„tificationes, vivificationes, sapientific
„nes, aliaque istius modi omnium effe
„bonitatis munera, secundum quæ ex
„ticipationibus & ex participibus lau
„tur ea, quæ imparticipate particip

Deus participabilis, & non participabilis.

„Et hoc commune, & copulatum
„unum est toti Divinitati, participari
„cet ipsam ab unoquoque participantium
tenus scilicet ab eo existunt omnia, & ab e
nentur, ac conservantur, ut sint)„ & a nullo
„parte (*scilicet secundum substantiam.*)
declarat exemplo linearum rectarum cen
circuli participantium; & sicut ea, qu

fint totaliter, & non ex parte figillum
ipant: addit autem. „ Vincit autem
exempla divinitatis, quæ omnium causa
mparticipabilitas.

Opera Christi non sunt communia SS. Trinitati. n. 6. Nestoriani, Acephali, & Phantasiasta refelluntur.

, Aliam præterea distinctionem Divinam
Incarnati observat dicens. „ Porro in
ica nostra reparatione munus hoc a Dei-
distinctum est, quod propter nos ex no-
erbum, quod supra substantiam est, in-
n veramque nostram substantiam assum-
, eaque gesserit, tuleritque, quæ hu-
ipsius actionis præcipuæ sunt, & sin-
a. Hæc enim nulla ratione communia
'atris ac Spiritus, nisi forte quis dicat,
i benigni atque humani communitate,
undum omnem illam eminentem atque
ilem Divinam operationem, quam
nos existens is, qui immutabilis erat,
iit in quantum Deus, & Dei verbum.
uoque similiter res divinas sermone con-
e, distinguereque satagimus, prout ipsæ
im in se, vel unitæ sunt, vel distinctæ. „

Deus in silentio maxime cognoscitur. n. 7.

nen notat, sensum eorum, quæ de Deo
ur illam solum mentem invenire, quæ
omnino vacat, nec rebus terrenis, &
atis implicatur, sed rebus divinis
intellectus operationem intendit „ id
cessationem omnem motus, qui ad res
ndas facit: tunc enim, quando undi-
omprehensibilitate Dei comprehenditur,
ur, quod quærebat. Id quod Theo-
stici cognitionem Dei in silentio appel-

„gelorum primati (*scilice*
„Atque eum quidem viri
„tiam assumpsisse mystice
„ratur, quomodo ex Vi
„quam naturæ, lege sit ef
„cto siccis pedibus, quæ
„pondus materiæ habere
„bulaverit, fluxamque sub
„fecerit, quæ supernatu
„indicant. Hæc omnia
„Theologicis ipsius eleme
„quæ ille partim a Theol
„partim etiam ex solerti
„tione longo exercitio ac
Contemplatio passiva. „dit, partim etiam divini
„tione hausit, ista non di
„rum etiam divina patiend
„corum, si dictu fas sit, co
„quæ doceri nequit, fidem
„nem informatus. „ Utpo
liter per sermonem doctrina
sed divina illustratione exp
signitam in mente super
cognitionem. Istiusmodi a

15. Deinde verba S. Hierothei ex Theolo- ... elementis refert, in quibus sequentia ... da sunt. „Causa omnium, & quæ om- ... implet, est Jesu Divinitas, quæ servat par- ... consentientes, & neque pars, neque ... est (*quia scilicet non habet perfectionem* ... *& partis, sicut totum & pars, sed ex-* ... *in infinitum*) „ & „est totum & pars, ... omne, & totum, & partem in ... comprehendit, & supra habet, & ante ... Sine forma in ipsis „formis, utpote ... formam substantia totis substantiis infi- ... impollute, & ab omni substantia supra ... tiam abstracta.„ Id est, Deus est in ... bus substantiis, & ab eis participatur, ... tamen ita, ut cum eis misceatur.

Quomodo Jesu divinitas sit omnia in omnibus. n. 10.

16. Denique notat, quod „Deus, dum re- ... omnibus ubertim bonorum omnium con- ... impertit, & infundit, tum conjuncte ... distinquitur, amplificatur autem uni- ... multiplexque fit ex uno, nec ab unitate ... cedit: ut puta, quoniam Deus superessen- ... ter est essentia, cunctasque producit es- ... tias, secundum illud unum, quod est, mul- ... cari dicitur, dum multas ex se producit ... tates. Verumtamen in se ipse manet in ... plicatione unus, & in emanatione uni- ... , atque in distinctione perfectus, quod sit ... essentiis omnibus superessentialiter exem- ... , tam singulari productione omnium, ... indiminuta suarum indeficientium pro- ... sone communicationem. Quin etiam cum ... unum ipse sit, omnique parti, & toti, ... ni, & multitudini, unius sui consortium „lar-

Quomodo Deus multiplicari dicatur.

Quomodo Deus in rebus omnibus unus sit.

„largiatur, vel ut sic etiam supra subst
„existit unus, cum neque pars sit mul
„nis, neque ex partibus totum: nam hc
„do non est quid unum, neque sic unu
„ticipat, habetve unitatem; sed longe
„alia ratione quid unum est, supra unu
„rebus unum est, & multitudo individu
„explebilis superplenitudo, omne unum,
„tudinemque producens, ac perficiens,
„complectens.

Caput III.

Quæ sit vis orationis, & de beato l theo, de religione, & conscription Theologica.

17. Antequam S. Dionysius ad expl
nem Divinorum Nominum seu a
torum accedat, SS. Trinitatem invocat
„boni principium est, & bonum super
„optimas quasque suas providentias ex
Oratio ad „Oportet enim nos primum orationibus
Deum nos „sam, ut ad boni principium adduci, a
sublevat. „de magis ipsi propinquantes edoceri
„quæque munera, quæ penes ipsam su
„locata: nam ipsa quidem præsens ade
„nibus, non illi autem adsunt omnia.
„cum eam sanctis precationibus, &
„tranquilla, & ad divinam unionem ac
„data deprecamur, tum demum nos et
Deus ubi- „præsentes sumus: ipsa enim nec in l
que est. „est, ut usquam absit, vel ex aliis ad a
„gret. Quin imo dicere, in omnibus
„ipsam esse, quid minus est ejus infinitate

xcedit, & continet universa. Nos ipsos
æ orationibus ad sublimiorem divinorum
gnorumque radiorum contuitum compa-
s, quemadmodum si lucidissimam cate-
e summo coelo suspensam, & huc usque
sum manibus alternis in anteriora proten-
ntinenter arriperemus, attrahere qui-
psam videremur, re autem vera non
ipsi deduceremus, ut quæ superne, &
e præsens esset, sed ipsimet magis ad
iores radiorum illustrium fulgores eve-
ur... Quapropter ante omnia maxime
eologia ab oratione auspicandum est,
t ubique & nusquam præsentem virtu-
ttrahamus, sed ut divinis commemora-
us invocationibusque nos ipsos illi de-
s, atque uniamus.

Cum vero S. Hierotheus Theologica
ia jam collegerit, S. Dionysius rationem
ur ille post ipsum hoc libros Theologicos
pserit, scilicet „ quoniam ille res divi-
ere graviter explicans compendio nobis
s aliquot definitiones tradidit, quæ in
multa conglomerant, jussus sum una
ollegis meis, qui animabus adhuc ru-
us imbuendis vacant, subtiles istas, ac
ares conclusiones, in quibus maxime
lis tanti viri virtus enituit, sermone
ad captum nostrum accomodato ex-
e, atque digerere... Si enim solidus
perfectorum est, eo etiam alios pascere
e sit perfectionis? Merito itaque dici
d spiritualium Eloquiorum intuitionem,
„&

Cur sanctus Dionysius post S. Hierotheum hos libros scripserit.

„& subtilem eorumdem eruditionem
„senili opus esse, sermonum vero ir
„riorum, ceu inferioris notæ, scie
„disciplinam initiantibus atque initia
„nire.„ Deinde cum dixisset, se ill
laturum, quæ S. Hierotheus plane ja
ferat, in ejusdem laudes se effundit
„Nam etiam apud ipsos divino Spirit
Laus S. Hierothei. „Antistites nostros, cum & nos, ut
„ipse plurimique SS. Fratrum nostri
Quid Apostoli circa corpus Deiparæ fecerint. „corpus illud, quod dedit principiu
„Deumque susceperat, contuendum
„mus; aderat autem, & frater Don
„bus, & Petrus, suprema ista atque
„sima summitas Theologorum, plac
„post contuitum Antistitibus omnibus
„cuique suo infinita potentia prædita
„imbecillitatis bonitatem collaudare,
„Theologos cæteris omnibus laudato
„tecellebat, totus excedens, totus se
„rerumque, quas laudabat, consortium
„denique ab omnibus, a quibus audie
„videbatur, tam a notis quam ignot
„Numine afflatus, divinusque plane
„censebatur.

CAPUT IV.

De bono, luce, pulchro, amore,
zelo, & quod malum neque ens sit, n
entibus, neque in entibus.

Bonitas primum Dei attributum. 19. A Divinis Nominibus, seu attribu
nere S. Dionysius ad specialis
ditur, & in primis „ad ipsum nom

ideremptæ, ab omnibus divinitati supra di-
itatem attribuunt Theologi, vocantes, ut
itor, bonitatem ipsam essentiam divinam,
itatis (*scilicet participatæ a creaturis*)
item: & quia sic essentia sua bonus est
s, ut tanquam substantiale bonum boni-
s in omnia porrigat. Quemadmodum
t sol ille noster non cogitatione aut vo-
ate, sed eoipso quod est, illuminat uni-
i, quæ quoquo modo lucis ejus sunt ca-
a, sic etiam ipsum bonum, quod non
s præstat soli, quam primæva species
gini obscuræ, ipsamet substantia sua re-
omnibus, pro cujusque captu, totius bo-
is suæ radios affundit. His constite- *Bonitate Dei omnia consistunt.*
omnes intellectiles ac intelligentes sub-
iæ, & virtutes, & operationes: horum
ite sunt, vitamque habent sempiternam, *Angeli sunt Spirituales, & immortales.*
ndeficientem, ab omni corruptione ac
te, & materia, generationeque liberæ,
non ab instabili fluxaque, quæ in diver-
versimode fertur, permutatione semotæ,
nquam incorporeæ, & immateriales in-
guntur, & ut mentes supermundialiter
ligunt, atque propriis rerum rationibus
rantur.

. A Bonitate Divina etiam sunt ordines *A Bonitate divina sunt ordines, & functiones S. Angelorum.*
orum, de quibus idem S. Dionysius in
tu de proprietatibus, atque ordinibus An-
im egit, qui modo periit. Item functio-
orum. „Præterea animæ quoque, ac
libet animarum bona sunt per bonitatem
i, quæ omne bonum superat: inde pro- *Item animæ ea-*

 „venit,

rumque facultates. n. 3.

„venit, illas intellectu præditas esse, v
„habere substantialem, corruptionis-expe
„ut esse habeant cum Angelis commune,
„sintque ad eorum vivendi rationem aspi
„quorum ductu optimo ad bonorum om
„summum bonum promoveantur, atq
„eodem promanantium illuminationum
„captu suo participes evadant, denique
„formis, quantam possunt, sortem accip
„& quæcunque alia in tractatu de anima
„a nobis enumerata (*qui liber etiam desidera*

Item animalia, & inanimata.

„Porro si de animabus quoque ratione ca
„bus animalibusve loquendum, quæ vel a
„tranant, terramve permeant, aut
„reptant, vel in aquis vitam agunt, aut
„phibia sunt, vel sub terra recondita,
„in caverna vivunt, vel quæcunque sim
„ter anima sensili, vitaque præstant, hæc
„que omnia etiam per eamdem bonitatem
„animantur, & vivificantur. Plantæ sim
„omnes ex eodem bono nutritivam, motabi
„que vitam habent; denique substantia,
„cunque anima vitaque caret, per illud i
„bonum existit, a quo & statum suum
„stantialem obtinuit.

Bonum cœlorum, & eorum motus causa est. n. 4.

21. „Sed quod in medio præterlapsum
„effugerat, cœlestium etiam principiorum
„subterminationum causa est bonum:
„substantiæ hujus cælestis, quæ non aug
„neque minuitur, & penitus non variatur
„motuum cœlestis curriculi vastissimi non
„nantium, si ita loqui oportet, & ordi
„stellarum, & pulchritudinum, & lumin

itfixionum earum, & multiplicis curfus va-
tis quorumdam fyderum, & duorum lumi-
um, quæ fcriptura vocat magna, circuitus,
dem unde profecta funt, reverfionis, qui-
apud nos dies, & noctes diftinquuntur,
enfes atque anni definiti, ipfos motus
oris, & eorum, quæ in tempore funt,
lo confectos diftinquunt, numerant,
ant, & continent. Quid autem dicatur
fo radio folis? a fummo enim bono lu-
proficifcitur, & imago bonitatis eft...
t enim bonitas divinitatis a fupremis, &
ectiffimis fubftantiis usque ad extre-
pervadit... Sic etiam ingens ifte Sol
ia, quæ eum participare poffunt, illu-
... Quin etiam ad ortum corporum fub
m cadentium confert, & ea movet ad
n, nutrit, auget, perficit, & purgat, ac re-
t... hoc enim eft illud lumen, tametfi tunc
erat figuratum, quod dixit Divinus Moy-
iftinxiffe illud primum dierum noftrorum
um. Atque ut omnia bonitas ad fe con-
it, primaque, quæ difperfa funt, colli-
tanquam unifica Divinitas, & princi-
a unitatis... ad quod omnia tanquam ad
n quæque fuum convertuntur, quodque
tunt univerfa, fpiritualia quidem ratio-
e utentia fcienter, fenfilia vero fenfili-
quæ autem fenfus funt expertia, innato
a vitalis appetitionis, & quæ vita carent,
antummodo exiftunt, vi quadam ad folius
itiæ participationem propenfa funt; ita
quoque colligit, convertitque ad fe omnia,
videntur, quæ moventur, quæ cale-

Sol imago divinæ bonitatis.

Bonitas omnia ad se convertit.

 fcunt,

Deus cur lumen appelletur. n. 5. 6,

22. „Is, qui bo
„ctilis dicitur, quia
„lestem implet lumin
„tem ignorantiam, (
„mis, in quibus est,
„quidem mediocrem
„gis se impertit, &
„lexerunt multum, a
„vehit proportione st
„dum sursum. Lun
„citur illud bonum, (
„men tanquam fons
„minis inundans omn
„nam, & circummun
„plenitudine sua illu

Deus dicitur pulcher, & pulchritudo. n. 7.

23. „Hoc item l
„Theologis ut pulchr
„Pulchrum quidem d
„dinis particeps est
„participationem caus
„tia. Ipsum autem

um rebus omnibus pulchrificas fontalis sui
dii distributiones lucis in morem afflat,
uniaque ad se καλεῖ, id est, vocat (unde
κάλλος id est, pulchritudo dicitur) & tota
totis quasi in se colligit. Pulchrum vero
atur, quod ex omni parte pulchrum sit, &
squam pulchrum. . , Fontalem universi
:hri pulchritudinem in seipso eminenter
cipans, præhabensque. In ipsa enim na-
ı simplici ac supernaturali pulchrorum uni-
orum omnis pulchritudo, & omne pul-
um uniformiter secundum causam præexi-
Ex hoc ipso pulchro rebus omnibus
ngit, ut sint singula secundum propriam
onem pulchra & propter pulchrum sunt
ıes congruentiæ, & amicitiæ, & com-
ıicationes, & per pulchrum cuncta con-
guntur; atque pulchrum est omnium prin-
um, ut causa efficiens, & movens, &
versa propriæ pulchritudinis amore conti-
s, & ut finis omnium, atque id quod
etitur tanquam causa finalis: nam pulchri
sa cuncta fiunt, & exemplaris. quia se-
dum illud omnia definiuntur. Quamobrem
n est pulchrum atque bonum, quoniam
ıia secundum omnem causam pulchrum,
onum appetunt, & nihil est in rerum na-
ı, quin pulchrum, & bonum participet.
lebo etiam hoc dicere, quod non est,
:hrum, & bonum participare: tunc enim
ipsum pulchrum, & bonum, quando in
ı laudatur supra substantiam auferendo
versa. Denique hoc unum pulchrum, &
um singulariter est omnium multorum

Ex hac pu'chritudine sunt omnes congruentiæ.

„pulchrorum, & bonorum causa. Ex „rum omnium substantiales existentiæ „nes, distinctiones, idenditates, diver „fœdera contrariorum, rerum unitati „permixtiones, providentiæ superioru „tua consortia rerum, quæ sunt ejusc „dinis... omnium communiones, & „entiæ, & consensiones universi, nec „rum in hoc universo contemperatio1 „dissolubilesque complexus, & eoru1 „fiunt, perpetuæ successiones, status „motusque mentium, animorum, cor „status enim est omnibus atque motu: „omni statu motuque superius exta „quamlibet in propria ratione firmat „propriam dirigit motionem.

Triplex motus Angelorum.

24. De motu hoc cœlestium menti Angelorum notat S. Dionysius, eos t1 moveri dici posse: 1. circulariter „du „cipio fineque carentibus pulchri „splendoribus uniuntur (*& quasi circum* „*vertuntur.*) 2. Directe autem, qu: „inferiorum providentiam seu curam (*q* *seu terminum habet*) „procedunt, rect „dirigendo. 3. Oblique vero, dum i „bus consulentes in eodem statu perpe „nent (*in semetipsos revertentes*) „ciro „num, & pulchrum ejusdem status „se versantes.

Triplex animi motus.

Circularis.

25. „Animi autem motus orbicu „ejus ab extraneis ad semetipsum in „spiritualiumque ipsius facultatum unin „flexio, quæ quasi in circulo fixum, &

rrore liberum motum ei tribuit, & a multis ebus extraneis ipsum convertit, ac colligit prinum ad se: deinde, quasi jam unius modi ffectum, conjunctis uno modo facultatibus onjungit, atque ita demum ad pulchrum, & bonum manuducit, quod supra omnia, quae unt, & unum & idem, & sine principio, & ine fine est. Oblique vero cietur animus, *Obliquus.* quando pro captu suo notionibus divinis illustratur, non spiritali quidem unito modo, ed cogitando, & discurrendo quasi permixtis luxisque actionibus. Directe vero move- *Directus.* tur, quando non ad seipsum ingreditur, neque singulari motu spiritali fertur; nam hic motus circularis est, ut dixi, sed ad ea, quae ipsi vicina sunt, progreditur, & a rebus externis, non secus ac signis quibusdam variis ac multiplicibus ad simplices, & unitas contemplationes revocatur.

26. „ Harum igitur trium, uti & sensilium *Omnia* n hac rerum universitate motionum, statu- *per pul-* umque ac firmitatum causa & conservatio, *chrum, &* & finis est bonum illud pulchrum, quod est supra *bonum* tatum omnem, & motum, per quod, & ad *conservan-* quem, & cujus gratia status omnis ac motus *tur.* exiftit. ... Etenim in ipso omne principium exemplare finale, efficiens, formale, materiale ... & ut summatim dicam, omnia, quae sunt, ex pulchro, & bono existunt, & omnia, quae non sunt, in pulchro, & bono sunt su- *Omnia* prasubstantialiter. Universis igitur bonum, & *pulchrum,* pulchrum desiderabile, & amabile est, & ab *& bonum* universis diligitur, & propter ipsum, & ipsius *appetunt.*

„cata, & inferiora amant superiora, conve-
„tendo se ad ea, & quæ sunt ejusdem ordi-
„nis, amant similia, communicando: & ma-
„jora minora, providendo eis, & singula seipsa
„conservando, & omnia pulchrum, & bonum
„expetendo, faciunt, & volunt, quæcunque
„faciunt, & volunt. Quin & hoc vere aude-
„mus dicere, quod ipse, qui est omnium causa,
„propter excellentiam bonitatis omnia amat,
„omnia facit, omnia perficit, omnia continet,
„omnia convertit ad se, & est divinus amor
„boni propter bonum... qui non sinit ipsum in
„se sine fœtu manere, sed potius movit eum
„ad operandum secundum excellentiam virtu-
„tis suæ omnium rerum effectricis.

Nomen amoris in S. Scriptura celebratur. n. 12.

27. Nomen etiam amoris in S. Scriptur
„celebratur: de quo notat S. Dionysius. „At
„qui visum est quibusdam nostris sacrarum
„scripturarum tractatoribus nomen amoris di
„vinius esse, quam nomen dilectionis: scribi
„enim Divinus Ignatius: meus amor crucifixu
„est... Mihi autem videntur Theologi exist
„masse quidem, commune esse nomen amoris
„& dilectionis, sed attribuisse divinis scriptu
„ris verum amorem propter hujusmodi homi
„num turpem mentis anticipationem... Mult
„tudo enim non potest cogitatione capere illu
„singulare Divini, & unius amoris, quamol
„rem tanquam nomen, quod vulgo videtu
„durius, ponitur in divina sapientia, ut vu
„gus ad cognitionem veri amoris elevetur,
„erigatur, & ab ea, quam illi inesse concipi
„indecentia liberetur... Porro amor Divin
e

virtutis cujusdam unificæ, aç collectivæ, cellenterque contemperantis, quæ in pulro, & bono per pulchrum, & bonum præiſtit, continetque quidem æqualia per muam connexionem, ſuperiora vero ad infeorum movet providentiam, inferiora porro r converſionem quandam Superioribus init. *Amoris divini effectus.*

28. „Eſt præterea divinus amor exſtaticus, ii non ſinit eſſe ſuos eos, qui ſunt amatos, ſed eorum, quos amant. . . Unde dinus Paulus divino iſto amore captus, & rtutis exſtaticæ particeps factus divino ore t: *Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me riſtus.* . . Audendum eſt hoc etiam pro ritate dicere, quod ipſemet omnium Auctor ilchro, & bono omnium amore propter exllentiam ſummam amatoriæ bonitatis extra per providentias omnium rerum exiſtit, & onitate, atque dilectione, & amore veluti elinitur, & oblectatur; & cum ſit ſupra oma, & ex omnibus exemptus, ad omnia deittitur ſecundum poteſtatem ſupraſubſtantiam, qua extra ſe non egrediendo exit. Hanc b cauſam periti rerum divinarum Zelotem lum nuncupant, quod magno, & benigno rum amore teneatur, easque ad ipſius amaorii deſiderii zelum provocet, atque adeo ſeetipſe quodammodo Zelotem præſtet, ut ui res deſiderabiles ſint zelo dignæ, & ut ui rerum, quibus providet, zelo afficiatur. *Amor eſt exſtaticus, n. 13.* *Amor Zelotes.*

29. „Quid porro tandem ſignificare volunt 'heologi, cum aliquando Deum vocant amo- *Quomodo Deus ſit*

„dilectum, & amabile
„pulchrum, & bonun
„& dilectionem, tan
„sursum trahentem ad
„bonum, & pulchrun
„stationem suiipsius,
„sum eximiæ illius uni
„tionem simplicem,
„operantem, præexist
„bono in ea, quæ sunt
Circulus divini amoris. „sus ad bonum revert
„fine, & principio se
„cellenter ostendit tan
„culus, propter bonum
„& ad bonum indeclin
„miens, in eodem,
„procedens semper, & r
Atque hæc S. Hierothe
toriis etiam exposuit,
S. Dionysius.

Malum 30. Explicato bono,

ex bono sunt (natura enim boni est, producere, & conservare, mali autem corrumpere, ac perdere) nihil eorum, quæ sunt, ex malo est, ac ne ipsum quidem malum erit, siquidem etiam sibi malum esset. Quod nisi ita sit, malum omnino malum non erit, sed habet quandam boni, secundum quam omnino est, partem. Et si ea, quæ sunt, pulchrum, bonumque appetunt, & quæcunque agunt, propter id, quod bonum videtur, faciunt, omnisque rerum intentio cum principium, tum finem bonum spectat (nihil enim mali naturam spectando facit ea, quæ facit) quonam pacto erit malum in rerum natura, vel existat ejusmodi boni appetitu destitutum? Enimvero si res omnes ex bono sint, bonumque sit supra res ipsas, id quod non est, jam in bono est, malum vero nequaquam est; alioquin non est plane malum, nec id, quod non est: nihil enim erit id, quod omnino non est, nisi secundum modum quemdam supraessentialem in bono esse dicatur. Bonum igitur erit, & eo, quod omnino est, & eo, quod non est, multo prius, & superius locatum. Malum autem nec in iis est, quæ sunt, nec in iis, quæ non sunt, sed etiam eo, quod non est, remotius est a bono, tanquam alienum, ac minus ens.

Quidquid est, bonum est.

31. *Secundo* probat malum, qua malum, ad nihil utile esse „ipsum enim malum neque est, neque bonum est, neque generandi vim habet, neque res, neque bona facit. „ (*cum contra quidquid est, secundum boni participationem*

Malum ad nihil utile est.

Quidquid est, secundum par-

„bono privata ſunt,
„exiſtunt; . . . & q
„tum eſt, id nusquan
„eſt, vel erit, vel
etiam vitia præſeferun
ſub qua appetuntur.
„ceps eſt hoc ipſo, q
„ea, quæ mala viden
„ſpeciem præſefert, d
Ex his concludit, quod
ſtat, ſed bono mixtum.
„boni expers eſt, id n
„in iis, quæ ſunt, ex
„tum eſt, id propter
„in tantum in rebus ex
„tum boni eſt partice
„non eſt res aliqua.

Vitia etiam boni ſpeciem præſeferunt.

Malum purum non exiſtit.

32. *Tertio* oſtendit,
„dem ineſt malum. Na
„bono, omnibus inſit b
„tineat, malum utique
„vel in bono erit: Atqu

Malum non eſt in rebus.

n. 21.

ꝛeft: non enim poteſt arbor bona ma-
tus facere, nec contra. Si ex eo non
ſpicuum eſt; id profectum eſſe ab alio
o, atque cauſa: nam aut malum ex
it, aut bonum ex malo, vel ſi id fieri
teſt, ex alio principio, & cauſa exi-
a bonum, quam malum. Nulla enim
s principiat, ſed unitas erit principium
dualitatis. Atqui abſurdum quoque eſt,
), & eodem duo prorſus contraria pro-
& exiſtere, idemque principium nec
x, nec unum eſſe, ſed diviſum ac du-
& ſibi ipſi contrarium ac repugnans.
i vero duo rerum principia contraria,
bi mutuo, & univerſo inſint, pugnare
e poſſunt; ſi enim hoc detur, ne Deus
n ipſe incolumis erit, vacuusque mo-
ſiquidem ſit aliquid, quod eum offen-
leinde cuncta erunt inordinata, ſem-
pugnantia: atque bonum cum omni-
ous amicitatem jungit. . . Sed nec ex
ıalum eſt: aut enim bonus non eſt,
na facit, bonaque producit, & non
do quidem, & aliqua, aliquando
on, & non omnia: iſto enim pacto
in eum cadet, & commutatio etiam
d, quod omnium diviniſſimum eſt,
, cauſam. Quodſi vero in Deo bo-
ipſa ſubſtantia, ſi permutetur ex bo-
s, aliquando quidem erit, aliquando
on erit. Si autem participatione bo-
abeat, habebit utique ex alio, atque
habebit, alias non habebit. Malum
tur nec ex Deo, nec in Deo, neque om-
neque certo tempore. 33.

Dualitas non principiat contra Manichaeos.

Malum nec ex Deo, nec in Deo eſt.

Malum non est in Angelis. n. 22.

33. *Quarto* docet: „quod n
„quidem inest malum; si enim bo
„divinam enuntiat bonitatem. . .
„lus est imago Dei, & arcani lun
„tio, speculum purum, clarissimu
„immaculatum, intaminatum, to
„cipiens, si dictu fas est, pulchri
„niformis deiformitatis, liquido
„fieri potest, in semetipso resplen
„secretissimi illius silentii bonitat
„adeo neque Angelis inest malum.
„peccatores puniant, mali sunt.
„fecto ratione correctores delinqu
„erunt, sicut & Sacerdotes, qui
„mysteriis divinis arcent. Atqui
„est puniri, sed supplicii reum fier

Objectio solvitur.

Dæmones non sunt natura sua mali. n. 23.

34. *Quinto* probat, quod „ne
„nes natura sua mali sint: nam si
„forent, neque ex bono essent, r
„tura rerum existerent, neque eti
„mutati, si natura semperque mali
„inde num sibi mali sunt, an ali
„etiam seipsi perimunt: sin aliis, c
„terimunt, aut quid interimunt? e
„an potentiam, an actionem? si
„primum quidem non contra nat
„cient, quæ enim natura sua interi
„sunt, ea non interimunt, sed ea
„ruptioni sunt obnoxia. Deinde n
„omnibus, & omnino malum est
„quidquam eorum, quæ sunt, in
„tenus essentia est & natura, sed
„turalis ordinis, congruentiæ, &

tio debilitatur, cum in eodem ſtatu maleberet. Imbecillitas autem non eſt pernam ſi omnino perfecta forent, & cornem ipſam, & ſubjectum ejus e medio et, eſſetque talis corruptio ſui quoque s interitus, ideoque etiam ut talis non malum, ſed deficiens bonum; nam quod ino expers boni eſt, nequidem res erit; nque ratio de corruptela potentiæ, & onis. Præterea quomodo dæmones, qui cti ſunt a Deo, mali ſunt? bonum enim n profert, & ſtabilit. Dæmones igitur avatos dicimus, quod divina bona velle, perficere deſtiterunt, alioquin ſi natura i eſſent dæmones, ſemper fuiſſent mali. ui malum inſtabile eſt: ſi itaque ſemper eo- modo ſe habent, non ſunt mali: nam m modo ſemper ſe habere, proprium eſt l. Si autem non ſemper mali, neque na- mali ſunt, ſed defectu Angelicorum bo- m. Neque vero penitus expertes boni , quatenus ſunt, vivunt, intelligunt, il- e omnino ineſt quidam motus deſiderii: i autem dicuntur, quatenus in naturali one ſunt imbecilles. Depravatio igitur il- malum eſt, rerumque illis convenientium ertio, fruſtratioque, atque imperfectio, impotentia, facultatisque in eis perfectio- n conſervantis infirmitas, & abactio, & apſio. Quid vero præterea malum in dæ- nibus? Furor irrationalis, concupiſcentia nens, imaginatio præceps. Verum iſta, dæmonibus inſint, non tamen omnibus, ue etiam omnino ipſa per ſe mala ſunt.

Dæmones mali ſunt per defectum Angelicorum bonorum.

„Et-

„Etenim in aliis animabus non iſti
„ctio, ſed ejusdem privatio poti
„exiſtit animalium, & malum, ip
„ctio per ſuam habitudinem ſervat
„tuit naturam animalis, dum iſta
„itaque genus dæmonum exiſtit m
„tenus naturæ ſuæ reſpondet, ſ
„repugnat. Neque totum bonum
„conceſſum eſt, penitus everſum
„met a toto bono, quod iis tradit
Dæmones non perdiderunt vires naturales. „ciderunt. Neque dicimus Ange
„quas acceperant, penitus unqua
„mutatas, ſed etiamnum integras
„que conſpicuas: quamvis eas ipſi
„nant, quod videndi vires obſtru
„bus bona ſua poſſent intueri.
„ſint, & ex bono ſunt, & boni,
„bonumque appetunt, dum & eſſ
„& intelligere, quæ ſunt, deſide
„bonorum ipſis congruentium pr
„declinatione, atque prolapſione m
„tur, ſuntque mali ſecundum id
„ſunt, dumque id, quod non eſt
„malum appetunt.

An, & quid in animabus malum ſit. n. 24. 35. *Sexto.* „Verum animas
„dixerit? ſi quidem idcirco, quod
„de, ſalubriterque adſint, jam ho
„eſt, ſed bonum, & ex bono, m
„num facientis. Sin dixerimus, a
„vari, quo depraventur? niſi bona
„num, actionumque defectu, qu
„cillitate ſua devient, & aberrent
„Quare nec in dæmonibus, nec

eft, quafi malum fit res aliqua, fed ut
s, & carentia perfectionis bonorum
rum.

Septimo. „Verum nec in animalibus
nalum eft: Nam fi furorem, & con-
ntiam, cæteraque quæ dicuntur, fed
it fimpliciter fuapte natura mala, fu-
, leo quidem fortitudine, fuperbiaque
ita, leo effe defìnet: canis quoque fi
i fiat omnibus, non erit canis, cum
canis proprium fit, & domefticos ad-
, externosque repellere. Itaque na-
corruptio nequaquam malum eft, fed
rruptio, & imbecillitas, & defectio
turalium affectionum, tum actionum,
irtutum. Quodfi res omnes in tem-
r generationem fuam habeant perfe-
, imperfectio jam non erit in natura
i.

Nec in brutis malum eft. n. 25.

Octavo. „Sed neque in tota natura ma-
Si enim omnes rationes naturales
iatura univerfali, nihil jam eft illi con-
: fingulari vero naturæ aliud quidem
m naturam erit, aliud vero non erit
m naturam. Alii enim aliud eft con-
ram, quodque huic naturale, illi con-
ram eft. Naturæ vero vitium eft,
naturæ contrarium eft, eamque pri-
naturalibus. Non eft itaque natura
ed hoc naturæ malum eft, quod eam
item reddit, explendi ea, quæ funt
propria.

Nec in natura malum eft. n. 26.

,,corpus animæ non n
,,eo conſtat: Quoniam
,,tia poſſit alicui adhæ
,,patet: ſiquidem id
,,animabus, quam cor|
,,firmentur, & de boı
,,turbentur.

Nec in materia malum eſt. n. 28.

39. *Decimo.* ,,Sed
,,materia malum, ut a
,,eſt. Nam & ipſa pul
,,formæque ſit particep
,,his ſuapte natura ma
,,ſpeciemque obtinet,
,,quidquam agat, quæ
,,ut pati poſſit? Præteı
,,teria malum ſit? Si eniı
,,ve eſt, neque bonum,
,,vero quomodocunque
,,ſunt, ex bono ſunt, ı
,,no erit, atque ita ve
,,vel certe malum, quat
,,num erit, niſi forte

onem necessariam fuisse dicant, quomodo ateria malum sit? Aliud enim est malum esse, iud necessarium. Quomodo autem bonus liqua ex malo gignat? aut quomodo malum t id, quod bono necessarium est? nempe alum boni naturam fugit. Quomodo vero ateria naturam gignit, ac nutrit, si mala t? malum enim, qua parte malum est, nihil gnit, aut nutrit, efficitque, aut salvat. uodsi dicant, eam quidem in animabus matiam non progignere, sed ad malitiam eas istigare, quonam pacto id verum erit, cum c iis plurimæ bonum spectent. Atqui quoam pacto id fieri potuisset; si ad malum eas lateria prorsus inclinaret? Quamobrem mam in animabus non existit ex materia, sed c inordinato quodam, & peccante motu. uodsi dicant, eas omnino sequi materiam, tque materiam illam instabilem iis esse necesiriam, qui in semetipsis consistere non posint: quanam ratione malum sit necessarium? el quomodo id, quod necessarium est, sit ialum?

40. *Undecimo.* „Sed neque dicimus privaonem vi sua bono repugnare: nam omnimoa quidem privatio prorsus impotens est, par alis vero, non secundum quod privatio est, im habet, sed secundum quod non est omimoda privatio: si enim sit privatio boni paralis, nondum malum est, & si facta sit, jam tiam mali natura discessit. *Nec privatio per se mala est. n. 29.*

41. „Sed ut summatim dicam, bonum ex na, integraque causa existit, malum vero „ex *Bonum quid, & malum unde.*

„eſt, ex definita cauſ
„tem, ſi cauſæ ſit, &
„eſt ſecundum naturam
„rum natura, quod con
„in arte ratio eſt inſc
„malorum cauſa ſit,
„atque omnia, quibus
„replet? An vero bona
„ſed in actionibus ſuis
„vero aliter ſe habet
„etiam ejus malus eſt
„an ex cauſa bona, qua
„nium? Sed ſi ex ea,
„cundum eſſentiam? O
„boni ſunt. Sin per a
„immutabile, alioquin
„boniformis facta ſit?
„lum eſſe debilitatem q
„que a bono.

Bonorum una cauſa 42. „Bonorum cau
„lum eſt contrarium,

a, & indeterminata in aliis, atque aliis,
ie infinitis diversimode vagantur. Malo-
etiam omnium principium, atque finis
am est: boni enim causa sunt omnia, &
bona sunt, & quæ mala.

3. „Malo status tribuendus est per acci- *Malum est*
s & propter aliud, & non ex proprio prin- *per acci-*
o, ut, quod dum fit, rectum quidem esse *dens.*
atur, quia boni gratia fit, revera autem *n. 32.*
am non sit, quandoquidem id bonum opi-
ur, quod bonum non est. Ostensum est,
d esse, quod expetitur, & aliud, quod
ur. Malum itaque deflectit a via præter
ntionem, præter naturam, præter cau-
, præter principium, præter finem, ex-
terminum, extra voluntatem, extra sub-
tiam. Malum ergo privatio est, & defe- *Malum*
, & infirmitas, & inconcinnitas, & er- *quid, &*
& frustratio scopi, pulchritudinis, viæ, *quid possit.*
lectus, rationis, perfectionis, fundamen-
causæ; est interminatum, sterile, iners,
ecillum, confusum, dissimile, infinitum,
brosum, statu caret, ipsumque nullo pa-
ac nusquam, & nihil existit. Quomo-
ergo malum omnino possit aliquid permix-
e boni? . . . Non omnibus tamen omnia,
mnino eadem secundum idem mala sunt.
noni malum est, quod a bona mente de-
erit: animo, quod a ratione, corpori,
d a natura.

4. Præterea discutit: „Quomodo extante *Quomodo*
identia mala sint omnino: malum, qua *stante pro-*
am neque res, neque in rebus est. Nulla *videntia*
sint mala.

 „etiam *n. 33.*

„... evaluerunt, ad
„vatam, vel commu
„tia benigne utitur,
„conſulit. Quamobr
„rimorum nequaquan
„divinam Providentia
„tutem debere impell
„dentiæ, naturam vi
„quam Providentia, q
„ſervatrix ſit, libero
„ſe moventibus, & u
„do quodam univerſo,
„ſpicit, in quantum e
„tur, natura capit, u
„næ Providentiæ ben
„ſuo captu dantur.

Providentia rerum naturas inviolatas ſervat. Non lædit libertatem.

45. Denique oſtend
catum nempe: „ inſci
„ra vocat eos, qui cir
„poteſt, boni cognitio
„becilles ſunt, quique
„non faciunt, qui ...

Inſtitia peccatum quid. n. 35.

as, infirmitas est, & imbecillitas, & defe-
ıs sive scientiæ, sive liquidæ cognitionis,
e fidei, sive naturæ, sive desiderii, sive
erationis boni. Atqui dixerit non nemo, *Quid in peccato pœna dignum.*
firmitatem minime supplicium mereri, sed
diverso venia dignam esse: siquidem facul-
s non suppeteret, recte utique id diceretur.
n autem ex bono sit posse, quod juxta Scri-
uram omnibus omnino convenientia largi-
r, ex bona bonorum propriorum habitudi-
defectio, & perversio, & fuga, prolapsio-
ıe laudanda non sunt. Verum hæc in tra-
atu de justo, divinoque judicio satis a no-
s pro virili sunt exposita, in quo veritas
loquiorum sophisticas rationes, quæ injusti-
ım, mendaciumque Deo impingunt, tan-
ıam impias, & plane stolidas elisit.

Caput V.

Ente, in quo etiam de Exemplaribus.

„Modo transeundum est ad Theologicum *Nomen boni latius patet, quam Entis.*
„Nomen Entis vere existentis: de
notat S. Dionysius, quod minus late pa-
t, quam nomen boni. „Siquidem no-
en boni de Deo declarat omnes emana- n. 1.
ones auctoris omnium, & porrigitur hæc
ominatio Dei a bono tum ad ea, quæ sunt,
ım ad ea, quæ non sunt, estque supra ea,
uæ sunt, & supra ea, quæ non sunt. No-
ıen autem entis ad omnia, quæ sunt, ex-
enditur, ac supra essentias ipsas eminet. No-
ıen vero vitæ ad omnia viventia tenditur,
supra viventia est. Nominatio Dei a Sa-

P 4 „pien-

„qui est, universæ
„naturalis causa subst
„ctor entis, existentia
„naturæ. Principium
„rum, & temporum
„eorum, quæ sunt, te
„esse iis, quæ quomod
„tio quoquo modo ge
„ævum, & substantia,
„pus, & generatio, &
„quæ sunt, in iis, qua
„cunque modo existunt
„Deus enim non quovis
„pliciter, & infinite t
„complexus, & anticip
„Rex sæculorum nomin
„nes quem cujuslibet e
„in quo nec erat, nec
„neque fit, neque fiet
„est esse rebus, & non
„sed ipsum esse rerum e
„enim est ævum ævor

ium, ac causa is est, qui praeexistit, & esta ipsum participant. . . . Deus igitur m sit, ut consentaneum est, omnibus aliis gis principalis, ab antiquiore dono suo laudatur ut Ens. Siquidem prius esse, & excelltius esse cum prius habeat, & excellentius heat, prius fecit esse, quod est, ipsum inm per se esse, & per ipsum omne, quod modocunque est, existere fecit. Atqui pia eorum, quae sunt, omnia participant , & sunt, & principia sunt, & primum , & postea principia sunt.

Ens antiquissimum Dei donum est.

). Porro „ipsum per se esse, & rerum cipia, & omnia, quaecunque sunt, & , quomodocunque sunt, in Deo est inprehense, & copulate, & singulariter, ia *sunt ipsa divina essentia*) siquidem in ate omnis numerus uniformiter praeexi- , habetque unitas in seipsa singulariter em numerum, & omnis numerus in unum ulatus est; & in unitate est, & quanto ius ab unitate procedit, tanto magis ditur, & multiplicatur: sicut in centro omlineae circuli una copulatione simul exit, & parum ab eo distantes parum dividtur, magis autem distantes magis.

Ipsum esse, & omnia sunt in Deo unite.

9. „Imo etiam in Deo, ut omnium causa, quae sunt inter se contratria, uniformiter, opulate sunt: siquidem principium est re- , a quo tam ipsummet esse, quam omnia, quomodocunque sunt, omne principium, nis finis, omnis vita, omnis immortalitas, nis Sapientia, omnis Ordo. . . Omnis

Contraria etiam in Deo sunt unita. n. 7.

„discrepantia, omnis distinctio, on
„tio, & cætera quæcunque essendo
„universa insignit.

A Deo spiritus, & res omnes gradum essendi obtinent.
n. 8.

51. „Atque ex hac ipsa omnium
„intellectiles, & intelligentes deifo
„gelorum, animarumque essentiæ,
„mundi naturæ, & quæcunque,
„existere, vel cogitationem esse di
„Et omnes entitates tam esse, qua
„habent, & sunt, & bene sunt, d
„qui prius est, cum esse, tum ben
„nent, & in ipso & sunt, & bene s
„ipso incipiunt, & in ipso conserva
„ipsum terminantur. . . Ipsius est
„non ipse essentiæ; & in ipso est ex
„non ipse in existentia; atque ipsum
„stentia, vel non ipse habet existe
scilicet ut per existentiam sit) „sed i
„stentiæ substantificum principium
„dium, & finis. Atque ideo ab El
„vere præexistit, secundum omniu
„quæ sunt, cogitationem multipli
est in multis causis cernitur) „& in
„celebratur, erat, & est, & erit, i
„est, & fit, & fiet. (*nimirum secun
nem causæ*) „Quatenus Deus est
„orum, quæ modis omnibus sunt.
„obrem omnia de ipso, & simul di
„hilque est omnium, est omnis figu
„formæ sine forma, sine pulchritu
est supra pulchritudo) „principia &
„fines rerum solute, & abstracte in
„cipata habens, & omnibus pure ill

Deus est in omnibus exemte.

plendo, ut sint secundum causam unam, & unquam copulatam,, (*adinstar solis unici illuminantis, foventis &c.*) ,,potiori enim ratione concedendum est, in ipsiusmet solis, rerum omnium causa secundum unicam superessentialem copulationem rerum omnium exemplaria praeextitisse, quandoquidem haec ipsamet essentias producat secundum excessum essentiae. Exemplaria vero dicimus esse rationes in Deo substantificas rerum, & uniformiter praeexistentes, quas divinus sermo vocat praedefinitiones, & divinas, atque bonas voluntates rerum definitrices, & effectrices, secundum quas, qui est supra substantiam omnia, quae sunt, praedefinivit, & produxit. ,, Licet enim ideae sint in intellectu, tamen quia sine imperio voluntatis nihil operantur, nec officium ideae exercent, ideo eas S. Dionysius divinas voluntates vocat. *Exemplaria in Deo quid.*

52. Porro docet, illa, quae in rebus principaliora sunt, non esse exemplaria, sed exemplata, dicens: ,,Si autem vult Clemens Philosophus (*quem S. Clementem a S. Paulo memoratum putat esse S. Maximus*) ,,ad aliquid dici exemplaria, quae sunt in rebus principalia, progreditur quidem, cum sic loquitur, non per propria, & perfecta, & simplicia nomina; sed si concedamus etiam hoc recte dici, oportet meminisse Scripturae, quae ait, non ostendi illa tibi, ut eas post illa; sed ut per proportionem cognitionis eorum ad cognoscendam omnium causam, quoad possumus, adducamur. . . . *Exemplata in rebus.*

,,Quam-

„Quamobrem omnia quidem in se præ
„excellentia simplicitatis, quæ omnem n
„duplicitatem.

53. *Notat* in hunc locum S. Thomas, S. I
sium velle, per se esse, per se vita, per se
tia, & similia, quæ sunt principia, & cau
rum, quæ sunt, quæ sapiunt, non posse p
dici exemplaria: quia quorum sunt principi
fiunt, ut illa principia imitentur, sed fiunt,
illis impleatur, quod divina sapientia ordi
& quod erat in idea, seu exemplari divino.
sunt etiam perfecta exemplaria, cum ipsa ali
emplaribus indigeant. Nec sunt simplicia,
simul sunt exemplata. Observat item S. Ma
nonnullos gentiles dixisse, ideas, & exem
per se subsistere, quos S. Dionysius refutat
nisi ideæ simplices fuerint, & unitæ, cum si
tiones supraquam simplices supraquam sim
& uniti Dei, Deus foret compositus ex exe
ri, & seipso, & habiturus duplicitatem.

Quomodo Deus sit omnium principium, & finis. *n.* 10.

54. „Deus omnium igitur principium
„finis, qui rebus præexistit. Principium
„dem ut causa: finis vero, ut cujus caus
„finis omnium, atque infinitas omnis infi
„tis, & terminationis excellenter sicut o
„torum. In uno enim, ut sæpenumero di
„est, omnia, quæ sunt, præhabere, & e
„re fecit, præsens omnibus ubique; secu
„unum, & idem, & secundum idem o
„in omnia means, & in se manens, & i
„& se movens, & neque stans, neque
„vens, neque principium, vel finem, ve
„dium habens, nec est in quopiam eorum
„sunt, neque quidquam eorum est. Et n
„totaliter ipsi convenit aliquid æternalite
„stentium, aut temporaliter subsistentium

Caput VI.

De Vita.

Nunc laudanda nobis est vita aeterna, „seu divina, ex qua per se vita, & s vita manat, & a qua vivere in omnia uo modo vitam participantia convenien- nicuique disseminatur. Itaque vita, at- mmortalitas immortalium Angelorum ex & propter ipsam est, & subsistit, quam- n immortales dicuntur, & rursus non ortales: quia non ex se habent, quod rtales sint, sed ex vivifica, & omnis effectrice, & conservatrice causa. . . . psa etiam animae habent, quod non in- nt; & animantia, germinaque, quod no vitae gradu gaudeant. Hac subtracta a Scripturam deficit omnis vita, & ad n denuo conversa rursum vivificantur, quot ab ejus consortio prae imbecillita- lesciverant.

Deus est vita, ex qua omnis vita. n. 1.

. „Et largitur primum quidem per se vi- esse vitam, & omni vitae, & cuique vi- sse unamquamque apte ad naturam suam: stibus immaterialem, ac Deiformem, & ntabilem immortalitatem. . . Dat insu- ominibus licet compositis, vitam, quae elicam proxime attingit, & nos totos, as dico, & conjuncta corpora ad perfe- , & immortalem vitam translaturum se isit: id quod antiquitati quidem (*scilli- tilibus*) „contra naturam esse videtur, vero, & tibi, & veritati divina res, & „su-

Hæc cuilibet viventi congruam vitam largitur. n. 2.

Resurrectio corporum.

„ſupra naturam. . . Supra naturam no
„dico, quæ videtur, non autem illam e
„potentem vitæ divinæ; huic enim, ut
„ſit omnium vitarum, & earum præſ
„quæ diviniores ſunt, natura, nulla vita eſt
„tra naturam, aut ſupra naturam. Qua
„rem veſaniæSimonis,& contradictorii ſerm
„procul a divino cœtu, tuaque ſpirituali a
„repellantur; latebat enim ipſum, uti p
„tametſi ſibi ſapiens videbatur, eum, q
„næ mentis ſit, evidenti ſenſus ratione a
„trice uti contra abſtruſam omnium ca
„non oportere. Atque hoc ei dicendum
„id eſſe contra naturam dicere: ei enim
„eſt contrarium.

A divina vita omnia vivificantur, & foventur. n. 3.

57. „A divina vita vivificantur, & fo
„tur univerſa tam animalia, quam plantæ
„ſive ſpiritualem dixeris, ſive rationalem,
„ſenſitivam, ſive nutritivam, & auctri
„ſive qualemcunque tandem vitam, vel
„principium, vel vitæ eſſentiam, ex ipſa d
„vit, & viget ſupra omnem vitam, & in
„ſecundum cauſam uniformiter præexiſtit.

Caput VII.

De Sapientia, mente, ratione, veri Fide.

Sapientia Dei omnis ſapientiæ origo. n. 1.

58. „Age porro ipſam, ſi placet, veram, a
„namque vitam, etiam ut ſapie
„ipſamque ſapientiam celebremus, imo
„tanquam omnis ſapientiæ procreatricem
„praque omnem ſapientiam, & intelliger

ntem. Non enim Deus tantum ſupra-
plenus ſapientia exiſtit, & intelligen-
us non eſt numerus, ſed ſupra omnem
em, & mentem, & ſapientiam collo-
Idque ſupernaturaliter intelligens vir
divinus communis ille noſter, noſtrique
ptoris (*S. Hierothei*) ſol, *quod*, inquit
1 *eſt Dei, ſapientius eſt hominibus*... Quo 1. *Cor.* 1.
divinus Apoſtolus ſtultitiam Dei lau- *v.* 25.
lum id, quod in ea rationi contrarium,
urdum videtur, ad ineffabilem, omni-
ratione potiorem veritatem refert...
igitur rationis expertem, & amentem,
fatuam ſapientiam ſuperlate laudantes,
us, omnis mentis, & rationis, omnis-
ſapientiæ, & intelligentiæ cauſam
& ipſius eſſe omne conſilium, & ab ea
n ſcientiam, & intelligentiam proficiſci,
ea omnes theſauros ſapientiæ, & ſcien-
ſconditos eſſe.

„ Ex ea intellectiles, & intelligentes *Intellectus*
icarum mentium virtutes ſimplices ac *Angelo-*
habent intelligentias, dum non dividuis, *rum qua-*
dividuis, vel ſenſibus, vel diffuſis ratio- *lis.*
ratiocinando divinam colligunt ſcien-
nec iisdem communiter adhærent, ſed
ni materia, pluralitateque puræ, ſpiri-
materia ſecreto, atque uniformi modo
iunt, quæ in divinis intelligi poſſunt....
tiam animæ ratiocinandi vim obtinent, *Animæ*
um per digreſſus quosdam, & per am- *rationali-*
rerum inveſtigant veritatem, propter *tas.*
n, & omnifidam varietatem non parum

„ab

Sensus si- bilum quasi divinæ sapientiæ fiunt.

Deus in se ipso novit omnia.

Dan. 13. v. 42.

„ab unitis illis mentibus deficiunt, sed ta
„mum e multis in unum sese colligunt, ſi
„licas etiam, quantum quidem animabus
„gruit, intelligentias æmulantur. Qui
„sensus ipsos siquis sapientiæ quemdam fi
„esse dixerit, nequaquam a vero aberr
„uam & dœmonum quoque mens, in q
„tum mens est, ex ipsa est, in quantum
„amens est, & id, quod appetit, nec sci
„vult assequi, verius a sapientia defectio
„debet... Itaque mens divina compreh
„omnia cognitione quadam eminenti, q
„cundum ipsammet omnium causam in s
„nium cognitionem anticipat, priusquam
„geli fierent cognoscens Angelos, eosque c
„ans, cæteraque omnia intus, & ab ipso,
„ita dicam, exordio noscens, & in rerum
„tura proferens, idque arbitror scriptur
„significare, cum ait: *Qui novit omnia, pri*
„*quam fiant.* Non enim ex rebus ipsis res
„scens, novit eas divina mens, sed ex seip
„& in seipsa secundum causam omnium sc
„tiam, & notionem, & essentiam præhab
„& ante comprehendit, non singulis secund
„cujusque speciem intendens, sed secund
„unicam causæ complexionem cuncta sci
„& continens... Seipsam igitur divina
„pientia noscens, sciet omnia, materialia i
„materia, & indivise divisibilia, & un
„multa, ipso uno omnia, & cognoscens, p
„ducens: nam si secundum unam causam D
„omnibus esse impertit, secundum eamd
„unicam causam sciet omnia tamquam ex
„existentia, & in seipso ante præexistent

1 ex rebus rerum accipiet notionem, sed
s singulis ipsarum, aliisque aliarum noti-
argietur. Non habet itaque Deus pe-
:m scientiam sui, aliam vero commu-
es omnes complectentem; ipsa enim
seipsam cognoscens nullo modo ea, quæ
l, & quorum causa est, ignorabit. Hac
Deus res cognoscens, non scientia re-
sed scientia suiipsius ipsas novit: et-
Angelos quoque scriptura testatur, ea
quæ in terra sunt, non secundum sen-
cognoscentes, quæ sensibilia sunt, sed
um virtutem, ac naturam mentis dei-

Angeli sensibilia intellectualiter cognoscunt.

„Id, quod naturæ Dei est, incognitum
: omnem rationem ac mentem superat,
ordine omnium rerum tamquam ab ipso
to, & imagines quasdam ac similitu-
exemplarium ejus divinorum in se ha-
ad cognoscendum illud summum bonum,
nium bonorum finem, via & ordine
ribus ascendimus in ablatione, & in
tione omnium, & in omnium causa.
ca Deus in omnibus cognoscitur, &
im ab omnibus; & per cognitionem
ognoscitur, ac per ignorationem; & est
cognitio, ratio, & scientia, & tactus,
us, & opinio, & cogitatio, & nomen,
omnia; & neque intelligitur, neque
, neque nominatur, nec est aliquid
, quæ sunt, nec in aliquo eorum, quæ
cognoscitur, & in omnibus omnia est,
il in ullo; & ex omnibus ab omnibus

Quomodo nos Deum cognoscamus. n. 3.

Deus per cognitionem, & ignorantiam cognoscitur.

„cognoscitur, & a nullo ex ulla re: utiq
„Deo ista recte dicimus, & ex omnibu
„que rebus celebratur, secundum omi
„quorum ipse causa est, proportionem.
„item divinissima Dei notitia, quæ per
„entiam accipitur, secundum illam, qu
„pra intellectum est, unionem, quando
„a rebus omnibus recedens, ac demum
„ipsam deserens desuper fulgentibus
„unitur, quibus in illo inscrutabili sapi
„profundo collustratur.

Divinissima Dei notitia per ignorationem.

61. „Deus etiam ratio prædicatur
„pturis, non solum quia rationis, & men
„sapientiæ largitor est, sed quia causa or
„in seipso uniformiter (sine ulla composit
„anticipavit, & quia per omnia meat,
„dens, ut ait scriptura, usque ad finer
„nium, & potissimum quia Ratio Dei
„omnem simplicitatem simplex est, & a
„nibus supra omnia suprasubstantia ab
„Ratio hæc simplex est, ac vere existen
„tas, circa quam, ut puram, & infall
„universorum notionem, fides divina ve
„quæ est constans fidelium firmamentun
„dans illos in veritate, atque in ipsis
„tem, dum indissuasibili idenditate sim
„veritatis cognitionem habent rerum c
„darum. Nam si cognitio res cognita
„cognoscentibus unit, ignoratio vero ign
„causa est, ut semper mutet, atque a
„discrepet, eum, qui credit in veritate,
„scripturam nihil a vero fidei fundamen
„movebit, in quo constantiam habebit i

Deus unde ratio dicatur. n. 4.

Sap. 5. Verbum Dei simplex veritas, & fidei fundamentum.

„bilis, & immutabilis idenditatis. Probe „namque novit, quisquis unitus est veritati, „quam bene se habeat, quamvis eum multi, „ut amentem arguant: latet enim illos, uti „par est, eum per veræ fidei veritatem ex er„rore excessisse; ipse autem vere novit, se non, „ut illi fabulantur, insanire, sed ab instabili, „mutabilique omnimode errantis varietatis mo„tione per simplicem, circa eadem semper, & „eodem modo se habentem, veritatem esse libe„ratum. Hoc modo primi divinæ sapientiæ „nostri Præceptores pro veritate quotidie mo„riuntur, testificantes, uti par est, & sermone, „& opere, singularem illam christianæ veritatis „agnitionem omnium esse cum simplicissimam „tum divinissimam, imo potius hanc solam esse „veram, atque unicam simplicem Dei notitiam.

CAPUT VIII.

De Potentia, Justitia, Salute, Redemptione, ubi etiam de inæqualitate.

62. Quærit S. Dionysius, quomodo Deus, qui supra omnem potentiam est, potentia vocetur, & respondet: „Deum esse po„tentiam, ut qui præhabet in se, & supra „quam habet omnem potentiam, & ut omnis „potentiæ auctor, & ut omnia inflexibili, & „incircumscripta potentia producens, & ut „auctor ipsius esse potentiæ tam universalis, „quam cujusque particularis, & ut infiniti po„tens non solum omnem potentiam producen„do, sed etiam supra omnem potentiam, & *Deus unde omnipotens dicatur.*

 „supra

„tia, quæ exuberar
„reddit infirmitatem,
„terminos continet, ı
„quæ fenfum valde fer
„lumina hebetes quo
„perftringere.

Omnipotentia Dei cuncta pervadit. n. 3.

63. „Hæc igitur ı
„tens in omnia, quæ ı
„tur, nihilque eorum,
„nudatum eft, quin
„beat: quin potius po
„telligentem, vel rati
„tem, vel viventem,
„& ipfum effe, fi fas e
„bet, ut fit ab ipfa fup

Ex ipfa funt virtutes Angelorum. n. 4.

64. „Ex ipfa funt
„ordinum potentiæ; e
„ftatum immutabilem,
„fpiritales, & immortal
„nes, ipfamque conftar

65. „Porro indeficientis istius potentiæ „munera in homines quoque dimanant, & in „animalia, & plantas, totamque naturam uni„versi . . . cœlestium luminum, syderumque sub„stantias, atque ordines servat immutabiles, „sæculaque ut esse possent, indulget: tempo„rum quoque circumvolutiones progressibus quidem distinguit, reditibus vero colligit; & ignis vires inextinctas facit, nec non aquæ fluenta perennia; aeream quoque fusionem terminat, atque terram supra nihilum firmat, ejusque vivificos partus incorruptibiles custodit: quin & elementorum inter se congruentiam, atque temperiem inconfusam, & indivisam servat, atque animæ, & corporis nexum continet, stirpiumque altrices, auctricesque vires suscitat, nec non essentiales rerum omnium facultates, & indissolubilem totius universi tuetur mansionem. . . Quod enim universe nullam habet potestatem, nec est, nec quidquam est, nec est funditus ullus ejus situs.

Ex ipsa homines, animalia, & cuncta subsistunt, & conservantur. n. 5.

66. „ Atqui, inquit Elymas magus, si omnipotens est Deus, quomodo a Theologo vestro aliquid non posse dicitur? insimulat autem divinum Paulum dicentem, non posse Deum semetipsum negare. Hoc autem dum propono, vehementer metuo, ne ut amens videar, qui ludentium puerorum structuras arenaceas, & infirmas evertere moliar. . . Siquidem sui ipsius negatio est a veritate prolapsio; veritas autem est id, quod est. & a veritate defectio, est ab essendi statu dimotio.

Quomodo Deus seipsum negare non possit. n. 6.

Justitia. n. 7. „quod omnibus, ut
„congruentem modu
„compositionem ordi
„omnibus dispertiat
„stituat, secundum v
„scriptionem, & omn
„nis auctor sit. Om
„ordinat, & determi
„nium mixtione &
„cuique convenientia
„prout cujusque cong
„si hæc recte dicimus
„tiam cavillantur, du
„suam ipsi in ustitiam
„enim, mortalibus de
„tem, & rebus imp
„Sed sciendum est, di
„revera veram esse ju
„quæ sua sunt, tribuat
„atque naturam cuj
„potentiaque custodia

Cur Deus 68. „At dixerit

„bus rerum materialium ambiuntur, vel hoc „ipso jam a divino amore penitus exciderunt: „neque sane intelligo, quanam ratione sancti „dici possint, qui res vere amandas, & divi„nas contumeliis afficiunt, dum eas rebus fu„giendis, & abominandis, quas nefarie inse„ctantur, minime præferunt. Sin autem ea, „quæ vere sunt, amarent, gauderent utique, „quod voti compotes fieri possint. . . Numquid „tunc magis ad Angelicas virtutes accedunt, „cum rerum divinarum studio, quantum pos„sunt, a materialium affectione recedunt, & „ad hoc viriliter exercentur periculis, quæ „honesti causa subeunt? Itaque hoc vere dici „potest, divinæ justitiæ magis congruere, ut „nunquam patiatur proborum virorum virile „robur rerum materialium largitionibus ener„vari, atque emolliri, quin potius, siquis id „tentaverit, divinis auxilis suffultos in præ„claro illo, & inconcusso statu solidare, nec „non perseverantes pro meritis remunerari.

69. „Hæc etiam divina justitia tanquam „omnium salus celebratur, quod propriam cu„jusque rei puram ab aliis essentiam, ordinem„que conservet, ac tueatur, nec non vera „causa sit, ut actionem quæque suam universa „prosequantur. Siquis vero salutem laudet, „quatenus a rebus deterioribus cuncta salu„briter defendit, hunc nos tanquam omnige„næ salutis laudatorem admittemus, petemus„que, ut illam primam omnium salutem sta„tuat, quæ omnia sic immutata, & incon„cussa servat, ut in deterius numquam vergant,

Deus unde salus dicatur. n. 9.

„ctum laudare quis p
„omnes, prout cujus
„natura fert, a bonor
„beret. Unde Theol
„Redemptionem, in
Unde redemptio. „vere sunt, in nihilum
„catum sit, ac præte
„quo bonorum suorun
„passa sit, perfectio ill
„lam, & imbecillitate
„sarcit, id, quod deest
„remissionem donans,
„potius in bono colloca
„effluxerat, adimplens,
„nans id, quod inordina
„ita ut redintegret om
„liberet.

CAPU

De Magno, parvo,
dissimili, statu,

Quo sensu 70. Cum proposito h

...ibus de se communicat, & omni magni-...dini extrinsecus superfunditur, & supra ex-...ditur, locum omnem complectens, om-... numerum excedens, omnem transiliens ...itatem, & juxta supraquam plenitudi-... suam ac magnificentiam, fontalesque ... distributiones, quatenus hæ omnibus in-...ita profusione communicatæ manent pror-... imminutæ, & eandem habent supraquam plenitudinem, neque participationibus mi-...tur, quin imo magis redundant. Hæc magnitudo & infinita est, & quantitatis ac numeri expers, & hæc est excellentia secun-dum effusionem absolutam, & supraquam ex-... magnificentiæ non comprehensæ.

71. *Secundo.* „Parvum vero, sive subtile in Deo dicitur, quod omnem & distantiam effu-git, & absque impedimento cuncta pervadit. Atqui omnium etiam elementaris causa est illud parvum; numquam enim formam parvi reperies non participatam. Sic igitur in Deo accipiendum est parvum, ut in omnia, & per omnia expedite means, & operans, & pervadens *usque ad divisionem animæ, & spiri-tus, compagum quoque, & medullarum* discreti-... concupiscentiarum, & cogitationum cor-dis, imo omnium, quæ sunt: non enim est creatura ulla invisibilis in conspectu ejus. Hoc parvum est sine quantitate, sine qualita-te, sine inhibitione, infinitum, incircum-scriptum, omnia comprehendens, ipsum vero nullo comprehendi potest.

Quo sensu Deus parvus dicatur.

n. 3.

 72. *Ter-*

„riabile, non permi
„simplicissimum, non
„non imminutum, in
„nondum factum, au
„hoc, aut hoc non
„quam nullo modo
„nino ingenitum,
„& semper existens,
„que idem secundum
„miter, & eadem spe
„illud *idem* etiam om
„capacibus adflans,
„& causa alia aliis co
„in semetipso ea, qua
„superhabens secundu
„causam eminentem to

Quo sensu Deus dicatur aliud. n. 5.

73. *Quarto.* „*Alia*
„providentia sua Deus
„nium conservationem
„dum in semetipso,
„inemananter permane
„incessantem operation

n quidem *latitudo* dicenda est latissima *latitudo in Deo, & profundum.*
niversas res progressio: *longitudo* autem
tatia, quae supra omnia expanditur: *pro-*
dum vero arcanum illud omnibus inacces-
, ejusdemque ignoratio ... Nunc autem
itam diversitatem, ne mutationem quam-
a ejus, qui immutabiliter idem est, esse
itemur, sed potius multiplicationem sin-
item, & emanationes simplices ad omnia.

Quinto. „*Similem* vero Deum siquis *Quo sensu Deus similis dicatur.*
t ut eundem, & ut totum per totum sibi
, & impartibiliter similem, non est im-
ndum nomen Divinum *similis*, Theologi
Deum, qui est supra omnia, quatenus *n. 6.*
, nullius similem esse ajunt, sed ipsum
m similitudinem dare iis, qui ad eum
tantur, dum eum supra omnem ter-
ac rationem pro viribus imitantur.
haec est divinae similitudinis vis, ut
quae producta sunt, ad auctorem
onvertat. Ista igitur Deo similia di-
tunt, ut ad ejus imaginem, & simili-
m effecta: non autem Deus iis similis
us est, quia nequidem homo est ima-
ae similis: quoniam, quae aequalia sunt,
t quidem sibi invicem esse similia, &
aque potest ista similitudo reciprocari,
ambo invicem similia secundum prin-
m speciem similitudinis; in causa vero
fectus nequaquam admittemus istiusmo-
ciprocationem. Neque enim solis his,
illis dat Deus, ut similia sint, sed causa
cur similia sint omnia, quibus cum simi-
„litu-

„litudo est communicata, idemque est e
„ipsius similitudinis auctor, & quidquid e
„in omnibus simile, vestigio quodam di
„similitudinis simile existit, & eorundem
„junctionem explet.

Quo sensu Deus dissimilis dicatur. n. 7. 75. *Sexto.* „Sed quorsum hæc dicim
„nam & ipsamet scriptura dicit Deum esse
„*similem*, nullique conferendum, ut ab omni
„diversum, & quod magis mirandum est,
„hil ei esse simile. Verumtamen nequaq
„id ejus similitudini repugnat; nam
„Deo & similia sunt, & dissimilia:
„quidem secundum possibilem ejus, qui p
„cipari nequit, participationem: dissim
„vero secundum effectuum a causis differ
„tiam, infinitis prorsus parasangis incomp
„biliter distantem.

Quo sensu Deus stare dicatur. n. 5. 76. *Septimo.* „Quid autem de divino *s*
„vel sede dicamus? Quid inquam aliud, p
„terquam manere Deum in seipso, & in eo
„statu immobili ferme fixum, & supraq
„fundatum esse stabiliter, & secundum ead
„& circa idem ipsum, & similiter operari
„omnino esse a seipso immutabilem, &
„posse transmoveri, & esse ex toto imm
„lem, atque hæc quidem supra substanti
„Ipse enim est omnis status, & sessionis
„ctor, qui supra sessionem omnem, ac sta
„existit, & in ipso cuncta consistunt, dum
„bonorum suorum statu inconcussa conser
„tur.

Quo sensu Deus mo- 77. *Octavo.* „Quid porro, quando ite
„Theologi tradunt, eum, qui immobilis

universa procedere, ac *moveri*, nonne id am ratione quadam Deo congrua intelligendum est? Pie siquidem putandum est, sum moveri non secundum delationem, vel mutationem, vel alterationem, vel conversionem, vel localem motum, vel rectum, vel orbiculum, vel ex utrisque constantem, vel intellem, vel animalem, vel naturalem: sed secundum quod Deus omnia in rerum natura producit, continetque, atque omnibus modis rebus omnibus providet, omnibusque adest incomprehense omnia complectendo, idque omnibus providentiæ viis, & operationibus. ... & immobilis Dei motus ratione quadam Deo convenienti possit prædicari. Ac ... quidem intelligendus de inflexibilitate, indeclinabili progressu operationum, eoque, ... ex ipso est, rerum omnium ortu: obliquus autem de illarum stabili progressu, ac secundo statu: circularis denique de identitate ac complexione mediorum, atque extremorum, quæ continent, atque continentur, de illorum, quæ ab ipso prodierunt, ad ... conversione. *veri dicatur.* n. 9.

8. *Nono.* „Siquis vero in S. Scripturis ...en, quo Deus nominatur idem, & quo ...inatur justus in nomine Divino, quo no...atur *æqualis* accipiat, dicendum est, Deum ... æqualem non solum ut expertem par...*, & qui a recto declinare non possit, sed ... omnia & per omnia æqualiter meantem, ...t per se æqualitatis effectorem, secun... quam æqualiter operatur similem om- „nium *Quo sensu Deus dicatur æqualis.* n. 10.

„nium per ipsa inter se incessum, & part
„tionem æqualiter participantium, ut
„que eorum aptum est, & æqualem in
„pro cujusque dignitate distributionem
„quatenus omnem æqualitatem intellecti
„intelligentem, ratiocinantem, sentientem
„stantialem, naturalem, voluntariam,
„pte, & unite in se ipse anticipavit,
„dum virtutem omnia superantem, omn
„æqualitatis effectricem.

CAPUT X.

De Omnitenente, Antiquo dierum; i
etiam de ævo seu æternitate, & tempo

Unde Deus omnitenens dicatur. n. 1.

79. „Deus *omnitenens* dicitur, quod
omnium sedes, omnia cont
„atque complectens, & cuncta stabiliens
„dans, atque constringens, & universun
„lubile in seipso præstans, & ex se, ve
„omnitenente radice, cuncta producens,
„ad se tanquam ad fundum omniten
„versa convertens, & continens, ut on
„sedes omnicapax, omnia contenta una
„cellenti connexione communiens, neq
„nens, ea sibi excidere, ne tamquam pe
„domo mota dispereant. Dicitur auten
„nitenens Deus, ut omnia dominatu s
„nens, & qui iis, quæ gubernat, præe
„mixte, & ut omnibus desiderabilis, &
„bilis, & cunctis juga voluntaria impo
„& dulces parturitiones amoris divini,
„nitentis, & insolubilis ipsius bonitatis.

80. „

80. „Laudatur autem Deus ab antiquitate dierum, quia ipſe eſt omnium ævum, & tempus ante dies, ante ævum, ante tempus. ...t quidem tempus, & dies, & tempeſtivitas ...ndus eſt ipſe, ut Deum decet, tan...n, qui omni motu eſt immutabilis, & ...ilis, & ſemper movetur, manens in ...ſo, & tanquam auctor ævi, & temporis, ...dierum. Quamobrem etiam in ſacris my...icorum viſionum apparitionibus, & *antiquus*, & *novus* fingitur, quorum prior quidem veterem, & eum, qui eſt ab initio, junior au...m inſeneſcibilem ſignificat: aut utrumque ...m ab initio ad finem per omnia progredi declarat: vel ut divinus noſter Præceptor ...it, utrumque divinam antiquitatem indicat, ...a tamen, ut ſenex id, quod primum eſt or...ine temporis, juvenis autem, ſive novus, quod in numero eſt præſtantius, contineat, quatoque unitas, quæque ei vicina ſunt, ...meris longius progreſſis præſtent.

Unde Deus antiquus dierum dicatur. n. 2.

81. „Operæ pretium autem duco, ut temporis, & ævi ſeu æternitatis naturam ex ...cripturis ſacris addiſcamus: neque enim omno, & abſolute ſunt ingenita vereque ſempi...na, quæ paſſim æterna vocant, & incor...pta, immortaliaque, & immutabilia. . . ...æpenumero etiam antiquiſſima quæque ...ternitatis appellatione ſignificant, ut cum ...iverſam temporis noſtri durationem æter...tatem vocant, quatenus videlicet antiquum ...ſe, & immutabilem, totumque rerum ſta...m menſurare proprium eſt æternitatis. „Tem-

Quid tempus ævum, æternitas, & cui tribuantur. n. 3.

„quando ævum temp
„pus celebratur, tam
„magis proprie ſunt,
„autem fiunt, potiu
„declarari. Oportet i
„trari, ea, quæ ætern
„Deo, qui eſt ante a
„ſequentes incorrupte
„nerandas oportet æte
„tempore ſunt, ſecund
„accipere: media verc
„quæ fiunt, illa num
„tim ævum, & par
„Deum autem ut ævu
„oportet, tamquam o
„auctorem.

C A P

De Pace, quidque ſi
eſſe, quæ ſit per ſe vit
& quæ it

...; neque permittit, divisa in infinitum sine ...mino diffundi, neque inordinata, & sede ...entia, Deoque destituta, suam unitatem ...essa sibi invicem confuse misceri. Hanc ...am pacem ac silentium S. Justus (*cujus ... fit Act. 1. v. 23. uti putat S. Maximus*) ...t insonantiam (*seu ineffabilitatem*) & im...bilitatem ad omnem emanationem, quæ gnoscitur.

...3. „ Ac primum quidem hoc dicendum , ut cum per se pacis, tum universalis, ac ...ticularis pacis effector sit ipse Deus, & ut ...nia inter se mutuo, minime confusa ipso... inter se mutuo conjunctione, commisceat; ...a conjunctione cohærentia sine divisione, distantia, singula tamen secundum pro...am speciem pura consistunt, per concretio...m contrariorum minime perturbata: quo...am exactam istam unionem, ac puritatem ...hil interrumpit... Per hanc divinæ men...copulatæ suis ipsæ cum intelligentiis, tum ...bus intellectis conjunguntur, atque denuo ...ndunt ad incognitum eorum, quæ menti ...peremineut, contactum. Per hanc animæ ...ultigenas suas rationes connectendo ad ...iamdam spiritalem puritatem redactæ pro...dunt sibi propria via, & ordine per imma...rialem, atque indivisam intelligentiam intel...entia superiorem. Per hanc una omnium, & ...dissolubilis connexio juxta divinam ipsius ...ngruentiam existit, & perfecto concentu, ac ...ncordia, consensioneque coaptatur, dum ...e confusione colligitur, ac sine dissolutione

Qu... Dei... cific... Stat... net. „

„continetur. Integritas nempe perfectæ
„per simplicissimam suam meramque vi
„unificæ præsentiam ad ea, quæ sunt, e
„pertingit, omnia conjungens.

Quomodo pax inter contraria servetur. n. 3.

84. „Sed quomodo, dicet aliquis, o
„pacem appetunt, cum res plurimæ diversi
„ac distinctione gaudeant, neque umq
„sponte sua velint quiescere. Atqui si dive
„tem, & distinctionem, qui sic loquitur,
„jusque rei proprietatem esse afferat, cum
„nulla, dum in suo statu permanet, eam
„rire velit, nos illi minime repugnabimus,
„id ipsum quoque pacis desiderium esse fa
„mus. Amant enim omnia cum semet
„pacem habere, atque esse conjuncta, nec
„se suaque omnia immota, & illæsa persist

Quomodo pax in continuo motis reperiatur. n. 4.

85. „Si cuncta porro, quæ moventur,
„nime quiescere, sed cieri semper suo m
„velint, vel is ipse movendi se appetitu
„divinam illam pacem universalem perti
„quæ omnia in seipsis, ne elabantur, servat,
„que omnium eorum, quæ moventur, pro
„tatem motricemque vitam, ne a seme
„desciscat, excidatve, custodit, ut mota se
„pacem habeant, & eo modo se habe
„quæ sua sunt, peragant.

Nihil in rebus sine pace consistit.

86. „Cæterum nihil in natura rerum
„stit, quod omni prorsus careat unione
„enim quod penitus instabile, & infinit
„nullaque sede nixum, interminatumque f
„tur, (*scilicet materia juxta Valentinianos Manichæos*) „næ illud ipsum per se nihil
„nec in aliquo existit. Sin objiciat, eos p
„p

que bonis adverſari, qui litibus, & fu-
os, mutationibusque, & inſtabilitatibus
tantur. Verum & illi quoque obſcu-
uibusdam pacifici deſiderii ſimulacris
entur, dum perturbationibus variis
tur, quas imperite ſedare deſiderant, &
rantur ſe pacem habere; ſi continuo fluen-
voluptatibus hauriendis inſiſtant, &
rbantur, ſi rebus iis, a quibus ipſi devi-
int, fruſtrentur. Quid porro dicet quis
hriſti pacifica benignitate, qua docemur,
ultra bellum gerore, ſive cum nobis ipſis,
cum proximis, ſive cum Angelis, quibus
pro virili cooperandum eſt in iis, quæ
eum ſpectant, juxta ipſius Jeſu Provi-
iam, quæ omnia in omnibus operatur,
nque confert ineffabilem ab æterno præ-
itam, nosque ſibi in Spiritu, & per ſe,
ſe ipſo Patri reconciliavit.

„Non pugnant ſecum dicere, Deum
poteſtatem, & per ſe vitam: & dicere,
creatorem per ſe vitæ, vel per ſe pa-
vel per ſe poteſtatis: hæc enim dicitur
ex iis, quæ ſunt, & maxime ex iis,
prima ſunt, tanquam cauſa omnium,
unt; illa autem dicitur tanquam exiſtens
ubſtantialiter, ſupra omnia, quæ ſunt,
æ primo ſunt (*ſcilicet Angelos juxta*
c.) Quæris autem, quid prorſus dica-
er ſe eſſe, aut per ſe vitam, aut quæ-
e abſolute, & principaliter eſſe, & ex
ac primo creata eſſe ponimus. Reſpon-
s, non eſſe hoc contortum, ſed rectum,

Quomodo Deus dicatur per ſe vita, & auctor per ſe vitæ &c. n. 6.

„aliam divinitatem ,
„terquam vitam supi
„quæcunque vivunt,
„sam ponimus; nec
„causas principales r
„se existentes, quas
„& effectores esse t
Ideæ Platonicæ refutantur.
„vere , & proprie
„essent) nec ipsi, ne
„Quin potius per se
„per se divinitatem,
„divine, & efficient
„pium, & causam,
„supraquam substanti
„tem in donis suis p
„a Deo, qui in se non
„dicimus per se subst
„vivificationem, per
„participationem, qu
„habent, substantiam
„& divina sunt, & di

CAPUT XII.

De Sancto sanctorum, Rege regum, Domino dominantium, Deo deorum.

Sanctitas, regnum, dominatio, Deitas quid. n. 2.

88. „*Sanctitas*, ut more nostro loquar, est ab „omni scelere libera, & omnino per„fecta, & omni ex parte immaculata puritas. „*Regnum* autem est omnis termini, ac mundi, „& Legis, & Ordinis distributio. *Dominatio* „vero non minorum tantum excellentia, ve„rum etiam omnium decorum, ac bonorum „completa possessio est, & vera, & inconcussa „firmitas, quapropter dominatio græce ὁ κῦρος „derivato nomine, idem est, quod firmatio, „firmamentum, & firmum, ac firmans, seu „ratificans. *Deitas* autem idem est, atque „omnium conspicax providentia, omnigena pie„tate cuncta circumspiciens, continensque, & „seipsa complens, atque transiliens universa, „quæ ipsius providentia fruuntur.

Quo sensu Deus prædicetur Sanctitas &c. n. 3.

89. „Hæc itaque omnia de causa illa tran„scendentali absolute prædicanda sunt, adden„dumque, ipsam esse supraeminentem Sanctita„tem, atque dominationem, & regnum om„nium supremum, simplicissimamque Deita„tem. „ Siquidem ex ipsa singulariter, & „ubertim emanavit, atque diffusa est omnis „mera perfectio totius sinceræ puritatis, & „omnis rerum dispositio, atque distinctio, quæ „inconcinnitatem, & inæqualitatem, ac dis„proportionem exterminat, & ad bene ordi„natam idenditatem, ac rectitudinem infor„mat, ac continet illa, quæ jam digna fue-

Deus sanctorum Sanctus dicatur. n. 4.

„rerum omnium ple
„unam, quæ omnil
„tiam Sanctus ſanctor
„tera ſecundum ſupra
„ſam, & eximiam p
„dixerit; quanto pra
„vel dominantia, vel
„talia, & rurſus ipſ
„participantibus: tant
„qui eſt ſupra omnia,
„tium, & participatio
„bilis. Sanctos vero,
„ac Deos Scripturæ
„in unoquoque Ordin
„inferiores Dei muner
„diſtributionum ſimpli
„nibus multiplicant; l
primi Ordines utiliter,
„ſuam contrahunt.

CAPU

De Perfect

m perfectissimus: verum etiam ut supra
r perfectus secundum omnium exces-
. . Perfectus item dicitur, ut qui nul-
accipiat incrementum, semperque per-
s sit, nec minui possit, omnia in seipso
abens, & exuberans una, & eadem in-
ili, & supraquam plena, & imminuibili
ione, per quam omnia perfecta perficit,
umquodque congrua sibi perfectione ad-
t.

„ Unus autem Deus dicitur, quia est unice secundum excellentiam unius is, & omnium causa non amittendo unitatem: nihil enim illius unius expers ed quemadmodum omnis numerus par- t unitatem, atque unus binarius, dena- ie dicitur, & dimidium unum, unaque , decimaque. . . Neque vero unum quod est omnium causa, unum quid pluribus, sed quod ante omne unum, mque multitudinem, omne unum, mul- nemque definit: neque enim umquam :udo expers est unius, sed ea, quæ sunt partibus, sunt quid unum toto: & quæ nulta accidentibus, sunt quid unum :to: & quæ sunt multa numero, vel vir- is, sunt quid unum specie: & quæ sunt i speciebus, sunt quid unum genere: & sunt multa processionibus, sunt quid i principio. Neque quidquam est in re- iatura, quod non secundum aliquid par- t unum in illo, quod per omnia unicum & omnia, etiam tota universa, & oppo-

Quo sensu Deus unus id est, sine compositione dicatur.

Unitas in omnibus rebus reperitur.

Deo sunt omnia. ,,Deum tanquam om
n. 3. ,,appellatione laudat
,,est Deus, & Pater,
,,stus, atque unus, i
,,praquam abundante
,,indivisibilitatem, i
,,conjuncta & supra
,,stentia supra substan
,,ad ipsam omnia jur
,,que attribuuntur, a
,,quam, & in qua,
,,nuntur, & manent,
Quomodo ,,plentur, & convertu
Deus ut ,,& nos a multis ad u
unus lau- ,,tatis conversos singul
dandus. ,,unam Divinitatem, u
,,causa ante omne unu
,,partem, & totum. .
,,supra substantiam, &
,,nem numerum defini
,,& numeri, & omnis
S. S. Tri- ,,sa, & numerus, &

ιam in unum copulatum, & fœcundi-
Dei vere laudemus, trinum, & unum
nominamus illum, qui fupra omne no-
ſt. Nulla autem unitas, vel Trinitas,
numerus, nec unitas, vel fœcunditas,
liud quidpiam eorum, quæ funt, aut
n, quæ alicui exiſtentium funt cognita,
at arcanum illud, omnem rationem, &
em fuperans fuperdeitatis fupereffentia-
fupra omnia fuperexiſtentis; hujus ne-
nomen, neque rationem eſt aſſignare,
acceſſum omnibus eminet. Quin nec
quidem nomen bonitatis ei tanquam
accomodamus, fed deſiderio aliquid
gendi, & dicendi de natura illa arca-
t ineffabili, quod eſt omnium nominum
ie venerabile, ipſi primum confecramus,
quidem cum Theologis convenimus,
ipſa rerum veritate multum deficimus.
orem ipſi quoque aſcenſum illum per ne-
es prætulerunt, ut qui animam a cog-
ebus avocans ad omnes divinas intelli-
s viam ſternat, quibus excipitur id,
mni nomine, omnique ratione, ac cog-
ſublimius exiſtit, nosque Deo tandem
git, quantum nimirum cum ex noſtra,
x ipſius parte fieri poteſt.

quid. ... Dei am
quæ mentem ab omn
actus supernaturales
cum Deo intime conj
prærequisita, & eff
in institutionibus Th
tomis fuse explicavin
suo de divinis Nomin
cis informationibus p
conspectum eorum, q
ra de Deo dicta sunt,
de symbolica Theologi
nam a sensibilibus ad d
& cætera, quæ in T
bus, & divinis nomin
Post illos denique tract
mystica auspicatus est
capita exponit.

§.

ANALYS

CAP

m, & SS. Trinitatis invocationem com- cens: „Trinitas ſupernaturalis, & ſupra- livina, ſupraquam bona Theoſophiæ Chri- um Præſes, dirige nos ad myſticorum rum plusquam indemonſtrabile, & plus- icens, & ſummum faſtigium, ubi ſimpli- ibſoluta, & immutabilia Theologiæ my- periuntur in caligine plusquam lucen- tii arcana docentis, quæ in obſcurita- bricoſiſſima plusquam clariſſime ſuper- & in omnimoda intangibilitate, atque litate præpulchris ſplendoribus mentes aptas ſuperadimplet. (*Vid. Inſt. Theol.* §. 247.) „Tu vero chare Timothee in s contemplationibus intenta exercita- & ſenſus relinque, & intellectuales ónes, & ſenſibilia, & intelligibilia , & ea, quæ ſunt, & quæ non ſunt ſa, ut ad unionem ejus, qui ſupra eſ- n, & ſcientiam eſt, quantum fas eſt, onſtrabiliter aſſurgas: ſiquidem per li- , & abſolutam, & puram tuiipſius a omnibus avocationem, ad ſupernatu- illum caliginis divinæ radium detractis as, & a cunctis expeditus eveheris.

& omnium abdicatione aſſurgendum. n. 1.

Jt autem quis eo pertingat, docet ſan- nyſius: „Oportere in Deo, ut omnium omnes entium affirmationes ſtatuere, ea affirmare, quin illas ipſas omnes de gis proprie negare, tamquam ſupra om- perexiſtente, nec exiſtimare negationes ationibus eſſe contrarias, ſed ipſam mul- rem, & ſuperiorem privationibus eſſe „ſu-

Quomodo in Deo omnia affirmanda, & neganda, n. 2.

(*id est brevissimam*, *qu*
pote causa carens, *indem*
„Evangelium amplum
quas continet magnitud
„sum: (*id est mole exig*
fectione maximum) „ill
„mie intelligens, quod
„sa sit, & multiloqua
„& breviloqua simul (
& creans) „atque nulli
bis intelligi possit, *quid*
„que dictio, neque int
prehendens) „quia cunct
„liter supereminet, &
(*id est Symbolis*) „ac ve
Caligo divina quid, & quinam cum ingrediantur. *ctive*) „solis iis, qui c
(*materialia*) „quæque
„pertranseunt (*iis non*
„que omnium sanctorum
„transcendunt, & omni
„nos, & sermones cœle
Ps. 96, „caliginem absorbentur.

„divinus Moyſes expiari ipſe primum jubetur, „& deinde a non expiatis ſegregari, (*En viam purgativam*) „Et poſt omnem expiationem au- „dit multiſonas tubas, cernitque multa lumina „puros, ac multiplices radios jacientia: (*En viam illuminativam*) „Poſtmodum a multitudi- „ne ſeparatur, & cum electis Sacerdotibus ad „ſummum faſtigium divinorum aſcenſuum per- „tingit. (*En viam unitivam*) „Sed hactenus „necdum verſatur cum ipſo Deo, nec eum vi- „det: inaſpectabilis enim eſt (*ſine lumine glo- riæ*) „ſed locum, ubi ſtetit. (*ſcilicet quid crea- tum, in quo Deus relucet*) „Hoc autem exiſtimo „ſignificare, diviniſſima, & ſumma eorum, „quæ cernuntur, & intelliguntur, rationes „quaſdam eſſe, quæ ſubjiciant menti illa, quæ „ſunt ſubjecta ei, qui univerſis antecellit: qui- „bus præſentia ipſius, quæ omnem cogitatio- „nem mentis vincit, declaratur inſiſtens tam- „quam in veſtigiis ſummis intellectilibus loco- „rum ejus ſanctiſſimorum, (*id eſt, mira, & inuſitata, quæ Deus operatur, ejus ſpecialem præ- ſentiam in locis, ubi fiunt, demonſtrant.*) „Ac „tunc ab iis, quæ videntur, & ab iis, quæ „vident, abſolutus, & expeditus in caliginem „vere myſticam incognoſcibilitatis ingredi- „tur, in qua omnes ſcientificas apprehen- „ſiones excludit (*ſcilicet per omnium rerum cognoſcibilium negationem, hoc tantum intelligen- do, & fatendo, Deum omnibus eſſe infinities per- fectiorem*) „& ſic in omnimode intactibili, & „inviſibiii hæret (*per amorem, qui amantem in amatum transfert*) „exiſtens totus ipſius, qui „eſt ultra omnia (*ob plenam ſui abnegationem*)

„ne-

„neque ullius, neque suus, neque alte
„cum eo autem, qui est penitus incognosci
„per vacationem omnis cognitionis secu
„meliorem partem copulatus, & eoipso,
„nihil cognoscit, supra mentem cogno
Vide Inst. Theol. myst.

CAPUT II.

Quomodo oporteat etiam uniri, ac l
referre omnium Auctori, qui est supra om

uid sit *gredi in* *rinam* *liginem.*

5. Cum S. Dionysius capite praeceden
divina caligine locutus esset, qu
exuberantia claritatis oritur, optat mo
eam ingredi, & dicit: „Nos in hac supra
„lucente caligine versari exoptamus, &
„visionis, cognitionisque negationem vi
„& cognoscere id, quod supra visionem,
„nitionemque existit hoc ipso, quod non
„mus, neque cognoscimus: hoc enim est
„videre, & cognoscere, & supraessent
„supernaturaliter laudare per omnium r
„ablationem, non secus, ac qui statuam
„vam dedolant, auferentes omnia, quæ
„cumposita claram formæ latentis visionem
„prohibebant, ablatione sola genuinam eju
„cultam pulchritudinem manifestant. Op
„autem, ut existimo, ablationes contrario
„do, quam positiones celebrare. Siqu
„illas a primis incipientes, & per media
„extrema descendentes, ponebamus: hic
„ab extremis ad prima ascendentes, omni
„movemus, ut revelate cognoscamus illam
„cognoscibilitatem, quæ ab omnibus, quo

ferem- *Theo-* *ur mi-* *ur ab* *is.*

„

„cognitio est, in rebus omnibus obtegitur, & „supernaturalem illam caliginem intueamur, „quae ab omni, quod in rebus est, lumine „occulitur.

Caput III.

Quae sint affirmantes de Deo locutiones, quae negantes.

6. Sanctus Dionysius hic refert, quod in Theologicis informationibus illa, quae spectant ad Deum unum, & Trinum, ac incarnationem Verbi explicaverit; in libro de divinis Nominibus de Attributis Divinis in S. Scriptura memoratis egerit. In Theologia symbolica figuras illas sensibiles, quae metaphorice de Deo enuntiantur explanaverit, & simul rationem dat, cur in aliis libris prolixior fuerit, quam in Theologia mystica, scilicet: „Quanto „enim ad altiora contendimus, tanto magis „sermones nostri rerum intellectilium aspectibus „contrahuntur; sicut etiam modo, dum cali„ginem illam, quae intellectum superat, ingre„diemur, non in breviloquentiam duntaxat, „verum etiam in silentium perfectum, & in„telligentiae defectionem incidemus. Atque „in illis quidem a supremo ad infima derivans „oratio, pro mensura descensus ad proportio„natam latitudinem extendebatur: nunc vero „ab inferioribus ad id, quod supremum emi„net, ascendens, juxta modum ascensionis con„trahitur, & post omnem ascensum penitus „obmutescet, atque ineffabili Deo tota conjun„getur. Sed quorum, inquies, a primo posi„tio-

Cur in Theologia mystica succincte procedat.

Positio, & ablatio simplex, & hypothetica in Deo.

„tiones divinas statuentes, divinam illam a„tionem ab extremis auspicamur? Quia ni„rum, cum id, quod supra omnem positio„est, statuebamus (v. g. Deus est vita, b„nitas &c.) ab eo, quod ipsi magis cog„est, fundamentum affirmandi ponendum„(v. g. magis est Deus vita, quam lapis, „gis bonitas, quam ignis). Verum cum id„limus, quod supra omnem est ablatio„(v.g. Deus non est lapis, non irascitur)„iis quoque, quae maxime distant, rem„debebat, uti . . . Deus magis non c„tur, & non irascitur, quam non dic„aut intelligatur.

Caput IV.

Quod nihil rerum sensibilium sit is, q omnis rei sensilis secundum excellentiam est Auctor.

Deus nil sensibile est.

7. Sanctus Dionysius Theologiam negant incipiens, nequis ob negationes in ponendas Deum inanem, mortuum, irrati nalem, aut imaginarium figmentum esse p taret, ait, eum causam omnium exist „Dicimus ergo, causam omnium, & quæ „pra omnia est, nec essentiæ, nec vitæ, „rationis, nec mentis expertem esse, ne „corpus existere, neque figuram, neque f „mam, neque qualitatem, aut quantitate „aut molem habere, neque in loco esse, „que videri, neque tactum sensibilem habe „neque sentire, nec sub sensum cadere, „inordinationem admittere, aut perturbat

„D

nem a paſſionibus materialibus excitatam, nec imbecillem eſſe, & ſenſilibus caſibus obnoxium, neque lucis indigum exiſtere, neque mutationem, aut corruptionem, aut diviſionem, aut privationem, neque fluxum, neque quidquam aliud eorum, quæ ſub ſenſum cadunt, vel eſſe, vel habere.

CAPUT V.

Quod nihil rerum intellectilium ſit is, qui omnis rei intellectilis ſecundum excellentiam eſt Auctor.

Poſtquam S. Dionyſius ſenſibilia de Deo negaſſet, docet: Deum nihil eſſe eorum, quæ nos cognoſcimus, ſed eſſe ſupra omnia iſta, quæcunque quomodocunque a nobis oncipi, & intelligi poſſunt. „Rurſus autem „aſcendentes dicimus, quod nec anima ſit, *id eſt homo*) „neque mens, (*ſeu Angelus*) nec imaginationem, vel opinionem, vel rationem (*ſeu ſcientiam, quæ ex ratiocinatione itur*) „vel intelligentiam habeat (*ſeu puram, t ſimplicem rerum contemplationem, qualem hant Angeli*) „neque dicitur, vel intelligitur, *quippe innominabilis, & inintelligibilis*) „neque numerus eſt: (*quia eſt per ſe unitas, a ia omnis numerus*) „neque Ordo, (*utpote qui l inter diverſa*) „neque magnitudo, neque parvitas, neque æqualitas, neque ſimilitudo, neque diſſimilitudo, neque ſtat, neque movetur, neque quieſcit (*vide cap. 9. de div. Nom.*) „neque habet potentiam, neque eſt potentia: (*vide cap. 8. & 10. de div. Nom.*)

„neque lumen, neque vita est (*cap.* 6. i
„neque substantia est; (*cap.* 5. *ibid.*) „i
„sæculum, neque tempus (*cap.* 10. i
„nec est ejus tactio intellectilis, neque
„tia, neque veritas est (*cap.* 7. *ibid.*)
„que regnum (*cap.* 12. *ibid.*) „neque sa
„tia, (*cap.* 6. *ibid.*) „nec unum, nec un
(*cap.* 13. *ibid.*) „neque divinitas, nequ
„nitas; (*cap.* 4. & 12. *ibid.*) „neque S
„tus est, ut nos spiritum cognoscimus,
„est filiatio, neque paternitas (*scilicet*
nos Patrem, & Filium cognoscimus, quod
in antecedentibus sic intelligendum est) „nec
„quidquam eorum, quæ nobis, aut ulli e
„qui sunt, cognita sunt: neque aliquid e
„quæ non sunt, neque quæ sunt; i
„quæ sunt, eam cognoscunt, qua
„est, nec ipsa cognoscit, quæ sunt,
„tenus sunt (*quia illa in sua essentia cog*
„nec est illi ratio, neque nomen, neque
„nitio (*quæ a nobis cognosci possit*) neque
„nebra est, neque lumen, nec error, i
„veritas (*scilicet participata*) „nec est ej
„universum positio, nec ablatio: imo cu
„rum, quæ post ipsam sunt, positiones,
„lationes facimus, ipsam neque ponimus
„que tollimus, quia supra omnem posit
„est perfecta, & singularis omnium caus
„supra omnem ablationem exuperatio om
„simpliciter abstracta, & ultra omnia.

SANCTI DIONYSII AREOPAGITÆ EPISTOLÆ.

Epistola I.

Cajo Monacho.

1. Hæc Epistola Cajo Therapeutæ, cui etiam S. Joannes Ev. suam Epistolam tertiam scripsit, inscripta est, uti S. Maximus putat. In illa docet, illam ignorantiam, quam in libro de Mystica Theologia supra omnem cognitionem commendat; „superlate, & non privanter accipiendam esse, quia sui possessores „verum lumen, & rerum cognitionem latet ignoratio illa, quæ est secundum Deum: & tenebræ ejus supereminentes omni quoque lumini occuluntur, & omnem abscondunt cognitionem.„ (*Scilicet Deus non ignoratur privanter, quasi alius quis sciat, quod nos ignoramus, sed superlate, quatenus ignoramus, quod ab omni creatura ignoratur.*) „Et siquis viso Deo, „cognovit id, quod vidit, nequaquam ipsum „vidit, sed aliquid e rebus ejus, quæ existunt, „& cognoscuntur. Ipse autem supra mentem, „& substantiam constanter manens per hanc „ipsam cognitionis, & essentiæ negationem, „& supra substantiam existit, & supra mentem „cognoscitur: & illa perfectissima in bonam „partem ignoratio notitia est ejus, qui est supra omnia, quæ in cognitionem cadunt.

Quid sit ignoratio mystica Dei.

Deus in vita clare cognosci nequit.

nitatis, & bonitatis participatæ. „tat. Et responde
„nitatem intelligas
„fici doni, & inim
„quam Dei, & ſi
„quam deificamur,
„bes ſolutionem huj
„eſt supraprincipiun
„communicat. Et
„cipium ſit deificati
„rum, qui deifica
„qui eſt omnis princ
„etiam ſic dicta divi
„quam principium
„bonitatis ſuperior c
„tabilis, & incom
„tionibus, & comp
„imitantur, & parti

EPIS

Eide

Quid vox repente, & 3. In hac Epiſtola
Malachiæ c. 3

„& ex eo, quod hucusque obscurum erat, pro„fertur in lucem. In Christi autem humani„tate arbitror hoc, etiam sermonem divinum „voluisse insinuare, ex abdito suprasubstantia„lem illum in conspectum nostrum humanitus „substantiatum prodiisse. Attamen occultus „etiam est post manifestationem, aut ut divi„nius dicam, in ipsa manifestatione: etenim „hoc Jesu mysterium occultum est, nec ullo „sermone, vel intellectu expressum, quinimo „dum profertur, arcanum, & dum intelligi„tur, ignotum manet.

Epistola IV.

Eidem Cajo Monacho.

1. Quæsiverat Cajus a S. Dionysio: „Quo„modo Jesus, cum sit omnibus supe„rior, cæteris hominibus substantialiter aggre„gatus est? Non utique ut auctor hominum, „hoc loco homo dicitur, sed in quantum est „revera homo secundum totam hominis sub„stantiam. „ Ad hanc quæstionem respondet S. Dionysius: „Nos autem Jesum non huma„nitus definimus, neque enim ille homo tan„tum est (quia nequaquam suprasubstantialis „existeret, si solus homo foret) sed revera ho„mo, præcipuo quodam hominum amore ca„ptus, supra homines (quia ex Virgine natus) „& secundum homines, ex hominum substan„tia, cum supra substantiam existeret, substan„tiam assumpsit. Verumtamen supra substan„tialitate (*id est divinitate*) „supra modum ple„nus est, ut qui semper supra substantiam sit, „ab-

Christus est verus homo.

Christus plusquam homo est.

quadam suprasubstantialit
tantiam vere veniens supra
antiatus est, & supra homi
gessit ea, quæ sunt hom
& virgo, quæ supra nat
aqua profluens, quæ pedum ex
concretorum gravitatem
cedit, sed virtute supernat
subsistit. Quid vero cæl
multa, quis memoret? in q
quispiam intueatur, supra me
agnoscet, ea, quæ de humanitat
antur, excellentis quoque neg
tatem continere. Nam ut summ
. ne homo quidem erat, non
homo, sed quod ex hominibu
homines longe superaret, & supra h
vere homo factus sit. Cæterum d
qua Deus patrabat, neque humana
homo gerebat, sed quatenus erat
homo, novam quamdam nobiscum
Deivirilem operationem exhib
Conp. Theol. tom. 1. §. 314.

EPISTOLA V.

Dorotheo Ministro.

Dorotheo Diacono sciscitanti de c
divina, eam explicat S. Dion
Divina caligo lux est inaccessa,
Deus perhibetur. Et cum q
inaspectabilis, propter exuberantem
luminis effusionem, ad hanc
quisquis Deum nosse, ac videre n

ie ipso, quo neque videt, neque cogno-
· in illo vere, qui visionem, & cognitio-
superat, existit, hoc ipsum sciens, eum
nnibus tam sensilibus, quam intellectili-
existere, & cum Propheta pronuntians;
ibilis facta est scientia tua ex me, conforta- *Ps.* 138.
l, *& non potero ad eam.* Quemadmodum *v.* 6.
n D. Paulus Deum cognovisse dicitur,
ıdo illum supra omnem scientiam, & in *Rom.* 11.
gentiam existere cognovit: quocirca etiam *v.* 33.
ejus investigabiles esse asserit, & inscru-
ilia judicia illius, & inenerrabilia dona ejus,
pacem ipsius omnem sensum exsuperare.
ippe ut qui invenerat eum, qui est supra
nia, & supra mentem agnoverat, eum,
rerum omnium auctor est, rebus quoque
nibus superiorem esse.

Epistola VI.

Sosipatro Sacerdoti.

Sosipater Presbyter, uti videtur, in hoc *Supervacaneæ re-*
unum incumbebat, ut eos, qui perver- *futationes*
opiniones spargebant, refutaret, neglecto *vitandæ.*
atenus studio proprii profectus. Proinde
ionysius inordinatum ejus zelum corrigens
et illi, ut non tam in falsis opinionibus ar-
idis, quam in veritate stabilienda se occu-
dicens: „Noli hoc putare victoriam ve-
ande Sosipater, quod in eam Religionem,
opinionem inveheris, quæ non bona vi-
atur; neque enim ut illam recte coarguas,
ıtinuo Sosipatri res bene habent: potest
im tam te, quam alios inter multa falsa, &

 „ap-

Polycar

Contra infideles contentiose non agendum, sed veritas stabilienda.

n. 1.

7. Epiſtola hæc ſcr
nenſi Epiſcop
dum præſcribit, age
loſopho, & argum
pote Philoſophus ſu
cam amplectendam i
tat: „Equidem hau
„tiles, aut alios in
„bis eſſe ſatis, ſi ipſa
„noſcere, & proferr
„habet. Ubi enim q
„tatis, demonſtratum
„terit, quidquid alite
„ſimulat, arguetur
„quod vere eſt, & po
„parens, quam reve
„neum igitur eſt, ut
„tatem, adverſus h

em recte sentiam, ac deinde scite elo-
, ut oportet.

Deinde cum dixisset gentilium convitia ne Apollophanis sui olim socii, & eum umptam fidem christianam calumniantis, curanda esse, affert varia argumenta, s de veritate Religionis Christianæ condeberet; & *primo* ait: „Scire debebat llophanes, cum sapiens esset, nihil un- n cœlestis Ordinis, ac motus immutari modo potuisse, sine instinctu Auctoris sui, o ut esset accepit, & cujus potentia contur, qui secundum Scripturæ testimo- n cuncta perficit, ac mutat. Cur igitur colit eum, quem hinc quoque cognovi-, veraciter esse omnium Deum . . . ndoquidem ab ipso sol, & luna potentia, ique mirabili simul cum hac rerum uniitate, ad omnimodam immobilitatem rea sunt, nec non ad integri diei spatium in em universa signis constiterint; vel quod lius est, etiam cunctis orbibus primariis, cæteros complexu suo continent, more gyrantibus, ea, quæ in illis continebannon una in orbem circumlata sunt. *Se- lo*: Quin & alius quidam dies continuae fere triplo longior effectus, & totis vii horis, universum æquali omnino tems spatio, motu contrario supraquam adandis retrogyrationibus retrogressum, ac ersum sit: vel ipse sol in cursu suo, quinformem istum motum (*sive motum annuum uo æquinoctia, & solstitia, & hunc motum*

Apollophanes ex prodigiis in cælo visis ad Deum adduci debet. n. 2.

Solis statio sub Josue. Jos. 10.

Sub Ezechia dies 20. horis prolongatur. 4. Reg. 20. *v.* 11.

,,præstantiori sine p
,,nino dicet, Apollo
,,esse : attamen id
,,rum monumentis
,,num magi triplicis
Eclipsis tempore crucifixionis Christi.
,,riam recolunt. *Te*
,,per ignorantiam, (
,,derogare; sed dic
,,lis defectione qua
,,Tunc enim ambo ju
,,simul, & adstantes
,,coincidere cerneban
,,conjunctionis erat,
,,ram nonam vesper
,,posito supernaturali
,,in memoriam illi re
,,enim, quomodo vid
,,sum ab oriente cæp
,,tremitatem pervenis
,,liisse, & rursum no
,,sum illum, & recess
,,verso diametri ista s

9. *Quarto.* Apollophanem ex propria confessione convincit. „Denique tunc nescio, quo spiritu afflatus in divinationem quoque Apollophanes prorupit, & ad me conversus, hæc inquiebat, o præclare Dionysi, divinarum sunt vicissitudines rerum. Hæc a nobis tamquam per epistolam dicta sint satis. Potes porro ipse supplere, quæ desunt, & ad Deum perfecte virum adducere multis sane in rebus sapientem, neque fortasse dedignabitur mansuete, ac humiliter discere plusquam sapientem Religionis nostræ veritatem.„ Quod etiam factum est.

EPISTOLA VIII.

Demophilo Monacho, de propria operatione, ac clementia.

Demophilus Therapeuta insultabat Presbytero suo, quod quemdam e pœnitentibus suscepisset. Proinde eum verberibus exceptum exturbarat, Presbyterum eliminaverat, & ipsemet contra fas sacris rebus se ingesserat: huic proinde Demophilo suam inordinatam generositatem, & pietatem minime divinam exprobrat S. Dionysius. Proponit igitur, & ostendit illi, præcipuos Dei amicos, Moysen, Davidem, Jobum, Abelem, Josephum mansuetudinis laude claruisse, & in ipsomet Christo præ cæteris virtutibus, vel maxime clementiam, & mansuetudinem emicuisse: unde a contrario Demophilo suam immanitatem exprobrat, quod pœnitentem a Sacerdote absolu-

Exempla mansuetudinis.

solutum immaniter tractasset, & in Sac
tem quoque ob datam absolutionem teme
debacchatus fuisset, & demum subju
„Nunc ergo audi nostram sententiam. N
Sacerdotes non debent a ministris, monachis, vel laicis judicari. „est Sacerdotem a te dignioribus minis
„tuive ordinis monachis corripi, quantu
„in divina impius videatur, & etiamsi
„aliud vetitum egisse convincatur: nam s
„stinctionis ordinisque confusio divinissi
„rum constitutionum legumque transgressio
„nulla certe ratio est, propter Deum tradi
„divinitus ordinem intervertendi... Sac
„tes autem Angeli sunt, & post Antistite
„vinorum interpretes judiciorum, ab iis
„ne, prout te decet, mediantibus minis
„dum erit opportunum, divina disce, per
„etiam, ut monachus esses, habuisti. An
„non idipsum sacra signa proclamant? n
„enim simpliciter sancta sanctorum ab omn
„segregata sunt, verum ad hæc proxim
„cedit ordo Pontificum, deinde distinctio
„cerdotum, quos deinceps ministrorum
„dus sequitur: ordinatis autem mona
„adytorum postes sunt assignatæ, juxta
„etiam initiantur, & aditant, non ad c
„diam earumdem, sed ut agnoscant tam
„quam ordinem suum magis populo præ Sa
„dotibus propinquare.„ Proinde temerita
Demophili officio Sacerdotum se intrud
acriter reprehendit, eumque exemplo Ozi
Par. 26. Saulis 1. Reg. 13. filiorum Sc
Act. 19. &c. deterrere conatur.

Inferiores non incre- 11. Deinde Demophili objectionem so
„quod Sacerdotes, qui vel impie, vel pe

lliquid facere deprehensi fuerint, cor- *pent supe-*
porteat. „ Ad hanc respondet, quod *riores.*
n conveniat, ut inferiores increpent *n. 3.*
res, famuli dominum, adolescentuli se-
, filii patrem. „ Si quis forte etiam
Diaconos, Sacerdotes, & Præsules a
o aberrarit, is a sanctis sui ordinis cor-
ir, sic neque ordo ordini permiscebitur,
i in ordine quisque suo, & officio ver-
r.

Pergit S. Dionysius ad immanem mo- *Peccatum*
emophili procedendi contra peccatorem *Demophi-*
ntem, & ait. „ Porro de illa in virum, *li in gravi*
s, impium, ac perditum immmanitate *correptio-*
quo fletu plangam contritionem dile- *ne peccato-*
i mei... Num quid duplici peccato, ut *toris.*
a loquuntur, impiorum more delinqui-
dum nescientes, in quo offendimus,
et ipsos insuper justificamus, putamus-
s videre cum minime videamus? . . .
tibi certum sit, nisi tuas ipse litteras
m, quas utinam vidissem nunquam,
sane ullis argumentis de te id mihi per-
et, ut crederem, Demophilum non ar-
i Deum in omnes bonum, ac benignum
sibique putare Dei miserantis aut sal-
; gratia non opus esse, quinimo Sacer-
degradare, qui meruerunt pro sua be-
ate plebis ignorantias tolerare, probe
scentes, quoniam & ipsi circumdati
firmitate... „ Deinde proponit illi ex-
Christi mansuetissimi pastoris Joan. 10.
Luc. 15. v. 6. Luc. 23. v. 34. Luc. 9.
v. 54.

Christi „ceus, & misericors
mansuetu- „que probabimus n
do potius, „tuos, etiamsi mil
quam Eliæ „jactites, hæc enim
zelus imi- „sueti adhuc benigni
tandus. „audienti minime pl
n. 5. „tu viro respirare in
„phum impingendo
„summa cum verecu
„quem, quod horror
„in montibus errabun
„cat, vixque repertu
„quæso, tam male no
„que gladium in nosn
„quidem qui alios inj
„fovere beneficiis nit
„luerint facere nequ
„malitiam secundum
„bonitatem consciscun
„bus divinis, vel sero
„buntur, &... sempit
„illam requiem hæredi

fideli, quemdam fidelem ad infidelitatem ducente, vehementi quadam indignatione, amaritudine concepta obdormierat, circa ediam vero noctem, quo tempore ad divinos ymnos evigilare consueverat, stans ad dina colloquia non statis religiose tristabatur, aviterque ferebat, iniquum esse dicens, imos adhuc homines, rectasque Domini vias ervertentes vivere; & hæc dicens precabar Deum, ut semel amborum vitam fulgetro iopiam immisericorditer abrumperet. His ctis repente se vidisse referebat domum, in ia consistebat, bifariam divisam, & quemim ante se ingentis luminis rogum e cœlo l se usque delatum, cœlum autem ipsum ertum, & in cœli cardine Jesum innumes illi humana specie Angelis adstantibus. orro deorsum respectando Carpus se vidisse fferebat, ipsum quoque pavimentum instar astæ cujusdam, tenebricosissimæque voragis dissisum, illosque viros, quos diris devoerat, ante se ad os voraginis trementes stare, ; miserabiles, tamquam jam præ pem lubricitate collapsuros: inferni autem voragine serpentes emergere cernebat, circa m labiles eorum pedes, modo quidem in yrum actos, omnibusque modis eos in voginem præcipites dare molientes, fuisse autem & viros quosdam in medio, qui advers eos una eum serpentibus impetum facent, visos autem illos viros lapsui appropinuare, partim quidem invitos, partim vero onte a malo ita sensim coactos, & simul ersuasos. Cum vero Carpus graviter, & in-

„digne

„digne ferret, illos necdum cecidisse, a„ad hanc rem sæpe frustra incubuisset, i„natum iis. & imprecatum esse. Et cum „tandem revocatis ad superna luminibus, „dixisset quidem denuo sicut prius cœlum, „sum vero miseratum, quod fiebat, de„cœlesti throno descendisse, atque ad i„accedentem benignam iis manum porrex„Angelosque una opem conferentes alter„virorum ex altera parte retinuisse, Jesum „ipsi Carpo dixisse: manu jam extensa pe„me. si quidem adhuc paratus sum denuo „hominibus salvandis pati, illudque lib„me. ne demum alii homines peccent. C„rum considera, num tibi expediat, ha„illiusmodi hiatus. & cum serpentibus ma„tionem Dei. ac bonorum clementissimoru„que Angelorum consortio præferre. Ha„sunt. quæ ego cum audiverim, vera e„credo.

EPISTOLA IX.

Tito Episcopo roganti per epistolam, qu sit domus sapientiæ. quis crater, & quisnam cicus ejus, ac potus.

Symbola [illegible]

14. Antequam S. Dionysius S. Tito propo tas quæstiones exponat, notat symb licam Theologiam. id e symbola in S. Scriptu contenta rudioribus subinde absurdas imag nes ingerere, ad quas corrigendas ille sua „Theologiam symbolicam conscripsit, in qu hæc symbola explanavit. quæ tamen non am plius extat. Deinde advertit „duplicem e

„Tr

„Traditionem Theologorum, unam quidem „arcanam, & mysticam, alteram vero apertam, & manifestiorem, illam quidem symbolicam, & ad mysteria pertinentem, hanc „vero philosophicam, ac demonstrantem (*quæ nimirum moralia, & opera creationis recenset*). His suppositis ad quæstionem propositam solvendam pergit, & dicit. „Dicimus itaque „omnem escam vim habere perficiendi illos, „quos nutrit, dum imperfectum illorum, & „indigentiam replet, & infirmitatem curat, „vitamque servat, & reflorescere facit, ac renovat, & vitalem illis affectum donat, simpliciterque tristitiam, & imperfectionem abigit, atque lætitiam, perfectionemque conciliat.

Duplex Theologia.

Esca quid mystice significet. n. 2.

15. „Duplicem ergo escam Divina sapientia proponit, scilicet unam solidam, atque „durabilem, aliam vero liquidam, ac fusilem in „cratere propinat, quæ beneficas ejus providentias designant. Crater igitur cum sit rotundus, & apertus symbolum est generalis „providentiæ, quæ principio fineque caret, „atque omnia continet, penetratque. Sed quoniam dum ad omnia procedit, in semetipsa „quoque manet, immobili, a qua nunquam „excidit, idemditate formata, crater etiam „constanter immotus persistebat. Dicitur autem sapientia sibi domum ædificare, in qua „cibos solidos, & pocula, craterem que proponit, ut omnibus perspicuum sit, eum, cujus est providentia, perfectam esse causam, „ut sint, & bene sint omnia, eumque ad uni-

Crater quid mystice significet in lib. Proverb. n. 3.

Domus sapientiæ quid.

,,intellectilis ac per
,,idenditatis signum
,,les isti sensus, sec
,,tissimam, & singul
,,entiam (*scilicet*
,,participant. . . Li
,,care doctrinam illa
figuras) ,, Quæ
,,simul etiam per var
,,ad simplicem, & co
,,eos, quos nutrit,
,,que captui bonitat
,,causam Eloquia illa
,,rori, & aquæ, & l
,,rito assimilantur : q
,,dandi, ut in aqua,
,,ducendi, ut in la
,,vino, purgandique
,,in melle, vim habent

Quid ebrietas Dei significet.

17. ,, Deus inebri
,,simam, & quæ om

„cellentia, quæ exuperat omnem ſenſum...
„Et cum ſimpliciter Deus bonis omnibus, quæ
„ſunt, inebriatus eſſe dicitur, omniaque exce-
„dere, utpote qui eis omnibus totius immen-
„ſitatis ſuæ præcellentia ſupraquam plenus ſit,
„& extra omnia, & ſupra omnia ſurſum habi-
„tet, hisce loquendi rationibus inducti, ſan-
„ctorum etiam in regno Dei convivia eodem
„modo accipiemus... Porro diſcubitum illum
„putamus ſignificare requiem ex multis labo-
„ribus, & vitam inviolatam, converſationem-
„que divinam in lumine, ac regione vivorum,
„omni ſacra jucunditate plenam, & omnige-
„norum beatorumque donorum abundantem
„elargitionem, qua omni gaudio replentur,
„Jeſu eos exhilarante, & in menſa collocante,
„& ipſis miniſtrante, & æternam quietem
„largiente, ac perfecta bona tribuente, atque
„infundente.

Quid diſcubitus in cælis. *Luc.* 12. *v.* 37.

18. Denique *ſomnum* Dei dicit „ eſſe id,
„quod in Deo arcanum eſt, & incommunica-
„bile rebus iis, qui providentia gubernan-
„tur : *Evigilationem* vero eſſe ipſius providen-
„tiæ attentionem circa eos, qui diſciplinæ, vel
„ſalutis indigi ſunt.„ In fine hujus epiſtolæ
dicit, quod in Theologia ſymbolica, una cum
domo ſapientiæ columnas ſeptem explicave-
rit, & ſolidum ejus cibum in hoſtias panes-
que diviſum, præterea quæ ſit vini mixtio,
& quæ crapula ex Dei ebrietate proveniens.

Quid Dei ſomnus, & evigilatio. n. 6.

EPISTOLA X.

Joanni Theologo, Apostolo, & Evangelistæ in Patmo insula exulanti.

S. Joannes discipulus dilectus.

19. Epistolam hanc S. Dionysius jam annos nonaginta natus S. Joanni Apostolo, & Evangelistæ scripsisse dicitur, in qua illi celebrem ab exilio suo in Patmo insula liberationem, & reditum in Asiam prædicit, ubi exemplo suo plurimis profuturus sit. Eam his orditur. „Saluto te sanctam animam, o dilecte, quoniam id mihi præ cæteris tecum licet familiarius. Salve o vere dilecte, & perquam dilecte illi, qui vere amandus, & expetendus, & diligendus est. Quid mirum, si Christus vera loquitur, & iniqui discipulos e civitatibus expellunt, sibi ipsi, quæ merentur, tribuentes, dum a viris sanctis sceleſti se segregant, atque recedunt. Revera quæ videntur, manifestæ sunt imagines eorum, quæ non videntur, neque enim in sæculis venturis auctor erit Deus justarum a se separationum, sed illi ipsi, qui se a Deo prorsus sequestrarunt; sicut econtra jam alios cum Deo hic conjunctos aspicimus, quod amando veritatem ab omni rerum materialium affectu procul recedant, & a malis omnibus liberati divino prorsus amore pacem omnium bonorum, & sanctitatem consectentur, & in præsenti vita futuræ vitæ primitias prælibent, inter homines Angelico more conversantes cum omni tranquillitate animi, ac Dei benedictione, ac bonitate, cæterisque donis.

Mali oderunt probos.

„Equi-

„Equidem haud ita demens sum, ut arbitrer, „vos quidquam pati, imo vero passiones cor„poris hac ex parte tantum sentire credo, ut „easdem sensu tenus percipiatis. Cæterum „eos, qui vos injuriis afficiunt, & perperam „se solem Evangelii (*S. Joannem Ev.*) exter„minare posse putant, jure merito reprehen„dens, opto, ut abstineant ab iis, quæ con„tra semetipsos delinquunt, & ad bonum con„vertantur, & ad se vos alliicendo luminis parti„cipes existant. Nos autem e diverso nihil „lucidissimo Joannis radio privabit, in præ„sentiarum quidem fruituros memoria, & re„novatione verissimæ Theologiæ tuæ, paulo „post vero (ausim dicere, licet confidentius) „vobis ipsis conjungendos. Utique sum fide „dignus, quando præcognita tibi a Deo, & „disco, & refero, te nimirum ex Patmi erga„stulo liberatum iri, & in Asiam reversurum, „ubi præbebis exempla, benignum Dominum „imitandi, eaque posteris relinques.

Epistola XI.

Apollophani Philosopho.

20. Hanc Epistolam recenset Petrus Halloix in vitæ S. Dionysii *tom.* 2. *op. S. Dion.* cum enim Apollophanes Philosophus intimus quondam S. Dionysii sodalis post multas concertationes studio S. Polycarpi ad fidem Catholicam conversus esset, S. Dionysius exultantis animi sui testes sequentes litteras ad eum dedit. „Jamjam ad te, cordis mei amor, sermo- *Apollophanis conversio.*

 „nem

nem dirigo, & multas meas curas sollicitu-
dinesque tua causa olim susceptas in memo-
riam redigo. Nempe tenes, quam miti, &
benevolo animo tuam illam in errore, tametsi
levibus ex causis, pertinaciam redarguerim
atque istas vanas, quibus illudebaris, op
niones insimulaverim. Nunc autem summa
divinæ erga te benignitatis moderationem
quanto possum, maximo affectu venerans, ti
lubriter resipiscenti, pars animæ meæ, co
gratulor. Quin & iis, quæ olim aspernabar
nunc juvat te affari, & quorum prius n
spuebas notitiam, ea modo rursus inculcare.
einde creationem hominis, diluvium, Pro
hetarum oracula de Christo illi in memoria
ducit. Item miraculosam in Christi mort
clipsin memorat, quam ipse Apollophane
um S. Dionysio Heliopoli stupentes admira
ur, & ait. .. Quam proinde veritatem, & mi
ice prædico, & tibi ingero, quæ est vita, & v
& lux *vera, quæ illuminat omnem hominem*
ientem in hunc mundum; cui & tu tande
ut vere sapiens cessisti. Nam cessisti vita
ne in mortem abdicasti: & optime sane de
... si eidem veritati prorsus ...
... s; ... nobis arctius conjunge
... enim illud os nobiscum posthac erit, c
... verborum mentis meæ perstr
... solitus eras accersitis hinc in
..., & fucato eloquentiæ nitore in
... pectoris nostri recessus pertentare, i
... interdum maledicentiæ acul
... Quare quemadmodu
..., ut tute fatebare, doctrinæ Ch
„stian

anæ, sacrarumque Litterarum quamvis sa- ida cognitio tibi non sapiebat, sed cum ad un- vel degustandam tantum accederes, mentis tuæ palato resiliens, ac velut de- gnans in pectore tuo sedem ponere resiste- at: ita modo, postquam cor intelligens, ac avidum es nactus, te ad superna erige, ne- que pro iis, quæ non sunt, ea, quæ vere sunt, dimitte: adeoque contra eos, qui te ad falsa provocaverint, tanto in posterum sto pertinacior, quanto tu nobis, cum ad veritatem votis omnibus invitaremus, exti- sti pertinacior. Sic enim ego in Domino (qui est esse meum, & vivere) lætus hinc moriar, quandoquidem & tu in eo vivas. *Stilus S. Scripturæ gentilibus non sapit.*

SANCTI JUSTINI
PHILOSOPHI, ET MARTYRIS OPERA.

§. I.

De Gestis, & Scriptis S. Justini.

nctus Justinus patriam habuit Flaviam Neapolim Syriæ Palestinæ, Patrem Pri- scum, avum Bacchium, non multo post am 114. Primum Philosophiæ magistrum uit stoicum quemdam, a quo cum nihil Deo audiret, Peripateticum adiit, qui cum *S. Justini vita.*

„...itudæ erga te benig
„quanto possum, maxim
„salubriter resipiscenti.
„gratulor. Quin & iis,
„nunc juvat te affari,
„spuebas notitiam, ea n
Deinde creationem hon
phetarum oracula de Ch
reducit. Item miraculo
eclipsin memorat, quai
cum S. Dionysio Heliop
sunt, & ait. „Quam pro
„fice prædico, & tibi ing
„& *lux vera, quæ illumin*
„*nientem in hunc mundun*
„ut vere sapiens cessisti.
„cum mortem abdicasti :
„ceps feceris, si eidem v
„feris ; ita quidem nobis
„ llud enim illud os nobi
„jus splendore verborum
„gens aciem, solitus era
„coloribus ...

„stianæ, sacrarumque Litterarum quamvis sapida cognitio tibi non sapiebat, sed cum ad eam vel degustandam tantum accederes, a mentis tuæ palato resiliens, ac velut dedignans in pectore tuo sedem ponere resistebat: ita modo, postquam cor intelligens, ac providum es nactus, te ad superna erige, neque pro iis, quæ non sunt, ea, quæ vere sunt, dimitte: adeoque contra eos, qui te ad falsa provocaverint, tanto in posterum esto pertinacior, quanto tu nobis, cum ad veritatem votis omnibus invitaremus, extitisti pertinacior. Sic enim ego in Domino Jesu (qui est esse meum, & vivere) lætus dehinc moriar, quandoquidem & tu in eo vivas.

Stilus S. Scripturæ gentilibus non sapit.

SANCTI JUSTINI
PHILOSOPHI, ET MARTYRIS
OPERA.

§. I.

De Gestis, & Scriptis S. Justini.

S. Justini vita.

Sanctus Justinus patriam habuit Flaviam Neapolim Syriæ Palestinæ, Patrem Priscum, avum Bacchium, non multo post annum 114. Primum Philosophiæ magistrum habuit stoicum quemdam, a quo cum nihil de Deo audiret, Peripateticum adiit, qui cum de

mum eum admirati
Unde gentiles ſeu
olim fuerit id, quo
ipſi fiant. Hanc
abjudicat, nec prof
Scriptam fuiſſe non
S. Juſtini ex ipſo p

Analyſ

Cur ſanctus Juſtinus gentilium ritus reliquerit.

a. I.

3. Sanctus Juſtinus
tilium ritibus
fierit, & ait. „ Ne
„me cum ratione, a
„ſtris ritibus deſciviſ
„ctum aut Deo acce
„dem ipſa, quæ Po
„rabiei, & vinolen
„ſunt monumenta.
„qui apud vos d
„gratia accedat,

„Iliadis, & Odissea principium ac finis mu„lier.

4. Deinde deorum gentilium, facinora, & *Facinora,* flagitia enarrat, dicens. „Sed quoniam post *& flagitia* „Homerum Hesiodus opera, & dies conscri- *deorum.* „psit, quis nugaci ejus Theogoniæ assentietur? *n. 2.* „Ajunt Saturnum cœli filium imperium patri „abrogasse, & sceptra cepisse, cumque ortus „ei metus esset, ne similia pateretur, in ani„mum induxisse, liberos comedere: sed Jovem, „cum Curetum solertia furto sublatus esset, & „latuisset, vinculis patrem constrinxisse, ac „partitione, ut ajunt, facta, Jovem quidem „æthere potitum esse, Neptunum autem pro„fundo: at Plutonem inferos pro sua portione „sortitum esse. Verum Pluto Coren (*Proserpinam*) „rapuit. Neptunus Melanippæ pudo„rem rapuit, dum illa aquaretur, quin etiam „turba Nereidum non paucarum abusus est.., „Ad Jovem autem quod attinet, is multis mo„dis adulter, in Antiope, ut Satyrus: in Da„nae, ut aurum: in Europa, taurus erat: „apud Ledam vero, alas sumebat. Nam Se„melis amor, & ejus petulantiam, & ipsius „Semelis zelotypiam coarguit. At Ganyme„dem Phrygem, ceu ferunt, ut pincernæ offi„cio fungeretur, rapuit... At vester ille Latoi„des (*Apollo*) qui magni est nominis, cum „se artis vaticinandi peritum professus esset, „seipsum mendacii convictum reddidit; Daph„nem enim cum persequeretur, eam non est „assecutus, & Æacidæ (*seu Amasio suo Hyacintho*) „illum sciscitato mortem vaticinatus „non est. Nam Minervæ virile vitæ genus,

„Dio-

, & multo plus, quam ad ſatietatem *rum per-*
tur : ibi ſunt artificio exquiſito factæ *nitioſi.*
quæ ad motus incitant, quales ſunt n. 4.
ercitorum: & unctiones curioſæ, &
caneæ, quæ unguentis fiunt, quod &
lis dici poteſt, quibus capita redimiun-
: tanto malorum acervo verecundiam
cribitis, impleturque vobis mens, dum
emperantia, & petulantia in Bacchi-
emdum furorem prorumpitis: unde
abioſis uti concubitibus ſoliti eſtis.
ı autem vobis hoc quoque: Quid tu,
æcus ſis, filio tuo ſuccenſes, ſi Jovem
, tibi inſidiatur, & nuptias tuas fu-
t ? cur hunc inimicum eſſe cenſes, at
ia perpetrantem veneraris ? cur item
re tua expoſtulas, quod petulanter
& libidinoſe, at venerem templis ho-
' Ac ſiquidem iſta ab aliis dicta eſ-
:cuſatio mera eſſe viſa fuiſſent, ac non
Sed contra Poetæ veſtri hæc canunt,
ımant ea, quæ apud vos ſunt hiſto-

κploſis gentilitatis fabellis, & ſpurci- *Chriſtia-*
ıſtinus chriſtianæ Religionis præſtan- *næ Reli-*
imitandum gentilibus proponit dicens. *gionis*
:e in poſterum græci, & ſapientiæ *præſtan-*
ırabilis participes eſtote, ac divinis *tia.*
bus docemini, & Regis corruptioni n. 5.
ıoxii notitiam capite, minimeque he-
os agnoſcite, qui cædes patrant in
m turba. Noſter enim ille Impera-
erbum Divinum, quod nobis aſſiduc
non vult, corporis ſtrenuitatem, &
„ne-

„neque faciei pulchritudinem„ neque n
„tatis elatos Spiritus, sed animam pu
„sanctimonia munitam, & Regis nostri
„ras, divinas actiones: quippe cum per
„bum vis quaedam in animam pervadat
„tibia pacifica animae bello appetitae! o
„vium affectuum fugatorium instrumen
„o ignis animae insiti extinctorium ma
„rium!) quae nos non efficit Poetas,
„Philosophos reddit, neque Oratores exc
„tes; sed docens, ex morti obnoxiis im
„tales, & deos ex mortalibus facit, e
„autem in ea loca transfert, quorum te
„sunt ultra olympum. Accedite Graec
„cemini. Estote ut ego, quoniam
„eram, ut vos. Haec me ceperunt,
„ctrinae vis enthea, & verbi efficacia:
„niam sicut incantator peritus formida
„serpentem fugat, postquam fecit, ut e
„latibulo ereperet; sic Verbum ex int
„animi penetralibus formidabiles sens
„affectus expellit, ac primum cupiditat
„ex qua quidquid formidabile est,
„tur, inimicitiae, rixae, invidia,
„tiones, irae, & his similia. Cupiditas
„tur expulsa tranquillitatem, & sereni
„anima consequitur. Soluta autem ma
„quae cervicem ejus circumfluunt, ad eum
„qui ipsam condidit: in eum enim lo
„oportet restitui, unde abscessit.

ANCTI JUSTINI PHILOSOPHI, ET MARTYRIS COHORTATIO AD GRÆCOS.

§. I.

Argumentum hujus Cohortationis.

Cohortatio ad Græcos S. Justini, cum le-
niori disputatione contra Ethnicos con-
beatur, inter persecutionum procellas scripta
n videtur, sed inter eas inducias, quibus
clesia fruebatur, primis scilicet Antonini Im-
ratoris annis, cum S. Justinus ad fidem con-
sus est; unde etiam stylo elegantiori, Justi-
no tamen, quo alia ejus opera, fulget.
omæ scriptam esse vix dubitari potest, cum
Justinus Italiam jam peragrasset, uti patet
x his, quæ se Cumis audivisse, & vidisse nar-
at. Opus hoc genuinum S. Justini partum esse
mnium criticorum consensus probat, Casimiro
udino excepto in comment. de Script. Eccl.
ujus rationes in præf. operum S. Justini edi-
onis Maurinæ solide refutantur. Propositum
t sancto Martyri, demonstrare, cognitionem
ritatis non a Græcis Scriptoribus, sed Pro-
etis petendam esse: hac enim via & ipse a
odam sene ad veritatem christianam perdu-
s est. Duabus potissimum partibus hæc co-
rtatio constat, in quarum prima S. Martyr
endit, nihil de vera Religione ex Scriptori-
s Græcis cognosci posse. In altera autem
obat, quod siquid forte veri Græci dixerint,
ad commendationem Religionis Christianæ
leat, cum totum ex Hebræorum fontibus
uftum fuerit.

§. II.

§. II.

Analysis cohortationis ad Graecos.

Majoribus non plus aequo tribuendum. n. 1.

2. In prima parte S. Justinus inquirit, qual Religionis suae Magistros Ethnici, & Chi stiani habuerint, quibusque temporibus ext terint; & hortatur Graecos, ne plus aeq majoribus suis tribuant, dicens: „Cohortati „nem apud vos, Graeci, instituens Deum p „cor, ut mihi quidem apud vos, ut par e „dicere contingat, vos autem pristinam perti „ciam relinquentes, & a majorum discede „tes errore, quae utilia sunt, in praesentia e „gatis: nec quidquam a vobis in majores v „stros peccatum iri existimetis, si quae pugna „cum iis, quae olim minus belle opinati fu „nunc vobis utilia videantur. Accurata eni „rerum investigatio, ea etiam, quae praecla „se habere visa fuerant, saepe alia esse demo „strat, postquam accuratiore trutina verum e „ploravit. Itaque cum propositum nobis sit „vera Religione disserere, qua quidem nihil i „qui vivere extra periculum volunt, antiqui „esse arbitror propter futurum post finem huj „vitae judicium, quod quidem non nostri solu „in Dei cultu progenitores praedicant, Pro „phetae, & Legislatores, sed ii etiam, q „apud vos sapientiae opinionem habuere, tu „Poetae, tum veram, ac divinam apud vo „scientiam assecutos se esse profitentes Philoso „phi, praeclarum factu judicavi, primo quide „de Religionis nostrae simul, atque vestrae Ma „gistris inquirere, qui & quales, quibusqu „temporibus fuerint, ut & qui prius falso ap

„pe

„pellatam Religionem a majoribus accepere, „nunc re cognita inveterato illo liberentur er-„rore, sed & nosmetipsos clare, & aperte de-„monstremus eorum Religionem sequi, quos in „Dei cultu progenitores habuimus.

3. *Primo* igitur veritatem ex Poetis cogno- *Veritas*
sci non posse ait: „Quosnam igitur, o Græci! *ex Poetis*
„Religionis vestræ Magistros dicitis? Poetas? *non disci-*
„at id vobis dicere non proderit apud eos, qui *tur.*
„in Poetis versati sunt. Norunt enim illorum *n. 2.*
„perridiculam de deorum origine sententiam, „quemadmodum ex celeberrimo apud vos, & „principe Poetarum Homero discere possumus. „Primo enim ille generationem deorum ex aqua „initium habuisse dicit. *Iliad.* ξ *v.* 311. Dein-„de vero, & quid de primo apud eos opinato „dicat Deo, quem etiam sæpe Patrem appel-„lat, hominumque, Deumque, necessarium „est subjicere, inquit enim: *Jupiter, qui ho-* *Iliad. T.*
minum dispensator belli est. „Hunc sane non tan- *v.* 224.
„tum copiis militaribus auctorem belli, sed Tro-„janis etiam, per filiam ejus, perjurii causam „fuisse dicit: *&* *Iliad. II. v.* 433. *& Iliad.* κ 168. *& Iliad. A. v.* 399. „Aliorum deorum ad-„versus Jovem insidias memorat. Item de im-„potentibus Jovis amoribus canit. *Iliad.* ξ *v.* 325. „Martem, & Venerem a Diomede vul-„nera accepisse ait, & præterea multorum alio-„rum deorum ærumnas recenset. *Iliad. E v.* 383. „Cæterorum quoque deorum commissam inter „ipsos pugnam refert. *Iliad.* υ *v.* 66. Hæc vos „de diis, & alia ejusmodi docuit Homerus, „nec Homerus solum, sed etiam Hesiodus.

„Quapropter si creditis Poetarum vestrorum
„præstantissimis, qui genealogias deorum ve-
„strorum scripsere, necesse est, ut eos, vel ta-
„les (*flagitiosos*) existimetis esse, vel ne deos
„quidem omnino esse credatis.

Philosophis frustra nituntur Ethnici. n. 3.

4. *Secundo.* „Sin autem Poetas refugitis
„allegare, propterea quod licere illis fingere
„dicitis, & multa a vero remota de iis fabu-
„lose disserere; quos tandem alios Religionis
„vestræ Magistros habere vobis videmini, &
„quomodo eam illos dicitis accepisse? Fieri
„enim non potest, ut tam magna, & divina
„cognoscant, nisi qui prius a scientibus didice-
„rint. Sapientes profecto & Philosophos di-
„cetis: ad hos enim tanquam ad murum com-
„munitum confugere soletis, siquis vobis Poe-
„tarum de diis objiciat opiniones. Quamobrem
„cum a veteribus, & primis ordiri conveniat,
„inde incipiam, & cujusque opinionem, mul-
„to sane Poetarum Theologia magis ridiculam
„exponam. Thales quidem Milesius, qui natu-
„ralis Philosophiæ pertractandæ Princeps ex-
„stitit, rerum omnium principium aquam esse
„pronuntiavit: ex aqua enim ait omnia fieri,
„& in aquam omnia resolvi. Post hunc Ana-
„ximander ex eodem Mileto infinitum prin-
„cipium omnium constituit. . . . Tertius
„Anaximenes Milesius, & ipse aerem omnium
„principium esse decernit. . . Heraclitus, &
Hypasus Metapontinus principium omnium
ignem esse pronuntiant. Anaxagoras Clazo-
menius similitudines partium. Archelaus
Atheniensis, Apollodori filius, aerem infini-
tum,

Philosophorum sententiæ de rerum principiis. Thaletis.

Anaximandri.

Anaximenis.

Heracliti.

Anaxagoræ.

Archelai.

illiusque densitatem, & raritatem om-
principium esse dicit.

. „Rursus autem ab alio capite, & fonte *Pythagora.*
hagoras Samius Mnesarchi filius principia
ieros vocat, eorumque proportiones, &
centus, & composita ex utrisque elemen-
tum etiam monadem, & infinitam Dya-
i (*id est juxta Plutarchum lib. de placit. Phi-*
x quo S. Justinus hæc desumpsit: unitatem
i, ceu causam efficientem, & indefinitum bi-
u, ceu causam materialem, seu visibilem mun-
„Epicurus filius Neoclis rerum principia *Epicuri.*
statuit corpora, quæ ratione percipiun-
, vacui expertia, & ingenita, quæque
corrumpi, nec frangi possunt, nec ex
ibus conformari, nec immutari, ac pro-
ea ratione percipiuntur. Empedocles *Empedoclis.*
igentinus Metonis filius, quatuor elemen-
gnem, aerem, aquam, terram, vimque
licem imperantem, amicitiam, & discor-
n, quarum altera copulandi, altera sepa-
li facultate prædita. Videtis igitur per-
iationem eorum, qui apud vos sapientes
iti sunt, quosque vobis Magistros Religio-
fuisse dicitis. . . . Quomodo igitur his,
salutem adipisci cupiunt, tutum sit existi-
e, o Græci! se veram Religionem ab his
e perdiscere, qui ne sibi ipsis quidem per-
lere poterunt, ut ne inter se litigarent, &
iis invicem opinionibus diffidere vide-
tur.

. Deinde ostendit, quod etiam Plato, & *Plato, & Aristoteles inter*
oteles Græcorum Philosophorum Principes

 in-

si de Deo pugnant. inter se de Deo non conveniant. „Plato eni
„tanquam e supernis descendisset, & quæ i
n. 5. „cœlo sunt, accurate omnia didicisse
„& vidisset, summum Deum in ignea su
„stantia esse dicit (*a*) Aristoteles autem
„libro, quem scripsit ad Alexandrum Maced
„nem clare, & aperte Platonis evertit sente
„tiam, ac Deum in ignea substantia esse neg
„sed quintum quoddam æthereum, & imm
l. 3. *de republ.* „tabile effingens corpus in eo ipsum versi
„pronuntiat. . . Et Homerum *Iliad. o v.* 19
„testem advocat. . . . Sed non videt, si H
„mero, ut verum a se dici demonstret, teste ut
„tur, futurum, ut multæ ipsius opiniones n
„veræ esse videantur. Thales enim Milesiu
„qui primus apud eos philosophari cœpit, i
„sa ab eo accepta primas ejus de principiis o
„niones evertet. Nam cum Aristoteles Deu
„& materiam omnium principia esse dicat, i
„tiquissimus omnium apud eos Philosophor
„Thales principium rerum aquam constitu
„Duplici autem conjectura ducitur, prim
„quod principium omnium animalium sem
„humidum sit; altera, quod plantæ omnes h
„more alantur, & fructus ferant, eodemq
„destitutæ arescant. Deinde quasi parum co
„tentus his conjecturis Homerum insuper,
Iliad ξ v. 256. „idoneum, testem citat ita dicentem: *Ocean*
„*qui origo omnibus existit.* Quomodo igitur n
„eum merito sic Thales alloquatur? Qua
„causa, Aristoteles, dum Platonis sententi
„evertere vis, Homero ut vera dicenti, plu
„mum tribuis; dum autem sententiam nost
„contrariam statuis, vera illum dicere n
„putas?

(*a*) J

) Juftinus juxta obfervationem P. Maran Platonis fententiam non videtur fatis perfpectam habuiffe, dum putat, Deum a Platone in ignea effentia collocatum fuiffe, tum quia Ariftoteles non Platonem, fed Democritum, & Stoicos refutat: tum quia ignem inter res corporeas, & vifibiles collocat, & in Timæo corpora ex igne, aqua, aere, & terra conftare docet: tum quia aftra vocat deos igneos, ea tamen longe infra fummum Deum amandat, quem l. 6. de repub. omni fubftantia fuperiorem effe docet.

7. Rurfus de rerum principiis, & anima ato, & Ariftoteles non conveniunt. „Nam um Plato tria univerforum principia effe di at; Deum, materiam, & formam, Deum uidem omnium creatorem, materiam vero rimæ rerum generationi fubjectam, & Deo, nde creet, fuppeditantem; formam autem ujusque rerum creatarum exemplar; Ariftoteles nusquam formæ (*feu ideæ*) ut principii meminit, fed duo principia effe ait, Deum & materiam. Rurfus cum Plato primum Deum, & ideas in prima fummi cœli, & immobili Sphæra effe doceat; Ariftoteles poft primum Deum non ideas, fed deos quosdam mente præceptos collocat. Porro nec le humana, quæ hic verfatur, anima inter os convenire ex utriusque dictis perfpicitur. Illam enim Plato tripartitam effe ait, atque aliud quidem in ea, quod ratione præditum eft, aliud quod irafcitur, aliud quod concupifcit. Ariftoteles autem non tam late patere animam docet, ut partes etiam corruptioni obnoxias comprehendat, fed id tantummodo, quod rationis eft particeps. Ac Plato quidem,

Nec in principiis, & anima conveniunt. n. 6.

suas mutant. ,,nibus permanendu
n. 7. ,,enim Plato tria uni
,,Deum, materiam,
,,addit enim illam on
,,Rursus, qui prius
,,xit, factam deinc
,,singularis principii
,,(*seu ideæ*) eamque
Ideæ Platonica. ,,nuntiat (*de quo tan*
to nusquam ideam, ut
bat, sed in cogitation
reponat) ,,postea ean
,,censet. Quin etiam
,,ctum est, corruption
,,deinceps nonnulla,
,,tionem, & corruptio
,,rat. Quid igitur ca
,,inter se, sed etiam
,,apud vos habiti sunt s
,,a peritis discere nolu
,,rint mentis humanæ
,,rerum cognitionem et

„alii mentem, alii motionem, alii exhalatio-
„nem: quidam vim ex aſtris fluentem, non-
„nulli numerum movendi facultate præditum,
„alii denique aquam genitalem. Ac omnino
„incondita apud eos, & diſcors quædam inve-
„teravit ſententia, quæ hac una re æquis ju-
„dicibus laudanda videatur, quod ſeſe invicem
„conati ſint erroris, & ignoratæ veritatis cri-
„mine premere.

9. „Igitur cum veri nihil ex Magiſtris ve- *Revelatio-*
„ſtris de Religione diſci poſſit. . . Sequi mihi *nis neceſſi-*
„videtur, ut ad majores noſtros recurramus, *tas.*
„qui & multo antiquiores veſtris fuere, nec *n. 8.*
„quidquam proprio marte excogitatum nos do-
„cuerunt, nec inter ſe digladiati, aut ſuas in-
„vicem opiniones evertere conati ſunt, ſed ſine
„ullo contentionis, & partium ſtudio ſcientiam
„a Deo acceperunt, eamque nos docuerunt.
„Neque enim natura, aut humani ingenii acie *Inſpiratio*
„res tam magnæ, ac divinæ cognoſci ab ho- *immediata*
„minibus poſſunt, ſed eo, quod tum in ſanctos *S. Scri-*
„homines deſcendebat, dono, quibus quidem *pturæ.*
„nec verborum artificio opus fuit, nec pugna-
„citer quidquam, & rixandi ſtudio dicere, ſed
„puros ſeipſos divini Spiritus operationi præbe-
„re, ut divinum illud delapſum e cœlis plectrum
„veluti quodam citharæ, aut lyræ inſtrumen-
„to, ita juſtis hominibus utens divinarum no-
„bis, & cœleſtium rerum cognitionem reclu-
„deret. Propterea ergo velut ore uno, & lin-
„gua una tum de Deo, & mundi origine, tum
„de hominis creatione, & animæ humanæ im-
„mortalitate, ac futuro poſt hanc vitam judi-

tas. ..., & Legislator
a. 9. „Græcis, five Sapie
„historiæ Scriptoribu
„Legislatoribus mul
„clarant historiæ Gr
„gis, & Inachi temp
„nulli ex vestris terra
„sen ut Ducem, & P
„rum commemorant.
„primo Græcorum h
„Appion Posidonii, c
„opere, & in quarto
„regnante Argis Ina
„Ægyptiorum Rege c
„fuisse Mosen. Ptolo
„res gestas Ægyptior
„assentitur. Et qui
„mandarunt, Hellan
„rum Philochorus,
„Alexander Polyhisto
„mi Judaicarum reru
„Josephus Mosis ut an
„Judæorum Ducis ...

antiquitatum nomine designans. Hunc
t celeberrimus vestrorum historiæ Scri-
n Diodorus, qui Bibliothecas in compen-
redegit per triginta ipsos annos, & cum
, & Europam, ut ipse scribit, ob sum-
in explorandis rebus diligentiam pera-
:, & plurima oculis suis vidisset, qua-
ita totos historiæ suæ libros posteris re-
ls in primo, postquam se ex Sacer-
as Ægyptiis accepisse dixit, antiquum,
mum Legislatorem fuisse Moysem, sic
totidem verbis scribit: *Nam post anti-
vitæ statum, quem fabulæ sub diis, & he-
s traductum fingunt, primus Moyses popu-
rsuasisse fertur, ut scriptis legibus uteren-
vir & magnitudine animi, & utilitatibus
hominum allatis celeberrimus.* Notat ta-
ic P. Maran in editis codicibus Diodori
loses Mneven, seu Menen legi.

. „Hunc igitur Mosen Deus divino illo, *Moses primus Prophetarum.*
ophetico dono, quod tum in sanctos ho-
s descendebat, primum impertivit: hunc
im Religionis nostræ Magistrum instituit, n. 10.
inde cæteros post eum Prophetas, qui
em, quod ille, donum consecuti sunt, &
eadem iisdem de rebus docuere. Hos
ionis nostræ Magistros fuisse dicimus,
ion ex humana cogitatione nos docue-
, sed ex dono, quod sursum a Deo ac-
re.

. Cum ergo nec ex Poetis, nec ex Phi- *Oracula Græcorum Christianis favent.*
is Religionis veritatem gentiles discere
t, ad oraculorum præstigias confugiunt, n. 11.

„go vobis videmini
„posse discere, dum
„de Mosis vita homi
„scripsere, atque ex
„rum genere ortum
„Prophetas perspiciti
„credibile existimate
„hominem, & dign
„ventem magno illo
„ac primum omnium

Graecorum Magistri Mose recentiores. n. 12.

13. His accedit,
prae Mose admodum
„enim Platonis, Plat
„Hi autem Philippi,
„floruere temporibus,
„sium Rhetores, ut n
„ipsius Demosthenis sc
„tiones. Aristotelem
„regnante versatum ess
„Alexandro gestarum

numentum, quod rem a Græcis, aut Barbaris gestam perhibeat. Sola ante illud tempus extabat Prophetæ Mosis historia, quam divino afflatu litteris Hebræorum commendavit. Nondum enim erant litteræ Græcorum, *Litteræ Græcorum quando inventæ.* „ut ipsi declarant litterarum Magistri, qui Cadmum ex Phænicia litteras primum attulisse, „& cum Græcis communicasse dicunt. Illud „etiam testatur princeps vestrorum Philosophorum Plato, sero inventas fuisse: scripsit enim „in Timæo sapientum sapientissimum Solonem, „cum ex Ægypto reversus esset, hæc Critiæ „narrasse, quæ ex quodam Sacerdote Ægyptio „admodum sene audiverat: *O Solon, Solon!* „*pueri semper estis Græci, nec quisquam inter* „*Græcos senex. . . Eoquod, qui superstites ad* „*multas ætates fuere, muti a litteris obierint.* „Illud poro sciendum est, historiam omnem lit„teris Græcorum, quæ sero inventæ sunt, esse „conscriptam, ac sive Poetarum quis antiquo„rum, sive Legislatorum, sive Historicorum, „sive Philosophorum, aut Rhetorum meminis„se voluerit, eos reperiet, ingenii sui monu„menta litteris Græcis consignasse.

14. „Quod siquis dicat, Mosis quoque, & „aliorum Prophetarum libros Græcis scriptos „esse litteris, discat is, externa legens histo„riæ monumenta, Ptolemæum Ægypti Re„gem, cum Bibliothecam Alexandriæ constru„xisset, eaque libris undique importatis reple„ta, postea didicisset antiquas historias Hebrai„cis litteris scriptas diligenter asservari, cupi„dum hæc scripta cognoscendi, septuaginta sa- *Versio 70. Interpretum. n. 13.*

„pien-

,,pientibus viris Græce, & Hebraice scienti-
,,bus, quos Jerosolymis accersiverat, id negoti-
,,til dedisse, ut hos libros interpretarentur, at-
,,que ut ab omni interpellatione liberi citius in-
,,terpretationem conficerent, jussisse illis, non
,,in ipsa quidem urbe, sed septem ab ea stadiis,
,,ubi Pharus ædificata est, tot cellulas, quot
,,erant interpretes, fieri, ut pro se quisque se-
,,paratim interpretationem absolverent, data
,,præpositis huic rei ministris mandato, ut cu-
,,nem illis quidem humanitatem exhiberent,
,,sed mutuo prohiberent congressu, ut accuratæ
,,interpretationis diligentia saltem ex ipsorum
,,consensu cognosci possset. Postquam autem
,,cognovit, septuaginta illos viros non solum
,,eadem sententia, sed iisdem etiam verbis
,,usos esse, ac ne una quidem vocula a mutuo
,,consensu aberrasse, sed eadem iisdem de re-
,,bus scripsisse, tum vero stupore perculsum, ac
,,pro certo tenentem, non sine vi divina inter-
,,pretationem confectam esse, omni illos qui-
,,dem honore dignos, ut homines Deo charos
,,judicasse, & cum plurimis donis in patriam
,,redire jussisse, libros autem, ut par erat, ad-
,,mirantem, & divinos existimantem ibidem
,,consecrasse. Hæc vobis o Græci fabula esse
,,non debent, nec fictas vobis historias narra-
,,mus; sed qui Alexandriæ versati sumus, &
,,vestigia cellularum vidimus in Pharo adhuc
,,exstantia; ac rem ex incolis, qui eam a ma-
,,joribus acceperant, audivimus, quæ licet
,,etiam ex aliis discatis Philone, & Josepho,
,,ac pluribus aliis. Quodsi quis ex iis, qui li-
,,benter contradicere solent, non nostros hos
,,lib-

„libros, ſed Judæorum, eoquod etiamnum in „eorum Synagogis aſſerventur, proprios eſſe „dicat, ac fruſtra Religionem his libris acce„ptam a nobis referri; noverit ille iis ipſis, „quæ his in libris ſcripta ſunt, non Judæorum, „ſed noſtram eſſe horum librorum poſſeſſionem. „Quod autem hi libri, qui Religionis noſtræ „proprii ſunt, etiamnum apud Judæos aſſer„vantur, id providentiæ divinæ nobis conſu„lentis opus exiſtit: nam ne ex Eccleſia profe„rentes locum ſuſpicandæ fraudis præbeamus „hominibus nobis obtrectandi cupidis, ex Ju„dæorum Synagogis eos proferri poſtulamus, „ut ex ipſis illis libris, qui adhuc apud eos aſ„ſervantur, clare, & aperte noſtras eſſe pa„teat leges, quæ a ſanctis viris ad doctrinam „ſcriptæ ſunt.

Providentia Dei in conſervatione S. S. Librorum.

Hanc Hiſtoriam S. Juſtinus primus inter Patres refert, quam ante illam Ariſteas, vel potius aliquis Judæus Helleniſta, Ariſtobulus Judæus, Philo, & Joſephus narrarunt. De ejus veritate magna contentione Critici litigant: D. Calmet in diſſertatione de hac materia conſuli poteſt. Unde vero id, quod de ſeptuaginta cellulis, & mira 70. Interpretum uniformitate didicerit, omnino ignoratur: forte a quodam Judæo Alexandrino, & populari traditione deceptus fuit.

15. Ad alteram partem S. Juſtinus pergit, in qua oſtendit, quod ſiquid veri Græci Scriptores dixerint, id velut ex Hebræorum fontibus hauſtum ad commendationem Religionis Chriſtianæ pertineat: „Nam & ipſi divina rerum humanarum providentia coacti ſunt, „multa nobiſcum facientia, vel inviti dicere,

Ethnici multa cum Chriſtianis convenientia dixerunt. n. 14.

„ii

,,thagoram, & Plat
,,cum veniſſent in A
,,riam ad uſus ſuo
,,prius non belle de d
,,ria deinceps ſtatuiſ

Orphei verſus de Deo. *n. 15.*

16. Probat hoc e
& Verbo, ubi ait: ,
,,*uno, quæcunque ſunt*
,,*ipſe verſatur, nec quis*
,,*ipſe autem omnes vid*
,,*nibus. . . Adjuro t*
,,*primum pronuntiavit*
,,*ſuis firmavit conſiliis.*
,,lat Dei verbum, pe
,,& univerſa condita
,,cent divina ſanctorur
,,bus & ipſe aliqua e
,,madverſis Verbo Dei
,,ditam eſſe cognovit.

Sybillæ verſus de

17. *Secundo* proba
ait: ,,*Unus Deus, qui*

ſ ſtatuit pereuntium hominum. . . Feli-
ines ſuper terram erunt, quicunque dili-
gnum Deum, benedicentes, antequam come-
& bibant, confidentes pietate. Qui om-
lem templa abnegabunt videndo, & alta-
anes lapidum ſedes ſurdorum, cruoribus
um contaminata, & victimis quadrupe-
ij reſpicient ad unius Dei magnum decus.

Tertio probat ex Homero, qui Iliad. I *Homeri*
'on Deus ipſe mihi ſi ſpondeat Auctor. Et *ſententia*
v. 206. „*Non bonum eſt multorum prin-* *de Deo.*
: *unus princeps eſto.* *n.* 17.

Quarto ex teſtimonio Sophoclis dicen- *Sophoclis*
is profecto eſt, unus eſt tantum Deus, cæ- *ſententia*
que machinam qui condidit, vadumque *de Deo.*
ruleum, & vim ſpiritus. . At ducta cæco *n.* 18.
ens mortalium commenta cladis in ſuæ ſo-
ſt formas deorum ſaxeas, aut æreas, au-
ctas fuſili, aut eburneas: his victimarum
em, his feſtos dies cum dedicamus, eſſe nos
ios.

Quinto. „Pythagoras dum unitatem *Pythago-*
ium omnium eſſe dicit, ipſamque om- *ræ ſenten-*
onorum eſſe cauſam, unum eſſe ac ſin- *tia de Deo.*
n Deum per allegoriam docet. Idque *n.* 19.
abere inde patet, quod unitatem, &
nter ſe multum differre dicat. Unita-
im in iis eſſe ſtatuit, unum autem in
s. Quodſi Pythagoræ de ſingulari Deo
iam clarius perſpicere vultis, audite
ius verba: *Deus unus eſt, nequaquam*
ut quidam ſuſpicantur, extra mundum,
ſo, totus in toto circulo, inſpiciens om-

„*nes*

de Deo. n. 20.

,,de uno, & singulari
,,in Ægypto cognovera
,,quæ Socrati accidera
,,quantam, & simulata
,,instituit, & artificio q
,,deos esse his, qui ita
,,secus videtur, nullos
,,enim quidquid factum
,,tiavit, deos deinceps
,,tur si principium omni
,,esse vult, liquet, on
,,ut ex materia deos fac
,,ex materia, ex qua n
,,quales existimandi sin
,,sanis mentibus conside
,,idcirco materiam ipsar
,,ne Deum mali condit
,,Ac de diis quidem a D
,,dicta esse liquet: *Dii*
,,*conditor.* De eo aute
,,rectam videtur habere
,,audisset in Ægypto. D

„nemo præexiſtit, qui Deo nomen imponeret, „nec ſeipſe nominandum eſſe duxit, cum unus, „& ſolus ſit. . . Sed per quoddam participium „unum, & ſolum ſe eſſe Deum arcanè docet, „ſeipſum exiſtentem non exiſtentibus opponens, „ut qui prius decepti fuere, non iis, qui exi„ſtunt, ſed iis, qui non exiſtunt, adhæſiſſe ſe „intelligant. Siquidem cum Deus ſciret ex illa fraudulenta voce dæmonis: „*Eritis ſicut dii*, „deos appellans eos, qui non erant, ut homi„nes arbitrati, alios etiam deos eſſe, ſe quo„que deos fieri poſſe crederent. . . Propterea „Moſi dixit: Ego ſum exiſtens ille, ut per par„ticipium exiſtens Dei exiſtentis, & non exi„ſtentium diſcrimen doceret. . .

22. Præterea Plato „ut ſuam ipſius ſenten„tiam exponens in illo diligenter elaborato ope„re Timæo, in quo de rebus divinis diſputare „inſtituit, idem de Deo ſcripſit, ac Moſes; ait „enim: *Primum quidem meo judicio diſcernendum*, „*quidnam ſit illud, quod ſemper quidem exiſtit*, „*factum autem non eſt, & quid illud, quod ſit qui*„*dem ſemper, nunquam autem exiſtit*. . . Repe„riemus hic clare, & aperte ab eo dici ingeni„tum quidem eſſe æternum, factos autem, & „conditos, quemadmodum ipſe dictum eſſe de „illis ait: *Dii deorum, quorum ego opifex, na*„*ſci, & perire*. . . Atque illud etiam neceſſa„rium eſt, ut mihi quidem videtur, animad„vertere, non creatorem illum a Platone, ſed „opificem appellari deorum, cum inter utrum„que plurimum ſit, ipſius Platonis judicio, „diſcriminis. Creator enim nulla re alia indi-

Platonis ſententia clarior de Deo. n. 22.

„*immortales quidem non* ...
„*solubiles, non tamen di*...
„*tis necessitatem incurreti*...
„*tius vinculum meam* ...
„enim prius mentitus e...
„quid factum est, corr...
„vel nunc contraria pro...
„dixerat de diis. Si enir...
„quidquid factum est, c...
„secundum priorem eju...
„drat, ut fieri possit, c...
„posse? . . . Nam M...
„nitam, & ut ipse op...
„opifici, & coævam ob...
„luntati: ei enim, qu...
„in id, quod est increat...
„vis ulla ei inferri pote...
„na necessitate libera ...
„Plato sic scripsit: *Nece*...
„*ri non posse dicamus.*

Homeri 24. Proinde S. Justi...

„Uni enim, & primo Deo poteſtatem, & imperium omnium Homerus per auream illam „defert catenam. Cæteros autem deos tantum ab illius Divinitate abeſſe putat, ut eos „cum ipſis hominibus nominare non dubitet. „*Iliad. I. v.* 239. Id quod ipſum in Ægypto, „ſicuti Platonem, didiciſſe putat. Quin & ipſe „Plato cum ſententiam de Dei æternitate, quæ „per participium, *exiſtens*, arcane expreſſa eſt, „veluti interpretari imperitis vellet, totidem „verbis ita ſcripſit: *Ipſe quidem Deus, ut antiquus ſermo eſt, principium, & finem, & medium omnium tenet.* l. 4. de leg. Hic Plato clare, „& aperte ſermonem antiquum Moſis appellat „legem, Moſis quidem nomen metu cicutæ „commemorare veritus; ſciebat enim illius do„ctrinam Græcis inimicam eſſe, ſermonis autem antiquitate Moſem aperte deſignat.

25. „Nemo autem miretur, ſi Moſi de Dei „æternitate credidit Plato. Reperies enim „ipſis etiam Prophetis poſt illum, qui vere eſt, „Deum, cognitionem rerum attribuere: ſic „enim in Timæo de quibusdam principiis diſſe„rens ſcripſit: *Ignem quidem & cæterorum corporum principium ponimus ſecundum probabilem „cum neceſſitate rationem procedentes. . . Horum „autem adhuc principia Deus ſurſum cognovit, & „qui ei chari ſunt homines.* Homines autem „quosnam alios Deo charos eſſe putat, niſi „Moſem, & cæteros Prophetas, quorum va„ticinia cum legiſſet, in primo de Republica „libro hæc majore vocis ſono verba pronun„tiat. Cum jam eo quis appropinquat, ut ſe

Plato ex Moſe cognovit Prophetas a Deo afflari. n. 26.

„pior iis, quæ illic fu
„Suſpicione igitur, &
„ſecum reputat, & co
„juria affecerit. Atqu
„ta in vita inique feciſ
„no, tamquam pueri
„ſcitatur, formidat,
„Qui vero nullius ſib
„dulcis illi ſpes ſempe
„ctutis nutrix.

Plato ex Moſe judicium, & reſurrectionem cognovit. n. 27.

26. „In decimo au
„Plato, quæ a Proph
„ea non tamquam ab
„enim Græcos, ſed u
„dita ſcribit, qui ut ip
„cæſus, ac duodecim
„go impoſitus revixera
„rabat: ſic igitur toti
„enim ſe adveniſſe,
„ab alio, ubinam eſſe
„Ille autem Aridæus

Aridæi

„horrenda spectacula videmus; postquam „prope accessimus ad ostium inde redituri, ac cætera omnia perpessi, vidimus illum „subito, & alios prope illum plurimos tyrannos. „Erant etiam privati quidam, qui magna peccaverant. Hos jam se ascensuros sperántes „non excipiebat ostium, sed mugiebat, quoties „aliquis ex iis, quorum improbitas insanabilis, „antequam idoneam persolvisset pœnam, ascendere tentaret. Illic adstabant feri homines, „& ignei aspectu, qui audito mugitu Aridæum, „& alios arreptos abducebant, manibus, pedibusque constrictos, & caput humi abjicientes, & excoriantes raptabant, foras secus „viam inter aspalathos dilacerantes, & his, „qui aderant, significantes, quibus de causis „hæc paterentur, & in tartarum lapsi abducerentur. Ex multis autem, & omnis generis „terroribus, qui ipsis illic acciderunt, hunc „maximum esse dicebat, si mugiret ostium, cum „ascenderent, quo silente unumquemque libentissime ascendere. Ac tales quidem esse pœnas, & supplicia, rursusque his contraria beneficia. Videtur hic mihi Plato non solum de „judicio a Prophetis accepisse doctrinam, verum etiam de ea, quam Græci non credunt, „resurrectione: nam dum animam cum corpore „judicari dicit, nihil aliud significat, nisi se resurrectionis doctrinam credere. Quomodo „enim Aridæus, & alii, qui corpus capite, & „manibus, & pedibus, & pelle instructum in terris reliquerant,„ tales in inferno pœnas persolverent? neque enim animam, caput, & manus, „& pedes, & pellem habere dicent.

n. 28. „ibi didicerat, multa in
„se, præclare docet Di
„ptorum celeberrimus
„imprimis, quæ a M
„initio dicuntur. Sic
Gen. 1. „*principio creavit Deus*
„*de solem, & lunam, &*
„cum in Ægypto didici
„tur, quæ a Mose in G
„tione scripta sunt, fin
„Achillis imaginem qu
Iliad. Σ „nis descripsisse. Sic
v. 483. „*dem terram effinxit, &*
„*que indefessum, lunamqu*
„*quibus cælum coronatu*
„Paradisi imaginem se
„semper floribus ornatu
„tum hoc imagine Par
„*H. v.* 116. . . Quods
„structionem considerar
„nes illius ætatis ascen
„munire posse videbant

„lum vocant, quod ei nomen ex prima illius „adversus hominem calumnia impositum, si- „quis considerare velit accuratius, reperiet „Poetam diaboli quidem appellationem non „usurpare, sed nomen ei ex pessima illius actio- „ne imponere: Noxam (*sive Atem*) enim eum „appellans, e cœlo ab opinato apud illos Deo „præcipitem datum esse dicit, quasi eorum, „quæ de illo a Propheta Esaia dicta sunt, ac- „curate meminisse Iliad. T. v. 126.

28. „Platonem autem dum post Deum, & *Ideæ Pla-* „materiam tertium principium formam (*seu* *tonis a* *Ideam*) „esse pronuntiat, argumentum non *Mose ac-* „aliunde accepisse patet, quam a Mose, cu- *ceptæ.* *n.* 29. „jus quidem ex dictis nomen formæ (*ideæ*) „didicit, tunc autem nequaquam a peritis di- „dicit, nihil ex his, quæ a Mose dicta sunt, „sine arcana contemplatione clare cognosci „posse. Scripsit enim Moses, sic Deum sibi „de tabernaculo mandasse: *Et facies mihi se- „cundum omnia, quæcunque tibi monstro in monte, „exemplar tabernaculi.*„ Hæc cum legisset *Exod.* 26. „Plato, nec qua par erat contemplatione scri- *v.* 9. „pta illa verbo excepisset, existimavit formam „ante id, quod sensibus subjectum est, sepa- „ratim existere, quam quidem etiam exemplar „eorum, quæ facta sunt, sæpenumero vocat. (*Vide supra n.* 8.)

29. „Similiter, & de terra, & de cœlo, *Plato* „& de hominis creatione hallucinatum patet, *principi-* „nam & horum ideas esse opinatur. Quoniam *um genesis* „enim Moses ita scripsit: *In principio fecit Deus* *quomodo* „*cœlum & terram*; ac deinde statim subjungit: *intellexit.* *n.* 30.

 „*Terra* *Gen.* 1.

„illud esse existimavit,
„est. Sed aliud esse, ill
„cipi..... Sic etiam &
„nomen primo comme
„post multas res creata
„tione mentionem facit
„*nem pulvere a terra sun*
„hominem illum, qui pr
„eum, qui factus est,
„postea ex terra factus
„stentem formam factu
„homo ex terra formatu
„rus ex antiqua, & div
„vidisset ita dicente. *Te*
„*verteris*, exanimum H
„terram appellat. *Iliad*

Plato de curru Jovis, & ignea essentia ex Prophetis ac-

30. Item „quod ait
„volucrem currum ager
„didicit, nisi prophetic
„profecto cognovit ex h
„bim dictis... *Et el*

„ *Non in igne Dominus, & post ignem* 3. *Reg.* 19.
auræ tenuis. Sed hæc ad sublimes sensus *v.* 11.
a animi inquisitione a piis hominibus re-
nda. Plato autem non ea, qua decebat,
emplatione animum intendens, in ignea
antia Deum esse dixit.

. Rursus Plato aliquid de dono cœlitus *Plato de*
ıdente; seu Spiritu S. cognovisse videtur, *Spiritu*
tamen metu Græcorum non nominat, sed *S. aliquid*
em dicit. „ In illo enim de Reminiscen- *cognovit,*
lialogo cum Menone, postquam multa *n.* 32.
sivit de virtute, utrum doceri possit,
ın doctrina, & exercitatione comparetur,
ıtrum nec doctrina nec usu, sed natura
inibus eveniat, vel alio quodam modo;
em totidem verbis sic pronuntiat: *Vir-
rofecto nec natura nec doctrina, sed divina
hominibus evenit sine scientia, iis quibus
t.* Hæc mea quidem sententia, cum
ı a Prophetis didicisset, Plato, de Spi-
S. in virtutis nomen videtur transtulisse,
madmodum enim unum, & eundem Spi-
n sacri Prophetæ in septem Spiritus di-
dicunt, ita & ipse unam, & eandem vir-
m appellans in quatuor eam virtutes divi-
ronuntiat. . . Veritus aperte Spiritum S,
ellare, ne Prophetarum doctrinam sectari
atur.

2. „ Unde autem edoctus Plato tempus *Platonis*
ı cœlo creatum esse cognovit, sic enim *sententia*
ısit. *Tempus ergo cum cælo creatum est, ut de tempo-*
l creata simul dissolvantur, si quando eorum re ex Mo-
iat dissolutio. An non hoc ex divina Mosis *se.*
n. 33.

 „histo-

„*judaus est dies unus*,
„tempus deſignans)
„lat, ne ſi mentionei
„nino Moſis verborun
„deretur. Unde aut
„ne informatus ita ſc
„que a ſacris Proph
„ita locutos eſſe ratu

Simulacrorum auctores S. Scripturam male intellexerunt.

33. „Siquis & d
„unde accepta anſa
„fabricatores humana
„dicaverint, id quoq
„hiſtoria didiciſſe. I
„ex parte Dei dicat.
„*dum imaginem noſtra*
„dictum eſſet homine
„ita deos ſuos effing
„ſimili ſeſe exprimere

n. 34. Gen. 1. v. 26.

Ad Prophetas fugiendum pro agno-

34. Ex hucusque
„Jam igitur tempus e
„ſtoriis externis perſ

„qui non verborum vobis artem promittunt, „nec artificiose ad persuadendum loquuntur „(id enim proprium est eorum, qui veritatem „furantur) sed verba, & nomina simpliciter, „ut se offerunt, usurpant, ac ea vobis nun„tiant, quæ delapsus in eos Spiritus S. his, „qui veram religionem ediscere cupiunt, per „eos tradere voluit... Nihil enim in majores „vestros peccabitis, si nunc in contrariam eo„rum errori partem ferri velitis, quos quidem „verisimile est, nunc in inferno sera pœniten„tia ductos lugere : ac si fieri posset, ut inde „vobis nuntiarent, quæ sibi post hujus vitæ „finem evenerunt, cognosceretis profecto, „quantis vos malis liberatos velint. Sed cum „in præsentia nec ab illis ediscere possitis, nec „ab iis, qui falso appellatam Philosophiam pro„fitentur, reliquum deinceps vobis erit, ut „vaticiniis sacrorum virorum operam detis, & „ab eis non sermonis elegantiam petatis, sed „ea ediscatis, quæ vobis æternam vitam alla„tura sunt. Nam qui nomen Philosophiæ ne„quidquam dedecorant, ii nihil scire arguun„tur, quemadmodum & ipsi confiteri coguntur, „inviti, dum non solum inter se litigant, sed „etiam suas ipsi opiniones aliter alias exponunt.

35. Probat hoc S. Justinus ex testimonio Socratis, quem oraculum *omnium hominum Sapientissimum* testatur, qui „ita dicebat: *Videor „igitur hac re perexigua esse sapientissimus, quod „quæ nesciam, non me existimem scire.* Nemo au„tem existimet, Socratem ironia quadam igno„rationem præ se ferre, eoquod ita se gerere „in

Philosophi ipsi fatentur se nil scire. n. 36.

„in colloquiis solent. Extremum autem „defensionis, quam in carcerem abiens „nuntiavit, argumento sunt, ipsum illum „vere ignorationem esse confessum; sic „loquitur: *Sed jam tempus est, ut abeamus, „quidem moriturus, vos autem victuri, ut„rum ad meliora proficiscantur, nemini „nisi Deo.* Socrates hac ultima voce in „pago emissa in carcerem abiit, soli D„rum nobis ignotarum cognitionem te „Qui autem post eum exorti sunt, cum „rena quidem cognitione assequi potuissent „lestia sibi explorata esse professi sunt, ta„ex oculis suis vidissent. Sic Aristoteles „quinto aethereo elemento Deum esse p„tavit: & qui fidem sibi his de re„spectatum, & elegans dicendi genus „postulat, idem cum Euripi Chalcidici „ram investigare non posset, collecto ex „core, & ignominia dolore perculsus vit„liquit. Nemo igitur ex his, qui sapiunt „tem suam horum hominum eloquentiae „habeat, sed aures suas secundum veter„storiam cera obturans perniciem ex his „nibus suaviter insectantem fugiat. Pr„enim Scriptores, dum sermonis suavitate „luti quamdam escam praetendunt, mul„vera religione abducere conantur, imit„eum, qui multitudinem deorum primo „mines docere ausus est. His auctor vob„ne obsequamini, sed potius sanctorum „num vaticiniis operam detis... Vel O„credite, & aliis, qui de uno Deo „scripsere.

36.

36. „Erit autem vobis perfacile, veram religionem aliqua ex parte ex antiqua Sybilla discere, cujus vaticinia ex potenti afflatu tradita ad Prophetarum doctrinam prope accedere videntur. Hanc Babylone ortam dicunt Berosi chaldaicæ historiæ Scriptoris filiam, & cum in Campaniæ oras delata nescio quo pacto fuisset, ibi oracula edidisse in urbe, quæ Cumæ dicitur, Bajis, ubi sunt thermæ Campanæ, sex lapidibus distans. Vidimus, cum in hac urbe essemus, locum quemdam, ubi sacellum maximum ex uno saxo excisum conspeximus, rem sane præclarissimam, & omni admiratione dignam: ibi illam oracula edidisse narrabant, qui hæc a majoribus, ut patriæ suæ propria, acceperant. In medio autem sacello monstrabant nobis tria receptacula, ex eodem excisa saxo, quibus aqua repletis lavare eam dicebant, & cum vestem resumpsisset, in intimam sacelli ædem secedere ex eodem saxo excisam, ac in medio ædis sedentem excelso solio, sic vaticinari. Hujus Sybillæ ut vatis cum multi alii scriptores meminere, tum etiam Plato in Phoedro. Videtur autem mihi, cum in illius Vaticinia incidisset, Vates pro divinis hominibus habuisse. Videbat enim, quæ ab illa olim prædicta fuerant, opere compleri, ut patet in Menone... Ubi manifeste, & aperte ad Sybillæ respicit versus. Ipsa enim, non ut Poetæ post scripta carmina, facultatem habebat emendandi, & limandi, in his præsertim, quæ ad accuratam numerorum legem pertinent: sed in ipso afflatus articulo

De Sybilla, ejusque versibus. n. 37.

„vatis

,,... observatione

Græci Sy-b: am, Ammo-nem, & Mercu-rium au-diant.

n. 38.

37. Hac narratio
S. Justinus Gentiles h
,,nis studium, quid a S
,,tite, & quanta vob
,,spicite, clare & ap
,,Christi adventum p
,,Dei verbum, virtut
,,separabile, hominem
,,dinem Dei assumens
,,moriam priscorum p
,,relicta eorum posteri
,,& doctrina ad deos,
,,runt. Siqua autem
,,tio, quominus fidem
,,beatis, iis credite,
,,putatis, & scitote,
,,a quodam rogatum
,,omnipotentem Deun
,,hymni dixisse. *Qui*
,,*Adamque vocavit.* *I*
multis, quos nosius

„dite, ut jam dixi, Sybillæ antiquiſſimæ, quæ „ex potenti quodam afflatu deos, qui dicun-„tur, nullos eſſe per oracula nos docet, ac de „futuro Salvatoris noſtri J. C. adventu, ac re-„bus omnibus, quas geſturus erat, clare, & „aperte prænuntiat. Erit enim vobis harum „rerum cognitio neceſſaria quædam ad ſancto-„rum hominum vaticinia præmeditatio. . . „Quodſi quis ab antiquiſſimis apud eos appel-„latis Philoſophis doctrinam ſibi videatur ac-„cepiſſe de Deo, is Ammonem, & Mercurium „audiat. Ammonem quidem, qui Deum oc-„cultiſſimum in ſuis de eo ſcriptis vocat: Mer-„curium autem clare, & aperte dicentem: „*Deum intelligere perdifficile eſt, ac ſiquis intelli-„gere poſſit, eloqui profecto non poſſit.* Omnino „igitur perſpectum, & exploratum eſſe debet, „nulla alia ratione Deum, aut rectam religio-„ne cognoſci poſſe, niſi ex ſolis Prophetis, qui „divino Numine afflati nos docent.

Nota. Ex his, quæ S. Juſtinus de Sybilla refert, certum eſt, ſi minus totam Sybillinorum librorum complexionem, qualem hodie habemus, ſaltem eas partes horum librorum, quæ claram, & apertam Chriſti adventus, & rerum ab eo gerendarum vaticinia continent, tempore S. Juſtini in unum volumen redactos fuiſſe. Nihil ſane ſuſpicatus eſt S. Juſtinus, quamvis omnes librorum paginæ fraudem clamitent, ut Dupinus *Tom.* 1. *Bibl.* oſtendit. Sed quidquid ſit, quod critici diſputent, S. Juſtinus gravis erroris argui non poteſt: antequam enim dicti libri apparebant, jam apud Chriſtianos quædam de Sybilla opinio invaluerat. Jam dudum enim conſtabat, Chriſti adventum a Sybilla prædictum fuiſſe, ſive id illi, uti Balaamo conceſſum

cessum fuerit, sive tota res, ut multæ aliæ Hebræorum traditione fluxerit. Sic etiam mes anum illam, a qua libellum in visione petat, Sybillam esse putavit. *l.* 1. *c.* 2. Nimium fecto attenti erant Christiani ad suæ religionis fensionem, quam ut negligerent quartam Ecl Virgilii, qui quamvis de Christo nihil cogitav illud tamen veri ex ejus dictis excerpere p mus. 1. Prædixisse Sybillam Cumæam totum immutatum iri, uti apud Isaiam describitur. 2. mirabilis eventus auctorem pro Deo, & Dei habitum iri. 3. Eum scelera nostra expiatu Mirum ergo videri non debet, si, cum Sy de Christo vaticinatam esse constaret, edita ejus nomine vaticinia approbationem meruerit

SANCTI JUSTINI PHILOSOPH ET MARTYRIS.

DE MONARCHIA LIBER.

§. I.

Argumentum Libri.

1. Post duas contra Græcos orationes Eu bius, Hieronymus, & Photius in opera S. Justini recensent librum de Monarchia seu singularitate Dei, de quo libro non levis inter recentiores controversia, nulla inter an tiquos. Scultetus inter dubios numerat. Na talis Alexander Justino ab eruditis abjudicar putat: Tillemontius alium ab eo, quem Eu sebius recenset, esse existimat. Variis hi judiciis locum dedit opinio, quod Eruditi no pauci crederent, Eusebium asseverasse, hun librum non solum ex sacris, sed etiam profani testimoniis contextum esse; cumque in eo null scr

scripturæ testimonia reperient, alii Justini non esse, alii hanc partem periisse dixerunt. Verum cum Eusebius, ac ipse etiam Justinus, uti P. Maran in præf. oper. S. Just. ostendit, alter quidem hunc librum ex solis gentilium libris compositum, alter vero ex his solis argumenta depromenda asserat, non est cur S. Justino abnegetur, aut aliqua ejus pars interiisse dicatur. Liber hic scriptus videtur, antequam persecutio ad religionis defensionem eum provocasset. In eo postquam originem idololatriæ exposuit, unum Deum esse, cui omnes homines omnium actionum suarum rationem reddere debent, quique libationibus placari non potest, & vanitatem gentilium deorum demonstrat.

§. II.

Analysis libri de Monarchia.

2. Sanctus Justinus initio hujus libri de Monarchia, seu unitate, & singularitate Dei originem Idololatriæ breviter exponit, dicens: *Origo idololatriæ.* n. 1.
„Cum humana natura initio conjunctionem intelligentiæ, & salutis ad veritatis, & cultus „omnium Domino debiti cognitionem accepisset, subrepens invidia humanæ dignitatis præstantiam ad simulacra fingenda avertit; ac „postquam diu inveteravit superstitiosa consuetudo, errorem ut vernaculum, & verum „quidquam multis commendat. Est autem „hominis amore in homines, vel potius in „in Deum accensi, eos commonefacere, qui, „quæ scire debebant, prætermiserunt. Ac „ve-

„veritas quidem satis habet in seipsa ver
„ut ex his, quæ sub polo concurrunt, ill
„qui hæc creavit, ordinem demonstret.
„postquam oblivio propter Dei patientiam m
„tes hominum occupavit, facinus aggressa
„& nomen soli vero Deo congruens ad mor
„les transtulit, & a paucis nequitiæ cont
„ad multos pervenit, in quibus stabilium,
„immutabilium rerum cognitionem consuet
„popularis obscuravit. Nam qui ab initio
„Principum honorem mysteria, & publica m
„nera instituere, oblivionem catholicæ opi
„nis (*de uno Deo*) posteris injecerunt.
„autem, ut paulo ante posui, animo
„Deum amante, utar voce hominibus am
„ac copiam facio iis, qui sana mente præditi s
„quamquam id quidem omnibus, qui univer-
„sorum temperatione utuntur, inesse deberet,
„ut omnium cognitorem immutabili cultu pro
„sequantur. Hoc autem non pigmentis ver-
„borum exprimam, sed argumentis omnin
„utar, ex vetusta Græcorum historiæ Poe
„repetitis, & ex contritis omnium usu lite
„ris. Ex quibus enim monumentis præcla
„simulacrorum cultores hanc plebi superstitio-
„nem instar legis imposuerunt, ex his edoce-
„buntur, & a suis ipsorum Poetis desipere a-
„guentur.

)nitas)ei pro- atur ex Æschylo, n. 2.

3. Proinde S. Justinus unum Deum esse probat ex Æschylo „qui operis a se exposit „rationem reddens, hæc etiam de singulari Deo „pronuntiat. *Deum amoveto longius mortalibus, „nec tibi parem esse, carne amictum finxeris. . .*
„Sed

„Sed & Sophocles ſingularis omnium creato- *Ex Sophocle.*
„ris, & unius Dei ſic ordinem deſcribit: *Unus
„profecto eſt, unus eſt tantum Deus, cæli ſoli-
„que machinam qui condidit.* Sed & Philemon, *Ex Philemone.*
„qui in antiquis rebus exponendis copioſus eſt,
„a veri cognitione alienus non videtur, ſic enim
„ſcribit: *Qualem æſtimare, dic mihi, decet Deum,
„qui cuncta cernit, nulli at ipſe cernitur.* Quin
„etiam ipſe Orpheus, qui trecentos ſexaginta *Ex Orpheo.*
„deos induxerat, teſtis erit meæ ſententiæ in
„libro, quem *præcepta* inſcripſit, ubi illum er-
„roris pœnituiſſe, patet ex his, quæ ſcribit...
„*Unus eſt ex ſe genitus, ab uno, quæcunque ſunt
„genita, creata ſunt...* Conſentit autem ei &
„Pythagoras, qui ſic ſcribit: *Siquis dicat, Deus* *Ex Pythagora.*
„*ſum, præter unum, hic debet mundum iſti ſimi-
„lem creare, ac dicere, hic meus eſt: nec ſolum
„creare ac dicere, meus eſt, ſed etiam in eo habi-
„tare, ipſe in eo, quem fecit, certe ab iſto factus eſt.*

4. Deinde oſtendit, quod homines omnes ſuarum actionum omnium Deo rationem reddituri ſint, & „hunc ſolum de rebus in vita „geſtis, & de Numinis ignoratione judicium „inſtituere poſſe, domeſticis teſtibus demon„ſtrat, ac primo quidem Sophocle, qui ſic ea „de re loquitur. *Jam veniet ille, veniet haud „dubie dies, laxabit ignis cum redundantes opes... „Namque eſſe ſcimus duplicem ad inferos viam, „unam nefaſtis, alteram innocentibus. Tum ſalva „faciet cuncta, quæ deſtruxerat.* Rurſus Phile„mon... *Ne erres, in ipſis inferis jus dicitur, „eritque judex Dominus omnium Deus, cujus tre„mendum nomen haudque ego dixerim.* Et Euripides: *Ratio Deo reddenda erit.* n. 3.

„Huic namque pænas in

5. „Libaminibus
„lorum non placari De
„tate poenas ab eo cui
„rum accedet Philemo
„ſtimas... placare ſperat
„ſamus errat, ac levem
„namque eſſe oportet
„rentem ſtupra nuptæ,
„furta, vel cædes, ne
„Acum vel unam haud c
„namque cernit haud proc
„ſta mulcent æqua, in
„æquitatem ſemper obſer
„ſplendens, quam veſtibu
„procul confugeris, o he
„ſciveris. Et rurſus P
„autem explorationem,
„opere aggrediatur; is a
„ignoret diſcrimen: quip

Deus Libaminibus a puniendò juſto non revocatur.

n. 4.

6. De illis autem, qui apud nonnullos exi- *De falſis diis.*
„ſtimantur participes eſſe ſancti, & perfecti no- *n.* 5.
„minis, quod quidem vana traditione quidam
„tamquam dii acceperunt, Menander ait in
„Heniocho, ſive auriga: *Non mihi placebit*
„*ambulans foris Deus, anum comitem habens, at-*
„*que ventitans domos cum tabula: oportet quippe*
„*juſtius ut Deus domi manendo ſit ſalus colentibus.*
„Idem Menander in Hierea, ſive in Sacerdote:
„*Homini ſalutem non Deus dat alterum, mulier,*
„*per hominem: namque homo ſiquem Deum quo-*
„*cunque libeat, cymbalis pertraxerit, hoc exſecu-*
„*tus ſit Deo potentior. Audaciæ hæ ſunt, & lu-*
„*cri molimina inventa hominibus impudentibus,*
„*Rhode, noſtrique ficta in ſæculi ludibrium.* Rur-
„ſus in Miſumeno, ſive odioſo, de iis, qui in
„deos recepti ſunt, ſententiam exponens, vel
„potius eos non eſſe demonſtrans, ſic idem
„Menander: *Namque ubi gentium, o Geta, ju-*
„*ſtos invenire fas deos?* Et in Paracatatheca,
„ſive in depoſito: *Videtur ipſos jus iniquum*
„*apud deos.* Et Euripides Tragædus in Ore-
„ſte: *Phœbus jubendo, ut inferrem matri necem,*
„*ipſe eſt honeſti ac juris inſcientior, illi obſecutus*
„*intuli matri necem, illum ſceleſtum dicite, &*
„*morti date: peccavit ille, non ego, quid me de-*
„*cet feciſſe? is, in quem transfero culpam, Deus*
„*ſervare an aptus non erit?* Idem in Hippoly-
„to: *Sed ut par eſſet, hæc dii non judicant.*
„Et in Jone: *Si mortalium improbus erit quis,*
„*puniunt illum dii. Nonne ergo iniquum eſt, jura*
„*qui mortalibus ſcribitis, ut ipſi non vacetis cri-*
„*mine? Quodſi haud adeſtis, quæ ſuperſunt elo-*
„*quar: dabitis hominibus perfidi pœnas ſtupri*

,,sæpe verba, nate, an mortalibus. E
,,lerophonte: Si turpe quid dii fecerint
,,dii. Et rursus in eodem: est, qui
,,dicat in cælo deos; hi prorsus, hi haud
,,sed siquis dicat, ne prisca stultus ille
,,ferat... Et Menander in Diphilo:
,,per ergo Dominus est rerum omnium,
,,solus debet hic semper coli, ut tot be
,,ventor, atque conditor. Idem quoq
,,scatoribus: Quod namque nutrit m
,,bitror, Deum nutrire, sed quod suevi
,,indiget, ut sublevetur sumtibus precanti
,,in Adelphis: Semper est Deus bonis
,,quisque censet ut doctissimus. Et in
,,sunt cuncta rationi bonæ templum:
,,mens est Deus, qui disseret. Et i
,,Tragicus: Quodsi piorum, & qui
,,mirum impii, sors una, quis rem pul
,,se putet, si sentit æqui Jupiter nil op
,,Philoctete: Videte, ut ipsis lucra
,,diis; mirabilisque plurimum in templi
,,auri: quid ergo te vetat lucrum sequ
,,ceat ipsis esse diis haud imporem? It
,,Quicunque Zeus es, novi enim verbote

n recurrere, seque ipsum prudentiæ ad sa-
ǝm tradere, ac meliora pro insito homini
itrio eligere, non existimantem eos, qui
nanis affectionibus obnoxii sunt, univer-
ım dominos esse: quippe cum ne pares
dem hominibus deprehendantur. Nam
ıd Homerum Demodocus se a seipso do-
ın dicit, & a Deo sibi afflatos esse cantus,
ımvis mortalis sit. Æsculapius & Apollo
ıd Chironem Centaurum mederi discunt,
ıd maxime novum est, apud hominem dii.
ıd enim de Baccho memorem, quem fu-
tem Poeta, aut de Hercule, quem mise-
n dicit? Quid attinet Martem & Vene-
ı, duces illos adulterii ac principes, recen-
:, & ex his omnibus susceptam demon-
tionem perficere? Siquis enim eorum,
 feruntur, deorum actiones cum non no-
:t, imitetur, is adhuc impurus, & a vita
ıumanitate alienus existimetur. Siquis
ǝm noverit, probabilem habebit poenæ
giendæ ansam, delictum non esse demon-
ns divinorum facinorum imitationem. Quod
ıis actiones vituperet, nomina quoque ex
nota tollet, nec eas probabilibus, & specio-
'erbis obteget. Itaque complectendum no-
 est verum, & immutabile nomen, non
a solum voce prædicatum, sed eorum
ım, qui nos in prima doctrinæ elementa
'oducunt; ne si hujus vitæ tempus in otio,
inertia traduxerimus, non solum ut glo-
ı cœlestis ignari, sed etiam ut ingrati ra-
nem judici reddamus.

1. Christianæ Relig
Imperatore, Ch
sum sub Antonino Im
enim nullo ejus edic
sævierit, popularis ta
in imperio exortæ ca
norum sanguine averti
persuadebant, persecu
runt. Pluribus hac de r
ratorem querelis delati
tunc Romæ domici
hanc Apologiam, qua
bus male secundo lo
num 150. Imperatori
filiis adoptivis Marco
ac Senatui, Populoqu
que obtinuit, ut perse
primeretur. Elucet
cendi libertas sine te
Imperatores sine affe
que S. Martyr causam

Apologia in tres partes dividi poteſt, in quarum prima S. Juſtinus oſtendit, chriſtianos indicta cauſa condemnari non debere, eorumque innocentiam exponit. In ſecunda probat, Religionem Chriſtianam certiſſimis argumentis inniti; in tertia denique exponit, quid in Myſteriis chriſtianorum peragatur.

§. II.

Analyſis Apologiæ I.

S. Juſtinus ſe chriſtianum profitetur. n. 1.

2. Sanctus Juſtinus primam partem ſuæ Apologiæ auſpicatur profitendo, ſe eam conſcripſiſſe: „Pro iis, qui ex omni hominum „genere vocati, præter æquum odio habentur „& vexantur, Juſtinus Priſci filius, Bacchii „nepos Flaviæ Neapolis in Syria Palæſtinæ „civium, unus ex illorum numero orationem, „& ſupplicationem conſcripſi.„ Moxque ab Imperatoribus ſumma libertate poſtulat, ut juſtitiam ſervent. „Præſcribit enim ratio, ut „qui vere pii, & Philoſophi ſunt, verum unice „colant, & diligant, recuſantes majorum opi„niones ſequi, ſi pravæ ſint. Neque enim id „ſolum ſana ratio præcipit, ut ne eos ſequa„mur, qui injuſte quid fecere, aut docuere, „ſed omnino, vel præ ſua ipſius anima verita„tis amatori, quamvis mors intentetur, ſta„tuendum, & eligendum eſt, ut æqua dicat, „& faciat. Quod igitur pii, & Philoſophi ap„pellamini, & juſtitiæ cuſtodes, ac doctrinæ „amatores ubique auditis, utrum tales ſitis, „demonſtrabitur. Neque enim ea mente ac„ceſſimus, ut vobis hoc ſcripto aſſentaremur,

Juſtitiam Imperatorum implorat. n. 2.

 „aut

Postulat, ut Christiani judicentur. n. 3.

,,perpeti posse, nisi
,,improbi deprehenda
,,dere quidem potesti
,,quam.

3. ,,Sed nequis
,,merariam vocem hæ
,,ut quæratur de crir
,,objiciantur, ac si r
,,ut quemlibet alium
,,tur. Sed si nihil ar
,,ratio vera non praec
,,rem hominibus innc
,,tis, vel potius vobi
,,cio, sed affectu nego
,,inducitis... Nostru
,,vitæ & doctrinæ no
,,omnibus faciamus, r
,,sibi videntur ignorar
,,cæcutientes peccav
,,Vestrum autem, ut
,,ratio præscribit, cau

ninis appellatione nec bonum nec malum *nis injuste*
dicatur sine subjectis nomini actionibus.., *damna-*
nomine enim nec laus, nec pœna merito *tur.*
terit, nisi quid egregie possit aut impro- *n. 4.*
actum probari. Nam quicunque coram
s accusantur, eos pœna non afficitis, an-
iam convincantur: in nobis autem no-
i argumenti loco sumitis, quamvis, quan-
ad ipsum nomen attinet, in eos potius,
illud deserunt, animadvertere deberetis.
usamur enim, quod Christiani simus, bo-
i autem odio haberi contra justitiam est,
nde vero siquis ex his, qui accusantur,
atorem se præbeat, verbo negans, se esse
istianum, dimittitis tamquam nihil ha-
tes, quod eum peccare arguatis, siquis
em confiteatur, pœnam ob ipsam confes-
em irrogatis, cum & confitentis, & ne-
itis vitam excutere oporteat, ut ex actio-
us, qualis quisque sit, intelligatur.
emadmodum enim quidam, cum a Magi-
Christo didicerint, non negare, inter-
ati, hortatorum munere funguntur, sic qui
le vivunt, ansam fortasse iis præbent, qui
inde ad affigendam omnibus Christianis
pietatem, & injustitiam parati sunt. Ne-
e id recte comparatum est. Quidam enim
ilosophiæ nomen, & habitum præseferunt,
i nihil dignum hoc promisso faciunt: nec
s latet, eos, qui contraria olim inter se
isere, ac docuere, nomine uno appellari
ilosophos. Ac eorum quidem nonnulli
llos deos esse docuerunt. Jovem etiam
etæ una cum ejus filiis impudicum decan-
„tant,

n. 5.

„ita ut percellerentur, qu
„non ratione dijudicabant
„ac malos dæmones esse
„labant, & eo quemque (
„quod sibi quisque dæmoı
„quam autem Socrates veı
„tione hæc in lucem prof
„bus homines abducere c
„mones hominum nequiti
„perfecerunt, ut velut at
„caretur, nova ab eo da
„tantes. Hoc idem cor
„liuntur.

Christiani non sunt athei. SS. Trinitas.

6. *Secundo* ex hoc ref(
tiles qui Christianos athe
tur : „ Inde ortum, ait,
„mur. Atque atheos qu
„temur, si de opinatis ej
„secus vero, si de verissin
„temperantiæ, ac cætera
„nulla admixta vitiositat
„Filium qui ab eo veni

„& ut quisque discere voluerit, citra invi-„diam, ut edocti sumus, impertientes.

Nota. Hunc locum aliter interpretantur Protestantes. Bullus *in defens. fid. Nicæn.* putat, S. Justinum dicere, nos ista, quæ ad malos angelos auctores persecutionum spectant, ac simul, quæ ad bonos, a Christo didicisse. Grabius censet, Christum simul, & Angelos nos illa, de justitiæ &c. Patre docuisse. Verum præterquam quod hæ interpretationes verba S. Justini perperam detorqueant, ex prima sequitur, Angelos bonos colendos, sicuti & malos abominandos. Secunda omnino intento S. Justino repugnat. Nec displicere debet, quod S. Justinus Verbo Divino Angelos adjungat; adjungit enim, ut ministros, & sectatores: denique verbum *colimus* ad Angelos, verbum *adoramus* ad Deum creatorem refertur.

7. „Sed dicet aliquis: jam nonnulli cum „comprehensi fuissent, convicti sunt malefacti. „Ac multos quidem persæpe, cum in vitam in-„quiritis eorum, non tamen propter eos, qui „prius fuere convicti, condemnatis. . . Roga-„mus itaque, ut omnium, qui apud vos ac-„cusantur dijudicentur actiones, ut qui convi-„ctus fuerit, puniatur ut improbus, nequa-„quam autem ut Christianus; siquem autem „extra noxam esse pateat, dimittatur ut inno-„cens Christianus: nam ut in ipsos delatores „animadvertatis, minime rogabimus; satis „enim illis est supplicii sua ipsorum nequitia, „ac bonarum rerum ignoratio.

Christiani sceleris convicti aliis non noceant. n. 7.

8. „Vestra autem causa hæc a nobis dicta „esse ex eo intelligite, quod in nobis situm sit „negare, cum interrogamur: sed vivere nolu„mus

Christiani libenter confitentur. n. 8.

„ctatur.

Christiani simulacra merito non colunt. n. 9.

9. *Tertio.* S. Justinu
vituperari non posse, qu
lant. „Neque enim vict
„rum coronis colimus ,
„quam effinxere, & in f
„appellaverunt. Siquid
„tua haec esse, nec Dei
„enim talem Deo inesse
„lem quidam colendi ca
„sed malorum illorum,
„monum, & nomina, c
„mus. Quid enim att
„scitis, exponere, quo
„teriam tractent, scalp
„dendo, & tundendo ?
„vasis inhonestis, cum
„immutaverint, ac effig
„minant deos. Quod q
„tione alienum esse, sec
„Deum fieri censemus,

nostris, adeo ut suas etiam ancillas, dum secum laborant, constuprent. O stuporem attonitæ mentis! id hominibus incontinentibus tribui, ut deos ad colendum fingere, & transformare dicantur, ac fanorum, in quibus illi collocantur, tales constitui custodes! nimirum non vident, & cogitatu, & dictu nefas esse, homines deorum esse custodes.

10. *Quarto*. S. Justinus Christianos defendit, quod inanibus diis materialia dona non offerant „neque enim materialibus hominum „donis Deum indigere accepimus, sed eos so-„los illi probari didicimus, & persuasum ha-„bemus, & credimus, qui insita illi bona imi-„tantur, temperantiam, justitiam, & humani-„tatem, & quæcunque Dei, qui nullo impo-„sito nomine vocatur, propria sunt. Et cum „bonus sit, omnia illum ab initio ex informi „materia (a) propter homines condidisse ac-„cepimus. Quos quidem si dignos se per opera „illius consilio, & voluntati exhibuerint, ade-„pturos accepimus, ut cum eo degant, atque „una regnent corruptionis, & perpessionis „expertes.

Christia- cur ma- rialibus donis D- um non i- digere c- cant. n. 10.

(a) Illa verba *ex informi materia* Deum omnia condidisse, materiæ ipsius creationem juxta S. Justinum plane non excludunt, uti patet ex cohort. ad Græc. n. 22. ubi expresse docet factorem nulla alia re indigere, qua tamen opifex indiget: & n. 23. ibid. Platonem culpat, quod materiam increatam statuerit.

11. Notat autem S. Justinus, quod gentiles, „cum regnum a Christianis expectari audiunt, „humanum perperam suspicentur, cum „illud,

Christia- regnum humanu-

„quia ipso ...
„habemus , interfectores
„præsertim mors omnino

Christianorum principia saluti reipublicæ utilia sunt. n. 12.

12. *Quinto*. Probat C
ad pacem, & reipublica
xime conducere, scilicet
posse „ ut Deum lateat n
„aut insidiator, aut v
„unumquemque ad æte
„salutem pro meritis acti
„sci: nam si hæc cognit
„essent, nemo vitium a
„ret, cum se ad æterna
„nem proficisci sciret; s
„neret, ac virtute exo
„quæ a Deo promittunt
„ad fugienda supplicia.
„cant, ii propter posita
„nas latere conantur,
„posse sciant, ut vos, u
„iniqua faciunt. At si
„sam haberent, fieri

videmini, ne omnes aequa faciant, nec jam habeatis, in quos animadvertatis. Carnificum sane id foret, non bonorum Principum... Plus non possunt, ne ipsi quidem Principes, si veritati opinionem anteponant, quam latrones in solitudine.

Christiani non sunt Athei SS. Trin. adorantes. n. 13.

13. Potuisset hic desinere S. Justinus, re ta satis probata. Verum ad defendendam Christianorum innocentiam rursus aggreditur, & Christianos non esse Atheos demonstrat *primo:* Quia opificem hujus universitatis colimus... Et Jesum Christum sub Pontio Pilato, Judaeae temporibus Tiberii Caesaris Praeside, crucifixum, verum Dei Filium esse edocti, ipsumque secundo loco, Spiritum autem Propheticum tertio habentes ordine, non sine ratione a nobis coli demonstrabimus.

Christianorum conversorum mirabilis mutatio. n. 14.

14. *Secundo.* Hoc idem probat ex mirabili iorum mutatione, quam Christiani prae se ulerunt, postquam a daemonibus discesserunt, am „qui olim stupris gaudebamus, nunc castimoniam unice amplectimur, qui magicis etiam artibus utebamur, bono, & ingenito nos consecravimus Deo: qui pecuniarum, & possessionum vias omnibus antiquiores habebamus, nunc etiam ea, quae possidemus, in commune conferimus, & cum indigentibus quibusque communicamus. Qui mutuis odiis, & caedibus pugnabamus, & cum iis, qui tribules nostri non essent, communem focum ob diversa instituta non habebamus, nunc postquam Christus apparuit, convictores sumus, & pro inimicis oramus, & qui nos iniquis

„monitrationem venia
„Breve autem, & conc
„genus: non enim Sopl
„tio virtus Dei fuit.

Castitatem quomodo observent Christiani. n. 15.

15. „Itaque de cas
„*Qui inspexerit mulierem*
„*jam mœchatus est in co*
„*oculus tuus dexter scan*
„v. 28. Et: *Qui ducit*
„*ro, mœchatur.* Et:
„*facti sunt &c.* . . Ac
„annos sexaginta, &
„pueris Christi disciplin
„pti perseverant, tale
„genere monstraturum
„innumerabilem eoru
„qui ex lascivia sese
„didicerunt. . . De c

Quomodo dilectionem proximi. Liberali-

„diligendis ita docu
„Matth. 5. v. 46. Ut
„cemus cum egentibu
„causa faciamus. hæc

„ab eo dicta ſunt, ita ſe habent: *Qui te percu-* n. 16.
„*tit in maxillam, præbe & alteram.* Luc. 6.
„v. 29. Matth. 5. v. 22. . . Ne autem jure- *De juramento vitando.*
„mus omnino, atque ut vera ſemper loqua-
„mur, ſic præcepit: *Ne juretis omnino &c.*
„Matth. 5. v. 33. 37. Deum porro ſolum colen- *De uno Deo colendo.*
„dum eſſe ita ſuaſit, dicens: *Maximum man-*
„*datum eſt: Dominum Deum tuum adorabis &c.*
„Matth. 12. v. 30. Et accedente ad eum quo-
„dam, atque dicente: *Magiſter bone:* reſpon-
„dit inquiens: *Nemo bonus, præterquam ſolus*
„*Deus.* Matth. 19. v. 17. Qui autem non ita
„comperiuntur vivere, quemadmodum docuit,
„eos pro certo conſtet, non eſſe Chriſtianos,
„quamvis lingua pronuntient Chriſti doctrinam;
„non enim eos, qui tantummodo dicunt, ſed
„qui facta etiam exhibent, ſalvos eſſe futuros
„dixit: ſic enim ait: *Non omnis, qui dicit mihi*
„*Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum*
„*&c.* Matth. 7. v. 21. Luc. 13. v. 26. Cæte-
„rum, qui non conſentanee præceptis illius
„vivunt, ac nominetenus Chriſtiani ſunt, hi ut
„a vobis quoque puniantur, rogamus.

17. „Illud etiam ſtudio nobis eſt, ut vecti- *De obedientia, & vectigalibus præſtandis.* n. 17.
„galia, & cenſus iis, quibus hoc munus commi-
„ſiſtis, primi omnium pendamus, quemadmo-
„dum ab eo ſumus inſtituti. Illo namque tem-
„pore accedentes quidam percunctati ſunt ex
„illo, an Cæſari vectigalia pendere oporteat,
„qui reſponſum hoc ab eo retulere: *Dicite*, in-
„quit, *mihi, cujus imaginem nummus habet?*
„Qui ubi dixiſſent: *Cæſaris: Reddite igitur*,
„ait, *quæ Cæſaris ſunt, Cæſari, & quæ Dei, Deo.*

Z 2 „Pro-

„capiemus detrimentu
„vel potius persuasum
„num meritis unumqu
„num ignem daturum
„ptarum a Deo facul
„rum, quemadmodu
„cens: Cui plus cont
„poscetur ab eo. *Luc.*

Immortalitas animae.
n. 18.

18. Quodsi igitur
tam bonos cives, sp
minatur eis S. Justi
judicium ab ipsis gen
assertum, & ait: „
„jusque Superiorum
„nem omnibus mor
„statum sensus exper
„esset improbis omni
„manet in iis omnib
„plicia æterna reposi
„habere, ac vera c
„Necyomantiæ, &

e; & qui ab animabus mortuorum cor-
rojiciuntur (*scilicet juxta opinionem Eth-*
) „dæmoniaci, & furiosi ab omnibus
iti, & quæ dicuntur apud vos oracula
ilochii, Dodonæ, & Pythiæ, & quæ-
e alia ejusmodi, & Scriptorum senten-
Empedoclis, & Pythagoræ, Platonis,
ratis, & illa apud Homerum fossa odyss.
escensus Ulyssis horum videndorum cau-
eorum testimonia, qui eadem, ac isti
nt, quibus nos saltem æque probate,
on minus, quam illi, imo magis Deo
ius, quippe cum nostra corpora etiam
a, & in terram conjecta, nos rursus re-
os speremus, nihil non posse a Deo fie-
entes.

„Et sane quid incredibilius videatur
e consideranti, quam si in corpore non
s, nobisque diceret aliquis, ex parva
n humani seminis gutta ossa, & carnes
iam videmus, forma fieri posse? Id
unc fingendo dicamus, si tales non esse-
que orti ex talibus, vobisque aliquis
is semen, & pictam imaginem demon-
ex tali re eum generari posse assevera-
um priusquam videretis factum, cre-
? Nemo contradicere audebit. Eo-
odo, quia nondum vidistis mortuum ad
revocatum, increduli estis. Sed quem-
um nunquam omnino credidissetis, ta-
ex parva gutta fieri posse, & tamen
videtis; eodem modo fieri posse exísti-
ut dissoluta hominum corpora, & in-

Resurrectio corporum probatur. n. 19.

 „stan

Ethnici etiam nonnulla de resurrectione dixerunt.
a. 20.

20. „ Ac Sybilla q
„quæ corruptioni obno
„ptum iri dixerunt. P
„tur Stoici, Deum ipſ
„cent, ac mundum po
„oriri dicunt. Nos au
„mutabilibus rebus Cr
„credimus. Igitur ſi
„apud vos in pretio fu
„phis, quædam autem
„ſerimus, idque ſoli c
„ſupra omnes injuſtis
„enim a Deo dicimus
„Platonis ſententiam
„conflagrationem fore
„tem improborum an
„ſenſu præditas puni
„liberas beate agere,
„loſophi dicere videb
„quod ipſis pejus eſt
„dicimus, quod Me
„ſimilia locuti ſunt :

„que crucifixum, & mortuum, & redivivum „aſcendiſſe in cœlum, nihil ab iis, qui apud „vos dicuntur, Jovis filiis alienum, & novum „aſſerimus. „ Id quod exemplificat S. Juſtinus in Mercurio, Æſculapio, Baccho, Hercule, Perſeo, Ariadne, & Imperatoribus, quos Ethnici in cœlum evectos eſſe fabulantur: quibus ſubjungit. „ Nos autem immortalitatem eos „conſequi ſolos dicimus, qui Deum vitæ ſan„ctitate, & virtute propius contingunt, qui „autem improbe vivunt, nec immutantur, eos „igne æterno credimus puniri.

Item quæ de Verbi generatione, cruce, & miraculis dicimus. n. 22.

22. „Filius autem Dei, qui Jeſus vocatur, „etiamſi homo tantum eſſet communi condi„tione, propter ſapientiam dignus foret, qui „Filius Dei diceretur. . . Quodſi modo ſin„gulari, & a communi creatione diverſo geni„tum illum ex Deo dicimus, Verbum Dei; id „ei commune eſſe credite cum iis, qui Mercu„rium ſermonem a Deo internuntium appellant. „Siquis vero crucifixum eſſe objiciat, eſt id „quoque commune cum Jovis, ut veſtra fert „opinio, filiis, qui perpeſſiones non effugerunt; „illorum enim non ſimiles, ſed diverſæ mortis „perpeſſiones narrantur, ita ut Jeſus ne ob ſin„gulare quidem perpeſſionis genus inferior ſit; „ſed & præſtantiorem eſſe, procedente oratio„ne demonſtrabimus, vel potius jam demon„ſtratum eſt. Præſtantior enim quiſque ex actio„nibus dijudicatur. Quod autem natum ex „Virgine tenemus, commune id cum Perſeo „exiſtimate. Quod claudos denique, & para„lyticos, & ab ipſo ortu mutilos ſanitati ab eo

n. 23. monum inventas esse
tus fabula videretur.

Soli Christiani veritatem docent. n. 24. 24. Veritatem au
ceri; eosque ob solam
vexari probat. „ F
„Græcis dicamus, so
„nomen Christi, & c
„velut improbi necau
„res, & fluvios, & 1
„codillos, & plurima
„tibus, nec eadem c
„nerantibus, ita ut
„non eadem colunt,
„una res est, quam
„jicere possitis, qu
„colamus deos, nec
„dores, & coronas
„& victimas offeram
„alibi deos, alibi fe
„mas esse accurate

Solus veritatis 25. *Secundo* prol
tatis amor gentiles

Hæreticos perſecutio non tangit. n. 26.

26. *Tertio* probat ex eo: „Quod poſt Chri„ſti in cœlum aſcenſum dæmones immiſere ho„mines quosdam, qui ſe deos eſſe dicerent, „quos non modo non inſectati eſtis, ſed etiam „auxiſtis honoribus (*a*). Simonem quemdam „Samaritanum e vico Gittum dicto, qui ſub „Claudio Cæſare cum magica miracula, dæ„monum in eo operantium arte, in regia ve„ſtra urbe Romæ edidiſſet, Deus exiſtimatus „eſt, & a vobis tanquam Deus ſtatua hono„ratus, quæ ſtatua erecta eſt in Inſula Ti„berina inter duos pontes habens hanc Roma„nam Inſcriptionem: *Simoni Deo ſancto.* Hunc „Samaritani pene omnes, & ex aliis gentibus „nonnulli primum Deum eſſe confitentur, eum„que adorant; ac Helenam quamdam, quæ „eum hoc tempore ubique aſſectata eſt, cum „antea in lupanari proſtitiſſet, primam ejus no„tionem dictitant. Menandrum etiam quem„dam pariter Samaritanum, e vico Cappare„tæa, ac Simonis diſcipulum, dæmonum quo„que operatione fretum multis, cum Antio„chiæ verſaretur, arte magica illuſiſſe ſcimus. „Is Sectatoribus ſuis illud etiam perſuaſit, nun„quam ipſos eſſe morituros, & ex illius diſci„plina adhuc ſuperſunt nonnulli, hoc profi„tentes. Marcionem etiam quemdam Ponti„cum, qui etiamnum ſupereſt, ac diſcipulos „docet, alium quemdam agnoſcere majorem „mundi opifice Deum. . . Qui ab iſtorum di„ſciplina profecti ſunt, ii omnes appellantur „Chriſtiani. . . At eos a vobis nec vexari, „nec occidi, ſaltem ob ipſorum opiniones, no„vimus,

De Simone Mago.

De Menandro.

De Marcione.

clamant alii non ignobiles e
montius, quorum rationibu
sentiri.

Christiani pueros non exponunt ad cavenda flagitia. n. 27.

27. Argumentum hoc,
tiles hæreticos ob ipsorum
das opiniones non occidan
facinus aliquod committun
& Christianos ab eorum
rere docet. „Ut ne quen
„quam impie faciant, puer
„tos exponere hominum ir
„Primo quidem, quia om
„videmus ad stupra non pu
„masculos produci, (*id est*
„que ex his mercedes, &
„lia percipitis, cum eos
„minari oporteret. . . Igi
„aperte a vobis aguntur,
„bis adscribitis, quasi ea,
„& extincto perpetremus.
„bis, qui non ii sumus, u
„di faciamus, minime no

in exponendis pueris, & castitas Christianorum.

„& homicidæ simus. Sed vel omnino matrimo-
„nium non inimus, nisi ad liberorum educatio-
„nem, vel si a nuptiis refugimus, perpetuo nos
„continemus. Jamque nostrum quidam, ut
„vobis persuaderet, non esse mysterium apud
„nos promiscuum concubitum, obtulit libellum n. 29.
„Felici Alexandriæ Præfecto, rogans, ut Me-
„dico licentiam daret, testes ipsi resecandi. . .
„Sed cum Felix omnino subscribere noluisset,
„adolescens in continentia, & virginitate per-
„manens, sua & eorum, qui idem sentiebant,
„ac ipse, conscientia contentus fuit.

Incarnatio Filii Dei probatur.

28. S. Justinus modo ad id procedit, quod
secundo loco in hac altera parte se probaturum
promisit, nempe Filium Dei hominem factum
fuisse: hoc probat *primo* ex oraculis Propheta-
rum, quorum libri sub Ptolemæo Ægypti Rege n. 30.
in Græcam linguam versi fuerunt, & ait: n. 31.
„Moses quidem, qui primus extitit Propheta- n. 32.
„rum, sic ad verbum scripsit: *Non deficiet Prin-*
„*ceps e Juda, neque Dux e femore ejus, donec*
„*veniat, cui repositum est, & ipse erit exspectatio*
„*gentium, ligans ad vitem pullum suum, lavans in*
„*sanguine uvæ stolam suam. . .* Nimirum quoad
„apparuit Jesus Christus Magister noster, & la-
„tentium oraculorum interpres, quemadmo-
„dum prædictum est a Spiritu prophetico per
„Mosem, non defecturum e Judæis Principem,
„donec veniret ille, cui repositum erat regnum. . .
„Illud autem: *Ipse erit expectatio gentium*, sig-
„nificat, fore ex omnibus gentibus, qui eum
„denuo venturum expectarent. Quod quidem
„vobis licet cernere, & rei experientia crede-

„re,

probat ex illo: „*Orie*
„*e radice Jesse ascende*
„*tes sperabunt.* Stell
„& flos ascendit e r
„Nam ex Virgine se
„Pater extitit, per vi
„Jesse quidem proavu
„lum fuit; Jacobi aut
„dum generis successi

Isaias prophetia de Virgine paritura. n. 33.

29. *Secundo* ostendi
„ftum ex Virgine o
„Esaias prædixerit, fi
„*ce Virgo in utero habe*
„*dicent super nomine ej*
„Nequi autem prolata
„telligentes, eadem n
„tis Jovem dicentibus
„causa ventitasse obj
„tentemus. Illud igit
„*habebit*, significat, a

30. *Tertio* monſtrat, ubi terrarum Chriſtus naſciturus erat, ex Michæa: „*Et tu Bethleem* „*terra Judæ, nequaquam minima es inter principi*„*bus Judæ, ex te enim egredietur Dux, qui paſcet* „*populum meum*. Eſt autem vicus quidam in „terra Judæorum ſtadiis triginta quinque Jero„ſolymis diſtans, ubi natus eſt Jeſus, quem„admodum & ex deſcriptionibus cenſus diſce„re poteſtis, quæ ſub Cyrenio primo veſtro in „Judæa Præſide confectæ ſunt.

Michææ Prophetia de loco Nativitatis Christi.
n. 34.

31. *Quarto*. Prophetias de cruce Chriſti impletas refert Eſa. 9. v. 6. „*Cujus ſuper humeros* „*imperium ejus*. Eſa. 58. v. 2. *Expandi manus* „*meas ad populum incredulum &c.* Pſ. 21. v. 28. „*Foderunt manus meas, & pedes meos, & jece*„*runt ſortem ſuper veſtimentum meum.* Atque „hæc ita geſta eſſe, ex actis ſub Pontio Pilato „confectis diſcere poteſtis.

Prophetiæ de cruce Christi.
n. 35.

32. Porro antequam in referendis Prophetiis de Chriſto impletis S. Juſtinus ulterius pergat, nonnullas regulas ad diſcernendum, quisnam in S. Scriptura loquatur, tradit. „ Inter„dum enim Propheta prænuntiantis more fu„tura exponit: interdum ut ex perſona Domi„ni omnium, & Patris Dei loquitur; in„terdum ut ex perſona Chriſti; interdum „ut ex perſona populorum Domino, aut ejus „Patri reſpondentium loquitur. . . Atque ut „etiam id perſpectum habeatis, dicta ſunt ex „perſona Patris per eum, quem diximus, Pro„phetam Eſaiam hæc verba: *Cognovit bos poſ*„*ſeſſorem ſuum &c.* Iſ. 1. v. 3. Item c. 66. v. 1. „Item c. 1. v. 14. Item c. 58. v. 6. Quando „autem ex perſona Chriſti loquitur Spiritus „Pro-

Regulæ pro intelligenda S. Scriptura.
n. 36.
n. 37.
n. 38.

lis. „ejus doctrinam præ
„nuntiarunt, affert
n. 40. „stat verbum &c. It
„re Spiritus Prophet
„ctam ab Herode Ju
„dæis cum Pilato v
„ejusque militibus a
„narret; quomodo
„omni hominum ge
„a Deo Filium vocat
„ceri, subjecturum
„etiam, quomodo d
„est, Parentis univ
„ipsiusque Christi p
„tur: quomodo den
„nitentiam vocet,
„veniat. Sunt aute
„*vir, qui non abii*
„Ps. 1. v. 1. sqq. Et:
„Ps. 2. v. 1. sqq.

De Christi regno. 34. *Sexto.* De C
„Prophetia per eu

ıt jam facta, enarrent: ex quo tamen non
ıferre; „fati necessitate omnia fieri, ex *n.* 43.
quod præcognita sint. . . Nam si fati ne- *Fati necessitas non datur.*
ate fiunt omnia, nullus jam libero arbi-
locus est. Si enim fato decretum est,
esse bonum, istum autem malum, ne- *Liberum arbitrium probatur.*
nic laudandus, neque iste vituperandus.
ırsus, nisi humanum genus libera animi
ctione, & fugiendi turpia, & honesta
ndi facultatem habeat, extra noxam est,
quid egerit. Sed libera animi inductio-
ominem, vel bene agere, vel male, sic
onstramus. Hominem eumdem in con-
a discurrere videmus: quodsi fato decre-
esset, eum vel bonum esse, vel malum,
sane contrariorum capax esset, nec tam
: mutaretur; sed ne alii quidem boni es-
, alii mali: vel enim fatum malorum cau-
esse, ac contraria sibi ipsi facere statuere-
, vel verum nobis videretur id, de quo
diximus, nihil esse virtutem, aut vitium,
sola opinione bona, aut mala dijudicari,
profecto, ut vera ratio demonstrat, ma-
a impietas, & injustitia est. Sed fatum
uctabile illud esse dicimus, his, qui bona
unt, merita præmia, his vero, qui con-
ia, debitam mercedem. . . Probat hoc
tinus ex Deut. 30. v. 15. & 19. *Ecce in
ctu tuo bonum, & malum: elige bonum.* Et
. v. 16. sqq. *Lavamini, mundi estote &c.* Et
atone dicente: *Culpa eligentis, Deus extra
n;* „quod a Mose Propheta mutuatus di-
. . Quod ergo res futuras dicimus præ-
as fuisse, non eo dicimus, quod fati ne-
„cessi-

„hominum genus, fe
„ac illis providere den
„tem dæmonum oper
„eos, qui legunt Hyſt
„Prophetarum libros,
„deterreant, quomin
„rerum cognitionem
„ſibi ſervos retineant,
„tuum efficere non po
„non ſolum illos legin
„videtis inſpiciendos
„ſciamus, ut grati om
„etiamſi paucis perſua
„lucra faciemus.

Aſcenſio Chriſti.
n. 45.
De ſalute gentilium ante Chriſtum.
n. 46.

35. *Septimo.* Aſce
ſtiter a Davide prædict
Dixit Dominus Domin
ex eo, quod hæ Pro
impletæ ſint, inferat:
„nes omnes, qui ante
„bitationis ſolutionem

„Græcos fuere Socrates, & Heraclitus: apud „barbaros autem Abraham, Ananias, Azarias, „Miſael, & Elias. . . Similiter qui olim abs- „que ratione vixere, improbi, & Chriſto inimi- „ci fuere, & eorum, qui cum ratione vivebant, „homicidæ. Qui vero cum ratione vixerunt, „& vivunt, Chriſtiani ſunt, atque impavidi, „& intrepidi (*a*).

(*a*) D. Dupin *Tom.* 1. *Bibl.* Jacobus Payva in *Explicat. Orthod.* & D. Calmet *Diſſert. in Ep. S. Pauli* putant, S. Juſtinum ſtatuiſſe, veteres Philoſophos, qui conſentanee rectæ rationi vixerunt, jam tunc, etſi Chriſtum non cognoviſſent, fuiſſe Chriſtianos, uti Socratem, & Heraclitum, de quorum ſalute non deſperare videtur. Verum P. Maran docte obſervat, S. Juſtinum hic non quærere, quomodo gentiles ante Chriſtum ſalutem aſſecuti, ſed quomodo juſte damnati ſint. Proinde quidquid virtutis Socrati &c. tribuit, eo ſpectat, ut nulla juris naturalis violatio excuſationis veniam habeat, cum Chriſtus tanquam Verbum, omnibus hominibus lucem ſuam prætenderit. Dicit autem eos Chriſtianos eſſe, qui vitam rationi conſentaneam duxerunt, uti Socratem &c. non quod per fidem in Chriſti Sanguine a peccatis liberati fuerint, ſed quia quidquid virtutis in eis eluxit, Chriſtianum eſt, quod, ait *Apolog.* 2. *n.* 10. „Invento, & conſiderato aliqua ex parte Verbo elaborarunt. „ Sane Scopus S. Juſtini eſt oſtendere, dæmones perſecutiones in Chriſtianos excitare, quod probat ex eo: „Odio habitos fuiſſe, qui „quovis modo ſecundum rationem vivere, & vi- „tium fugere ſtuduerint. *Apol.* 2. *n.* 8. „ Ubi tamen non examinat, verane nec ne eorum virtus extiterit.

36. *Octavo.* Judæorum expugnationem prædictam oſtendit ex Iſa. 64. v. 10. *Deſerta facta* *Judæorum expugnatio.*

„ac mortem ingredi...
„datur, præclare nos...

Christi miracula prædicta. n. 48.

37. *Nono.* „Atqu...
„esse, Christum nost...
„turum, & mortuos...
„bis audite: *In adve...*
„Isa. 35. v. 6. Quæ q...
„confectis sub Pontio...
„stis. Quo etiam m...
„eum cum hominibus...
„cisum iri prædixerit...
„quæ sic habent: *Ecc...*
„Is. 57. v. 1. sqq.

Conversio gentium, & reprobatio Judæorum prædicta. n. 49.

38. *Decimo.* „A...
„rum Esaias dixerit,...
„adorarent, qui min...
„vero, qui semper ex...
„non agnoscerent. H...
„Christi persona dict...
„*Manifestus factus sum...*
„Is. 65. v. 1. sqq. . .
„tum esse, nefanda...

„bis: *Væ qui dicitis dulce amarum, & amarum* „*dulce.* Iſ. 5, v. 20.

39. *Undecimo.* „Quod autem & pro nobis „homo factus pati, & ignominia affici ſuſtinuit, „& iterum cum gloria venturus eſt, audite edi„ta ea de re vaticinia, quæ ſic habent: *Pro eo,* „*quod tradiderunt in mortem, animam ejus, &* „*cum iniquis reputatus eſt &c.* Iſ. 53. v. 12. Iſ. 52. „v. 13. Iſ. 53. v. 1. Poſtquam igitur crucifixus „eſt, ab eo etiam diſcipuli omnes defecerunt, „eum negantes: rurſusque ex mortuis rediviv„vus cum eis apparuiſſet, & Prophetias, in „quibus futura hæc omnia prædictum fuerat, „legere docuiſſet, illumque aſcendentem in cœ„lum vidiſſent, & crediſſent, ac virtute, „quam inde illis immiſit, accepta, ad omne „hominum genus profecti eſſent, hæc docue„re, & Apoſtoli appellati ſunt. Nobis autem „ut oſtenderet Spiritus Propheticus, eum, qui „hæc patitur, non enarrabile genus habere, „& inimicis ſuis imperare, ſic locutus eſt: *Ge*„*nerationem ejus quis enarrabit &c.* Iſ. 53. v. 8. „ſeqq. Quomodo autem & in cœlum aſcenſu„rum eſſe illum prædictum ſit, audite. Sic „enim dictum eſt: *Tollite portas cælorum, ape*„*rimini, ut ingrediatur Rex gloriæ &c.* Pſal. 23. „v. 7. Quomodo autem, & de cœlis ventu„rus ſit cum gloria, audite, quæ ea de re di„cta ſunt per Jeremiam (*Danielem*) Prophe„tam: *Ecce tamquam Filius hominis venit in* „*nubibus cæli, & Angeli ejus cum eo.* Dan. 7. „v. 13.

Vaticinia de Christi morte, & reſurrectione. n. 50.

n. 51.

 40. *Duo-*

„omnium, quicunqu
„ac dignorum quidem
„ptione, iniquorum
„cum pravis daemon
„mittet. Quomodo
„dicta fint, oftender
„Propheta: *Coagmen*
„*rum &c.* Ezech. 37.
„fu, & cruciatu fu
„quae fimiliter ea de
„fe habent: *Vermis*
„*mis eorum non exting*
„dicturi fint populi Ju
„eum videbunt cum
„Zacharias Propheta
„*rem ut ferat.* . . .
„*planctus ingens &c.* Z
„63. v. 17. & c. 64. v

Christiani Prophe-tias impie-

41. Ex his conclu
„ftianos fabularum m

„nia de eo, antequam homo factus veniret, „prædicata inveniremus, eaque eventu confir„mata videremus. . . Plures autem ex gen„tibus credituros, quam ex Judæis, & Sama„ritanis, vaticinium afferemus, quod sic habet: „*Lætare sterilis, quæ non paris &c.* Is. 1. v. 9. „Quemadmodum autem & veriores, qui ex „gentibus, & fideliores præcogniti fuerint, „Esaiæ (*Jeremiæ*) dicta referemus, quæ sic „habent: *Israel incircumcisus corde, gentes au„tem præputio.* Jer. 9. v. 21. Tot ergo, & tan„ta ante oculos posita persuasionem, & fidem „iis, qui verum amplectuntur, nec opiniones „sectantur, nec cupiditatibus serviunt, ratio„ne nixam afferre possunt.

42. Ex tribus quæ supra n. 23. S. Justinus in secunda parte hujus Apologiæ se probaturum promiserat, hoc erat tertium, quod nunc de fabulis Poetarum a dæmone ad homines a fide avertendos excogitatis aggreditur. Sic illam Prophetiam: *Non deficiet Princeps ex Juda &c.* Gen. 49. „Cum audissent dæmones, „Bachum dixerunt Jovis filium esse, vitisque „inventorem tradiderunt, ac vinum in ejus „mysteriis exhibent, eumque dilaniatum in „cœlum ascendisse docuerunt.„ Et quia in illa Prophetia pulli mentio fit: „ipsum quoque Bel„lerophontem equo Pegaso invectum, hominem „ex hominibus natum in cœlum ascendisse di„xerunt. Cum autem illud audissent eum ex „Virgine nasciturum, perfecerunt, ut Perseus „diceretur. Sic etiam ubi cognoverunt id, „quod in Prophetiis supra allatis prædicitur: „For-

Dæmones per Poetas Prophetias imitati sunt. n. 54.

dæmones nil suscitabantur. n. 55.

„qui [illegible] Jovis u
„imitati sunt : neque
„nerat, quod maxim
„cipatus signum, que
„quæ sub aspectum ca
„mini enim animo, q
„fantur, an sine hoc
„commercio inter se
S. Justinus exemplific
instrumentis mechani
xillis &c. quæ contra
bus modis abominant
deri non debent.

Dæmones excitarunt hæreticos. n. 56.

44. „Satis autem
„fuit, antequam Chri
„los nducere, qui ex
„postquam ille prodiit.
„stravimus alios indux
„nandrum Samaritan
„lis editis multos dece

n. 57. „deceptos tenent. . .
„possunt, ut qui præ

„moti perſuadere illis cupimus, ut immuten-
„tur, & convertantur: neque enim mortem
„timemus, cum omnino moriendum eſſe con-
„ſtet, nec quidquam novi, ſed eodem in hac
„rerum adminiſtratione occurrant, quarum ſa-
„tietas ſi vel annum unum perfruentes capit,
„debent ii, ut perpeſſionis expertem vitam
„conſequantur, animum ad inſtituta noſtra ad-
„jungere. Si vero nihil reliquum eſſe poſt
„mortem credunt, bene de nobis merentur,
„quod nos hujus vitæ perpeſſionibus, ac neceſ-
„ſariis muneribus liberent, ſeipſos autem im-
„probos, & inhumanos, & opinionum amato-
„res præbent: neque enim occidunt ut libe-
„rent, ſed ut vita, & voluptate ſpolient.„ n. 58.
Eodem modo de Marcione diſcurrit.

45. Denique illa etiam, quæ Plato de crea- *Platonis*
tione mundi docuit, ſcilicet. „Verbo Dei *ſententia*
„mundum univerſum eſſe conditum„ ex Moſe *de creatio-*
Gen. 1. v. 1. deſumpſit. „Et quod apud Pla- *ne a Moſe*
„tonem in Tymæo phyſicis rationibus de Filio *accepta.*
„Dei inveſtigatur cum ait: Et *decuſſavit eum in* n. 59.
„*univerſo*, pariter mutuatus dixit: „nimirum *Item de*
„de æreo ſerpente cruci affixo, cujus aſpectu *Filio de-*
„percuſſi ſanabantur. *Num.* 21... Quod au- *cuſſato, &*
„tem ab eo tertium dicitur, inde ortum, quod *de tertio.*
„Spiritum Dei apud Moſen ſuper aquas ferri n. 60.
„legerat. Secundum enim locum Dei Verbo,
„quod in univerſo decuſſatum eſſe dixit; ter-
„tium vero ei, qui ſuper aquas ferri dictus eſt,
„ſpiritui tribuit his verbis: *Tertia autem circa*
„*tertium*. Quomodo autem futuram conflagra-
„tionem Spiritus S. per Moſen prædixerit,

in Baptismo Deo e consecrent. ... exponit, quomodo ... tismo consecrent.

n. 61. „sum habuerint, &
„a nobis docentur,
„vere posse promise
„tes priorum peccat
„docentur, nobis u
„tibus. Deinde eo
„est, & eodem reg
„rantur, quo & ipsi
„in nomine Parentis
„Dei, ac Salvatoris

Peccatum originale. „vacrum in aqua tu
„rantiae, & necessi
„sed electionis, &
„peccatorum, quae
„quamur in aqua...
„illud illuminatio, ec
„qui haec discunt.
„Christi sub Pontio
„mine Spiritus S. qui
„Jesum spectantia pr
„natur, abluitur.

,,ingrediuntur, iisque fupplicaturi funt, ac li- *imitari fecerunt.*
,,bamina, & nidores delaturi, feipfos aquæ
,,afperfione luftrarent, atque illud etiam perfi- n. 62.
,,ciunt, ut proficifcentes penitus lavent,
,,antequam ad templa, ubi iidem dœmo-
,,nes collocati funt, deveniant. Nam, &
,,quod Sacerdotes jubent, ut calceos fol-
,,vant, qui templa ingrediuntur, & iisdem re-
,,bus dœmones colunt, id dœmones ex his,
,,quæ fupradicto Prophetæ Mofi evenerunt,
,,cognitum imitati funt. Quo enim tempore *Filius Dei*
,,Mofes in Ægyptum defcendere, & populum *Mosi ap-*
,,Ifraeliticum ibi commorantem educere juffus *paruit.*
,,eft, pafcentem illum in Arabia oves avunculi
,,materni (*foceri*) Chriftus nofter in fpecie
,,ignis e rubo allocutus eft, ac dixit: *Solve cal-*
,,*ceamenta tua, & accedens audi*... Cumque a
,,Chrifto, qui in fpecie ignis locutus cum ipfo
,,fuerat, magnam virtutem accepiffet, defcen-
,,dit, & populum eduxit, magnis, & admi-
,,randis rebus editis, quas fi vultis difcere, ex
,,ejus libris accurate difcetis. Qua vero Judæi n. 63.
,,etiam docent carentem nomine Deum (*Patrem*)
,,cum Mofe collocutum, illos Spiritus S. per
,,Efaiam increpans fic loquitur: *Cognovit bos*
,,*poffefforem fuum &c.* If. 1. v. 3. Ac Jefus Chri-
,,ftus cum eos fimiliter argueret, quod nec
,,quid Pater fit, nec quid Filius noviffent,
,,fic & ipfe dixit. *Nemo cognovit Patrem nifi*
,,*Filius &c.* Matth. 11. v. 27. Verbum autem
,,Dei eft ejus Filius: vocatur etiam Angelus, *Christus*
,,& Apoftolus, ipfe enim nuntiat, quæcunque *Angelus,*
,,cognofci decet, & mittitur, ut indicet, quæ- *& Aposto-*
,,cunque nuntiantur, quemadmodum & ipfe *lus voca-*
tur.

 ,,Domi-

„gine incorporea (q
„scebatur) „ visus est
„perii temporibus ex
„homo factus secund
„eorum salute, qui ill
„haberi, & pati susti
Divinitas Christi. „rubo dictum est Mo
„argumento est, eos
„nere, & ipsius Chri
„nim primi omnium i
„sunt Abraham quide
„tem Jacobi. „ Den
artificio fabulam de I
ex Jovis cerebro prod

Eucharistia quomodo celebretur. n. 65. 48. His per digress
ad suum propositum r
Mysteriis Christianoru
Secundo ostendit, quo
bretur, & ait. „ Nos
„qui fidem suam & a
„testatus est, sic ablu

ut veritatis cognitionem adepti, hac etiam gratia dignemur, ut rectam operibus vitam agentes, & præceptorum custodes inveniamur, quo salutem æternam assequamur. In- vicem osculo salutamus, ubi desiimus precari. Deinde ei, qui fratribus præest, panis affertur, & poculum aquæ, & vini, quibus ille acceptis laudem, & gloriam universorum Parenti per nomen Filii, & Spiritus S. emittit, ,& Eucharistiam sive gratiarum actionem, pro ,his ab illo acceptis donis prolixe exequitur. ,Postquam preces in Eucharistiam absolvit, ,populus omnis acclamat, Amen. Amen au- ,tem Hebræa lingua idem valet, ac fiat. Post- ,quam vero is, qui præest, preces absolvit, ,& populus omnis acclamavit, qui apud nos ,dicuntur Diaconi panem, & vinum, & aquam, ,in quibus gratiæ actæ sunt, unicuique præ- ,sentium participando distribuunt, & ad ab- ,sentes perferunt.

49. „Atque hoc alimentum apud nos vo- *Euchari-*
,atur Eucharistia, cui nemini alii licet esse *stia quid.*
,participi, nisi qui credat, vera esse, quæ do- *n.* 66.
,cemus, atque illo ad remissionem peccatorum ,& regenerationem lavacro ablutus fuerit, & ,ita vivat, ut Christus tradidit. Neque enim ,ut communem panem, neque ut communem ,potum ista sumimus, sed quemadmodum per ,Verbum Dei caro factus Jesus Christus Salva- ,tor noster, & carnem, & sanguinem habuit ,nostræ salutis causa; sic etiam illam, in qua ,per precem ipsius verba continentem gratiæ ,actæ sunt alimoniam, ex qua sanguis, & car- ,,nes

,,accepto, actisque
,,guis meus. Matth. 2
,,didisse. Atque i
,,mysteriis ut fieret
,,cuerunt. Nam pa
,,in ejus, qui initiatu
,,verbis additis appo
,,potestis,

Ordo Synaxis. *n. 67.*

50. Denique ord
quae in Synaxibus ge
,,ut dicitur, die omn
,,incolentium in eum
,,& commentaria Apo
,,phetarum leguntur;
,,Deinde ubi lector de
,,nitionem verbis, &
,,praeclaras imitandas
,,simul consurgimus,
,,que, ut jam diximu
,,panis affertur & vi
,,praeest, preces & gr

„Qui abundant, & volunt, ſuo arbitrio, quod *Collecta.* „quisque vult, largiuntur, & quod colligitur, „apud eum, qui præeſt, deponitur, ac ipſe „ſubvenit pupillis, & viduis, & iis qui vel ob „morbum, vel aliam cauſam egent, tum etiam „iis, qui in vinculis ſunt, & advenientibus „peregre hoſpitibus, uno verbo, omnium in„digentium curam ſuſcipit. Die autem ſolis „omnes ſimul convenimus, tum quia prima „hæc dies eſt, qua Deus, cum tenebras, & „materiam vertiſſet, mundum creavit; tum „quia Jeſus Chriſtus Salvator noſter eadem die „ex mortuis reſurrexit.

51. Concludit S. Juſtinus Apologiam ſuam *Concluſio.* his verbis. „Atque hæc quidem ſi vobis ra„tioni, & veritati conſentanea videntur, in „pretio habete: ſin autem nugæ vobis viden„tur, ut nugas contemnite, nec ut adverſus „hoſtes, ita adverſus homines innocuos mor„tem decernite. Vobis enim prædicimus, vos „Dei judicium non evitaturos, ſi in injuſtitia „permaneatis, ac nos exclamabimus: Quod „Deo placet, id fiat. Et cum epiſtola maximi „& Illuſtriſſimi Cæſaris Adriani, parentis ve„ſtri, poſtulare a vobis poſſemus, ut judicia, „quemadmodum rogavimus, fieri jubeatis, non „tamen magis ob hanc cauſam rogavimus, quod „ita conſtitutum eſſet ab Adriano, ſed quia „ſcimus, nos juſta petere, orationem, & re„rum noſtrarum enarrationem confecimus. „Adriani autem epiſtolæ exemplum etiam „ſubjecimus, ut in hoc quoque verum a nobis „dici perſpiciatis.„ Sequitur Adriani Imp. epi-

epistola, in qua jubet, ut Christiani eo modo ac alii judicentur, & siquis eos acc ut Christianos, ipse puniatur. Idem fu Imperator Antoninus in litteris ad comm Asiæ, & Marcus Aurelius Imperator ad S tum, qua testatur Christianos victoriæ co Germanos obtentæ causam fuisse, quæ epistolæ aliunde, non vero a S. Justino Apologiæ subjectæ fuerunt, de quarum ve tate critici disputant, uti videri potest in pr fat. oper. S. Justini R. P. Prudentii Maran.

SANCTI JUSTINI APOLOGIA II PRO CHRISTIANIS AD SENATU ROMANUM.

§. I.

Argumentum Apologiæ II.

Cum gravissima sub M. Aurelio Imperat persecutio in Christianos desæviret, S. Ju stinus memor optatos exitus primæ suæ Apo logiæ a Deo concessos fuisse, eamdem su operam per secundam hanc Apologiam nava voluit, licet probe sciret a Philosophis, pr sertim a Crescente Cynico, quem in publ concertatione devicerat, inita esse de suo in teritu consilia. Verum in communi discrimi privatum suum negligendum esse duxit, glorioso suos pro Ecclesia labores non mul post Martyrio coronavit. Valesius Antoni Imp. hanc Apologiam oblatam contendit; Pa pebrochius vero cum Scaligero in not. ad Eu

Marc

Marco Aurelio, ſed negat, eam adhucdum exiſtere, præſentem enim ſolam præfationem priori Apologiæ præfixam eſſe cenſet. Sed has opiniones doctiſſime R. P. Maran in præf. refutat. Argumentum hujus ſecundæ Apologiæ in eo verſatur, ut S. Juſtinus demonſtret, chriſtianos ob nullam aliam cauſam quam veritatis profeſſionem, & virtutum culturam occidi.

§. II.

Analyſis Apologiæ II.

Improbi, & dæmones in necem Chriſtianorum conſpirant. n. 1.

1. Sanctus Juſtinus ſtatim ab initio hujus Apologiæ declarat, improbos homines, & dæmones operam ſuam conjungere, ut Chriſtianos occidant, nam „ſiquis a patre (*Chri-„ſtiano*) vel vicino, vel filio, vel amico, vel „fratre, vel viro, vel uxore, ob delictum ca-„ſtigetur, cum is propter obfirmatam volunta-„tem, & amorem voluptatis, ac minime fle-„xilem ad virtutem animum, ad tribunalia nos „trahit: tum etiam pravi dæmones, qui no-„bis infenſi ſunt, ac ejusmodi judices in ſua „poteſtate, & cultui ſuo addictos habent, eos „utpote dæmoniis agitatos Magiſtratus, ad „necem nobis inferendam agitant. Ut autem „totius rei ſub Urbico geſtæ perſpectam cau-„ſam habeatis, quid actum ſit, exponam.

Quod ex Hiſtoria trium Martyrum probatur n. 2.

2. „Mulier quædam degebat cum viro in-„temperanti, intemperans & ipſa prius, ſed „poſtquam Chriſti doctrinam cognovit, ipſa ad „meliorem frugem ſe recepit, ac viro, ut ſimi-„liter ſeſe colligeret, perſuadere conata eſt, „Chri-

„Christianam illi doctrinam exponens, &
„æterno igne supplicia denuntians. Ve
„ille in iisdem flagitiis permanens, factis
„alienavit a se uxoris animum. Impium
„esse mulier existimans, cum eo deinceps
„tori consortio jungi, discedere a conjugio
„luit; sed suorum auctoritatem reverita,
„suadebant, ut adhuc maneret, ac mar
„tandem aliquando spem mutationis allatu
„ducebant, vim fecit ipsa sibi, ut man
„At postquam illius vir Alexandriam profe
„pejora facere nuntiatus est, verita ne,
„inique, & impie factorum particeps
„si in conjugio maneret, victusque
„consors esset, misso repudio discessit. I
„præclarus, & bonus ille vir. . .
„dium non obsequenti nuntiantem
„quod esset Christiana. Atque illa quidem
„bello tibi Imperator oblato postulavit, ut
„sibi domui suæ prospicere liceret, deinde
„mesticis rebus compositis responsuram se
„cusationi. Atque id quidem annuisti.
„illius quondam maritus, qui tum adve
„eam non jam dicere poterat, in Ptolem
„quemdam, quem Urbicus supplicio affe
„quique mulieris in re Christiana magister fue
„impetum suum vertit hoc modo. Centuri
„cuidam amico suo persuasit, ut Ptolem
„in carcerem conjecturus apprehenderet,
„que tantum interrogaret, an esset Christian
„Tum Ptolemæus, cum se Christianum
„confessus esset, in vincula conjectus est a Ce
„turione, diuque ab eo in carcere afflict
„Postremo coram Urbico adductus, simili

„i

„in unum interrogatus eſt, an eſſet Chriſtia-„nus, ac præclare iterum confeſſus eſt: nam „qui negat quidpiam, vel ideo negat, quod „rem ipſam condemnet, vel ſeipſum indignum „illa, & alienum judicans confeſſionem fugit, „quorum neutrum ineſt vero Chriſtiano. Cum „igitur Urbicus ad ſupplicium abduci Ptole-„mæum juſſiſſet, Lucius quidam, qui & ipſe „Chriſtianus erat, tam alienum a ratione judi-„cium videns, ſic Urbicum compellavit. Quid „cauſæ eſt, cur huic homini nec adulterii nec „ſtupri reo, nec homicidæ, nec furi, nec „raptori, nec ullius maleficii convicto, ſed „tantum Chriſtiani nominis appellationem con-„fitenti pœnam irrogaveris. Non ut decet. „Pium Imperatorem, nec ut Philoſophum Cæ-„ſaris filium, nec ut ſacroſanctum ſenatum, „judicas Urbice. Tum ille nihil aliud reſpon-„dens ſic Lucium alloquitur. Tu quoque ex „hoc hominum genere eſſe mihi videris. Cum „Lucius reſpondiſſet: maxime: juſſit eum Ur-„bicus pariter abripi. At ille gratias etiam „agebat, cum ſe ab improbis ejusmodi domi-„nis liberari, & ad Patrem ac Regem cœlo-„rum proficiſci cognoſceret. Tertius alius ſu-„perveniens eodem ſupplicio damnatus eſt.

Suum etiam martyrium. S. Juſtinus exſpectat. n. 3.

3. Poſtquam S. Juſtinus S. Ptolemæi, & ſociorum martyrium retulit, apte ſubjungit. „Ego etiam expecto, ut ab eorum, quos dixi „(*amicorum*) aliquo inſidiis appetar, & ad „ſtipitem affigar (*comburendus*) aut certo ab „illo ſtrepitus, & oſtentationis amatore Cre-„ſcente, neque enim Philoſophi nomine dignus „eſt:

Cre- ntis Cy- co.

„est: quippe qui, de nobis ea publice testet
„quæ prorsus ignorat, atheos & impios
„Christianos ad gratiam, & voluptatem
„ceptæ plebeculæ asseverans. Nam si
„doctrinam Christianam non legerit, nos ta
„exagitat, nequissimus profecto est, ac m
„deterior hominibus imperitis, qui sæpe
„vent, ne de rebus, quas ignorant, loqu
„tur, & falsum testimonium dicant. Si
„tem legit, non intellexit hujus doctrinæ
„jestatem, aut si intellexit, ne Christianum
„lum esse homines suspicentur, ita se gerit,
„multo magis ignavus est, & pessimus,
„qui populari, & a ratione aliena opinione,
„metu superetur. Illud enim scire vos ve
„me, cum nonnullas ei interrogationes ej
„modi proposuissem, didicisse, & depreh
„disse, illum revera nihil scire. Atque
„verum a me dici pateat, paratus sum, si
„sputationes illæ ad vos perlatæ non sunt,
„ram vobis interrogationes iterum propon
„Regium sane hoc etiam opus fuerit. Si
„ad aures vestras interrogationes meæ illi
„que responsa pervenerunt, liquet vobis,
„hil eum scire rerum nostrarum; aut si scit
„quidem, sed audientium metu non audet
„exemplum Socratis eloqui, non philosoph
„sed opinionum amatorem deprehendi; quip
„qui pulcherrimum illud Socratis dictum pa
„faciat. *Sed plus honoris non est habendum h*
„*mini, quam veritati.*

Chri- ni se

4. „Sed nequis ita dicat: omnes igit
„morte vobis ipsis illata nunc abite ad Deu

„

nobis negotia facessite, dicam, quid causæ cur id non faciamus, & cur interrogati avide confiteamur. Non frustra mundum eo conditum didicimus, sed propter huıum genus: placere autem illi jam dixis eos, qui illum imitantur, contra displi-, qui deteriora, vel dicto, vel facto am-tuntur. Igitur si omnes nobis ipsi manus ramus, quominus quisque gignatur, aut ina doctrina imbuatur, aut etiam quomiextet humanum genus, in causa, quanı in nobis est, erimus, ipsi quoque contra consilium venientes, si ita faciamus. Inogati autem non negamus, tum quod nul mali nobis conscii simus, tum quod imm existimemus, veritatem in omnibus ı dicere, cum id Deo gratum esse sciamus: ı etiam quod vos opinione inique anticia nunc liberare studeamus.

non occidant, nec interrogati negent. *n.* 4.

. „Siquem autem hæc cogitatio subeat, ıime eventurum, si Deum adjutorem proremur, ut iniqui dominatu suo nos prerent, ac suppliciis afficerent; id quoque a dissolvetur. Deus, qui mundum univerı creavit, cum terrena hominibus subjecis, ac coelestia elementa, quæ & ipsa homicausa ab eo creata esse liquet, ad frugum ventum, & temporum conversiones adorset, atque hanc divinam legem sanxisset, ninum ac rerum sub coelo positarum curam gelis, quos huic præfecit muneri, comit (*a*). Angeli autem ordinem institutum etergressi in stupra cum mulieribus prolapsi sunt,

Cur Deus occidi Christianos permittat. *n.* 5.

Origo dæmonum.

„cæperunt, ex q
„cipati ſunt : der
„des, bella, adı
„vitiorum genus

(a) S. Juſtinus hic
tribus docet, qu
mundum guberna
mulieres cognoviſ
verint. Hæc ext
quæ Angelos corp
in S. Juſtino, & i
Eccleſia aliter ſemp

Varia nomina Dei, & Chriſti. n. 6. 6. Malis autem
profectis remedium
a Deo per Verbi in
quitur „Nomen au
„quod ingenitus ſi
„eſt.. Hæc enim
„Dominus, Herus,
Divinitas verbi. „beneficiis, & oper
„autem Filius, qui
„Verbum, antequam
„& una cum eo ade
„per illud initio

ellatio non nomen eft, fed rei non enar- *Idea Dei*
ilis infita naturæ hominum opinio. Jefus *innata.*
em & hominis, & falvatoris nomen, &
iificationem habet. Nam & homo factus *Incarna-*
, de Dei, & Patris voluntate partu editus *tio dæmo-*
credentibus hominibus, & ad dæmonum *num vim*
rfionem. Id profecto ex his, quæ in om- *evertit.*
m oculis geruntur, perfpicere poteftis, plu-
os enim dæmoniis agitatos in toto orbe,
in urbe veftra multi ex noftris Chriftianis,
ı per nomen Jefu Chrifti adjurarent, ab
ı veneficis non fanatos fanaverunt.

. Cum autem Incarnatio Chrifti maxima *Deus pro-*
ı beneficia contulerit, „Deus propter *pter Chri-*
iftianorum femen, quod in caufa effe no- *ftianos*
, cur rerum natura confervetur, tenet fe, *mundum*
confufionem inducat, & diffolutionem to- *confervat.*
mundi, ita ut nulli jam improbi exftent *n. 7.*
eli, & dæmones, & homines. Nam nifi
effet, non jam vobis hæc facere, & a
vis dæmonibus incitari liceret, fed ignis
cii delapfus nullo difcrimine omnia diffol-
et... Sic enim nos conflagrationem dici- *Fatum*
ı futuram, fed non ut Stoici fecundum *ftoicum*
ium rerum mutuæ in fe invicem conver- *explodi-*
is rationem, quod turpiffimum videtur: *tur, & li-*
ue enim fato homines agere, aut ea, quæ *berum*
niunt pati, fed libero quemque arbitrio *arbitrium*
clare agere aut peccare: bonos autem *probatur.*
orum dæmonum operatione, velut Socra-
, & alios fimiles vexari, & in vinculis
; econtra Sardanapalum, Epicurum &
ı hujusmodi in rerum omnium copia, &

 „fplen-

„splendore beatos videri. Quod cu
„minus intelligerent, fati necessitat
„fieri decreverunt. Quoniam autem
„initio liberum angelorum & hominu
„creavit, merito eorum, quæ peccave
„plicia in æterno igne persolvent. Cr
„tem cujuslibet rei hæc natura est, u
„& vitii sit capax, neque enim quidq
„dabile faceret, nisi sese in utramqu
„vertendi facultatem haberet. Atque
„declarant, qui in qualibet regione
„rectam rationem leges tulere atque
„phati sunt, ex eo alia fieri præscrib
„vitari. Hæc eadem constanter proba
„cum de moribus disputant, ut facile
„in principiis, & rebus incorporeis p
„dis non rectam eos viam insistere.
„fato fieri dicent, quæ ab hominibus
„Deum nihil aliud esse statuent præte
„vertuntur, & immutantur, & in ea
„per resolvuntur, sicque nullius rei,
„dem corruptioni non sit obnoxia,
„habere, ac Deum ipsum tum per pa
„per universum in omni miseria, &
„constituere videbuntur, vel nihil es
„neque virtutem, quod ab omni sana
„& ratione, & mente alienum est.

Dæmones bonos persequentes puniuntur. n. 8.

8. „Quia tamen Stoici in his salt
„de moribus dixerunt, præclare se
„runt, id quod Poetis interdum cont
„pter insitum omni hominum gener
„semen, eos qui ab hac disciplina pro
„odiis flagrasse, & occisos esse scimu

„cere enim ſemper atque effecere dæmones, „ut qui quovis modo ſecundum rationem vi- „vere, & vitium fugere ſtuderent, ii omnes „odio haberentur. Minime autem mirum, ſi, „qui non ad partem aliquam rationis diſſemi- „natæ vitam inſtituere ſtudent, ſed ad totius „Verbi, id eſt Chriſti, cognitionem, & con- „templationem, in eos multo majora convicti „dæmones odia concitant, qui quidem debi- „tas pœnas, ac ſupplicia in æterno igne in- „cluſi perſolvent: nam ſi jam ab hominibus per „nomen Jeſu Chriſti ſuperantur, documentum „eſt futuri illis, & eorum cultoribus in æterno „igne ſupplicii (*a*).

(*a*) *S.* Juſtinus ſupplicia dæmonum ad extremum, & generale judicium differri putat: de quo videri poteſt *Comp. Theol. t.* 1. §. 197.

9. „Sed nequis forte item dicat, quod ii, „qui exiſtimantur Philoſophi, ſtrepitus inanes „eſſe, ac terricula, quæ de improborum in igne „æterno cruciatibus dicimus, ac noſtram eo „ſpectare ſententiam, ut virtutem homines „metu conducti colant, non propter ipſius pul- „chritudinem, nec quia illis placet; paucis „reſpondebo; niſi ita ſe res habeat, vel Deum „non eſſe, vel ſi ſit, nullam hominum curam „gerere, nec quidquam eſſe virtutem, & vi- „tium, ac inique a legumlatoribus puniri, qui „præclara inſtituta transgrediuntur... Si quis „autem varias hominum leges objiciat, & apud „alios quidem præclara quædam, & quædam „turpia cenſeri dicat.... is audiat, quid ea „quoque de re dicamus. Cum leges ab impro- „bis

Ignis æternus inferni probatur. n. 9.

Christia-na doctri-na præ-stantia.
n. 10.

10. His exponit dit S. Justinus, & ,,rum esse omni hu ,,*Primo* quia quidqu ,,exstitit Christus, q ,,pe corpus, & Ve ,,cunque enim præc ,,cogitavere philos ,,hæc invento, & c ,,Verbo elaborarunt ,,sunt Verbi cognov ,,pugnantia dixerunt ,,dum humanam na ,,quamque rem ratio ,,aggressi sunt, ii ut ,,cium abducti fuere ,,firmissimus hac in ,,nos crimina vocatu ,,cum malos dæmon ,,nibus auctor erat, u ,,rationis investigatio ,,autem Christus no

„& omnino imperiti, qui & gloriam, & metum, & mortem contemſerunt, quandoquidem hæc virtus inenarrabilis Patris efficit, „non humanæ rationis inſtrumenta.

11. *Secundo* excellentiam Doctrinæ Chriſtianæ probat ex Chriſtianorum in ea defendenda conſtantia, dicens; „Nec vero occideremur, „nec potentiores nobis eſſent iniqui homines, „& dæmones, niſi cuilibet homini genito etiam „mori conſtitutum eſſet: hinc cum debitum „perſolvimus, gratias agimus. „ Et adducto Herculis in trivio virtutis, & vitii conſtituti exemplo, quorum quodlibet eum ad ſe invitabat, ſubdit. „Quisquis igitur ea fugit, quæ „ſunt pulchra, ea autem perſequitur, quæ „dura, & a ratione aliena exiſtimantur, hunc „pro certo tenemus, beatam vitam adepturum: „vitium enim poſtquam actionibus ſuis velut „quoddam integumentum ea, quæ inſunt vir„tuti, imitatione rerum incorruptibilium obten„dit, in ſervitutem redigit homines humi affi„xos, mala ſibi inhærentia virtuti affingens. „Qui autem vera bona, ac minime fucata in„ternoſcunt, ii virtutis beneficio incorrupti. „Quod quidem de Chriſtianis non inſulſiſſimus „quisque exiſtimare debet, hoc ductus argu„mento, quod mortem, quæ videtur fugien„da, contemnamus.

Chriſtianorum conſtanti. n. 11.

12. *Tertio.* Ex hac Chriſtianorum in doctrina Chriſti conſtantia S. Juſtinus infert eorum innocentiam. „Nam & ipſe ego, ait, cum „Platonis doctrina delectarer, ac de criminibus „in Chriſtianos conjectis audirem, eos autem

Chriſtianorum innocentia n. 12

„tur , nedum feipfu
„dum? ac pravorum c
„fu jam nefarii quid
„edidere; cum enim
„affi&a illa nobis crin
„tormenta noftrorum
„partim mulierculas ,
„fabulofa illa facinora
„ipfi perpetrant , p
„quidem quia a nobi
„boramus , cum inge
„lem Deum cogitatio
„habeamus. „ Imo
in fuis facris Myfteriis
fanguinem immolaren
& promifcuo cum mul
rentur , uti gentiles
fane nonnifi myfteria
imitarentur, „Ex E
„ptis patrocinium pet
„inftitutis, & ab huj
„ribus, & imitatoribu

Pudeat vos, pudeat, quæ palam facitis, ea n homines innocentes conferre, & quæ vo-)is, ac diis vestris inhærent, istis affingere, quos ne minima quidem ex parte contingunt. Immutamini, resipiscite.

S. Justinus de cognita doctrina Christiana gloriatur. n. 13.

13. Ex his rationibus, inquit S. Justinus: Et ego cum nefarium integumentum a pravis dæmonibus ad deterrendos alios homines divinæ Christianorum doctrinæ injectum viderem, & ipsum integumentum, & popularem opinionem irrisi, meque profiteor laudi ducere, ac dimicatione omni contendere, ut Christianus reperiar. . . Quæcunque enim apud omnes præclare dicta, ea nostra sunt Christianorum. Natum enim ex ingenito, & inerrabili Deo Verbum (*a*) secundum Deum adoramus, quandoquidem propter nos homo factum est, ut perpessionum nostrarum particeps factum medicinam illis faceret. Omnes enim Scriptores per insitum rationis semen potuere illi quidem verum videre, sed subobscure: aliud enim est semen alicujus, & imitatio pro viribus concessa, aliud ipsum illud, cujus communicatio, & imitatio secundum ipsius gratiam conceditur.

Verbi divinitas.

a) Verba illa *secundum Deum*, intelligenda sunt de prioritate originis, & personæ in æterno Patre, non vero de prioritate naturæ, & essentiæ, quæ una, eademque est in Patre, & Filio, uti S. Justinus pluribus in locis demonstrat.

Libellus hic auctoritate publica approbetur.

14. Denique S. Justinus rogat, ut Imperatores „libellum hunc subscribentes promulgent, „ut cæteris Christianorum res innotescant, ac „ho-

„dictitant, criminu
„tamen diis gauden
„& etiamnum ab h
„quod nobis, qua
„simus, mortem, a
„modi pœnam infli
„dicunt, ita ut alii
„rendi.

15. „Quodsi &
„cedat auctoritas o
„mus, ut si fieri p
„quidem unice nobi
„tibus propositum fu
„in nobis sita erant,
„etiam precantes,
„veritatis cognitione
„ut pietatem, & Ph
„vestra ipsorum caus

SANCTI JUSTI
TRYPHO

ım fuiſſe, colligitur ex eo, quod S. Martyr
16, mitigatæ perſecutionis mentionem faciat,
uæ nonniſi ſub dicto Cæſare deverbuit. Try-
ho Hebræus erat, qui ex bello ſub Adriano
eſto profugus, Argis Socratico audito, Co-
inthi deinceps degere ſolebat, cui nec probi-
ıs, nec veritatis amor deerit, licet indiſcre-
ım Legis Moſaicæ ſtudium fructum ex dialo-
o hoc decerpendum illi præripuerit. Hoc
pus non mutilum, ſed integrum ad nos per-
eniſſe, & Romæ poſt reditum S. Juſtini exa-
ıtum, & Marco Pompejo, probabiliter Chri-
iano, dedicatum fuiſſe probat D. Maran in
ræf. qui eum in tres partes diſtribuit; in qua-
ım prima S. Juſtinus præjudicatas de Lege
ıdæorum opiniones refellit: in altera verum,
: æternum Filium a Deo genitum eſſe, eum-
ue noſtra cauſa incarnatum, & crucifixum
iiſſe demonſtrat. In tertia vocationem gen-
ium, & Eccleſiam a Chriſto conſtitutam Pro-
hetarum oraculis, ac veteris Teſtamenti figu-
s prædictam eſſe oſtendit.

§. II.

Analyſis Dialogi cum Tryphone.

Fidei propagandæ amor S. Juſtinum Roma, ubi domicilium habebat, ad aliquod tem- *Occaſio Dialogi.* n. 1.
ıs Epheſum attraxerat, ubi paucis ante ſuum
ſceſſum diebus „ambulanti mane in Xyſti ſpa-
iis occurrens quidam una cum aliis ſex ſociis,
alve, inquit Philoſophe, ſtatimque una me-
cum, *inquit S. Juſtinus*, ambulabat: converſi
quoque cum eo amici ejus. Tum ego viciſ-
„ſim

„uter juvetur. . . T
„talium præstantissim
„quebar. Ille autem
„cor, Hebræus aute
„ex bello nuper gest
„& Corinthi plerumq
„ajebam, tantum P
„quantum Legislator
„Quid enim, inquit
„rum sermo omnis de
„singularitate, ac pr
„eis semper instituunt
„non hoc opus est, d
„inquam, ita & nos
„que ne id quidem la
„plures sint dii, & u
„provideant nec ne,
„ad beate vivendum a
„suadere nobis conant
„dem, ac ipsorum ges
„ram gerere, mei a

impunitas, & licentia, ac agendi, quidquid voluerint, & dicendi, nec supplicium metuentibus, nec boni quidquam a Deo sperantibus... Alii quidam cum immortalem, & incorpoream animam esse ponant, nec pœnas daturos se putant, si quid mali fecerint, pati enim non potest, quod incorporeum est, nec jam Deo, cum immortalis sit anima, quidquam indigent.

2. „Tum ille urbane subridens: Tu vero his de rebus quid censes, & quæ tua de Deo sententia, & quæ Philosophia? Equidem, inquam, quid mihi videatur edisseram. Est enim revera maxima possessio Philosophia, *scilicet Christiana*) & plurimi apud Deum pretii... Quid autem sit Philosophia, & quam ob causam ad homines demissa, plerosque latet. Nam nec Platonici essent, nec Stoici, nec Peripatetici, nec Theoretici, nec Pythagorici, cum una sit scientia. Unde autem multiplex evaserit, juvat dicere. Usu venit, ut iis, qui Philosophiam primi attigerunt, & ea re clare extitere, Successores nulla veri adhibita investigatione adhærerent, ac tandem eorum constantiam, & continentiam, & novum sermonum genus admirati, ea crederent vera, quæ a suo quisque Magistro didicissent; & cum eadem ipsi suis quoque Successoribus, & alia quædam affinia tradidissent, eo nomine designarentur, quo appellatus fuisset doctrinæ Pater. Ego quoque cum initio cuperem alicui in sermonem venire, dedi me cuidam Stoico, satisque cum eo versatus diu, „cum

Narrat, quomodo Platonicis adhæserit n. 2.

Philosophorum sectæ unde.

„omnino arbitratus.
„Pythagoreum. Qu
„sti operam Musicæ
„triæ? An putas p
„eorum, quæ beatæ
„prius didiceris, qu
„moventibus abstrah
„te percipiuntur ido
„pulchrum, & ipsum
„Cum vero tempus i
„mihi in his disciplini
„ferebam me in longu
„consilii inopia visum
„conferrem, ac cum
„qui inter Platonicos
„sabar, & quotidie
„bat me vehementer i
„telligentia, ac meæ
„rum contemplatio,
„intra breve tempus e
„te in spem veneram,
„Hic enim est finis Plat

S. Justini 3. „Sic affectus cu

„tatem, & gravitatem præseferens, modico in-„tervallo me affectabatur . . . dicens: Tu quid-„nam hic rerum? delector, inquam, ejusmo-„di deambulationibus, in quibus cum nihil oc-„currat, quod interpellare possit, mecum ipse „liberrime colloquor; sunt enim hæc loca Phi-„lologiæ aptissima. Sermonum ergo, inquit „ille, amator es, factorum autem, & verita-„tis nequaquam, nec actuosus esse conaris po-„tius, quam Sophista? Tum ego: Quid, in-„quam, majus, meliusve facere quisquam pos-„sit, quam si rationem omnibus imperare de-„monstret, illamque apprehendens, eique ve-„luti insidens aliorum errores, & studia con-„sideret, quomodo nihil agant, quod sanum „sit, nihil quod Deo placeat. Prudentia au-„tem sine Philosophia, & recta ratione inesse „nemini potest. Idcirco omni homini philo-„sophandum est, atque hoc maximum, & præ-„clarissimum opus existimandum, cætera vero „in secundis, & tertiis ponenda. . . Philoso-„phia igitur beatitudinem efficit? inquit ille. „Illa vero, inquam, & sola quidem. . . Phi-„losophia enim est scientia illius, quod est, & „veri cognitio: beatitudo autem scientiæ, & „sapientiæ præmium. Deum autem quidnam „vocas? inquit ille. Quod idem est, & eodem „modo semper se habet, quodque cæteris om-„nibus causa est, cur sint, hoc sane Deus est. „Ita ego illi respondi, ac rursum ita interro-„gavit: scientia annon commune nomen est re-„rerum diversarum? . . . Estne scientia quæ-„piam, quæ divinarum, & humanarum rerum „cognitionem afferat, ac deinde, quæ sit in „illis

Philosophia quid.

Deus quid.

,,Philosophi recte sent
,,dicant, scientiam illi
,,pe qui nec visu, ne
,,eo unquam perceperi
,,divinum Numen, ut
,,non potest, sed sola
,,to, cui ego assentior.

Animæ Deum sine Spiritu S. videre nequit.
n. 4.

4. ,,Inest igitur, h
,,talis quædam, ac
,,sensu percepisset? au
,,do humana mens S
,,Ait enim Plato, inqu
,,tis oculum, ut ipsum
,,possimus, quod quic
,,nium, quæ mente pe
,,habens, nec figuram
,,Hoc ipsum, inquam,
,,sentiam est, non enn
,,solum pulchrum, &
,,ra bene informatis,
,,dendi cupiditatem illi

,inde jam ſimus beati? omnino, inquam. Num ,illud etiam comprehendunt animæ omnium ,animalium, interrogabat ille, an alia homi- ,nis anima, alia equi, & aſini? Minime, in- ,quam, ſed eædem ſunt in omnibus. Vide- ,bunt igitur, inquit, equi, & aſini, aut vi- ,derunt aliquando Deum? Non ſane inquam; ,nam ne hominum quidem vulgus, ſed tantum ,ſiquis juſte vixerit, ac omnibus virtutibus lu- ,ſtratus fuerit. Non jam ergo, inquit ille, pro- ,pter cognationem videt Deum, neque eo- ,quod mens ſit, ſed quia temperans, & juſta. ,Sane, inquam. Faciunt cuiquam injuriam ca- ,præ, & oves? Nemini profecto, inquam. Vi- ,debunt ergo, inquit, ſecundum tuam ratio- ,nem, & iſta animantia. Minime; illis enim ,corpus impedimento eſt. Si vocem accipiant ,hæc animantia, inquit ille, probe ſcias, mul- ,to potiori jure convicium corpori noſtro fa- ,ctura. Nunc autem id omittamus, ac tibi ,ita eſſe, ut dicis, concedatur. Sed hoc mihi ,reſponde, utrum anima Deum videat, quam- ,diu in corpore eſt, an poſtquam eo ſoluta? ,Quamdiu in hominis forma eſt, inquam, ,poteſt id mente conſequi, ſed tum maxime, ,cum corpore ſoluta eſt. An etiam vidiſſe ſe ,meminit, cum ad hominem redit? Non vi- ,detur mihi, inquam. Ait: Quid ergo pro- ,deſt vidiſſe? non poſſum id ſtatuere, inquam. ,Quæ vero indignæ judicatæ ſunt, quæ vide- ,rent, quid patiuntur? inquit ille. Dico: in ,aliqua ferarum corpora conjiciuntur, atque ,hæc illarum pœna eſt. Ait: Noverunt igitur, ,hanc ob cauſam ſeſe in illis eſſe corporibus,

Metempſycoſis refutatur.

„deinceps, vel levit
„intelligere possint, I
„pietatem præclarun
„sentior. Recte dic

Immortalitas animæ. *n.* 5.

5. Ait: „Nihil e
„Philosophi, nec en
„care possunt. Iden
„Ait: Neque etiam
„nam si immortalis
„Inquam: Increatan
„existimant nonnulli
„Ait: Sed tu, an i
„dicis? Inquam: fu
„non assentior. Ait
„habet rationem, co
„rum, & coagment
„perit, & nascitur qu
„sa ortum censere? C
„necesse est animas
„posse nullas esse: fu
„& cæterorum anim
„paratim, ac non

„Improbis. Quid igitur? Piorum quidem ani-
„mas in meliore loco manere, iniquorum au-
„tem, & malorum in deteriore, judicii tem-
„pus expectantes. Sic iſtæ cum Deo dignæ
„judicatæ fuerint, non jam moriuntur; hæ
„vero puniuntur, quamdiu eas eſſe, & puniri
„Deus voluerit. Inquam: Num quæſo, quod
„dicis, tale eſt, quale id, quod & Plato ſub-
„obſcure tradit de mundo, corruptioni obno-
„xium dicens, quatenus genitus eſt, futurum
„tamen propter Dei voluntatem, ut nec ſolva-
„tur, nec in mortis fatum incurrat? Idem tibi
„placet de anima, ac generatim de omnibus
„dici? Quæcunque enim poſt Deum ſunt, aut
„erunt aliquando, ea naturam habent corru-
„ptioni obnoxiam, ac talia ſunt, ut aboleri
„poſſint, ac jam nulla eſſe. Solus enim Deus
„eſt, qui nec genitus ſit, nec corruptioni ob-
„noxius, ac propterea Deus eſt: reliqua vero
„omnia, quæ poſt eum ſunt, genita, & cor-
„ruptioni obnoxia. Hoc ipſum cauſæ eſt, cur
„animæ & moriantur, & puniantur: nam ſi
„ingenitæ eſſent, nec peccarent, nec ſtultitia
„redundarent, nec ignavæ eſſent, nec rurſum
„feroces, quæ etiam ſua ſponte in ſues unquam
„migrarent, & ſerpentes, & canes, imo ne-
„fas illas cogi, ſi ingenitæ ſunt: ingenitum
„enim ingenito ſimile eſt, & par, & idem. . .
„Unde non multa ſunt ingenita: nam ſiquid
„inter ea diſcriminis foret, nunquam tamen
„hujus diſcriminis cauſam inveſtigando repe-
„rias, ſed cogitationem ſemper in infinitatem
„immittens, tandem in aliquo ingenito de-
„feſſus hærebis, illudque omnium cauſam eſſe

 „di-

, vel vitam habet.
„piam vivere faciat
„tus aliud quidquan
„ipfum. Animam
„rit. Sed fi vivit,
„fit, fed quod vitæ
„id, quod alicujus
„fum, cujus eft par
„ma eft particeps,
„velit: fic etiam par
„cum eum Deus vive
„Dei, ita etiam ani
„quemadmodum ho
„neque perpetuo co
„ctum eft, fed, cum f
„niam, relinquit corp
„homo. Sic etiam,
„oportuerit, difcedit
„jam extat anima, fe
„eo revertitur.

D. Marechal *in Concordan*
do difcurfu Senem hunc
tat, pro certo habuiffe,
ex gratia ...

Baptismum non regeneratorum aliquando in nihilum redituras. Nihil aliud enim Senex ille Christianus hic docet, nisi animas nostras non a seipsis, sed a Deo immortalitatem accipere, eamque immortalitatem solum animæ negat, quæ cum conditione rei creatæ consistere nequit, ita scilicet, ut a Deo, qui eam creavit, annihilari posset, quod tamen non faciet. Quod idem S. Justinus sentit.

Veritas ex Prophetis discenda. *n. 7.*

7. „Quonam ergo quis, inquit S. Justinus, „utatur magistro, aut unde adjuvetur, si ne „isti quidem verum viderunt? Senex dixit: „Extitere longo ab hoc tempore viri quidam „istis omnibus, qui Philosophi existimantur, „antiquiores, qui Spiritu S. afflati locuti sunt, „& futura vaticinati, quæ quidem nunc fiunt, „Prophetæ vocantur. Hi verum soli, & vide„runt, & hominibus nuntiarunt, neminem me„tuentes, neminem reveriti, nec gloriæ cupi„ditate victi, sed ea tantum prædicantes, quæ „audierant, & viderant, Spiritu S. repleti. „Exstant autem eorum scripta, quæ siquis le„gat, plurimum inde, & ad principiorum, & „ad finis, & ad eorum, quæ Philosophus sci„re debet, cognitionem adipisci poterit, fidem „illis habens. Neque enim tunc demonstratio„nibus in differendo utebantur, quippe cum su„pra demonstrationem omnem gravissimi testes „fuerint veritatis; sed quæ evenerunt, & eve„niunt, assentiri cogunt eorum vaticiniis. „Quamquam vel ob miracula, quæ ediderunt, „digni fuere, quibus crederetur; siquidem „Creatorem universorum Deum, & Patrem ce„lebrabant, & missum ab eo Christum, qui „Filius ejus est, hominibus nuntiabant. . . .

 „Tu

Christi ac- „...
cenditur. „tim in animo ignis
n. 8. „invasit Prophetarum
„qui Christi sunt ami
„nes apud animum p
„reperiebam Philosop
„& utilis foret. Ad
„hac de causa Philos
„ut omnes rationem
„Salvatoris doctrina
„enim in se terribilem
„& ad eos permovend
„cta via deflexerunt;
„ditantur, suavissima
„go tui ipsius cura ta
„es, ac Deo confidis,
„re non alieno, ubi
„mysteriis initiatus fu
„haec dixissem, cariss
„cii Tryphonis; ipse a
„quidem tua, inquit,
„rum divinarum studi
„erat adhuc te philos

„melioris: Deum autem deſerenti, & ſpem in „homine conſtituenti, quid adhuc relinquitur „ſalutis? Quare ſi me quoque audire voles, fac „primum, ut circumcidaris, deinde quæ in le„ge ſcripta ſunt, omnia exequere, tumque tibi „forſitan miſericordia erit a Deo: Chriſtus au„tem ſiquidem natus eſt, aut uſpiam verſatur, „ignotus eſt, necdum ſeipſe novit; nec ulla „virtute præditus eſt, donec eum adveniens „Elias unxerit, & manifeſtum omnibus ſece„rit. Vos autem inani auditione excepta Chri„ſtum vobis quemdam fingitis, & illius cauſa „nunc peritis inconſiderate.

9. „Ignoſcatur, inquam, Trypho, & con- *Chriſtiani*
„donetur tibi, neque enim ſcis, quid dicas: ſed *non cre-*
„Magiſtris credulus Scripturas non intelligenti- *dunt vanis*
„bus, & quaſi hariolans, quidquid in mentem *ſermoni-*
„venerit, loqueris. Quodſi id tibi rationibus *bus.*
„probari pateris, nos ſcilicet deceptos non *n. 9.*
„eſſe. . . præſenti tibi demonſtrabo, non va„nis nos credidiſſe fabulis, nec deſtitutis argu„mento ſermonibus, ſed Spiritu S. plenis, ac „virtute ſcatentibus, & gratia efflореſcentibus. „Riſerunt igitur iterum ejus comites, atque „indecore clamarunt: tum ego cum ſurrexiſ„ſem abeunti ſimilis eram; ſed ille arrepta ve„ſte prius dimiſſurum negavit, quam promiſ„ſum exſolviſſem. Ne ergo tumultuentur, in„quam, ſocii tui, ſed ſi volunt, ſileant: ſi qua „autem potior occupatio eos interpellat, ab„eant. Nos autem ſecedamus aliquo, ibique „requieſcentes diſputationem exequamur. . . . „Cumque inter nos innuiſſemus, in medium

Lex vetus abrogata, nova a Deo promissa data est. c. 11.

non observent Chr
primo, Legis veter
& novæ institution
gentium probari, q
„unquam erit Deu
„tit, præter eum,
„cit, ac disposuit.
„vobis Deum esse
„qui Patres vestro
„manu potenti, &
„alium quemquam
„est, sed in eum,
„hæ, & Isaac,
„non per Moysen,
„idem ac vos facer
„vissimam legem fu
„nium firmissimum
„omnibus decet, c
„consequi volunt.
„gata lex est, vetu
„hæc autem omnin
„adversus legem no

m. An tu ea non legisti, quæ dicit Esaias: *udite me . . . quoniam lex a me exibit, & ju- ium meum in lucem gentium &c.* Is. 51. v. 4. 5. : per Jeremiam de hoc ipso testamento sic quitur: *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & iabor domui Israel, & domui Juda testamen- m novum &c.* Jer. 31. v. 31. 32. Si ergo no- m testamentum Deus institutum iri prædi- vit, illudque in lucem gentium; videmus tem, ac persuasum habemus, per nomen fius crucifixi Jesu Christi a simulacris, & ab a nequitia homines ad Deum accedere, ac morte quidem proposita a confessione, & etate discedere; cum ex operibus, tum ex nsequentibus miraculis licet omnibus intel- ere, hunc esse novam legem, & novum te- mentum, ac exspectationem eorum, qui omnibus gentibus a Deo bona expectant... cebam etiam, & proferebam, quod alio lo- n. 12.
clamat Esaias: *Audite verba mea . . . & iabor vobis testamentum sempiternum &c.* 55. v. 3. Hanc ipsam legem contumelia eciftis, ac novum illius sanctum testamen- m flocci fecistis, ac ne nunc quidem recipi- , nec prave factorum pœnitentiam agitis.

11. *Secundo* ostendit peccatorum remissio- *Peccata non per lustrationes, sed per sanguinem Christi abluuntur.*
n per sanguinem Christi, non vero per lu- iones Judæorum promitti: „Neque enim s ad balneum misit Esaias, ut ibi cæ- m, & alia peccata ablueretis, quos expur- re ne tota quidem maris aqua idonea est: l ut par est, jam tum ipsum illud lavacrum lutare prædicabat, quod eorum est, qui n. 13.
„pœ-

Converfio cordis per Baptismum justificat.
n. 14.

12. *Tertio* ex eo
non in ritibus Judaic
dis per Chriftum in I
tam: „Itaque, ait,
„& cognitionis Dei,
„lorum Dei inftitutu
„nos credimus, & t
„nuntiatum Baptism
„expiare poteft, hanc
„tem vobis fodiftis c
„vobis prorfus inut
„illius Baptismi, ex
„pus fplendefcat? B
„iracundia, & avarit
„& ecce corpus vef
„enim habent panes
„ne vetera mali ferm
„Ut autem pateat, i
„vobis novus hic Le
„a me verba iterum
„praetermiffa fuerant.

:clamat Esaias: *Clama in fortitudine . . . in*
ebus jejuniorum invenitis voluntates vestras. . .
'on tale jejunium elegi . . . frange esurienti
inem tuum &c. Isa. 58. v. 1, seqq.

13. *Quarto.* Hanc sinceram cordis conver- *Circumcisio in signum data, ut Judæi ob scelera in Christum commissa pellerentur. n. 16.*
iem esse circumcisionem illam, quam Deus
obis postulat, demonstrat ex Deut. 10. v. 17.
t circumcidemini duritiem cordis vestri &c. Et
ev. 26. v. 40. *Quoniam prævaricati sunt, &*
'spexerunt me . . . confundetur cor eorum in-
rcumcisum. Hæc enim ab Abrahamo acce-
:pta secundum carnem circumcisio in signum
ata est, ut ab aliis gentibus, & a nobis di-
reti sitis, & soli patiamini, quæ nunc me-
to patimini: atque ut regiones vestræ in so-
tudinem redigantur, nec quisquam vestrum
:rusalem ascendat. Nulla enim alia re cæ-
:ris hominibus dignoscimini, nisi vestra in
ırne circumcisione. Neminem enim vestrum
ıre arbitror, qui negare audeat, præscium
ſſe, & fuisse futurorum Deum, ac digna cul-
ıe præmia præparare. Recte igitur, & me-
to hæc vobis evenerunt: occidistis enim Ju-
um, & ante eum Prophetas ejus, & nunc
ɔs, qui sperant in illum, & in summum Re-
em, & Creatorem universorum Deum, a
uo missus est, aspernamini, & quantum in
ɔbis est, afficitis contumelia, diris voventes
ı Synagogis vestris eos, qui in Christum cre-
unt. . . Propterea Deus ad vos clamat per
saiam Prophetam: *Videte, quomodo periit*
ıstus &c. Is. 57. v. 1. Non enim injuriæ no- *Judæi Christianis crimi-*
is, & Christo illatæ tanta in aliis gentibus
„cul-

na falsa affingunt. n. 17. „culpa residet, quanta in vobis, qui illis e„anticipatæ de justo, & de nobis, qui „orti sumus, malæ opinionis auctores estis. „quam enim solum illum inculpatum, & j„hominem, cujus vulneribus sanantur, q„eum ad Patrem accedunt, cruci affixistis, „eum sciretis ex mortuis resurrexisse, & „lum ascendisse, ut prophetiæ futurum „dicabant, non pœnitentiam admissorum „lerum egistis, sed etiam selectos „tunc Jerosolymis in universum orbem m„impiam Christianorum hæresin prodiiss„centes, eaque spargentes, quæ in nos „omnibus, quibus noti non sumus, dic„Itaque non vobis solum iniquitatis causa „sed aliis etiam omnibus hominibus, „rito clamat Esaias: *Propter vos nomen* „*blasphematur in gentibus.* Isa. 52. v. 5. „*Væ animæ ipsorum &c.* Isa. 3. v. 9. Et „sus alibi: *Væ, qui trahunt iniquitates suas* „*niculo longo &c.* Isa. 5. v. 18. seq... In„tuna enim vobis visa est justa lux, cum „vos clamaret: *Scriptum est: domus mea* „*mus orationis est &c.* Matth. 21. v. 13. „etiam mensas in templo nummulariorum „tit, & exclamavit: *Væ vobis Scribæ* „Matth. 23. v. 23. & Luc. 11. v. 52.

Circumcisio, ante Abraham ignota; Christianis non est necessaria. n. 19. 14. *Quinto.* Ulterius probat circum nem, & legalia merito rejici a Christi Circumcisionem quidem „quia nihil ista „habemus; nam si esset necessaria, no„xisset Deus Adamum cum præputio, „Abelis dona respexisset, nec ei placuisset in „putio Henoch„ nec Loth, nec Noe; nec

chisedech. „Vobis igitur solis necessaria est „hæc circumcisio, ut populus jam non esset „populus, nec gens jam esset gens, quemad-„modum ait Oseas c. 1. v. 9. unus ex duo-„decim Prophetis.„ Legalia etiam Christianos merito non observare, patet. „Nam justi „omnes, quos modo recensui, quamvis Sab-„bata non observarent, Deo placuere, ac post „eos Abraham, ejusque posteri omnes usque „Mosen, sub quo injustus populus vester, & „ingratus in Deum repertus est, conflato in „solitudine vitulo. Unde accomodans se ad „hunc populum Deus præcepit hostias offerri „tamquam nomini suo, ne simulacra coleretis, „quod ipsum tamen non servastis, sed liberos „vestros immolastis dæmoniis. Jussit etiam „Sabbatum observari, ut memoriam Dei tene-„retis, idque scriptura Divina sic declarat: *Ut „cognoscatis me esse Deum redemptorem vestrum.* „Ezech. 20. v. 12. Similiter mandavit, ut a „cibis quibusdam abstineretis, ut etiam inter „edendum, & bibendum ante oculos habere-„tis Deum: quippe cum faciles sitis, & pro-„clives ad abjiciendam ejus cognitionem, „quemadmodum & Moses ait: *Edit & bibit „populus, & surrexit ad ludendum.* Exod. 32. „v. 6. Et rursum: *Edit Jacob... & recalcitra-„vit dilectus &c.* Deut. 32. v. 15. Noe enim „homini justo concessum esse a Deo, ut ani-„matum omne, præter carnes in sanguine, hoc „est suffocatum, ederet, narravit vobis Moses „in libro Genesis... Quod autem propter ve-„stras, ac patrum vestrorum iniquitates in „signum Sabbatum etiam a vobis Deus jussit „ob-

Lex ob duritiam cordis data.

Ciborum delectus cur præscriptus.

Sabbata ob pecca populi stituta.

Si, & Sa-crificia. „Atque ut perſpiciat
s. 22. „veſtri, & ſimulacr
„lum ſimiliter, ut do
„quod iis indigeret,
„per Amos unum ex
„*deſiderantibus diem L*
„*feſtivitates veſtras*, &
„*bus veſtris. Quia ſi*
„*& ſacrificia veſtra*,
„v. 17. ſeqq. Ac ru
„*gregate carnes veſtras*
„*quia non de victimis*,
„*tribus veſtris &c.*
„per Davidem in qua
„locutus eſt: *Deus*
„*eſt. . . Non in Sacr*
„Pſal. 49. v. 1. ſeqq.
„vobis recipit, nequ
„fieri præcepit, ſed
„Nam & ipſum temp.
„num dicitur, non ut
„vel aulam appellavit.

15. *Sexto.* Ostendit Judaicam de lege sententiam calumniis adversus Deum ansam præbere „ quasi non idem Deus fuerit tempore „Henoch, & aliorum omnium, qui nec circumcisionem carnis habuere, nec Sabbata, „& alia hujusmodi observarunt, quippe cum „a Mose instituta fuerint; vel non eamdem justitiam ab omni semper hominum genere observari voluerit; quæ profecto profiteri ridiculum, & stultum esse liquet. Sed eum, qui „semper idem est, hæc & alia hujusmodi propter peccatores profiteri præscripsisse, & per„humanum illum, & præscium, & nullius rei „egenum, & justum, & bonum pronuntiare „est... Si enim nec ante Abraham circumcisione, nec ante Mosen Sabbato, feriis & muneribus opus erat, neque similiter opus est, „postquam secundum voluntatem Patris absque „peccato ex Virgine ab Abraham oriunda genitus est Filius Dei Jesus Christus. Nam & „ipse Abraham cum in præputio esset, propter „fidem, qua credidit Deo, justificatus, & benedictus est, ut Scriptura demonstrat. Circumcisionem autem in signum, non ad justitiam accepit, ut Scripturæ, & res ipsæ nos „cogunt confiteri. Quocirca jure de populo „illo dictum est, animam, quæ octavo die „non circumciditur, ex genere suo exterminatum iri. Nam quod genus muliebre circumcisionem accipere non potest, id argumento „est, in signum datam esse, non ut opus justitiæ: sic enim Deus mulieres fecit, ut quæ „justitiam, & virtutem spectant, ea pariter „ipsæ quoque omnia observare possent.

Circumcisio ad justitiam data non est.

. *Septimo.* Probat circumcisionem Chri-
rum præstantiorem esse illa Judæorum:
sanguis circumcisionis illius obsolevit,
nini salutari credidimus; aliud nunc fœ-
alia ex Sion exivit lex. Jesus Christus
es, qui voluerint, circumcidit, ut olim
dicatum fuit, cultris lapideis, ut fiat gens
, populus servans fidem, retinens veri-
, custodiens pacem... *Manifestatus enim
his, qui me non interrogant &c.* clamat per
n c. 65. v. 3. Atque sine hac Christia-
n circumcisione Judæos salvari non posse
stra se filios Abrahæ gloriari ostendit ex
3. v. 15. seqq. „ *Convertere de cælo...
nim es Pater noster, quia Abraham non
ovit nos &c.* Quare „ Qui Christum per-
i sunt, & persequuntur, atque pœniten-
non agunt, nullam capient in monte
o hæreditatem. Gentes autem, quæ in
crediderint & pœnitentiam egerint

„modo pœnitentiam agentes ei placeatis...
„*Omnes enim declinaverunt*, clamat Scriptura
„Pſ. 33. v. 4. ſeqq. *Omnes certe inutiles facti*
„*ſunt: non eſt, qui intelligat, non eſt usque ad*
„*unum &c.*.. Siquidem dicite mihi, voluitne
„Deus Pontifices peccare, dum Sabbatis mu-
„nera offerunt, aut eos, qui circumciduntur,
„& circumcidunt die Sabbati, dum jubet om-
„nino die octavo natos pueros pariter circum-
„cidi, etiamſi dies Sabbati fuerit? an non
„poterat uno ante, vel poſt Sabbatum die na-
„tos pueros circumcidere? aut qui juſti ante
„Moſen, & Abraham appellati ſunt, eique ac-
„cepti exſtitere, cum nec circumciſi eſſent
„præputio, nec Sabbata obſervarent, cur eos
„hoc facere non docebat?

17. *Octavo.* Ex his infert S. Juſtinus veram juſtitiam ſolum per Chriſtum comparari, „ita „enim clamat populo Jeremias: *Novate vobis* „*novalia, & nolite ſerere ſuper ſpinas. Circum-* „*cidimini Domino, & circumcidite præputia cor-* „*dis veſtri.* Jer. 3. v. 3. Ne ergo ſeratis ſuper „ſpinas, & terram non aratam, ex qua fructus „vobis non eſt. Cognoſcite Chriſtum, & ecce „novale pulchrum, pulchrum & pingue in cor- „dibus veſtris. *Ecce enim dies veniunt, dicit* „*Dominus, & viſitabo ſuper omnes, qui circum-* „*ciſi ſunt, præputia ſua, ſuper Ægyptum, & ſu-* „*per Judam, & ſuper Edom, & ſuper filios* „*Moab &c.* Jer. 9. v. 25. Videtis, ut Deus „hanc circumciſionem in ſignum datam reſpuat; „neque enim Ægyptiis prodeſt, nec filiis Moab, „nec filiis Edom. At etiamſi quis Schyta ſit,

Vera juſtitia per Chriſtum comparatur.
n. 28.

,,*tui vejiris. . . in o*
,,*nomini meo, & faci*
,,1. v. 10. Et per I
Christianis lex inutilis. ,,*non cognovi, servivi*
inde lex Christianis
,,mihi adhuc opus e
a. 29. ,,testimonio comprob
,,jus baptismatis, (
,,sum? Videor mih
,,qui parum intellige
,,enim hæc verba a
,,ea David psallendo
,,zavit, Malachias
,,psit... Hæc autem
,,ciora super mel & f
,,citur, quod ne mo
,,ducamur, ut nome

Potentia Christi in primo adventu. 18. *Nono.* Ut le
bet, seque Judæi ali
gerent, S. Justinus
primo & secundo ej
a. 30.

„& Redemptorem eum vocamus, cujus quidem, vel nominis potentiam dæmonia ipsa „perhorrescunt, ac hodie per nomen Jesu Christi, qui sub Pontio Pilato Judææ Præside crucifixus fuit, adjurata subjiciuntur. Ex quo „omnibus patet, tantam ei datam a Patre potestatem, ut nomini ejus, & passionis dispensationi etiam dæmonia subjiciantur. Quodsi „potentiam, quæ ejus passionis dispensationem consecuta est, & consequitur, tantam „esse demonstratur; quanta tandem ea futura „est in glorioso ejus adventu? Veniet enim „tanquam Filius hominis ex altis nubibus, ut „Daniel declaravit, angelis cum eo advenientibus. Sunt autem hæc verba Danielis: „*Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus „dierum sedit... & ecce cum nubibus cæli quasi „Filius hominis veniens &c.* Dan. 7. v. 9. seqq.

In secundo adventu. n. 31.

19. *Decimo.* Cum vero Trypho objiceret, Christum a Daniele gloriosum describi, cum econtra noster Christus inhonoratus, & inglorius fuerit. S. Justinus duos esse Christi adventus, respondet „alterum in quo punctus est „a vobis, Judæi, alterum, in quo cognoscetis, in quem pupugistis, & plangent tribus „vestræ, tribus ad tribum, mulieres seorsum, „& viri seorsum.„ Atque hunc ipsum Christum a sancto prophetico Spiritu Dominum „etiam vocari, & a Patre omnium Domino e „terris revocari, & ad ipsius dexteram collocari, donec Pater ponat inimicos scabellum pedum ejus; quod quidem jam inde fit, ex quo „in cœlum ascendit redivivus ex mortuis Domi-

Christi duo adventus, & Christus Dominus adorandus; n. 32.

Psalmus 109. *de Ezechia nequit exponi.* n. 33.

„*Juravit Do*
„*Tu es Sace*
„*Melchisedech*
„dotem fuisse
„esse, ne ip
„Id vero de
„declarant...
„*minus &c.* ju
„litatem vest
„secundum or
„vit : hoc est,
„cerdos Altiss
„que eorum,
„Abrahamo d
„renti (*) be
„Sacerdotem
„vocatus est,
„dotem futur
„ad eum acced
„& benedictio
„rum, & illis b
„autem humile
„tatum iri in e

(*) *Lapsus est hic Justinus, nam Abraham tunc non erat circumcisus.*

„Davidi a Spiritus S. dictatum commemorabo, *Christo non Salomoni convenit.*
„quem quidem in Salomonem dictum esse con-
„tenditis, sed is quoque in Christum nostrum
„editus est. . . Psalmi verba sic se habent : n. 34.
„*Deus judicium tuum Regi da, & justitiam tuam filio*
„*Regis &c.* Ps. 71. v. 1. seqq. Et in fine hu-
„jus, quem retuli Psalmi scriptum est : *Defece-*
„*runt hymni Davidis filii Jesse.* Ac regem qui-
„dem illustrem, & magnum fuisse Salomonem,
„sub quo templum illud, quod vocatur Jero-
„solymitanum, constructum fuit, haud ignoro;
„sed nihil ex his, quæ in Psalmo dicuntur, illi
„contigisse liquet. Nam nec omnes reges eum
„adoraverunt, nec usque ad terminos orbis
„terrarum regnavit, nec inimici ejus coram illo
„cadentes terram linxerunt. Neque etiam di-
„cere verebor, quæ ab eo facta in libris Regno-
„rum scribuntur : nempe illum propter mulie-
„rem Sidonia simulacra coluisse; quod quidem
„ut committant, minime adducuntur, qui ex
„gentibus per Jesum crucifixum cognoverunt
„creatorem universorum Deum, sed cruciatum
„omnem, & supplicium ad extremam usque
„mortem perferunt, ne aut simulacra colant,
„aut simulacris edant immolata. „ Cum vero *Hæreses Catholicos in fide confirmant.*
Trypho opponeret, Christianos multos simula-
cris immolata manducare, seque nihil ex ea re
lædi dictitare. Respondet S. Justinus. „ Ex
„eo etiam, quod ejusmodi exstent homines, n. 35.
„qui se Christianos profiteantur, & Jesum, qui
„crucifixus est, Dominum, & Christum confi-
„teri, nec tamen ejus doctrinam teneant, sed
„eam, quæ est a spiritibus erroris, nos, qui
„veræ ac puræ Jesu Christi doctrinæ discipuli

 „sumus,

„Cavete vobis a Pseud
„Et : Exurgent mult
„apostoli, & multos
„24. v. 11. Sunt igi
„qui impia, & nefan
„cerent, in nomine
„a nobis appellati ex
„secta quaque, & opi
„horum nemine com
„& impios esse, ac i
„mus, ac Jesum m
„tantum confiteri.
„cus, ac qui in genti
„manufactis inscribun
„dicunt, & nefandor
„ciorum participes fi
„Marciani, sive Marc
„alii Basilidiani, alii
„obrem cum ex his J
„post ipsum futura e
„scimus, tum ex mul
„bus, ac profitentibus

„ctum, nec factum. Quapropter, & pro vobis, & pro aliis omnibus hominibus, qui nos „oderunt, precamur, ut nobiscum resipiscentes „in Jesum Christum blasphemias non evomatis, „sed in eum credentes salutem in secundo ejus „adventu, qui gloriosus futurus est, consequamini, ac æterno igne ab eo non damnemini.

21. 3*tio*. „Christum demonstrat, & Deum, „& Dominum virtutum, & Jacob per similitudinem vocari a Spiritu S. & Judæorum interpretes insipientes esse, qui hæc in Christum „dicta non contendant, sed in Salomonem, cum „tabernaculum testimonii in templum a se „ædificatum inferret, ex Psalmo 23. v. 1. seqq. „*Domini est terra, & plenitudo ejus &c. Dominum* ergo *virtutum* Salomonem non esse demonstravi; sed cum Christus noster ex mortuis resurrexisset, & in cœlum ascenderet, „jubentur in cœlis ordinati a Deo principes „aperire portas cœlorum, ut intret iste *Rex* „*gloriæ*, & ascendens sedeat ad dextram Patris, „donec ponat inimicos scabellum pedes ejus, „quemadmodum ex alio Psalmo 109. ostendimus. Nam cum cœli Principes informi eum, „& ingloria, & humili specie viderent, nec „eum cognoscerent, ita percontabantur: *Quis* „*est iste Rex gloriæ?* & respondet eis Spiritus S. „aut Patris, aut suo ipsius nomine: *Dominus* „*virtutum iste ipse est Rex gloriæ.* Nam nec de „Salomone, cujus adeo gloriosum exstitit regnum, nec de testimonii tabernaculo, quemquam eorum, qui ad portas templi Jerosoly-

Probat, Christum Dominum vocari ex Psal. 23. n. 36.

„& Dominum & Sa
„& aliorum prorſ
„Sunt vero Pſalmi
„*vit*, *iraſcantur popu*

Chriſtus adorandus. n. 38.

Cum vero Trypho
„dicis, crucifixum
„ſtulans cum Moſe
„& eos in columna
„hominem factum,
„coelum aſcendiſſe,
„turum, eumdemqu
„ſpondet S. Juſtinus
„eſſe, ut ait Divi
„magnam illam Cre
„potentis Dei ſapien
„in vos commotus c
„ut hæc noſtra, qu
„ſtram dicuntur, in
„crimine vacem in
„igitur quadrageſimo
„ſimiliter dicta ſunt

„*Prophetas tuos occiderunt &c.* Et ei responde-„tur: *Adhuc mihi supersunt septem millia ho-„minum, qui non flexerunt genu coram Baal.* „3. Reg. 19. v. 14. Quemadmodum igitur „propter illa septem millia suam tum Deus ira-„cundiam non emittebat, ita & nunc judicium „nondum intulit, neque infert: quippe cum „sciat, adhuc quotidie nonnullos in nomen „Christi sui institui, & ab erroris via discedere; „qui quidem dona accipiunt, ut quisque dig-„nus est, per hujus Christi nomen illuminati. „Hic enim accipit Spiritum Sapientiæ, ille „consilii, alius fortitudinis, alius curationis, „alius præcognitionis, alius doctrinæ, alius ti-„moris Dei. Ad hæc Trypho: volo, inquit, „noveris, te hæc dicentem desipere. At S. Ju-„stinus ad illum: Audi sodes, nec insanio, nec „desipio: sed prædictum est, fore, ut Christus, „postquam in cœlum ascendisset, nos ab er-„rore captivos abduceret, ac dona nobis da-„ret; sunt autem hæc ipsa verba: *Ascendit in „altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona „hominibus.* Ps. 67. v. 19. Nos igitur donis ab „eo, qui in altum ascendit, Christo acceptis, „vos, *qui in vobis ipsis sapientes estis.* Isa. 5. v. 21. „ex propheticis sermonibus demonstramus de-„sipere, ac solis labiis Deum ejusque Christum „colere. Nos autem, qui in omni veritate su-„mus instituti, & operibus, & cognitione, & „corde ad mortem usque colimus.

23. Cum igitur S. Justinus, uti ipse Trypho fatetur, Christum passibilem in Scripturis prædicari, ac rursus in gloria venturum satis demon-

Lex futurorum in Christo figura fuit, n. 40.

rum, ex virtute æterni Sacerdotis Chri-
endentium, quorum vox universam ter-
gloria, & gratia Dei & Christi ejus re-
it, significatio fuit. Quapropter David
oquitur: *In omnem terram exivit sonus*
m &c. Psal. 18. v. 4. Et Esaias veluti
persona Apostolorum Christo dicentium,
suæ ipsorum prædicationi, sed illius, a quo
sunt, potestati fidem haberi, sic lo-
ur: *Domine quis credidit auditui nostro &c.*
53. v. 1. seqq. Ac cætera quidem prot-
omnia a Mose instituta enumerans demon-
e possum, imagines, & signa, & præ-
iationes fuisse, tum eorum, quæ Christo
tura erant, tum eorum, qui in eum
ituri prænoscebantur, tum eorum, quæ
stus ipse facturus erat; sed quia, quæ re-
ui, satis mihi in præsentiarum videntur
ad orationis seriem revertor.

,venerit, agnoſcere, per Eſaiam Spiritus propheticus rem, ut erat eventura, prædixit his ,verbis : *Et adjecit Dominus loqui ad Achaz...* ,*Ecce Virgo in utero concipiet, & pariet Filium* ,*&c.* Iſa. 7. v. 10. ſeqq. Neminem ſane in ,Abrahæ ſecundum carnem genere unquam ,extitiſſe præter hunc Chriſtum noſtrum, qui ,ex Virgine natus eſſet, aut natus diſceretur ,omnibus manifeſtum eſt. Id quod inferius ,demonſtrabitur.

27. *Decimo tertio.* Ulterius ex dictis infert *Salus ſolum per Chriſtum obtinetur. n. 44.* Judæos ſine Chriſto fruſtra ſibi ſalutem promittere, dicens. „ Ac vos quidem ipſi decipitis, ,qui, eoquod ſemen Abrahæ ſitis ſecundum ,carnem, omnino bonorum, de quibus nuntiatum eſt fore, ut a Deo per Chriſtum dentur, hæreditatem accepturos putetis. Nemo ,enim ne ex illo quidem ſemine quidquam accipere poteſt præter eos, qui animo aſſimilati fuerint Abrahæ fidei, & myſteria omnia agnoverint, id eſt, alia quædam præcepta ad Dei cultum, & juſtitiæ obſervationem eſſe data, alia autem præcepta, & opera vel ad Chriſti myſterium, vel ob duritiam cordis populi veſtri ſimiliter eſſe deſcripta. Atque ita ſeſe rem habere Deus apud Ezechielem pronuntiat in hæc verba: *Si Noe, & Jacob, & Daniel depopoſcerint, vel filios, vel filias, non dabitur eis.* Ezech. 14. v. 20... Quapropter hanc ſpem ex animis veſtris recidentes elaborare oportet, ut cognoſcatis, quanam via ad remiſſionem peccatorum, & ſpem hæreditatis promiſſorum bonorum perveniatis. Alia „autem

salvantur. "
n. 45.

„Respondet S. Justi
„natura præclara,
„Mosis lege his, q
„præscribuntur, &
„populi jussa sunt o
„scripta sunt, & al
„observata: siquide
„universe, & natu
„sunt, ii Deo grati
„stum in resurrectio
„eos justi fuere, sa
„cum iis, qui hunc
„scunt, qui & ante
„& ex illa Davidici
„ctus nasci sustinuit
„nem serpens ille, q
„& assimilati ei ange
„contemnatur, & in
„ventu ab his, qui i
„vunt, ut ei placea
„jam ulla sit, cum
& condemnationem

28. Denique Tryphoni denuo interroganti: *An legem*
,Siqui autem nunc etiam vivere velint, Mofis *cum fide*
,instituta fervando, & credant in hunc Jesum *in Chri-*
,crucifixum, agnofcendo eum esse Christum Dei, *stum ob-*
,eique datum esse omnes omnino judicare, *servans*
,illiusque esse regnum illud, quod æternum *salvetur.*
,est, an ii quoque falvi esse possunt, respondet *n. 46.*
i. Justinus, postquam ea repetierat, quæ jam
ntea pluribus differuit, fcilicet Legis præcepta
ib duritiam Judæis data fuisse, ut jugem Dei
nemoriam haberent: (*a*) „Ut mihi quidem *n. 47.*
,videtur, o Trypho, hominem hujusmodi fal-
,vum dico futurum, fi modo cæteris homini-
,bus, id est, iis, qui ex gentibus per Christum
,ab errore circumcifi funt, omnino perfuadere
,non conetur, ut eadem, ac ipfe, obfervent,
,falutem eos negans adepturos, nifi hæc cu-
,ftodiant, quale est, quod & initio difputatio-
,nis faciebas, cum pronuntiares, falvum
,me non futurum, nifi hæc obfervarem. At
,Trypho: Cur igitur dixisti; *Ut mihi quidem*
,*videtur, talis salvus erit*, nifi quia funt, qui
,tales negent, falvos futuros? S. Justinus re-
,ponit: Sunt, inquam o Trypho, quique cum
,eis nec fermonis, nec hofpitii communione
,conjungi audeant; quibus ego non assentior.
,Sed fi ob animi infirmitatem etiam quæcun-
,que nunc possunt, ex iis, quæ a Mofe pro-
,pter duritiam cordis populi instituta novimus,
,cum fe in hunc Christum & æternorum, ac
,naturalium justitiæ, & pietatis præceptorum
,obfervatione conjungere voluerint, modo cum
,Christianis, & fidelibus vivere non recufent,
,nec iis, ut jam dixi, fuadeant, ut fimiliter,

,,nunc Christum e
,,legem per Mosen
,,aut ejusmodi confi
,,nolint, non fane h
,,rim. Qui vero ab
,,cum confeffione in
,,dam adducti fuerin
,,tem adepturos, fufp
,,feffi fuerint, & ag
,,ftum, quacunque
,,tiam traducti negav
,,nec pœnitentiam a
,,lam iis falutem for
,,mine Abrahæ orti
,,nec ante vitæ exitu
,,diderint, fimiliter
,,confirmo, eos præ
,,execrati funt, & e
,,omnino enim faluter
,,nis fupplicio liberar
,,tiam peccatorum a
,,humanitas Dei, &
,,eius, quemadmodu

a) S. Justinus non desperans de eorum Judæorum salute, qui facultatem petebant, observandi nonnullas veteris legis cæremonias cum lege Jesu Christi a P. Marechal in *Concord. P. P.* & D. Maran in *præf.* ab omni erroris labe purgatur: uti enim observat D. Tillemont. *t.* 2. *Hist. Eccl.* Si consideremus sermonem hic non haberi de veteris Legis cæremoniis, quæ præ cæteris Religioni Christianæ opponebantur, apparet, S. Justinum ex proprio sensu hoc definiendum non suscipere. Et quid aliud respondere poterat S. Justinus, si tunc temporis Ecclesia omnem legalium cæremoniarum usum nondum prohibuerat? Recordari enim debemus, Sulpitium Severum in sua historia *l.* 2. *pag.* 14. narrare, quod tempore secundæ Judæorum destructionis sub Hadriano Imp. 20. circiter annis ante hunc Dialogum in Ecclesia Jerosolymitana non solum nullus aderat Sacerdos, qui ex circumcisione non esset, sed omnes fere ejus fideles una cum Jesu Christi Evangelio veterem legem observabant. His in circumstantiis nil convenientius facere poterat S. Justinus, nisi legis inutilitatem ostendere, & ad eam agnoscendam Judæos cogere, spondens nihilominus Ecclesiæ indulgentiam erga eorum imbecillitatem, modo agnoscerent, hanc esse charitatis tolerantiam, non vero genuinam ejus mentem, & modo illos, qui secus agerent, non damnarent. Quodsi aliter egisset, Judæi illi praxin Jerosolymitanæ Ecclesiæ objecissent. Unde æquius fuit eos lenitate allicere, quam ut hæreticos aversari.

29. Quæ hactenus de Christi Divinitate *Pars I*
S. Justinus dixit, ea strictim disseruit ad refel- *Jesus*
lendas de lege Mosaica Judæorum opiniones. *Christi*
Nunc in Parte hac secunda rogatu Tryphonis *n.* 48
sata opera probat, Christum ante sæcula Deum
extitisse, & postea hominem fieri voluisse. Ante-

 te-

„demonstratum sit,
„(*a*) qualiscunque
„stravero præextitis
„nibus nostris obno
„tem nasci, secun
„stinuisse, in hoc ta
„rasse dicere, nequa
„Christum esse, et
„genitus videatur, r
„monstretur, nisi e
„esse, ut Christus e
„ex genere nostro (*b*
„confitentur, quamv
„genitum pronuntien
„tior, nec assentirer,
„mecum consentit, i
„humanis doctrinis j
„credere, sed iis, qua
„dicata, & ab ipso tr

(a) Ex his dictis S. Justi
logia adversus Profess
nius contendunt. S. Ju

nihil aliud intendit, quam Tryphonem inconstantem constringere, ut assensum suum iis, quæ jam disputata fuerant, non revocaret, licet forte deinceps dicendis non assentiretur; unde etiam exemplo hæreticorum utitur, qui licet negabant Jesum esse Deum, esse tamen Christum negare non audebant.

(*b*) Catholici olim hæreticos, *nostros*, appellare solebant, quia eos Judæis, uti hoc loco Justinus, aut gentilibus opponebant.

Joannes præcurso[r] primi adventus Christi. n. 49.

30. Cum vero Trypho opponeret, Eliam necdum advenisse, qui tamen adventum Christi præcurret, Justinus supposito duplici Christi adventu in præcedentibus jam probato, respondet: „Eliam terribilis, & magni diei, id est „secundi ejus adventus præcursorem futurum: „cujus quidem primi etiam adventus Spiritus „Dei, qui in Elia fuerat, præco præcessit in „Joanne vestri generis Propheta, post quem „nemo alius reliquus Propheta apud vos extitit. Is ad amnem Jordanis considens clamabat: *Ego quidem baptizo in aqua in pœnitentiam: veniet autem fortior me &c.* Matth. 3. „v. 11. 12. . . Quapropter & Christus noster, „cum adhuc in terris versaretur, his, qui oportere asserebant, ut Elias ante Christum veniret, hæc dixit: *Elias quidem venturus est, & restituet omnia. Dico autem vobis, quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum, sed fecerunt ei, quæcunque voluerunt.* Matth. 17. v. 11. „Et scriptum est, discipulos tunc intellexisse, „eum de Joanne Baptista id illis dixisse. Tum „Trypho. Videtur id quoque mihi ab opinione abhorrere, quod Spiritum Propheticum

,,Omnia in

,,tur. Oc

,,Amalecht

,,diſſe neg

,,Chriſti ad

,,catur. Q

,,*Occulta m*

,,17. v. 16.

,,ligere pote

,,dæmones

,,patus, &

Joannem eſſe præcurſorem Chriſti probatur.

n. 50. 51. Porr

mi Chriſti a

phetia Eſaiæ

vias Domini

men Trypho

verba diceba

n. 51. ,,dem non ev

,,ac omnino

,,veſtro gener

,,in Jeſum pr

perveniens Christus finem attulit vaticinandi, & baptizandi: ipse autem Evangelium quoque prædicare cœpit, regnum cœlorum dicens appropinquare, seque multa a Pharisæis, & Scribis pati oportere, & crucifigi, & tertia die resurgere, ac futurum, ut iterum Jerosolymam veniret, tumque una cum discipulis ederet, ac biberet, ac interea, dum veniret, in ipsius nomine, ut jam dixi, Sacerdotes, & Prophetæ falsi prodirent, quæ quidem ita evenisse liquet, quomodo adhuc dubitare fas sit, cum res ipsæ vobis persuadere possint? Nullum autem deinceps futurum in vestro genere Prophetam dixerat, atque ut homines agnoscerent, novum illud testamentum, quod olim Deus institutum iri prædicaverat, jam tum adesse, hoc est seipsum, quippe qui Christus esset, sic eos alloquebatur: *Lex, & Prophetæ usque ad Joannem Baptistam &c.* Matth. 11.

32. „Illud etiam a Jacobo Patriarcha prædictum est, duos Christi adventus futuros, eumque in primo perpessionibus obnoxium fore, ac postquam advenerit, nec Prophetam, nec Regem in vestro genere futurum, gentes autem in Christum passionibus obnoxium credentes rursus venturum expectaturas. Sic autem locutus est. *Juda, laudaverunt te fratres tui. . . Non deficiet Princeps ex Juda, & Dux de femoribus ejus, donec veniant, quæ reposita sunt ei, & ipse erit expectatio gentium, ligans ad vitem pullum suum, & ad helicem pullum asinæ suæ: lavabit in vino stolam suam, &*

Jacob duos adventus prædixit, n. 52.

„tamen in genere
„tum fateamini exsti
„habueritis, qui se
„dona offerret, &
„ret. cumque Pro
„nem usque ad Joa
„modum & tunc e
„ster vastata terra,
„bylonem abductus
„Propheta, qui Do
„ceps populi vestri e
„sus Christus noster
„& morti traditus e
„exstat Propheta, se
„sustis, ac praeterea
„veluti pomorum cu
„tem Scriptura per
„*expectatio gentium*,
„adventus, ac gentes
„ficabat, quod vobis
„re licet. Nam qui
„Christi fidem Dei c

tarum, tum gentium, quae in eum creditu- *Christi ingressus super asinam praedictus.* n. 53.
ræ erant, præsignificatio erat. Nam gentes veluti pullus erant, nec clitellas, nec cervice jugum ferens, donec Christus missis discipulis eas edoceret, ac jugum ejus doctrinæ ferentes dorsum submitterent ad omnia perficienda, ob exspectata, & promissa ab eo bona. Ac revera D. N. Jesus Christus Jerusalem asinæ insidens ingressus est, quod Zacharias prædixit his verbis: *Ecce Rex tuus veniet tibi justus, & salvans ipse, & mitis, & pauper vectus subjugali, & pullo asinæ,* Zach. 9. v. 9. . . . Quemadmodum autem iis, qui ex gentibus credituri erant in eum, signum erat pullus nondum oneri assuetus, ita & iis, qui ex vestro populo, asina clitellaria: nam eam, quæ per Prophetas promulgata est, impositam legem habetis. Sed & a Zacharia Propheta prædictum, fore, ut hic ipse Christus percuteretur, ejusque discipuli dispergerentur: quod & evenit. Postquam enim cruci affixus est, dispersi sunt, qui cum eo erant, discipuli ejus, quoad resurrexit a mortuis, eisque persuasit, prædictum de se esse, fore, ut ita pateretur: atque illi hunc in modum ad credendum adducti, & in totum orbem rerarum profecti hæc docuerunt. . . Quæ autem a Zacharia dicta sunt, ita se habent: *Framea suscitare. . . Percute pastorem, & dispergentur oves.* Zach. 13. v. 7.

34. „Et quod a Mose litteris mandatum *Sanguis uvæ quid significat.* n. 54.
est, & a Jacobo Patriarcha prædictum: *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ*

,,habere Chriftum
,,mano femine, fe
,,modum enim uva
,,homo, fed Deus,
,,ex humano femin
,,rum prædixit.
,,Chriftum demon
,,hominibus comm

Teftimonia pro probanda Chrifti divinitate. n. 55.

35. Ab hac d
fecundæ partis re
gante Tryphone, 1
nitate illa teftimoni
nomen non fine m
mittit S. Juftinus,
bus nemo contradi

Deus Abraha vifus a Deo Patre diftinguitur. n. 56.

,,Deum effe decla
,,quercum Mambre
,,gelis, quos fimul
,,morum mifit, ali
,,per manens, ac r
,,per fe quemquam

nem: „Num Deum exiftimas fub quercu Mam-„bre Abrahæ vifum effe? Profecto, inquit ille. „Num unus, ait S. Juftinus, ex tribus illis „erat, quos Propheticus Spiritus viros appel-„lat, & Abrahæ vifos effe narrat? Nequa-„quam, inquit Trypho, fed vifus eft ei Deus, „antequam tres apparerent. Tres autem illi, „quos Scriptura viros appellat, Angeli erant, „duo quidem miffi ad excidium Sodomorum, „unus autem Saræ nuntians futurum ei filium, „cujus rei caufa miffus fuerat, ac abiens di-„fceffit. Quomodo igitur, ait S. Juftinus, „unum illum ex tribus, qui in tabernaculo di-„xerat: *In hora revertar ad te, & Saræ filius „nafcetur.* Gen. 18. v. 10. reverfum effe appa-„ret poft natum Saræ filium, eumque Deum „effe hoc etiam in loco Propheticus fermo de-„clarat? Sed ut id, quod dico, perfpicuum vo-„bis, & manifeftum fit, audite, quæ conce-„ptis verbis a Mofe dicta funt: *Cum vidiffet au-„tem Sara filium Agar. . . Dixit autem Deus „ad Abraham: ne fit durum coram te de puero, „& de ancilla &c.* Gen. 21. v. 9. feqq. Num „igitur intellexiftis, eum, qui tum fub quercu „dixerat fe reverfurum, prout neceffarium effe „prænofcebat, ea Abrahæ fuadere, quæ ab „ipfo Sara contendebat, reverfum effe, ut fcri-„ptum eft, & Deum effe, ut hæc verba de-„clarant: *Dixit autem Deus Abrahæ.* Refpon-„dit Trypho: Ex his minime demonftrafti, „alium effe Deum, præter hunc, qui Abrahæ „vifus eft. Reponit S. Juftinus: Scriptura a „me jam allata id vobis ante oculos ponet, fic „autem fe habet: *Sol egreffus eft fuper terram,*

„*&*

„fem, fed etiam
„eum dictum eft:
„*fede a dextris mei*
„in loco: *Thron*
„ . . . . *Propter*
„*&c.* Pf. 44. v. 7.
„dam a Spiritu S.
„rum, & Chriftu
„vocari dicatis,
„recipio, demonf
„ris, non alteru
„Sodomam peteb
„pellari, fed eum
„Deus Abrahæ
„demonftra, nam
„ftigantem, au
„Tum S. Juftinus
„cere: *Et dixit D*
„*quid apud Deum*
„*pore hoc revertar*
„paulo poft: *Ex*
„*xerunt in faciem*
„*Abraham autem*
„*tans eos. Domin*

:lamor Sodomorum &c. & recedentes inde viri venerunt in Sodoma: Abraham autem erat stans in conspectu Domini &c. Gen. 18. v. 20. seqq. Rursus: *Abiit autem Dominus &.* v. 33. *Venerunt autem Angeli duo in Sodoma vesperi.* en. 19. v. 1. & quæ sequuntur usque ad v. 10. *'xtenderunt autem viri manus &c.* & sequentia usque ad v. 16. *Et tenuerunt Angeli manum ejus &c. . . Et Dominus pluit super Sodoma, & Gomorrha sulphur, & ignem a Domino de :ælo.* Anne nunc quidem intellexistis, unum ex tribus, qui & Deus, & Dominus est, ei, qui in cœlo est, ministrans, duorum Angelorum esse Dominum: his enim Sodomam profectis relictus ipse cum Abrahamo ea loquitur, quæ a Mose narrantur. Qui cum & ipse discessisset post colloquium, reversus est Abraham ad locum suum. Is autem ubi advenit, non jam duo Angeli, sed ipse cum Lotho, ut declarat Scriptura, colloquitur, ac Dominus est, ab eo, qui in cœlis est, Domino, id est, a Creatore universorum accipiens, ut hæc infligat Sodomis, & Gomorrhis, quæ Scriptura enumerat his verbis: *Dominus pluit &c.* *n.* 57.
uic probationi consentit Trypho, sed adhuc uærit, quomodo hic Deus apposita ab Abrahamo comedisse dicatur. Ad quod S. Justinus: Equidem existimaverim, quod Scriptura eos manducasse dicit, idem valere, ac si de igne dicamus, omnia eum devorasse; minime vero ita esse accipiendum, ut eos dentibus, & maxillis mandentes edisse dicamus. Quare ne hic quidem ulla de re hærebimus, si tropologiæ vel levem usum habeamus.

36. *Se-*

,,*uxisti mihi ibi tit*
,,que iterum alio
,,cit: *Surgens aut*
,,*Angelus cum eo.*
,,*tra nomen tuum*
,,*tuum, quia invali*
,,*Jacob nomen loc*
,,*Deum facie ad fa*
,,item alibi de eod
,,dicit: *Venit au*
,,*enim apparuit illi*
,,*Deus ipsi Jacob*
,,v. 6. seqq. Deu
,,erit. Et cum ca
,,S. Justinus: Illa
,,in quibus narratu
,,fugienti apparuer
,,& Dominus, qui
,,sus, & in specie
,,necesse esse vobis
,,*Jacob a puteo jura*
,,*lita super terram*,

„*somno suo, & dixit: Quia Dominus est in hoc* „*loco. . . Et appellavit Jacob nomen loci domus* „*Dei.* Gen. 18. v. 10. seqq.

Deus a Patre distinctus cum Mose collocutus. n. 59.

37. *Tertio.* Idem probat ex libro Exodi, nimirum „quomodo ipse ille, & Angelus, & „Deus, & Dominus, & vir, & homo, qui „Abrahæ, & Jacob visus est, in igne flammæ „ex rubo apparuerit, & collocutus sit cum Mo- „se: *Sed enim post dies multos &c.* Exod. 2. v. 23. „& reliqua usque ad illud: *Vadens congrega Se-* „*natum Israelis, & dices ad eos: Dominus Deus* „*Patrum nostrorum apparuit mihi; Deus Abra-* „*ham, & Deus Isaac, & Deus Jacob &c.* In- „telligitis, quem Angelum Moses secum in igne „flammæ collocutum dicit, eum ipsum, cum „Deus sit, declarare Mosi, Deum se esse Abra- „ham, & Isaac, & Jacob? Et Trypho: Non „hoc, inquit, intelligimus ex verbis a te re- „citatis, sed Angelum quidem fuisse eum, qui „visus est in igne flammæ, Deum autem cum „Mose collocutum. Tum S. Justinus respondit: „Etiamsi id tum factum esset, profecto, qui „dixit Mosi se Deum esse Abrahæ &c. is non „Creator universorum Deus erit, sed idem, ac „ille, quem Abrahæ, & Jacob apparuisse, ac „Creatori universorum ministrare demonstra- „tum vobis est. . . Nemo enim non omnino „mente captus auctorem universorum, & pa- „rentem, relictis omnibus supercœlestibus, in „parva terræ particula visum dicere audeat. (*Quæ loquendi ratio infra ad n. 127. explicabitur*) „Jam demonstrabo, Trypho, in Mosis visione „ipsum illum, qui & Angelus vocatur, & Deus „est,

Opiniones Judæorum de visione in rubo refutantur. n. 60.

„v. 7. & ſub Abra
„Dominum a Dom
„liſſe dixit: ita &
„Moſi apparuiſſe re
„illum, & Deum e
„ſignat, quam qua
„pra quem alius
„ſiεat.

Sapientia ex Patre genita. n. 61.

38. *Quarto.* „
„ſtimonio demonſtr
„res creatas genuiſ
„dam rationalem,
„a Spiritu S. vocatu
„pientia, nunc Ang
„minus, & Verbum
„cem ſeipſa appella
„ma hominis appare
„omnes appellation
„luntati miniſtret,
„tus ſit. (*vide infra*
„in nobis fieri videm

Divina generatio-

„alium ignem nasci, non imminuto eo, ex quo „iste accensus est, & qui ex eo accensus est, „exstat ipse, & apparet, nec eum imminuit, „ex quo accensus est. Testis mihi erit Verbum „Sapientiæ, ipse ille Deus ex Patre universo-„rum genitus, qui & verbum, & Sapientia, „& virtus, & gloria est genitoris per Salomo-„nem hæc locuti: *Cum annuntiavero vobis, quæ „quotidie fiunt, quæ a sæculo sunt, memorans re-„censebo. Dominus condidit me initium viarum „suarum ad opera sua. Ante sæculum fundavit „me, in principio &c.* Prov. 8. v. 21. seqq. Hoc „ipsum per Moysen quoque divinus sermo præ-„dicavit, indicans nobis ad eum, quem de-„monstravit, hæc a Deo in eamdem prorsus „sententiam dici in hominis creatione: *Facia-„mus hominem ad imaginem nostram, & ad simili-„tudinem &c.* Gen. 1. v. 26. Ac ne allata a me „verba immutantes, idem dicatis, ac Magistri „vestri, vel secum dixisse Deum, *faciamus*, „quemadmodum & nos aliquid facturi sæpe di-„cimus, *faciamus*, vel elementis, id est terræ, „& cæteris similiter, ex quibus hominem factum „intelligimus, Deum dixisse, *faciamus;* ejusdem „Mosis dicta rursus afferam, ex quibus dubita-„tione omni præclusa, eum cum aliquo, qui & „numero alter sit, & rationalis, collocutum „cognoscere possumus. Sic autem habent hæc „verba: *Et dixit Deus: Ecce Adam factus est, quasi „unus ex nobis, ut sciat bonum, & malum.* Dum „ergo dicit: *quasi unus ex nobis*, & numerum „eorum, qui inter se conjuncti sint, & saltem „duos declaravit. Neque enim, quod illa, quæ „apud nos dicitur, hæresis decernit, id ego

Illud fa- ciamus homine[s] cum Pro verbior[um] testimon[io] concord[at] n. 62.

„mone dicitur, &
„ra, & progenien
„idem etiam docet
„Navæ factam. U
„ſpicuum vobis fiat
„dite & hæc verba
„*Et factum eſt, cum*
„*ciens oculis videt ho*
„*At ille dixit ei: E*
„*tis Domini. . . S*
„*tuis: locus enim, i*
„*Et dixit Dominus*
„ſeqq.

Probatur filium Dei incarnatum eſſe. n. 63.

39. „Tum Tryp
„pluribus id a te de
„tur ſupereſt, eum
„tris ſui voluntate n
„non refugiſſe, ac p
„& in cœlum aſcenc
„Reſpondit S. Juſtin
„eſt ex Prophetarum

[redacted]

ridetur, quod qui ob iniquitates populi in nortem a Deo traditus dicitur, is genus ex ıominibus non habeat, cujus & de sanguine Moses sanguine uvæ suam illum stolam lavaurum esse dixit: quippe cum ejus sanguis ıon ex semine humano generatus sit, sed ex voluntate Dei. Et quæ a Davide dicta sunt: *In splendoribus Sanctorum ex utero ante lucifeum genui te &c.* Ps. 109. Nonne vobis significant antiquitus futurum fuisse, ut eum etiam ex humano utero Deus, & Pater universoum gigneret, (*vide infra ad n.* 77.) qui quilem & alio in testimonio, quod & ipsum am recitatum, dicit: *Sedes tua Deus in sæulum sæculi. . . Quia ipse est Dominus tuus, & adorabis eum.* Ps. 44. v. 7. Igitur eum & ıdorandum esse, & Deum, & Christum illius, qui hæc perfecit, testimonio declaratum, maifeste ex his etiam verbis perspicitur. Qui utem in illum credunt, cum una sint anima, k una Synagoga, ac una Ecclesia, idcirco Ecclesiam, quæ ex illius nomine constituta est, illiusque nominis particeps est (omnes nim Christiani vocamur) veluti filiam a Divina Scriptura compellari, similiter hæc vera manifeste demonstrant, quibus illud etiam docemur, ut antiqua Patrum nostrorum instituta oblivioni tradamus. Sic autem habent: *Audi filia . . . obliviscere populum tuum, & domum Patris tui &c.* Consentit hic Trypho, n. 64. uod Christus sit Deus gentium, sed ait: „Nobis Judæis, qui Dei, a quo etiam hic ipse actus est, cultores sumus, nihil opus est, ut um confiteamur, aut adoremus.„ Verum

fert, ut ex his, qua
magno judicium, &
de Mose, & Aaron
perbiam refellat, qu
negabant, eosque fal
nisi Christum adorer
Psalmo 71. *Deus jud*
„ut Christum Deum
„nem inter homines
„rursus adventurum
„& plangent, qui il
„ex Psalmo 18. *Ca*
„*a summo cælo egress*
„*que ad summum cæli*
n. 65. „*calore ejus.* Hic Try
„*Ego Dominus Deus*
„*riam meam alteri no*
Nulla contradictio in S. Scriptura. „If. 42. v. 8. At S
„citra malignitatem
„cuisti, Trypho, n
„cedunt, nec quæ

„proponatur Scriptura, quæ ejusmodi esse videatur, & prætextum, quasi esset alteri contraria, præbeat; cum persuasum habeam, „nullam Scripturam alteri contrariam esse, fatebor potius, me non intelligere, quæ dicuntur, & iis, qui Scripturas inter se pugnare suspicantur, ut idem potius ac ego sentiant, persuadere conabor. . . Ego autem Scripturam vobis, ita ut expressa est, in memoriam „redigam, ut etiam ex hac cognoscatis, Deum „soli Christo suo gloriam dare. Resumam autem pauca quædam verba, ex quibus ea, „quæ protulit Trypho, nexa, & continuata „sunt: deinde ea similiter, quæ consecutione „conjuncta sunt. Sunt autem ejusmodi: *Sic* „*dicit Dominus Deus. . . Dedi te testamentum ge*„*neris in lucem gentium. . . Gloriam meam alteri* „*non dabo, neque virtutes meas sculptilibus. Quæ* „*ab initio, ecce veniunt, nova, quæ ego annuntio* „*&c.* Is. 42. v. 5. seqq. Intellexistis, Deum „declarare, sese ei, quem constituit in lucem „gentium, nec ulli alii gloriam daturum, ne„quaquam autem sibi ipsi, ut dixit Trypho, glo„riam Deum retinere.

40. „Tum S. Justinus ad instantiam Try- *Christus*
„phonis revocato sermone, quem initio inter- *ex Virgi-*
„miserat, cum eum ex Virgine genitum esse, *ne natus.*
„atque hanc ex Virgine generationem per n. 66.
„Esaiam prædictam fuisse demonstraret, ipsum „vaticinium denuo recitavit in hæc verba: *Et* „*adjecit Dominus loqui ad Achaz. . . Ecce Vir*„*go in utero concipiet, & pariet filium, & voca*„*bunt nomen ejus Emmanuel: butyrum, & mel*

 „*co-*

phonis. n. 67.

,,Scriptura non ha
,,cipiet &c. Sed:
,,cipiet. Tota au
,,dicta est, in que
,,tur, quae hoc o
,,hibetur autem i
,,tur, fabulis, Pe
,,in auri forma inf
,,illos dicitur Jupi
,,sane pudere debe
,,tius esset, homin
,,fateri hunc Jesum
,,Scripturis demons
,,& perfectam vita
,,cere, ut in Christ

Incarnatio Filii probatur. n. 68.

42. Ad has obj
nus incipiendo a te
menti esse videbatu
abrogata veteri leg
xerat, ut ostendat
stum electum esse,
viveret. Cumque

„quidem ſi humanis doctrinis, & argumentis „aggrederer demonſtrare, non æquum eſſet, „ut me ferretis. Si vero Scripturas, easque „tam multas in hanc dictas ſententiam, ac „ſæpe easdem referens, rogo, ut eas intelli„gatis; corde ad cognoſcendam Dei ſenten„tiam, ac voluntatem obduruiſtis... Cum „igitur ſcriptura dicat: *Generationem ejus quis „enarrabit?* Iſa. 53. ṽ. 5. Annon tandem intel„ligere debetis, eum non eſſe humani generis „ſemen? At Trypho: Quomodo igitur Scri„ptura dicit Davidi, fore ut ex ejus lumbis „filium ſibi Deus aſſumat, & regnum ei tra„dat, ac in ſede gloriæ ſuæ collocet? Ad „quod S. Juſtinus: ſiquidem vaticinium illud „Eſaias: Ecce virgo in utero concipiet non „ad Davidis, ſed ad aliam ex duodecim tribu„bus domum edidiſſet, haberet forte res ali„quid dubitationis.; ſed cum ipſa prophetia ad „domum Davidis edita ſit, quæ ad Davidem „in myſterio dixit Deus, ea Eſaias, ut erant „eventura, ita expoſuit: niſi forte illud igno„ratis, multa arcana, aut in parabolis dicta, „aut myſteriis, & actionum quarumdam ſignis „adumbrata a Prophetis poſt eos, qui hæc di„xere aut egere, exortis fuiſſe explicata. Si „ergo hanc Eſaiæ Prophetiam in noſtrum hunc „Chriſtum, minime vero in Ezechiam, ut vo„bis placet, dictam eſſe demonſtravero, an non „id quoque a vobis impetrabo, ut ne fidem „magiſtris veſtris habeatis, qui interpretatio„nem a ſeptuaginta veſtris ſenioribus apud „Ptolemæum Ægyptiorum regem adornatam „quibusdam in rebus veram non eſſe audent

nuntiare? Nam quæ diserte in Scripturis
pientem eorum, & sui amantem senten-
arguere manifestum est, ea negare au-
, ita scripta esse. Quæ vero trahere, &
humanas actiones accomodare posse sibi
ntur, ea afferunt, non in nostrum hunc
m Christum esse dicta, sed in quem ipsis
rpretari placet.

3. Ad secundam objectionem Tryphonis
erseo respondet S. Justinus. „Probe scias,
pho, quæ corrupit, & adulteravit diabo-
atque ut apud Græcos narrarentur, per-
, quemadmodum & per magos in Ægy-
.. his meam in scripturis intelligentiam,
idem confirmari. Nam cum Bacchum ex
s cum Semele consuetudine genitum di-
, eumque inventorem vitis fuisse, ac
erptum, ac mortuum resurrexisse, ac in
um ascendisse perhibent, & vinum in ejus

modi Scripturam attuli, quæ Chriſtum hæc factorum demonſtraret, neceſſario aliquam unam commemorabo, ex qua intelligere poteritis, ... quomodo gentibus Scriptura prænuntiet, fore, ut ſimulacris nuntium remittant, & in hunc Chriſtum ſperent. Sic autem expreſſa eſt: *Lætare deſertum ſitiens. . . Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum audient &c.* Iſa. 35. v. 1. ſeqq. Fons aquæ vivæ in terra, quantum ad cognitionem Dei ſpectat, deſerta, gentium videlicet, ſcaturivit hic Chriſtus, qui & in veſtra gente apparuit, cæcos, ſurdos, & claudos ſanavit, mortuos excitavit &c. Cum autem ii, qui Mythræ tradunt myſteria, eum ex petra genitum dicunt, & ſpeluncam vocant locum illum, ubi ab eo initiari perhibent eos, qui ipſi credunt, nonne hic illos imitatos ſcio, id quod a Daniele dictum eſt, lapidem abſciſſum eſſe ſine manibus ex magno monte; & quod ab Eſaia ſimiliter, cujus omnia etiam verba imitari conati ſunt: ſunt autem hujusmodi: *Audite, qui longe eſtis, quæ feci, iſte habitabit in excelſa ſpelunca petræ fortiſſimæ. Panis ei dabitur, & aqua ejus fidelis. Regem cum gloria videbitis &c.* Iſa. 33. v. 13. Liquet igitur, in hac quoque Prophetia, & de pane illo prædici, quem nobis Chriſtus noſter facere præcepit in memoriam corporis a ſe propter eos, qui in ipſum credunt, aſſumpti, propter quos & paſſibilis factus eſt: & de calice, quem in memoriam ſanguinis ſui cum gratiarum actione fieri præcepit. Atque hunc ipſum Regem gloria circumfluentem nos vi-

Mythræ myſteria. n. 70.

„ſuros

ps eadem prophetia declarat. . . Quando
em ex virgine genitum audio Perseum, id
que fraudulentum serpentem imitatum
lligo.

4. Ad primam objectionem Tryphonis,
et, quod in Isaia dicatur, *Ecce adole-*
ula in utero concipiet &c & quod hæc
hetia de Ezechia intelligenda sit, ante-
n S. Justinus respondeat, notat „ quod mi-
e sibi probentur magistri Judæorum, qui
uaginta illos senes apud Ptolemæum
yptiorum Regem recte interpretatos esse
ntiri nolunt, sed ipsi interpretari aggre-
ntur. Neque illud etiam, ait, vobis igno-
m velim, permultas scripturas, ex qui-
perspicue hunc ipsum, qui cruci affixus
, & Deum, & hominem, & crucifixum,
morientem prædicatum esse demonstratur,
nino ab eis ex illa interpretatione, quam

amus lignum in panem ejus, & tollamus eum ra viventium, & nomen ejus non memore- amplius. Quoniam autem hunc ex Jere- locum adhuc nonulla ex his, quæ apud æorum Synagogas aſſervantur, exempla- ſcriptum retinent (non enim diu eſt, quod : reciderunt) ſi quando ex his etiam ver- lemonſtretur, conſilium a Judæis initum e, ut Chriſtum crucifigentes occiderent... rebus in anguſtias conjecti ad blaſphe- s ſe convertunt. Hæc etiam ex Jeremiæ is ſimiliter reciderunt : *Recordatus eſt Do- is Deus mortuorum ſuorum ex Iſraele, qui rmierunt in terra aggeris, & deſcendet ad ut evangelizaret eis ſalutare ſuum.*

ſ. Ulterius ex verſione 70. vel, ut alii alli putant, ab Aquila nonnulla deleta , probat S. Juſtinus „ ex Pſalmo Davidis ageſimo quinto, ex quo perpauca abſtu- nt, *a ligno.* Nam cum ita dictum fuiſſet, te in gentibus, *Dominus regnavit a ligno,* juerunt, *dicite in gentibus; Dominus regna-* Nemo autem umquam ex veſtro genere itit, de quo tamquam de Deo, & Domino retur, eum in gentibus regnaſſe, præter o ſolum crucifixum, quem & reſurgentem nortuis liberatum eſſe Spiritus S. in eo- ı Pſalmo aſſerit, eumque diis gentium lem non eſſe declarat, illosque eſſe ſimu- a dæmoniorum. Sed ut, quid dicatur, in- gatis, totum vobis Pſalmum recitabo : utem habet : *Cantate Domino canticum im, cantate Domino omnis terra &c.* Pſ. 95.

Ex Pſalmo 95. verba a ligno reſecta.

n. 73.

„v. 1,

6. His expeditis S. Justinus ad explica-
m, & solutionem objectionis de Prophe-
a : *Ecce Virgo concipiet &c.* redit, & in-
s probat, quod dicta Prophetia non possit
enire Ezechiæ : „ neque enim vobis con-
etur, ut vestro arbitratu hanc interpreta-
em afferatis, Ezechiam adversus Dama-
n, & in Samaria coram Rege Assyriorum
um gessisse : Nam *priusquam puer norit vo-*
patrem, aut matrem, inquit Propheticus
mo, *capiet virtutem Damasci, & Spolia*
ariæ coram Rege Assyriorum. Isa. 8. v. 4.
n si propheticus Spiritus cum additamento
dixisset : *Antequam norit &c.* Sed tam-
: *Et pariet filium, & capiet virtutem Da-*
i, & Spolia Samariæ : dicere poteratis,
futurum prænoscebat Deus, ut hæc ca-
t Ezechias, & idcirco prædixit. Nunc
m cum hoc additamento dicit Propheta :
quam norit &c. Ac vos quidem, cui id

li : Ecce mitto Angelum meum ante faciem in rram, quam paravi tibi. Observa eum, & idi eum : non rebella ei, non enim dimittet te. Tomen namque meum in eo. Exod. 23. v. 20. :uis igitur Patres veſtros in terram introdu- erit, tandem aliquando conſiderate, ille ni- iirum, qui hoc nomine cognominatus eſt eſus, cum Auſes antea vocaretur. Nam ſi l conſideraveritis, illud quoque intelligetis, omen illud, qui dixit Moſi : *Nomen namque ieum eſt in eo, Jeſum fuiſſe...* Igitur ſi tot in ›rmis Deum Abrahæ, & Jacob & Moſi vi- ım eſſe ſcimus, cur hæremus incerti, nec redere volumus, eum ſecundum voluntatem atris univerſorum etiam hominem ex virgi- e naſci potuiſſe, cum præſertim tot habea- ıus Scripturas, ex quibus aperte intelligere ceat, id quoque de Patris voluntate factum ſſe ? Nam Daniel cum tanquam filium ho- iinis appellat eum, qui regnum æternum ac- ipit, nonne idipſum innuit ? quod *tanquam lium hominis dicit*, hominem quidem viſum, t factum eſſe ſignificat, ex ſemine autem umano conſtitutum non fuiſſe declarat. Et um eum lapidem ſine manibus abſciſſum vo- at, idem clamat arcane: nam idem valet, c eum non eſſe hominum opus, ſed volunta- s illius, qui eum produxit, Patris univerſo- ım Dei. Et quod Eſaias dicit : *Generatio- em ejus quis enarrabit* Iſa. 53. v. 8. genus eum on enarrabile habere demonſtrat... Et quod um Eſaias magni conſilii Angelum vocat, onne eorum, quæ adveniens docuit, magi- rum illum, & doctorem futurum prænun- abat &c.

46. His

gos scimus conatos esse, imitari virtutem
llam, quam per fidelem famulum Deus ope
batur. Nec vos latet, dixisse Davidem:
gentium dæmonia.

48. Ad hæc Trypho aliam quæstione
novet, Age, dic mihi: „vere hunc vos Je
„solymorum locum instauratum iri fatemini,
„populum vestrum congregatum iri, & cu
„Christo beate victurum expectatis una cu
„Patriarchis, & Prophetis, iisque, qui ex n
„stro genere fuerunt, vel etiam nobis se a
„junxerunt, antequam Christus vester venire
Tum S. Justinus. Tibi & antea confessus fu
me & multos alios hæc sentire, ita ut om
no perspectum habeamus sic futurum: at mu
tos rursus, eosque ex illo Christianorum g
nere, quod piam, & puram sequitur sente
tiam, id non agnoscere tibi significavi: na
quod spectat ad eos, qui Christiani quide

„*tura ſit, uti hæretici nonnulli docebant*) cavete, „ne eos exiſtimetis Chriſtianos, quemadmo-„dum nec Judæos ſiquis recte perpendat, eſſe „fateatur, Saducæos, & ſimiles ſectas Geni-„ſtarum, Meriſtarum, Galilæorum, Hellelia-„norum, Pharifæorum, & Baptiſtarum..„ „Ego autem, & ſiqui recte in omnibus ſentiunt „Chriſtiani, & carnis reſurrectionem futuram „ſcimus, & mille annos in urbe Jeruſalem ædifi-„cata, & ornata, & amplificata, quemadmo-„dum Ezechiel, & Eſaias, & cæteri Prophe-„tæ promittunt. Sic enim Eſaias de hoc mille n. 81.
„annorum ſpatio locutus eſt. *Erit enim cælum* „*novum*... *Etenim ſecundum dies ligni vitæ erunt* „*dies populi mei: opera laborum eorum multipli-*„*cabuntur &c.* in quibus verbis mille annos „arcane deſignari intelligimus: cum enim Adæ „dictum fuiſſet, quo die de ligno ediſſet, eo „moriturum; mille illum annos non impleviſſe „ſcimus. Illud etiam: *dies Domini tanquam* „*mille anni* Pſal. 89. v. 4. eodem pertinere in-„telligimus. Huc accedit, quo & vir apud „nos nomine Joannes, unus ex Chriſti Apo-„ſtolis, in revelatione ipſi facta, mille annos „Jeroſolymis traducturos prædixit eos, qui „Chriſto noſtro crediderint, ac poſtea genera-„lem, & ut verbo dicam, æternam unanimi-„ter ſimul omnium reſurrectionem, & judicium. „Quod quidem, & Dominus noſter pronuntia-„vit: neque nubent, neque nubentur, ſed „æquales Angelis erunt, cum ſint filii Dei re-„ſurrectionis.

Nota. Inter errores, in quos S. Juſtinus lapſus eſt, eſt opinio millenariorum, quam hic S. Juſtinus am-

ſtitur : nihilominus eam ut fidei articulum cre-
dum non tuebatur, ut ex ipſis ejus verbis mo-
allatis apparet. Neque opinio ejus particularis
ditionis auctoritatem evertit, quam non ex pe-
iari alicujus Patris, ſed communi, vel ſaltem
rium Patrum ſaniori ſententia ab Eccleſia ap-
bata derivamus. *Vid. Præf. R. P. Maran.*

9. Quia vero S. Juſtinus paulo ante dixe-
S. Joannem Apoſtolum Prophetæ munere
Chriſtianos perfunctum eſſe, hac occa-
ait. „ Apud nos etiam nunc extant dona
phetica, ex quo, & ipſi intelligere debe-
quæ apud vos olim fuere, ea in nos eſſe
slata. Quemadmodum autem apud vos,
ſancti eſſent Prophetæ, falſi quoque ex-
runt, ita & nunc ejusmodi homines, ac
doctores apud nos verſantur, quos ut
eremus, præmonuit nos Dominus noſter,
ut nihil imparatis nobis eveniat : quippe
præſcium eum ſciamus, quæ eventura

„minitans, eique per Esaiam significatum est, „ne hunc timeret... Psalmum autem in eum „dictum non fuisse, perspicuum est; sic enim „habet: *dixit Dominus Domino meo &c.* Psal. „109. v. 1. seqq. Ezechiam igitur non esse Sa„cerdotem in æternum secundum ordinem Mel„chisedech quis non fateatur? Nec eum esse „Jerusalem liberatorem quis nescit? nec eum „in urbem Jerosolymorum virgam virtutis emi„sisse, quæ dominata sit in medio inimicorum „suorum, sed Deum esse, qui ab eo flente, & „plorante hostes avertit, quis non noverit? „Noster autem Jesus nondum gloriose adve„niens virgam virtutis emisit in urbem Jerusa„lem, verbum vocationis, & pœnitentiæ ad om„nes gentes, ubi dæmonia suo eas imperio te„nebant, quemadmodum ait David: *Dii gentium* „*dæmonia* Ps. 95. v. 5. ac præpotens illius ver„bum multis persuasit, ut dæmonia, quibus „serviebant, relinquerent, & per eum in Deum „omnipotentem crederent, ac deos gentium „esse dæmonia persuasum haberent. Illud au„tem: *in splendoribus sanctorum ex utero ante* „*luciferum genui te*, de Christo dictum est, ut „jam monimus.

51. „Atque illud etiam: *Ecce virgo in utero* „*concipiet, & pariet Filium* Is. 7. v. 14. in eum „prædictum fuerat. Nam si ille, de quo lo„quebatur Esaias, non erat ex virgine nasci„turus, quis tandem ille est, de quo Spiritus S. „clamabat: *Ecce Dominus ipse vobis dabit sig*„*num &c.*? Nam si hic quoque perinde ac alii „omnes primogeniti ex concubitu oriturus erat,

Illud: ce virg soli Ch compet n. 8

Deus ipse signum, quod minime omnibus
nogenitis commune esset, daturum se di-
at ? Sed quod vere signum est, quodque
um humano generi futurum erat, nempe
virginali utero Primogenitum omnium re-
conditarum carnem factum, vere pue-
nasci, id præoccupans per Spiritum S.
, atque aliis modis prænuntiavit, ut cum
um esset, potestate, & voluntate Crea-
s universorum factum esse agnosceretur...
autem in his quoque interpretationes,
s Seniores vestri edidere, pervertere au-
s Scripturam asserentes habere : *Ecce*
escentula in utero habebit : Quasi vero res
gnæ significarentur, si mulier ex concu-
paritura esset, quod juniores omnes mu-
es faciunt, exceptis sterilibus, quamquam
stæ etiam pariant, potest Deus efficere, si
t &c.

„tarum, aut Patriarcharum a vobis adjurentur, „nullum ſubjicietur dæmonium. Si quis ta- „men veſtrum per Deum Abrahæ, & Deum „Iſaac, & Deum Jacob adjuret, fortaſſe ſubji- „cietur. Jam vero Exorciſtas veſtros dixi arte „adhibita, perinde atque gentes adjurare, & „ſuffitibus, ac amuletis uti. Angelos autem, „& virtutes eſſe, quos Davidicæ prophetiæ „ſermo portas jubet attollere, ut introeat ille „redivivus ex mortuis Dominus virtutum ſe- „cundum voluntatem Patris Jeſus Chriſtus, „verba Davidis ſimiliter demonſtrant... Nam „verba Pſ. 148. ita ſe habent: *Laudate Domi- „num de cœlis... laudate eum omnes virtutes ejus.*„ Porro hæc omnia in prioribus jam dicta ex ca- ritate in gratiam eorum, qui pridie non adfue- runt, ſe repetere aſſerit, & regenerationis no- ſtræ myſterium in compendio illis Iſaiæ ver- bis: *Audite verbum Domini, qui tremitis Ser- monem ejus &c.* proponit. Iſa. 66. v. 5.

Ligni crucis Symbola in veteri Testamento. n. 86.

53. Myſterio nati ex Virgine Chriſti Dei tot Scripturæ teſtimoniis propugnato, novus S. Juſtino labor naſcebatur in ejus cruce ſimili- ter defendenda. Proinde multa colligit, quæ lignum crucis in veteri Teſtamento præſignifi- carunt, & ait „ illius Symbolum fuiſſe tum „lignum vitæ, quod dictum fuerat, in Para- „diſo plantatum fuiſſe, tum ea, quæ omnibus „juſtis eventura erant. Moſes cum virga miſ- „ſus eſt ad populum liberandum, eamque ma- „nibus geſtans, cum populum antecederet, „mare diſſecuit. Per eam ex petra aquam „ſcaturientem vidit: ac ligno in aquam Merra

 „inje-

„ftrat. Porro Pat
„demonftravimus,
„infudiffet in eod
„pit ab ipfo illo, q
„cippum Deo fibi
„autem lapidis no
„Scripturæ arcane
„unguentum five
„rum ex unguen
„ipfius fuiffe fimilit
„dicente: *Propterea*
„reges, & Chrifti o
„& reges, & Chri
„dum, & ipfe a I
„Chriftus effet, &
„quæcunque habet
„cum fruticata effe
„vit. Virgam e r
„Chriftum Efaias pr
„*lignum, quod planta*
„*rum &c.* Pf. 1. v. 3
„fore, ut juftus ut

„dicit. Ligno Elifæus in fluvium Jordanem „miffo ferrum fecuris revocavit, quacum pro- „fecti fuerant filii Prophetarum, ut ligna cæ- „derent, ad ædificandum domum, in qua le- „gem, & mandata Dei prædicare, & medita- „ri volebant, quemadmodum & nos peccatis „graviffimis, quæ admifimus, demerfos Chri- „ftus nofter tum per lignum, in quo crucifixus „eft, tum per aquam, qua expiamur, libera- „vit, ac domum precationis, & adorationis „effecit. Virga etiam erat, quæ Judam eorum „Patrem effe demonftravit, quos ex Thamar „non fine magno myfterio genuerat.

54. Porro cum Trypho ex his verbis: *Egre- dietur Virga de radice Jeffe . . . & requiefcet fu- per eum Spiritus Dei.* Ifa. 11. v. 1. quæ S. Ju- ftinus citavit, occafionem cepiffet, quærendi, cur Chriftus, cum fit Deus, opus habuerit Spi- ritu Sancto: S. Juftinus huic quæftioni ita re- fpondet: „Has Spiritus virtutes non ideo Scri- „ptura in eum delapfas dicit, quod illis indi- „geret, fed quod in eo requieturæ effent, id eft, „finem in eo habituræ, ita ut nulli deinceps in „veftro genere Prophetæ veteri more exftarent, „quod vobis licet vel ipfis oculis cernere: „poft eum enim nullus apud vos extitit Prophe- „ta. . . Requievit igitur, id eft, defiit Spi- „ritus, poftquam ille advenit, cujus fufceptæ „inter homines difpenfationis temporibus finem „apud vos habere oportebat, & in eo requie- „fcentia rurfus, ut prædictum fuerat, effundi „dona illa, quæ ex gratia virtutis Spiritus fui „largitur his, qui in ipfum credunt, prout quem-

Quomodo Chriftus Spiritum S. acceperit.

n. 87.

dignum judicat. Quod quidem eum, poſt-
m in cœlum aſcendiſſet, ita facturum, jam
, prænuntiatum fuiſſe, iterumque dico.
um eſt igitur: *Aſcendit in cœlum . . . de-*
dona hominibus. Pſ. 67. v. 19. Et rurſus
lio vaticinio: *Et erit poſtea, effundam*
ritum meum ſuper omnem carnem, & ſuper
os meos &c. Joel. 2. v. 28. Atque apud
videre eſt, & mulieres, & viros, qui
a Spiritu Dei habent. „ Quia vero ex
ſmo Chriſti Trypho forte aliquam indigen-
in illo arguere potuiſſet, S. Juſtinus ejus
tionem præoccupat, dicens: „Cum Jeſus
Jordanem fluvium veniſſet, ubi Joannes
izabat, deſcendente Jeſu in aquam etiam
s accenſus eſt in Jordane, eique ex aqua
leunti Spiritum S. inſtar columbæ inve-
, ſcripſerunt hujus ipſius Chriſti noſtri
ſtoli: nec tamen, quod baptismo egeret,
delabente in columbæ ſpecie Spiritu, id-

„deretur, ac informis, ut prædicabant Scri-
„pturæ, videretur, faberque ipse existimare-
„tur (hæc enim fabrilia opera faciebat, cum
„inter homines versaretur, aratra, & juga,
„his rebus etiam justitiæ insignia, & vitam
„actuosam docens) Spiritus S. propter homi-
„nes, ut jam dixi, in specie columbæ in eum
„involavit, ac vox e cœlo venit, quæ per Da-
„videm dicta fuerat, tanquam ex Christi perso-
„na proferentem, quod ei Pater erat dicturus:
„*Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Ps. 2. v. 7.
„Tum demum eum nasci hominibus, & oriri
„asserens, cum eis innotesceret.

55. „Hic Trypho. . . Utrum tam inhone- *Quomodo*
„ste Christum crucifixum iri prædictum sit, id *maledictus*
„nobis dubium videtur: maledictus enim in le- *pendens in*
„ge dicitur, qui crucifigitur, quare admodum *cruce.*
„difficile sit, id mihi persuadere. Passurus qui- *n.* 89.
„dem Christus manifeste in Scripturis prædi-
„catur, utrum autem maledictum illud in lege
„supplicii genus passurus, discere volumus. Si-
„quidem passurus, reponit S. Justinus, Chri-
„stus non fuisset, nec Prophetæ prædixissent
„fore, ut a peccatis populi ad mortem abducere-
„tur, afficeretur ignominia, flagellis cædere-
„tur, & inter improbos numeraretur, cujus
„genus a nemine enarrari posse, asserit Prophe-
„ta, haud abs re esset mirari: sin autem hæc
„propria eum nota distinguit, quomodo non
„& nos fidenter in eum credidissemus, & qui-
„cunque Prophetas intelligunt, hunc esse non
„alium, si tantum audiant crucifixum esse, non
„asserent?

56 Cum vero Trypho urgeret, ut ex Scri-
ris Christi crucifixio probaretur: respondet
ustinus: „Nosti, Prophetas, quæ unque
erunt, aut dixerunt, ea signis, & imagi-
bus involvisse, ut non facile pleraque ab
nnibus intelligerentur. . . . Audi igitur,
d sequatur: Moses enim apparentem illam
cis detestationem primus signis, quæ ab
expressa sunt, declaravit. Cum populus
m Amalec pugnaret, ac Navæ filius, qui
us cognominatus est, primus esset in acie,
ses ipse Deum orabat, manibus utrimque
tensis: Or autem, & Aaron eas toto die su-
ebant, ne eo lassato demitterentur. Si-
id enim de hoc signo crucem imitante re-
erat, populus vincebatur, ut in Mosis lib-
scriptum est. *Exod.* 27. Si vero in hoc
permanebat, tamdiu vincebatur Amalec,
qui viribus præstabat, per crucem præsta-
; neque enim propterea populus vincebat

rnua ejus, in ipsis gentes ventilabit simul in- *& serpente*
que ab extremo terræ. Deut 33. v. 13. Uni- *te erecto.*
s enim cornua nemo dicere, aut demon- *n.* 91.
e possit in alia re, aut figura inveniri, nisi
, quæ crucem exhibet. Rectum enim
n lignum est, a quo summa pars in cornu
litur, cum adaptatum fuerit aliud dig-
, & utrinque extrema veluti cornua uni
ncta cornu apparuerint. Et illud, quod
edio figitur, ut ei insideant, qui crucifi-
ur, ipsum etiam veluti quoddam cornu
et, & cornu speciem exhibet, cum aliis
ibus conformatum. Illud autem: *His*
bus gentes petet, id quod hodie in om-
s gentibus factum videmus, demon-
Cornu enim petiti, id est, compun-
per hoc mysterium homines ex omni-
gentibus ab inanibus simulacris, & dæ-
ibus ad Dei cultum conversi sunt. . . At-
illam etiam figuram, illudque signum,
adversus serpentium morsus Israeli institu-
est, ad eorum salutem erectum esse liquet,
am tum prænuntiatam fuisse credunt, &
em serpenti per eum, qui crucifigendus
, futuram, & salutem iis, qui serpentis
ibus læsi, ad eum, a quo crucifixus ille
s in mundum missus est, confugiunt. Si- *Intellectus*
igitur magnam hanc a Deo gratiam non *S. Script.*
perit, ut Prophetarum dicta, & facta in- *a gratia.*
gat, nihil ei proderit, verba, & gesta, quo- *n.* 92.
rationem reddere non possit, eloqui vide-
, Cumque S. Justinus ea, quæ de inuti-
legis pro Christianis dixerat, repetiisset,
idit: „Unde mihi præclare a Domino no- *Duobus*
„stro, *præceptis*

, & Salvatore Jesu Christo dictum vide-
, duobus præceptis justitiam omnem, &
ratem adimpleri: *Diliges Dominum Deum*
m ex toto corde tuo, & ex totis viribus tuis,
proximum tuum sicut teipsum. Matth. 22. v. 37.
m qui ex toto corde, & ex totis viribus di-
Deum, is nullum alium Deum colit, sed
ben Angelum etiam illum Deo jubente co-
quem ipse Dominus, & Deus diligit. Et
proximum diligit tamquam seipsum, ea-
illi bona, ac ipse sibi optabit, nemo au-
sibi mala evenire vult. . . . Proximus
tem hominis non alius est, quam illud simi-
s perpessionibus obnoxium, & ratione
editum animal, homo.

8. His suppositis S. Justinus ad objectio-
Tryphonis directe respondet, & ostendit,
sensu pendens in cruce maledictus dicatur.
ite enim mihi: nonne Deus est, qui per

ıxium reperietur. Maledictus enim secun-
ım legem Mosis dictus est, *Qui non perma-
t in eis, quæ scripta sunt in libro legis, ut fa-
it ea.* Deut. 27. v. 26. Nemo certe accurate
nnia observavit, neque id vos negare aude-
tis, sed alii aliis plus, aut minus præcepta
bservarunt. Quodsi eos, qui sub hac lege
ınt, sub maledictione esse patet, quod non
mnia observaverint; annon multo magis pa-
ıbit, gentes omnes, quæ simulacra co-
ıt, pueris stupra inferunt; & alia nefarie
iciunt, sub maledictione esse. Igitur si pro
ıminibus ex omni genere suum etiam Chri-
ım Parens universorum maledictiones om-
ium in se suscipere voluit, cum futurum sci-
et, ut eum crucifixum, & mortuum excita-
t ad vitam, cur de eo, qui hæc pati non
fugit, quasi is maledictus fuisset, ita loqui-
ini, an non potius vosmetipsos lugetis?
tsi enim ab ipso etiam illius Patre perfectum
t, ut hæc pro humano genere pateretur,
equaquam id vos fecistis, ut Dei consilio in-
rviretis. . . Ne quisquam ex vobis dicat:
voluit Pater hæc eum pati, ut ejus livore
enus humanum sanaretur, nihil nos iniqui
ecimus. Quodsi hæc dicetis, ut vos eorum,
uæ peccastis, pœniteat, atque hunc Chri-
um esse agnoscatis, ejusque mandata serve-
is, jam dixi futuram vobis peccatorum re-
ıissionem: sed si & ipsum illum, & eos, qui
ı eum credunt, diris agatis, & cum facul-
ıs aderit, occidatis, quomodo non etiam ob
latas illi manus pœnæ a vobis, ut ab inju-
is, & peccatoribus, & corde omnino obtu-

„ra-

is, & insipientibus repetentur? Nam quod
lege dictum est: *Maledictus omnis, qui pen-*
in ligno, non quod Deus maledicat huic
cifixo, spem nostram ex hoc Christo cru-
xo, confirmat, sed quod prædicat Deus id,
od vos omnes, & qui vestri similes sunt,
c esse, qui ante omnia est, & æternus Dei
cerdos, & Rex, & Christus est, ignoran-
, facturi eratis. . . Vos enim in Synago-
vestris maledicitis omnibus, qui ab eo fa-
sunt Christiani, idemque faciunt cæteræ
tes. . . Quibus omnibus dicimus, fra-
s nostri estis, quin potius Dei veritatem
noscite. . . . Ad hæc omnia pro vo-
oramus, ut Christus vestri miserea-
, is enim etiam pro inimicis precari do-
&c.

59. Idem Crucis supplicium S. Justinus aliis
Scripturæ testimoniis confirmare pergit:

„*ipsius*. Is. 57. v. 1. & 53. v. 9. Rursus alibi „David de passione, & cruce sic per arcanam „similitudinem locutus est : *Foderunt manus* „*meas*, *&* *pedes meos*, *dinumeraverunt omnia ossa* „*mea*. *Ipsi vero consideraverunt*, *&* *inspexerunt* „*me*: *diviserunt sibi vestimenta mea*, *&* *super ve*-„*stem meam miserunt sortem*. Ps. 22. v. 17. Nam „cum eum crucifixerunt, fixis clavis manus „ejus, & pedes foderunt, & qui eum crucifi-„xerant, diviserunt sibi vestimenta ejus, & „alea jacta, quod quisque eligere voluerat, id „sorti subjecerunt. Atque hunc ipsum Psalmum „in Christum negatis esse dictum. . . Quare „totum quidem Psalmum proferam, ut & illius n. 98.
„in Patrem pietatem audiatis, & quomodo „omnia ad eum referat, seque per eum etiam „ab hac morte servari petat; simul in Psalmo „declarans, quales essent, qui in eum insur-„rexere, seque vere hominem factum fuisse „perpessiones sentientem demonstrans. Sic au-„autem se habet Psalmus : *Deus*, *Deus meus* „*respice in me*, *quare dereliquisti me*, *&c.*

60. „His recitatis totum ergo Psalmum in *Explica-*
„Christum esse dictum ex iis demonstrabo, quæ *tio Psal-*
„rursus illum enarrans differam. Quod igitur *mi* 21.
„statim dicit : *Deus*, *Deus meus respice in me*, n. 99.
„*quare me dereliquisti?* prædicabatur, quod Chri-„stus cruci affixus dicebat : *Deus*, *Deus meus*, „*quare me dereliquisti?* Et quæ sequuntur : *Lon*-„*ge a salute mea*. . . *Deus meus clamabo per diem* „*&c.* Ea, quæ Christus erat facturus, ita di-„cta sunt, qui in monte olivarum templo Jeroso-„lymitano ex adverso sito ita precabatur : *Pa*-

„*ter*,

, *ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix iſte.* De-
e hanc precem addidit: *Non ſicut ego volo,
ſicut tu vis.* Quibus verbis declarat, ſe vere
peſſioni obnoxium hominem factum eſſe.
i nequis dicat: ignorabat igitur ſe eſſe paſ-
rum, ſtatim addit in Pſalmo: *Et non ad ig-
rantiam mihi.* . . Sed ad eorum ignorantiam,
eum Chriſtum non eſſe, ſed ſe necem ei
turos, eumque ut communem hominem in
eris manſurum exiſtimabant.

1. „Quod autem ſequitur: *Tu autem in
ncto habitas laus Iſrael:* declarabat eum rem
de dignam, & admiratione facturum, ut
tertio die reſurrecturus eſſet ex mortuis,
quod a Patre acceptum habet. Jacob enim,
Iſrael probavi Chriſtum vocari, ejusque res
in ſola Joſephi, & Judæ benedictione ar-
e prædicatas eſſe demonſtravi; ſed etiam
Evangelio dixiſſe ſcribitur: *Nemo novit Pa-*

62. „Quæ autem in Pſalmo ſequuntur: *In* *Chriſtus omnia ad Patrem refert. n. 101.*
„*te ſperaverunt Patres noſtri. . . Ego autem ſum*
„*vermis &c.* v. 5. Ea declarant Patres ab illo
„agnoſci illos, qui ſperaverunt in Deo, qui qui-
„dem & Patres erant Virginis illius, ex qua ge-
„nitus eſt homo factus, ſimulque ipſe demon-
„ſtrat, ſeſe ab eodem Deo ſervatum iri, nec ſe
„voluntate ſua, aut viribus quidquam facere
„gloriatur. . . His autem verbis: *Ego ſum*
„*vermis &c.* ea prædicebantur, quæ & adeſſe,
„& evenire illi manifeſtum eſt. Nobis enim ho-
„minibus in eum credentibus opprobrium ubi-
„que eſt: *Abjectio autem populi*, quia a populo
„veſtro contemptus, & ignominia affectus ea
„paſſus eſt, quæ in eum conſuluiſtis. Et quæ
„ſequuntur: *Omnes videntes me ſubſannaverunt*
„*me &c.* pariter prædicebant, eadem hæc illi
„eventura: nam qui eum crucifixum videbant,
„capita quisque movebant, & labia diſtorque-
„bant, ac naribus inter ſe certantes per jocum
„dicebant: *Filium Dei ſeipſum dixit: deſcendat,*
„*& ambulet: ſalvet eum Deus.*

63. „Quæ autem ſequuntur: *Spes mea ab* *Prædictio eorum, quæ Chriſto nato contigerunt. n. 102.*
„*uberibus matris meæ &c.* eorum, quæ evene-
„runt, prænuntiationem habent: . . Statim
„enim atque Bethlehemi natus eſt, Rex Hero-
„des inſidias ejus vitæ molitus eſt: ſed Joſeph
„Dei juſſu eum cum Maria aſſumens in Ægy-
„ptum abiit. . . Siquis autem dicat: Annon
„poterat Deus Herodem potius interficere?
„Huic quæſtioni ſic occurram: Annon poterat
„Deus ab initio etiam ſerpentem e medio tol-
„lere? . . . Annon poterat ſtatim multitudi-

hominum creare? Sed, ut præclarum judicabat, liberos ad justitiæ observatio- Angelos, & homines creavit, ac tempo- efinivit, quoad bonum esse judicaret, eos ro uti arbitrio . . . & generalia, & par- laria judicia fecit, manente utique libero trio. . . Illud autem: *Exaruit tamquam virtus mea &c.* similiter prænuntiatio . Potens enim illius verbi vis, per quam per omnes in genere vestro magistros ar- bat, suspensa constitit, cum sileret ipse, emini quidquam coram Pilato respondere et. . . Quod autem dicit, *Deus meus es tu, iscedas a me*, simul docet, in Deum, qui ia creavit, sperare omnes debere, & ab solo salutem, & auxilium quærere, nec tem propter genus, aut robur, aut divi- aut sapientiam assequi se posse opinari. . . si Filius Dei, nec quia Filius est, nec fortis, nec quia sapiens, servari se posse

„exitiosi. Illud autem: *Tauri pingues obsederunt me*, eos ipsos prænuntiabat, qui eadem, „ac vituli fecerunt. . . Illud etiam: *Quia non „est, qui adjuvet*, demonstrat, quod ne unus „quidem ex omnibus hominibus opem illi ut „innocenti tulit. Et illud: *Aperuerunt super „me os suum sicut leo rugiens*, eum designat, qui „tum Judæorum Rex erat, Herodes & ipse „dictus. . . Aut etiam leonem rugientem super „eum dicebat diabolum, qui a Mose serpens, „apud Zachariam diabolus, a Jesu satanas ap„pellatus est, compositum nomen ab actione, „quam perpetravit, indictum declarante. Nam „*Sata* Judæorum, & Syrorum lingua idem, ac „desertor, & apostata, illud autem *Nas*, no„men est, ex quo serpens dictus est, si He„bræorum vocem interpreteris, quibus ex utris„que vocibus fit unum nomen *Satanas*: statim „enim atque Jesus ascendit e fluvio Jordane, „ubi vox in eum edita est: *Filius meus es tu, ego „hodie genui te*, scriptum est, diabolum illum „ad eum accessisse, & tentasse, usque adeo, „ut ei diceret: *Adora me:* eique respondisse „Christum: *Vade retro a me Satana &c.* Matth.4. „v. 9. Quemadmodum enim Adamum deco„pit, sperabat se in hunc quoque aliquid moliri „posse. Et illud: *Sicut aqua effusa sunt, & di„spersa omnia ossa mea: factum est cor meum tam„quam cera liquescens in medio ventris mei*, præ„nuntiabat, quod ei illa nocte contigit, cum „adversus eum in montem olivarum venerunt, „ut eum comprehenderent: nam scriptum est, „sudorem veluti guttas sanguinis ex eo deflu„xisse, cum precaretur. . . Contremiscente vi-

Satanæ nominis etymologia.

nimam suam a gladio, & ex ore leonis, & le manu canis liberari, precatio erat, ut neuis ipsius animæ dominaretur; ut cum nos d exitum vitæ venimus, idem a Deo poscanus, qui impudentem omnem, & malum Anelum avertere potest, ne animam nostram caiat. Atque animas quidem manere, ex eo denonstravi, quod etiam Samuelis anima a ventriloqua Pythonissa, ut petierat Saul, evocata t. Apparet autem omnes animas ejusmodi istorum, & Prophetarum sub potestate taum virtutum cecidisse, qualem virtutem t in ventriloqua illa fuisse, rebus ipsis declatur. Unde & nos etiam per filium suum, opter quos hæc fieri patet, edocet Deus, omnino contendamus, ac in exitu vitæ pretmur, ne animæ nostræ sub aliquam ejusodi potestatem cadant: nam cum Spiritum cruce redderet, dixit: *Pater in manus tuas mmendo Spiritum meum.*

a. Cum sibi persuasisset S. Justinus, animam Sauelis vere artis magicæ opera evocatam fuisse, ade colligebat, animas justorum nondum ab omi malarum virtutum dominatu ante Incarnationem liberas fuisse, quæ opinio quidem tolerari on potest, adhuc tamen intolerabilior foret, siquis . Justino sententiam illam affingeret, quasi vero le malis virtutibus talem in Sanctos dominatum ribueret, ut eos pro arbitrio vexarent, cum id olum ex S. Justini verbis colligatur, id dæmonius interdum Deo permittente in Sanctorum animas lcuisse, quod semel diabolo in ipsius Christi corus non sine Christi permissu licuit. Putat etiam leverend. Pater Marechal in Concord. P. P. ex elatis S. Justini verbis colligi, eum credere, quod

næ defunctæ justorum cœlum statim non in- diantur, sed solum post universalem omnium rrectionem. Verum R. P. Maran in præf. no- licet S. Justinus plenam mercedem in cœlo in pus resurrectionis rejiciat, attamen quocunque dem loco animas Sanctorum ante resurrectio- n collocet, eas nihilominus jam tum beatitudi- æterna, & Dei visione perfrui non obscure de- rat in Apologia I. n. 8. & in Apologia II. n. 2.

6. Resurrectionem porro Christi S. Justi- ex fine dicti Psalmi 21. ita probat: „Quod em sciebat Patrem suum sibi omnia precan- raditurum, seque ab eo ex mortuis exci- im iri, quodque omnes Deum timentes tatus est, ut Deum laudent, quia etiam hoc mysterium misertus est omnis creden- n hominum generis, quodque in medio rum suorum Apostolorum stetit. . . . Et o una cum eis versaretur, Deum laudavit, n commentariis Apostolorum declaratum

„tate Ninivitarum demonſtrabat, qui, cum eis „Jonas e ventre magni piſcis tertio die ejectus „prædicaſſet. . . in jejunio, & ſupplicatione „permanentes, ne urbs ipſorum everteretur, „impetrarunt. . . Atque hæc quidem cum n. 108. „ſcirent omnes veſtri generis homines, a Jona „facta eſſe, cumque Chriſtus apud vos clama„rat, ſe ſignum Jonæ vobis daturum, adhor„tans, ut ſaltem, poſtquam a mortuis reſurre„xiſſet, pœnitentiam improbe factorum agere„tis, & Ninivitarum exemplo lachrymis Deum „flecteretis, ne gens veſtra, & civitas capta „everteretur, quemadmodum everſa eſt, non „modo pœnitentiam non egiſtis, ſed etiam de„lectos homines conſtituiſtis, ac per eos in to„tum orbem terrarum miſſos prædicaſtis, im„piam quandam, & exlegem ſectam a plano „quodam Jeſu Galilæo excitatam eſſe, & cum „illum crucifixum diſcipuli ex monumento no„ctu ſurripuerint, decipi ab illis homines, dum „eum ex mortuis reſurrexiſſe, & in cœlum „aſcendiſſe dictitant. Quin etiam docuiſſe illum „addidiſtis impia illa, & nefanda, ac deteſtabi„lia facinora, quæ adverſus eos, qui illum „Chriſtum, & Doctorem, & Filium Dei pro„fitentur, apud omne hominum genus ſpargi„tis. Ad hæc capta urbe veſtra, & terra va„ſtata pœnitentiam non agitis, ſed illum etiam „ac omnes, qui in illum credunt, diris devo„vere audetis.

Pars III. Gentium converſio prædicta a Michæa. n. 109.

67. Ninivitarum converſio, quam Chriſtiani imitati ſunt, Judæi vero nequaquam, opportunum S. Juſtino introitum fecit in tertiam Partem

uujus Dialogi, in qua vocationem, & co-
onem gentium probat *primo* ex Michææ 4.
seqq. „ *Et erit in novissimis diebus manife-*
mons Domini præparatus in summo montium
„ In hac Prophetia S. Justinus duos Chri-
ventus notat, uti jam in præcedentibus
onstravit. Sicuti etiam eosdem per duos
s in jejunio oblatos præfiguratos esse de-
stravit; & crucis mysterium in Mose ex-
s manibus in colle orante paulo prius
dit: & deinde alias figuras primi Christi
ntus subjungit, in quo per ejus sanguinem
os liberatæ sunt: scilicet „ quemadmodum
, qui in Ægypto erant, sanguis Paschæ
ravit, sic & eos, qui crediderint, libera-
a morte sanguis Christi. . . Nam & sig-
n funiculi coccinei, quod Jerichunte de-
unt meretrici Rahab exploratores a Jesu
yæ missi, fenestræ, per quam eos demi-
ut hostes laterent, alligari jubentes,

nam cuique dividet, non tamen eodem modo: ille enim temporalem dedit illis hæreditatem, utpote qui nec Chriſtus Deus, nec Dei erat Filius. Hic autem poſt ſanctam reſurrectionem æternam nobis poſſeſſionem dabit. . . . Dicitur ille Joſue ſecunda circumciſione populum lápideis cultris circumcidiſſe, quod quidem prædicatio fuit circumciſionis illius, qua nos ipſe Jeſus Chriſtus a lapidibus, & aliis ſimulacris circumcidit, ac acervos eorum cumulaſſe, qui a præputio, id eſt, ab errore mundi in omni loco lapideis cultris, Jeſu Domini noſtri verbis, circumciſi ſunt; lapidem enim, & petram in ſimilitudinibus Chriſtum a Prophetis vocari, jam a me demonſtratum eſt. Lapideos igitur cultros verba ejus intelligimus, per quæ tot a præputio homines, qui in errore verſabantur, cordis circumciſione circumciſi ſunt. . . Præclare ergo in nobis n. 114.
agitur, qui cultris lapideis circumciſi ſumus ſecunda circumciſione. Prima enim illa veſtra ferro peracta eſt, & peragitur, duro enim corde permanetis, Noſtra autem circumciſio, quæ ſecunda poſt veſtram inſtituta eſt, per lapides acutos, id eſt, per ſermones Apoſtolorum ſummi illius angularis lapidis, & ſine manibus abſciſſi circumcidit nos a ſimulacrorum cultu, & ab omni prorſus pravitate.

69. Eandem gentium vocationem *tertio* probat ex Prophetia Zachariæ: „*Gaude, & lætare filia Sion . . . & applicabuntur gentes multæ ad Dominum . . . & oſtendit mihi Jeſum Sacerdotem magnum ante faciem Angeli, & diabo-* *Probatur ex Zach. n. 115.*

 „*lus*

„ipfius Patris, conce
„bus nduti eramus,
„diabolus inſtat ſem
„ad ſe trahere volens
„virtus Dei nobis pe
„increpat eum, & a
„quam ex igne extrat
„peccatis expurgati, t
„di, & ex incendio
„omnibus miniſtris ad
„etiam rurſus ſe extra
„ac præparatis nos in
„ejus obſervemus, &
„viſurum promiſit &c.

Prob: ex Malach. n. 117.

70. *Quarto.* Hanc g
monſtrat ex Prophetia
„*cia veſtra non ſuſcipiam*
„*niam ab ortu ſolis usque*
„*glorificatur in gentibus ;*
„*illud.* Malach. 1. v. 10.
„tenus contentionis ſtudi
„dem Sacrificia Jeroſoly
„ibi Iſraelitæ ...

„re (*a*). Equidem preces, & gratiarum actio-„nes, quæ a dignis peraguntur, sola esse per-„fecta, & Deo accepta Sacrificia, & ipse pro-„nuntio. Hæc enim Christiani quoque sola „peragere didicerunt, etiam in recordatione „alimoniæ suæ siccæ, & liquidæ, in qua etiam „passionis, quam Filius Dei propter eos per-„tulit, recordantur. . . Quod autem & ipsi „vos decipitis, & magistri vestri, dum Scri-„pturam sic interpretamini . . . agnoscite vos „mentiri, & operam dare, ut in omnibus vos-„metipsos decipiatis: primum quidem, quia „ne nunc quidem ab ortu solis ad occasum dif-„fusum est genus vestrum, ac gentes videre „est, in quibus nondum quisquam vestrum ha-„bitavit. Nullum enim omnino genus est sive „Græcorum, sive Barbarorum, sive quolibet „nomine appellentur, vel Hamaxobiorum, qui „in plaustris degunt, vel Nomadum, qui do-„mibus carent, vel Scenitarum, qui pecora „pascentes habitant in tentoriis, in quo non „per nomen crucifixi Jesu preces, & gratiarum „actiones Patri, & Creatori universorum fiant. „Deinde vero, quia quo tempore Propheta Ma-„lachias hæc dicebat, nondum dispersi eratis „in omnes illas terræ partes, in quibus nunc „estis, id quod etiam ex Scriptura perspicitur,

(*a*) Cum S. Justinus Judæis concedit, preces, & gratiarum actiones sola esse perfecta Sacrificia, non excludit externum Sacrificium Christianorum, in quo Passionis Dominicæ sub panis, & vini speciebus memoria recolitur, uti putat Pfaffius in *dissert. de oblat. Vet. Euch.* Sed ideo hoc concedit, quia preces, & gratiarum actiones cum hac oblatione conjungendas esse noverat: alioquin enim perfectum

„v. 1. Hæc enim i
„Deus pollicitus est
„rum gentium Patre
„misit, non Arabum
„Idumæorum Patre
„Quid igitur amplius
„Christus? Quod eu
„tionem vocavit, cu
„bat, exire jussit, ac
„cem vocavit; jamqu
„genere, in quo pra
„terræ incolarum mo
„Abrahamo sanctæ ter
„reditatem in infinitum
„pe cum Filii Abraha
„simus. Quemadmod
„credidit, & reputatu
„& nos postquam voc
„los Christi denuo pra
„phetas nobis promul
„mortem usque omnib
„do sunt, renuntiavim

Prob. ex

„*Et benedicentur in te omnes tribus terræ, & in* „*semine tuo.* Gen. 28. v. 14... Ait & in Ju„da: *Non deficiet Princeps ex Juda... donec ve*„*niant, quæ reposita sunt ei, & ipse erit expe*„*ctatio gentium.* Gen. 49. v. 10. Atque hoc non „in Judam, sed in Christum dictum esse liquet: „non enim Judam nos omnes ex gentibus om„nibus expectamus, sed Jesum, qui & Patres „vestros ex Ægypto eduxit... Poteram equi„dem contra vos decertare de voce illa, quam „ita interpretamini, ut dictum esse asseratis: „*Donec veniant, quæ reposita sunt ei:* neque enim „ita interpretati sunt septuaginta, sed *Donec* „*veniat, cui repositum est:* sed quia hæc in „Christo dicta esse patet, ex his, quæ sequun„tur: *Et ipse erit expectatio gentium:* de vocu„la in contentionem vobiscum non venio.„ Eandem vocationem confirmat ex illo Matth. 8. v. 11. *Venient ab oriente, & occidente, & re*-*cumbent cum Abraham, Isaac, & Jacob in regno cælorum &c.*

73. *Septimo.* Idem ostendit ex Prophetia Davidis: „*Nomen ejus in Sæculum super solem* „*exorietur, & benedicentur in ipso omnes gentes.* „Ps. 71. 17. Porro si in Christo benedicuntur „omnes gentes, & ex omnibus gentibus in „hunc credimus, cum ipse Christus est, tum „nos per eum benedicti... Nobis igitur datum „est, & audire, & intelligere, & salvari per „hunc Christum, & omnia a Patre revelata „cognoscere. Propterea dicebat ad eum: *Mag*„*num est tibi, ut voceris servus meus... Posui te* „*in lucem gentium, ut sis in salutem eorum usque* „*ad extremum terræ.* Isa. 49. v. 6. Atque hæc „vos

Prob. ex Davide. n. 121.

Immerito hæc de

rofelytis explicantur.
p. 122.

„vos quidem in Geloram & Proselytos ve
„dicta existimatis ; at vere in nos dicta f
„qui per Jesum illuminati sumus. Nam p
„fecto istis etiam testimonium perhibuisset C
„stus, nunc autem duplo, ut ipse dixit,
„gehennæ filii. Non ergo ad eos Proph
„rum dicta pertinent, sed ad nos, de qu
„dicit Scriptura : *Ducam cæcos in via*,
„*nesciunt &c.* Isa. 42. v. 16. Quibusnam
„tur testimonium perhibet Christus ? Crede
„bus videlicet. Proselyti autem non
„non credunt, sed etiam duplo vos supe
„blasphemiis in nomen ejus evomendis ; ac
„qui in eum credimus, & occidere, & c
„ciare volunt... Ac rursus alibi clamat:
„*Dominus vocavi te... & ponam te in te*
„*tum generis, in lucem gentium &c.* Isa. 42.
Id quod de Proselytis dictum non esse p
ex eo. „ Nam si lex gentes, & eos qui le
„habent, illuminare posset, quid opus esset no
„Testamento ? Quoniam autem novum Te
„mentum, & æternam legem, ac manda
„missurum se Deus prænuntiabat, non ve
„rem illam legem, ejusque proselytos intelli
„mus, sed Christum, ac proselytos ipsius,
„scilicet ex gentibus, quos illuminavit, qu
„admodum alicubi ait : *Tempore accepto*
„*divi te... & dedi te in testamentum gentium,*
„*constitueres terram, & hæreditatem acciperes*
„*deserta.* Isa. 49. v. 6. Quænam igitur hæ
„ditas Christi ? nonne gentes ? quodnam
„testamentum ? nonne Christus ? quemad
„dum etiam alibi dicit : *Filius meus es tu,*
„*hodie genui te. Postula a me, & dabo tibi g*
„

„*tes hæreditatem tuam.* Pſ. 2. v. 7. Sane non indigent proſelyti, ſi, cum una, & eadem lex omnibus circumciſis poſita ſit, de illis Scriptura ſic loquitur. *Et apponetur Geioras ad ipſos, & apponetur ad domum Jacob.* Iſa. 14. „v. 1. Tum etiam quia proſelytus, qui circumciſus eſt, ut ad populum accedat, eſt inſtar indigenæ, nos autem qui populi appellatione dignati ſumus, gens tamen ſumus, eo quod circumciſi non ſimus. Præterea ridiculum eſt, ut proſelytorum oculos apertos eſſe, veſtros autem nequaquam, ac vos quidem cæcos, & ſurdos, illos autem illuminatos dici exiſtimetis. Res autem magis ridicula videbitur, ſi legem gentibus datam dicatis, vos autem illam ipſam legem non noveritis. *Ridiculæ interpretationes Judæorum. n. 123.*

74. *Octavo.* Eandem vocationem probat ex eo, quod Chriſtiani ſint veri Iſraelitæ, de quibus per Eſaiam Deus ſic loquitur. „*In die illa erit tertius Iſrael in Aſſyriis, & Ægyptiis benedictus in terra &c.* Iſa. 19. v. 24. Cum igitur Deus hunc populum benedicat, & Iſraelem vocet, ac hæreditatem ſuam eſſe clamat, quomodo pœnitentiam non agitis, & quod vos ipſi decipiatis, quaſi ſoli Iſrael eſſetis, & quod benedictum hunc Dei populum execremini? „Poſtquam enim ad Jeruſalem, & ad eas, quæ circa illam ſunt, regiones locutus eſt, ſic rurſum addidit: *Et generabo ſuper vos homines, populum meum Iſrael, & hæreditate poſſidebunt vos &c...* Rurſus in Eſaia de Chriſto Deus in parabola loquens, Jacob illum & Iſrael ap- *Chriſtiani ſunt veri Iſraelitæ. n. 123.*

„pel-

„pellat: sic autem ait: *Jacob servus meus,*
„*scipiam eum: Israel electus meus, ponam S*
„*tum meum super eum &c.* Isa. 42. v. 1. Qu
„admodum igitur ab uno illo Jacob, qu
„Israel cognominatus est, omne genus vest
„Jacob & Israel vocatum est: sic & nos ab
„qui nos in Deo genuit, Christo, ut Jacob
„Israel, & Juda; & Joseph, & David;
„etiam veri filii Dei vocamur, & sumus m
Christiani sunt filii Dei. „data Christi servantes... Quomodo au
n. 124. „Spiritus S. de populo isto dicat, filios Al
„mi omnes esse, & in eorum conventu adj
„rum illum ipsum Christum, ut omne ho
„num genus judicet: hæc verba per David
„ut vos quidem interpretamini, sic dicta su
„*Deus stetit in Synagoga deorum, in medio a*
„*deos dijudicat... Ego dixi Dii estis, &*
„*excelsi omnes. Vos autem sicut homines m*
„*mini, & sicut unus de principibus caditis. E*
„*ge Deus judica terram, quoniam tu hæred*
„*in omnibus gentibus.* Psal. 81. v. 1. seqq...
„inobedientiam hominum declarat, id est A
„& Evæ, & casum unius ex principibus,
„est, qui serpens dictus est, ac magno c
„concidit, eoquod Evam decepisset: & Sp
„tus S. exprobrat hominibus, quod cum
„facti sunt, ut Deo similes, ac perpessionis
„mortis expertes, si mandata ejus servent,
„turi sint, cumque eo honore sint dignati,
„ejus filii vocentur, ipsi Adæ & Evæ assi
„lati mortem sibi ipsi conficiant: habeat su
„ut vultis, etiam Psalmi interpretatio; sic t
„men constabit, omnibus concessum esse,
„dii, ac filii Altissimi fieri possint, ac pro
„quo

juemque, & judicandum, & condemnandum esse, quemadmodum Adamum & Evam. Christum autem etiam Deum vocari, jam multis demonstratum est.

75. Atque hoc ipsum, Christum scilicet, Deum vocari, & esse, rursus probat 1*mo* ex nomine Israel, sub quo subinde Christus in S. Scriptura arcane designatur : nam „id valet Israelis nomen, homo vincens virtutem, *Isra* enim est homo vincens, *El* autem virtus. Quod quidem Christum ita facturum esse, cum homo factus fuisset, per mysterium etiam illius luctationis prædictum est, qua Jacob luctatus est cum eo, qui videbatur quidem, eoquod Patris voluntati ministraret, (*a*) Deus autem est, eo quod filius primogenitus sit omnium creaturarum. Hic homo factus diabolum tentantem profligavit, & prostravit... Sed quia futurum etiam erat, ut Christus noster marcesceret, id est, in ærumna, & passionis sensu in crucem actus versaretur, hujus quoque rei prænuntiationem exhibuit, cum Jacobi femur tetigit, atque ut marcesceret, effecit.

Christi divinitas probatur ex nomine Israel. n. 125.

Matth. 4.

(*a*) S. Justinus supra n. 61. dixit, Filium Dei vocari Angelum, & Archiducem, *eoquod Patris voluntati ministret :* Deum vero & Dominum, *eoquod voluntate ex Patre genitus sit :* quibus postremis verbis respondet, quod hic dicit: *Deus autem est*, ubi utrobique generatio æterna intelligenda est : nam etsi generatio apud S. Justinum nonnunquam idem sit ac progressio ad mundi creationem, ubi tamen Dei Filius nominatur, generatio æterna intelligitur, uti patet ex Apolog. 2. n. 6. & supra n. 105. Ubi S. Justinus æternam Filii generationem a Verbi progressione manifeste distinguit.

76. Eandem Christi Divinitatem ad
bat ex variis nominibus, quæ secundum u
que naturam ei in S. Scriptura tribuunt
quia jam olim Patriarchis apparuit. „ C
„nossetis, ait, quis tandem ille sit, qui
„gelus magni consilii interdum, & Vir ab
„chiele, & tamquam Filius hominis a Da
„& puerulus ab Esaia, & Christus, &
„adorandus a David, & Christus, & L
„multis, & Sapientia a Salomone, & Jo
„& Judas, & Stella a Mose, & Oriens
„charia, & rursus ab Esaia Passibilis, & Jac
„Israel, Flos, & Lapis summus angularis voca
„non eum profecto blasphemiis appete
„etiam postquam advenit, & natus, ac pass
„ac in cœlum ascendit; qui quidem rursus
„niet, ac tunc plangent duodecim vestra
„bus. Nam si intellexissetis, quæ a Prop
„dicta sunt, non eum negassetis Deum

ft n. 54. . . Hic illud adjeci, etsi antea non ixeram. Sic enim, & cum carnem edere opulus concupivit. . . ipse ille, qui & Deus ft, & Angelus a Patre missus fuerat, hæc ixisse, & fecisse narratur. Sic enim ait Scritura. Et dixit Dominus ad Mosen: *An mas Domini non sufficiet? jam cognosces an operrum te sit Verbum meum, nec ne.* Num. 11. 23. Et rursum alio in loco: *Dominus Deus us, qui præcedit ante faciem tuam, ipse exterinabit gentes.* Deut. 31. v. 2. Sunt & alia usmodi Legislatoris, & Prophetarum dicta, t cum Deus alicubi dicit: *Ascendit Deus ab 'braham.* Gen. 17. v. 22. *Locutus est Domis ad Mosen.* Ibid. 11. v. 5. *Descendit Dominus l videndam turrim.* Ib. 7. v. 5. *Clausit Deus arm Noe extrinsecus.* Ib. 7. 16. Non existimes, ipsum ingenitum Deum descendisse, aut iquo loco ascendisse. . . qui nec movetur, ec loco comprehendi potest, quippe qui erat iam, antequam mundus fieret. . . (*a*) Nec braham igitur, nec Isaac, nec Jacob, nec uisquam ex hominibus illum omnium omno, ac ipsius Christi Patrem, & Dominum n enarrabilem vidit, sed eum, qui secunm ipsius (*b*) voluntatem, & Deus est ipsius ilius, & Angelus ex eo, quod ministret ipsius oluntati, quem & hominem nasci ex Virgine oluit, qui & ignis aliquando fuit in colloquio m Mose ex rubo; nisi enim Scripturam ita telligamus, eo res evadet, ut Pater, & ominus universorum tunc in cœlis non fuet, cum per Mosen dictum est: *Et Dominus uit super Sodomam ignem, & sulphur a Do-*

Filius Dei antiquis apparuit, non Pater. n. 127.

I i 2 *,,mino*

o ex cælo. Aut cum rursus per Davidem. *ollite portas &c.* aut *Dixit Dominus Do- o meo &c.* Nequis autem hæc occupare it, & dicere, virtutem illam, quæ a Pa- universorum Mosi &c. apparuit, quæ An- us, Gloria, Homo, Verbum vocatur, a Patre cindi aut separari non posse, quemadmo- n lux solis in terra abscindi, & separari uit a sole... illam virtutem, quam & Deum no Propheticus, & Angelum vocat, non nomine, ut lucem solis, numerari, sed umero aliud quid esse, etiam supra bre- r disserui n. 61. cum virtutem illam ex re genitam dicerem virtute, & voluntate us, non vero per abscissionem, quasi Pa- substantia divideretur, quemadmodum era omnia, quæ dividuntur, & scindun- non eadem sunt, ac antequam scinderen- ac exempli causa sumpsi ignes, quos ex

si S. Justinus naturæ dissimilitudinem, & non potius Personarum distinctionem considerat, cur Filium non in propria, sed angeli, vel hominis forma visum esse declarat? Deinde has formas assumere Patri, non vero Filio indecorum existimat, non quia dissimilis in utroque natura est, sed quia Filius ministrat Patri, ac Deus est de Deo, & a Patre mittitur, uti ait n. 126. & n. 56. Quidquid ergo discriminis inter Patrem, & Filium ponit, hoc uno nititur, quod memorati in Scriptura ascensus, & descensus cum divina immensitate, & immutabilitate conciliari non possint, si Patri tribuantur, secus vero si Filio, qui a Patre mittitur: quin & sequeretur, Patrem a cœlo aliquamdiu in illo descensu abfuisse, uti S. Justinus hic arguit, quæ tamen de Filio dicta facile conciliantur, quia Filius a Patre mittitur, & habita ratione humanitatis aliquamdiu a cœlo abfuit, quæ ratio in Patre non tenet. Certe tota S. Justini disserendi ratio eo tendit, ut Judæos fateri cogat, Filium ex Patre, velut lumen ex lumine genitum esse, nec Divinam naturam ullo modo illi abnegat.

b) Quando S. Justinus dicit, Filium secundum voluntatem Patris Filium, & Deum esse, nihil aliud innuit, quam Filium a Patre per æternam generationem divinam naturam accepisse, & quidem illo non invito existere, uti de suo commentitio Deo, & principio singebant Marcionitæ.

77. Redit jam nunc S. Justinus ad demonstrandam vocationem, & conversionem gentium, & *nono* eam probat ex Psal. 96. v. 8. *Lætamini gentes cum ipso &c.* Et: *Lætamini gentes cum populo ejus &c.* Deut. 32. v. 43. Atque his verbis declarat nos, qui gentes sumus, cum ipsius populo lætari, dico autem Abraham, Isaac, & Jacob, & quicun-

Vocatio gentium ulterius probatur n. 130

 „que

„que ex illo populo placuerunt Deo, & ...
„quam omnes, qui ex vestro genere sunt,
„telligemus, siquidem ex Esaia didicimus
„turum, ut membra praevaricatorum a ver
„& non extinguendo igne verentur homini
„permanentia, ita ut spectaculo sint o
„carni &c.

Gentes conversae Deo fideliter serviunt. n. 131.

78. *Decimo.* Idipsum probat ex eo, q
gentes ad Christum conversae Deo fidel
sint, quam Judaei: nam omnes gentes a
divisae sunt juxta illud Deut. 32. v. 7. s
„*Constituit terminos gentium secundum num*
„*filiorum Israel &c.* vel juxta septuaginta
„*stituit terminos populorum juxta numerum a*
„*lorum Dei.* Vos, si verum fateri vultis,
„negabitis nos, qui per abjectum, & p
„plenum crucis mysterium a Deo vocat
„omnia perferimus, ne Christum vocet
„negemus, per quem ad praeparatam a P
„salutem vocati sumus, nos, inquam, fid
„res Deo esse, quam vos, qui... rede
„estis ex Ægypto &c.„ ubi etiam S. Just

Virtus Nominis Jesu. n. 132.

virtutem Nominis Jesu in veteri Testam
Judaeis objicit, cujus potentia Jesus, sive
sue solem stare fecit, & arca foederis ab
tiis remissa in domo cujusdam hominis, A
sive Jesus dicti, substitit: & demum duri

Duritia Judaeorum. n. 133.

eorum objurgat, dicens. „Et haec & alia
„jusmodi miracula cum habueritis, & div
„temporibus videritis, arguunt vos etiam
„phetae, quod vestros etiam filios daem
„immolaveritis, & his sceleribus adjece
„quae in Christum ausi estis, & etiamnum
„d

„detis, de quibus omnibus utinam, conceſſa „vobis a Deo, & Chriſto ejus miſericordia, ſal„vemini. Nam per Prophetam Eſaiam Deus, „cum præſciret vos hæc facturos, ita vos ex„ſecratus eſt. *Væ animæ ipſorum, quoniam „conſiliati ſunt conſilium peſſimum contra ſemet„ipſos &c.* Iſa. 3. v. 9. ſeqq. Et alio item loco „idem Propheta in eamdem ſententiam dixit: „*Væ qui trahunt peccata ſua quaſi funiculo longo „&c.* Iſ. 5. v. 18. Vere enim adhuc manus „veſtra ad male agendum extenta eſt, quippe „qui cum Chriſtum occideritis, ne ſic quidem „poenitentiam agitis, ſed nos etiam, qui per „eum Deo, & Patri univerſorum credidimus, „odiſtis, & quoties facultas datur, occiditis, „illumque indeſinenter, & eos, qui ab illo orti „ſunt, exſecramini, cum nos omnes pro vobis „precemur ac pro omnibus omnino hominibus, „quemadmodum a Chriſto noſtro, & Domino „facere edocti ſumus.

79. *Undecimo.* Poſtquam Judæis polygamiam exprobravit, converſionem gentium ex polygamia Jacobi, qua ſuam illi Judæi palliabant, & Eccleſiæ figuram oſtendit, dicens: „Dicam autem, quænam diſpenſatio, & præ„ſignificatio in nuptiis Jacob peracta fuerit. . . „Nuptiæ Jacob, id quod Chriſtus erat factu„rus prænuntiabant: duas enim ſorores ſimul „uxores ducere Jacobo fas non erat. Is ſervit „Laban pro filiabus, ac deceptus in juniore, „iterum ſervit annis ſeptem. Lia quidem po„pulus veſter, & Synagoga; Rachel vero Ec„cleſia noſtra. Pro his ſervit hactenus Chri-

Eccleſia figura connubi Jacob. n. 13

 „ſtus,

& pro servis, qui in utraque sunt. Nam
Noe duobus filiis semen tertii in servitu-
tradiderit, nunc econtra, & ad ambo-
, qui liberi erant, filiorum, & ad servo-
, qui inter eos sunt, restitutionem advenit
istus, eamdemque omnibus dignitatem
buens, qui ejus mandata servant: quem-
odum, & quos ex liberis uxoribus, &
s ex ancillis Jacob filios susceperat, filii
es fuere, ac eadem dignitate. Qualis
m quisque futurus esset, secundum ordi-
, & secundum præscientiam prædictum
Servivit Jacob Labano pro maculosis,
ariis pecoribus: servitutem Christus etiam
ac ad crucem pro variis ex omni genere,
multiformibus hominibus servivit, sangui-
uo, & mysterio crucis eos acquirens.
infirmi erant oculi: valde enim infirmi
ræ mentis oculi. Furata est Rachel deos
ani, & abscondit eos usque in hodiernum

sic ait: *Jacob puer meus, assumam eum: & Israel electus meus, suscipiet eum anima mea... judicium gentibus proferet... & in nomine ejus gentes sperabunt.* Isa. 42. v. 1. seqq. Num igitur qui ex gentibus sunt, ac vosmetipsi in Jacobum patriarcham speratis, ac non in Christum? Quemadmodum igitur Israelem Christum, & Jacobum sic appellat, ita & nos ex Christi utero recisi verum sumus Israeliticum genus: sed ad ipsum potius Scripturæ locum animum advertamus; *Et educam illud de Jacob semen, & de Juda, & hæreditabit montem sanctum meum &c.* Isa. 65. v. 9. seqq. Intelligitis autem & ipsi aliud quoddam esse Jacob semen... repugnat enim, ut his, qui ex Jacobo geniti sunt, subintroeundi locum relinquat, qui ex Jacob sati sunt, & qui populo exprobrat, quod hæreditate indignus sit, rursus, quasi eumdem probet, hæreditatem ei polliceatur: sed quo modo Propheta illic ait: *Et nunc tu domus Jacob, venite, & ambulemus in luce Domini, dimisit enim populum suum, domum Jacob, quia repleta est, ut ab initio, terra eorum divinationibus & vaticiniis.* Isa. 2. v. 5. ita & hoc loco duo nobis intelligenda sunt Judæ semina, & duo genera, quemadmodum duæ domus Jacob, alterum ex sanguine, & carne, alterum ex fide, & spiritu natum. Videte enim, n. 136.
quomodo nunc populum alloquatur: postquam superius dixit: *Quomodo invenietur acinus uvæ in botro, & dicent, ne læseris illum... propter hunc non disperdam omnes.* Isa. 65. v. 5. deinde infert hoc: *Et educam illud de Jacob semen &c.* Manifesta ergo res est, si istis ita irascitur, &

ciſſimos relicturum minatur, alios quot-
ñ adducturum ſe pollicetur, qui habita-
ſunt in monte ſancto ejus: hi autem non
ſunt, quam quos ſaturum ſe, & genera-
m dixit. Vos enim nec vocantem eum
ertis, nec loquentem auditis, ſed & ma-
feciſtis coram Domino... Nequid igitur
fratres in hunc crucifixum dicatis, nec
es ejus rideatis, quibus licet omnibus
ri, quemadmodum & nos ſanati ſumus.

. *Duodecimo.* Denique hanc gentium con-
nem in figura Noe oſtendit. „Noſtis
r, ait, o viri in Eſaia dictum eſſe a Deo
eruſalem: *In diluvio Noe ſervavi te.* Iſa. 54.
Quod autem dixit Deus, illud eſt, my-
um hominum ſalvandorum in diluvio fuiſſe.
s enim Noe cum aliis hominibus, id eſt,
uxore, & tribus filiis, & filiorum uxo-

ræ hæc eum dixiſſe opinamini : ſed cum niverſa terra inundata ſit,.. liquet Deum ːc terræ non dixiſſe, ſed populo, qui ei ſequitur, cuique etiam requiem Jeroſoly-s præparavit, ut per ſigna omnia in dilu-ı edita præmonſtratum eſt, id eſt per aquam, fidem & lignum, qui præparati ſunt, & ːnitentiam agunt, venturum Dei judicium ugient. Nam & aliud myſterium tempore *Benedictio,* ıe prædicebatur, quod vos neſcitis. Sic *& male-* tem ſe habet. In benedictionibus, quibus Noe *dictio Noe* os ſuos impertit, nepoti ſuo maledicit: nam *prædictio* o, qui ſimul cum fratribus a Deo benedictus *fuit.* ːrat, propheticus Spiritus non erat male- n. 139. ːturus: ſed quia futurum erat, ut ad uni-rſi genus illius, qui nudum patrem irriſe-:, pœna peccati pertineret, ab ejus filio tium fecit maledicendi. In his autem, æ dixit, futurum prædicebat, ut Semi po-ri poſſeſſiones, & domicilia Chanaan de-ıerent, & rurſus qui ex Japhet ea detine-nt, quæ poſteri Semi adempta poſteris ıanaan detinebant, & Semi poſteros ſpolia-nt, quemadmodum iſti poſteros Chanaan ɔliaverunt. Atque hoc ita factum eſſe, au-te. Vos enim, qui ex Semo genus duci-:, in terram filiorum Chanaan invaſiſtis, mque tenuiſtis. Non minus conſtat filios phet ſecundum Dei judicium in vos invaſiſ-, & terram, quam vobis abſtulerunt, te-ıiſſe. Hæc autem dicta ſunt in hunc mo-ım: *Sobrius vero factus eſt Noe a vino... &* *xit : maledictus Chanaan puer ; famulus erit* *atribus ſuis, & dixit ; benedictus Dominus*

„Deus

Sem, & erit Chanaam servus ejus. Di-
Dominus Japhet, & habitet in domibus
& fiat Chanaan servus ejus. Gen. 9. v. 24.
ue cum duo populi benedicti essent, qui
em, & qui ex Japhet, cumque ut posteri
domos Chanaan primi tenerent, decre-
esset, ac prædictum, rursus ab eis eas-
possessiones posteros Japhet accepturos:
que duobus populis unus populus ex
aan ortus in servitutem traditus fuisset,
stus secundum omnipotentis Patris virtu-
ipsi traditam advenit, ac in amicitiam,
enedictionem, & pœnitentiam, & convi-
vocans, futuram in eadem terra San-
um omnium possessionem promisit. Un-
acunque ex regione sive servi, sive liberi
entes in Christum... sciunt se una cum
illa terra futuros, ac æterna, & incor-
a bona hæreditate accepturos. Hinc
n Jacob, figura Christi, duas ancillas

abere demonſtrat Scriptura. Iſa. 1. v. 9. zech. 13. v. 18. Iſa. 66. v. 24. & Matth. 8. . 12. Quod autem, qui futuri iniqui præno-:ebantur, ſive Angeli ſive homines, non Dei ulpa improbi fiunt, ſed ſuo quisque vitio ta-:s ſunt, qualis quisque apparebit, id etiam ıpra demonſtravi n. 88. & 102... ‚Quam-brem per nos ipſi homines & Angeli, im-robitatis arguemur, niſi pœnitentiam occu-emus...' Quapropter ſi pœnitentiam agant, cet omnibus, quicunque voluerint, miſeri-ordiam a Deo conſequi, eosque beatos Scri-tura prædicat his verbis: *Beatus, cui non im-utaverit Dominus peccatum.* Pſal. 31. v. 2. Id utem hanc vim habet, ut peccatorum pœni-entiam agendo, peccatorum a Deo remiſſio-em accipiat, nequaquam autem, ut vosmet-ɔſos decipitis, & alii quidam vobis in hac e ſimiles, qui dicunt, etiamſi peccatores nt, Deum tamen, modo eum agnoſcant, ıon imputaturum illis peccatum. Hujus rei eſtimonium habemus unum Davidis lapſum ıropter ipſius gloriationem, quod peccatum um demum ei remiſſum eſt, cum ſic flevit, & lamentatus eſt, ut Scriptura teſtatur. Atque alterum etiam illud Davidis in Uriæ :onjugem peccatum argumento eſt, Patriar-:has, non ut mæcharentur, plures uxores ıabuiſſe, ſed diſpenſationem quamdam, & nyſteria omnia per eos fuiſſe peracta: nam ſi iceret, quam quisque voluerit, & quo volue-it modo, & quot voluerit uxores aſſumere, ıuale eſt, quod faciunt veſtri generis homi-ıes... quanto magis id Davidi facere lice-ret?

Liberum arbitrium. n. 141.

§. II.

Analysis Epistolæ.

Postquam S. Justinus quæstiones modo a Diogneto propositas recensuisset, subdit: ceptum habeo tuum desiderium, & peto eo, qui & loquendi, & audiendi nobis fa- atem suppeditat, ut ab eo detur mihi qui- n ita verba facere, ut in primis contingat, postquam audieris, meliorem evadere: & , ita audire, ut tristitia non afficiatur is, verba fecerit. ,, Mox ad respondendum æ quæstioni Diogneti, ostendit, cur Chri- simulacra non colant, dicens: ,, Age igi- , postquam teipsum a cunctis cogitationi- mentem tuam præoccupantibus purga- s, & consuetudinem, quæ te decipit, tam- m impedimentum aliquod rejeceris, & us fueris, velut ab initio, novus homo, pte sermonis novi, sicut & ipse confessus

ı, aliud argentarius faber, aliud figu-
it? minimeque in talem formam unum-
.e mutatum erat, priusquam arte ali-
ıorum hæc impreſſa ei fuiſſet? Nonne
ınc eadem e materia ſunt vaſa, ſimilia
di queunt, ſi eosdem artifices nanci-
? Nonne hæc, quæ a vobis adoran-
ı hominibus vaſa reliquis ſimilia fieri
poſſunt? Nonne ſurda ſunt omnia?
:æca? nonne inanima? nonne ſenſus
expertia? nonne immobilia? nonne
ɔutreſcunt? nonne omnia corrumpun-
ſæc deos vocatis, his ſervitis, hæc
ɜ, & omnino ſimiles iſtis reddimini: id-
ınt vobis odio Chriſtiani, quoniam hos
ɪs non arbitrantur. . . . Et vero illis
ıus, quibus vos proſequi eos exiſtima-
tius ſupplicio afficitis, ſiquidem ſenſu
ſunt: ſin expertes ſunt ſenſus, hujus
ʋincentes, ſanguine, & nidoribus eos
Quis veſtrum hæc ſufferat? Quis hæc
ı patiatur? Sed nullus quidem homi-
ɔc ſupplicium niſi invitus patietur: ſen-
ı caret, quamobrem illos ſenſus exper-
vincitis.

:*cundo.* Auctor Diogneto ad alteram *Chriſtiani*
ıem reſpondet, & oſtendit, 1. Chriſtia *Judæo-*
·rito Judæorum Sacrificia rejicere: *rum Sa-*
ıæ græci ſenſus expertibus, & ſurdis *crificia*
:es, dementiæ dant argumentum, Ju- *merito re-*
m ſe ea præbere Deo cogitant tanquam *jiciunt.*
ȝenti, ſtultitiam potius, quam cultum *n.* 3.
n merito exiſtiment, id quod faciunt.

„Sacrifici
„nare, mil
„bere ei,
„ferre ab
„studiose
„rem hun
„circa cibo
„stitionem
„cumcision
„nis simu
„latu indig
„bere non
„in usum ho
„tamquam
„ut inutilia,
„fas est? d
„vetare aliqu
„Sabbati, q
„ro, & de ca
„ctionis testim
„eam ob rem
„quatur, qu
„num? Quin

Alii Judæorum ritus non apti ad cultum Dei.

n. 4.

„ctus, quis divini cultus, & non dementiæ „multo magis indicium existimabit? Communi „igitur vanitate, & impostura, & Judæorum „curiositate, atque jactantia jure Christianos „abstinere, te abunde didicisse existimo: sed „divini cultus illis proprii mysterium ne te ab „homine ullo doceri posse speres.

4. *Tertio.* Ut quæstioni tertiæ Diogneti, unde Christiani tam mutuo amore se complectantur, Auctor satisfaciat, inprimis mores Christianorum ita depingit: „Christiani neque regione, neque sermone, neque politicis vitæ „institutis a cæteris hominibus sunt distincti. „Nam neque proprias civitates incolunt, neque „sermone utuntur, qui ab aliorum sermone „differat, neque vitæ genus habent, quod de „re aliqua peculiari sit notabile, neque aliquid „a curiosis hominibus excogitatum proponunt „sibi discendum, neque alicui dogmati huma„no patrocinantur, sicut nonnulli: sed incolen„tes partim græcas, partim barbaras civitates, „prout cujusque sors tulit, & indigenarum in„stituta sequentes, in vestitu, victuque, & cæ„teris, quæ ad vitam pertinent, mirabilem, „& haud dubie incredibilem suæ politiæ sta„tum oculis nostris proponunt. Patrias pro„prias habitant, sed tamquam inquilini: omnia „cum aliis communia habent, tamquam cives: „& omnia patiuntur tamquam peregrini. Om„nis peregrina regio patria est eorum, & omnis „patria est peregrina. Uxores ducunt, ut om„nes, & liberos procreant, sed non abjiciunt „foetus: mensam communem apponunt, mini„me vero cubile. In carne sunt, sed non se-

Christianorum mores depinguntur.

n. 5.

Kk 2 „cun-

-dum carnem vivunt. In terra degunt, ſed -celo politiam ſuam habent. Obſequuntur -bus, quæ ſancitæ ſunt, & ſuo vitæ ge- -leges ſuperant. Amant omnes, & om- -illos perſequuntur. Ignorantur, & con- -nantur: morte afficiuntur, & vivifican- Mendici ſunt, & multos ditant. Rebus -ibus indigent, & omnia illis redundant. -decorantur, & inter dedecora gloria affi- -tur. Eorum fama laceratur, & juſtitiæ -um teſtimonium perhibetur. Maledictis, -onviciis inceſſuntur, & bonis verbis proſe- -ntur. Injuria afficiuntur, & honore pro- -untur. Cum ſe gerant, ut probos decet, -quam improbi puniuntur: dum puniun- gaudent, tamquam vivificentur. Ad- -us eos tamquam alienigenas Judæi bel- gerunt, & Græci eos perſequuntur, & -es eorum cauſam inimicitiarum dicere ne- -unt. Atque ut ſemel omnia complectar

luptatibus repugnant. Anima carnem amat, quæ ipſam odit, & amat membra. Sic etiam Chriſtiani amant oſores. Incluſa quidem eſt anima corpore, ſed ipſa corpus conſervat. Sic & Chriſtiani detinentur quidem in mundo tamquam in cuſtodia, ſed ipſi mundum conſervant. Immortalis anima in mortali tabernaculo habitat: & Chriſtiani illa, quæ corruptioni ſunt obnoxia, tamquam inquilini incolunt, incorruptibilitatem cœleſtem expectantes. Anima dum cibo, & potu male tractatur, fit melior: & dum Chriſtiani ſuppliciis afficiuntur, quotidie numerus eorum creſcit. Deus illos tam inſignem tenere locum voluit, quem illis nefas eſt defugere.

5. *Quarto.* Ut ad quartam quæſtionem Autor reſpondeat, prænotat 1*mo:* „Non terrenum inventum Chriſtianis traditum eſt, neque mortalis eſt commentatio, quam adeo accurate cuſtodiendam ſibi cenſent, neque humanorum myſteriorum œconomia illis commiſſa eſt, ſed ipſe vere Deus e cœlis veritatem, & Verbum ſanctum, ac incomprehenſibile inter homines locavit, & in cordium eorum firmam habere ſedem voluit; non quemadmodum aliquis conjicere poſſit, miſſo hominibus miniſtro aliquo, aut Angelo, aut Principe, aut aliquo eorum, qui terrena gubernant, aut quopiam eorum, quibus commiſſa eſt rerum in cœlis adminiſtrandarum cura: ſed ipſo opifice, & creatore omnium, quo cœlos condidit, quo mare ſuis terminis concluſit, cujus myſteria fideliter ab omnibus *Deus proprium Filium miſit. n. 7.*

 „ele-

entis obſervantur : a quo certa ſpatia norum curſuum ſol obſervanda accepit, paret luna, jubenti eam lucere nocti, cui obtemperant lunæ curſum ſequentia : a omnia diſpoſita ſunt, & ſuis limitibus cir- ſcripta, & cui ſuppoſita ſunt cœli, & quæ œlis ſunt, terra, & quæ in terra ſunt, e, & quæ in mari, ignis, aer, abyſſus, in altitudinibus, quæ in profunditati- , quæ in medio locata ſunt. Hunc ad miſit, an tyrannidis, & terrorem incu- di cauſa? minime gentium, ſed in clemen- , in lenitate tamquam Rex mittens filium em, miſit; tamquam Deum miſit, tam- n ad homines miſit, tamquam ſervans mi- tamquam cum obſequentibus agens, non quam violentiam adhibens : violentia enim non ineſt. Miſit ut vocans non perſequens; t ut amans; mittet enim eum condemna- m, & quis ejus adventum ſuſtinebit.

:, ipsi Deum vocantes, alii aquam, alii aliud
:lementis, quae a Deo sunt creata. At-
si horum dictorum aliquod approbatione
um est, possint & caeterarum rerum, quae
creatae, unamquamque similiter pronun-
:, Deum esse. Verum hi sermones sunt
ligiosa mendacia, & imposturae praesti-
orum: ac hominum quisquam neque vi-
psum, neque aliquam ipsius notitiam ha-
, sed ipse seipsum ostendit. Ostendit au-
per fidem, cui soli Deum videre conces-
est: nam Dominus, & omnium Opifex
s, qui omnia fecit, & suo quaeque ordi-
lispofuit, non solum hominum amator,
patiens etiam fuit. Sed hic fuit quidem
er talis, estque, & erit benignus, & bo-
& irae expers, ac verax, & solus bo-
concepit autem mente aliquid magnum,
ieffabile, de quo cum solo Filio commu-
vit. Quamdiu igitur suum prudens con-
n in mysterio retinebat, neglectui nos ha-
, nullamque nostri curam gerere videba-
at postquam per dilectum filium revela-
& patefecit, quae jam inde ab initio erant
parata, omnia simul praebuit nobis, &
suis beneficiis, & videre. Quae quisnam
um exspectavisset? omnia igitur apud se
at una cum Filio oeconomica sua scientia.

His praenotatis Auctor ad propositam
:onem Diogneti directe ita respondet: *Cur tam sero Christus venerit.*
:rum usque ad superius tempus sivit nos
.bitu in certis motibus agitari, dum a volu- *n. 9.*
bus, & cupiditatibus transversi rapere-

 „mur,

r, non quidem, quod ullo modo peccatis
tris gauderet, ſed ea tolerans: neque illud,
injuſtitia exercebatur, tempus approbans,
mentem juſtitiæ creans, ut cum eo tem-
e convicti eſſemus e propriis operibus, vi-
eſſe indigni, nunc Dei benignitas nos ea
naretur, & cum manifeſtum feciſſemus,
poſſe ex eo, quod in nobis ſitum eſt, in
num Dei ingredi, per potentiam Dei no-
id poſſe daretur. Cum autem ad cumu-
malitia noſtra perveniſſet, & plene mani-
um factum foret, mercedem peccati eſſe
plicium, & mors exſpectaretur, adveniſ-
ue tempus a Deo præſtitutum ad ſuam de-
ps benignitatem, ac potentiam declaran-
n, & quo præ immenſo, quo homines pro-
itur, amore nos odio non habuerit, ne-
rejecerit, neque iniquitatis noſtræ me-
rem ſe oſtenderit, ſed patienter eam tule-
ac ſuſtinuerit, ipſe peccata noſtra ſuſce-

„igitur ſuperiori tempore hujus nos rei convi-„ciſſet, non poſſe noſtram naturam vitam con-„ſequi, nunc autem ſervatorem oſtendiſſet, qui „ſervare poſſet ea etiam, quæ ſervari non pote-„rant, utrimque nos benignitati ſuæ fidem habe-„re voluit, ipſum exiſtimare altorem, parentem, „magiſtrum, conſiliarium, medicum, men-„tem, lucem, honorem, gloriam, robur, vi-„tam: de veſtitu, & victu ſollicitos non eſſe.

Quanta bona fidem ſuſcipienti proveniant. n. 10.

8. „Hujus etiam tu fidei ſi deſiderio tenea-„ris, & illam accipias, primum quidem cog-„noſces Patrem. Deus enim homines dilexit, „propter quos mundum creavit, quibus omnia „ſubjecit, quæ in mundo ſunt, quibus ratio-„nem, quibus mentem dedit, quibus ſolis ad „ipſum oculos attollere permiſit, quos ad ima-„ginem ſuam formavit, ad quos Filium ſuum „unigenitum miſit, quibus cœleſte regnum pro-„miſit, & dabit, quod ipſum dilexerint. Poſt-„quam autem illum cognoveris, quanta te im-„pletum iri lætitia exiſtimas? aut quantum di-„liges eum, qui prior te ita dilexerit? Cum „autem diligere cæperis, imitator benignitatis „ejus eris. Ac ne mireris, poſſe hominem „eſſe imitatorem Dei. Poteſt, eo volente. Non „enim imperium in proximos obtinere, neque „velle potiore conditione eſſe, quam ii, qui „ſunt infirmiores, neque divitem eſſe, & vim „inferre inferioribus, eſt beatum eſſe: neque „in his Deum imitari quisquam poteſt, ſed hæc „extra ejus Majeſtatem ſunt. At qui proximi „onus in ſe recipit, qui, qua in re ſuperior eſt, „alium, qui eſt inferior, beneficio vult afficere:

quæcunque habet a Deo accepta, ea indig- suppeditans, Deus fit eorum, qui acci- nt, is Dei est imitator. Tunc perspicies erra degens, Deum in cœlis mundum, nt aliquam rempublicam, gubernare: tunc steria Dei loqui incipies, tunc eos, qui pu- ntur, quod abnegare Deum nolint, & di- s, & miraberis; tunc imposturam mundi, errorem damnabis, cum ejus, quæ hic s esse censetur, contemptor esse, & mor- , quæ revera est mors, formidare cæpe- quæ servatur iis, qui ad ignem æternum nnabuntur, qui sibi traditos afficiet suppli- ad finem usque. Tunc admirationi tibi nt, qui pro justitia ignem patiuntur, tunc os prædicabis, cum ignem illum cog- eris.

. „Non facio verba de rebus peregrinis... cum Apostolorum fuerim discipulus, fio

, qui semper, hodie Filius habitus, per
n Ecclesia ditatur, & gratia expansa in
ctis incrementum accipit, præbens men-
, patefaciens mysteria, annuntians tem-
, gaudens super fidelibus, quærentibus
ans, quibus limites fidei non perfringun-
neque limites Patrum transiliuntur. De-
metus legis decantatur, & Prophetarum
ia cognoscitur, & Evangeliorum fides sta-
ur, & Apostolorum traditio custoditur,
Ecclesiæ gratia exultat. Quam gratiam
estia non afficiens cognosces ea, de qui-
sermo instruit, per quos vult, cum ei li-
Quæcunque enim voluntate jubentis
ionis excitati sumus ad eloquendum, cum
re ex dilectione eorum, quæ revelata
nobis, sumus vobiscum participes.

). „Quæ cum legeritis, & audieritis, stu- *Scientia*
e scietis, quæcunque præbet Deus dili- *vera non*
ibus recte, facti paradisus deliciarum, *est sine cha-*
um genus omne fructus ferens, belle ger- *ritate.*
ans, in vobis ipsis producentes, variis *n. 12.*
tibus ornati. In hoc enim loco lignum
nitionis, & lignum vitæ plantatum fuit.
um non quod est cognitionis, id est,
d e medio tollit; sed inobedientia e
io tollit: neque enim ea sunt obscura,
scripta sunt, Deum ab initio lignum vi-
n medio paradisi plantasse, per cognitio-
vitam ostendentem, qua cum pure usi
essent, qui ab initio fuerunt, impostura
entis nudati fuerunt: neque enim vita
cognitione, neque cognitio tuta sine vi-
era; ideo in propinquo utrumque plan-
„ta-

„fcit, a ferpe
„dilexit. At
„eſt adeptus,
„tat, fructun
„cognitio; vit
„cipitur; cujus
„percipies femp
„rantur, quæ
„impoſtura fe il
„rumpitur, fec
„oſtenditur, &
„tur, & Domin
„ri congregantu
„Sanctos fermo
„glorificatur, cu

TATIANI
ORATIO ADVERSUS GRÆCOS.

§. I.

De Tatiani studiis, conversione, hæresi, & scriptis.

1. Tatianus, in Assyriorum, vel Syrorum terra natus gentilis, cum Philosophiæ studio reliquas etiam artes, & scientias conjunxit. Cum vero hæc omnia Ethnicorum instituta animum ejus satiare non possent, Romæ Religionem Christianam amplexus est, ubi cum se ad S. Justinum contulisset, non modicum in Sanctitatis, & doctrinæ disciplina profecit, ejusque non solum discipulus, sed etiam in defendenda Christiana Religione adjutor fuit: unde Crescentis Cynici cum suo sancto Magistro odium pariter subiit, & cum S. Justinus per Martyrium feliciter succubuisset, Tatianus ejus Scholam Romæ institutam hæreditavit. Verum non multo post circa annum 170. in multos errores prolapsus, & Auctor Sectæ Encratitarum, quasi continentium, id est nuptias detestantium, factus est. Plurimos libros conscripsit Tatianus, scilicet librum de perfectione Salvatoris. Librum de animalibus. Librum adversus Ethnicos Scriptores. Librum quæstionum in S. Scripturam. Evangelium, seu Harmoniam Evangelicam. Hæc tamen Tatiani Scripta ad nostram ætatem non pervenerunt.

Omnium vero Tatiani operum Eusebii,
ieronymi judicio florentissimum fuit oratio
rsus Græcos, quæ nobis adhucdum super-
Romæ scriptam esse paulo post annum 168.
cit Tillemontius. Auctor dissertationis,
onis Oxoniensis in aliqua Græciæ urbe ela-
tam esse existimat: eam ante hæresim suam
num composuisse certum esse videtur, id
docte contra præfatum Authorem Edi-
s Oxoniensis probat R. P. Prudentius Ma-
n præfat. Edit. oper. S. Just. qui etiam va-
hujus Orationis Editiones recenset, qua-
prima est Joannis Frisii græce Tiguri an.
. altera Gesneri latine ibid. eod. an. & sæ-
alibi recusa. 3tia Græce, & Latine Ba-
1555. 4ta Wilhelmi Woorth Oxonii
700. & præter alias novissima a prælau-
R. P. Prudentio Maran adornata Parisiis
. quæ an. 1747. Venetiis recusa fuit. Vi-
. Dupin & D. Tillemont. *in Biblioth.* &

§. III.

Analysis Orationis.

8. Tatianus mox ab initio gentiles exagitat, quod frustra sib artium inventionem arrogent, iisque male utantur, dicens: „Ne infensum omnino in barbaros animum, o Græci! gerite, nec eorum invidete placitis. Quod „enim apud vos institutum non a barbaris originem accepit? nam Telmessensium spectatissimi divinandi ex somniis artem invenerunt: „prænoscendi ex astris Cares: Phryges, & „Isaurorum antiquissimi auspicia: haruspicinam Cyprii: Astronomiam Babylonii: Magiam Persæ: Geometriam Ægyptii: litterarum elementa Phænices. Quapropter desinite inventa dicere, quæ imitatione expressa „sunt. Poesim enim excolere, & cantare docuit vos Orpheus, item & initiari; plasticen „Tuscani: Historias adornare, commentarii „temporum apud Ægyptios: Marsyæ autem, „& Olympi tibiarum modulationem adscivistis. „Ambo Phryges, ambo homines agrestes fistulæ concentum invenerunt. Tubam Tyrrheni: „fabricam ærariam Cyclopes: Epistolas scribere mulier Persarum, ut ait Hettanicus, olim „Regina, cui nomen erat Atossæ. Deponite „igitur hunc fastum, nec verborum elegantiam „ostentate, qui dum vosmetipsos laudatis, domesticos adhibetis patronos: oportet autem, „ut qui hanc laudem sibi arrogant, ii, si sapiant, aliorum testimonium exspectent, ac in „ipsa sermonis pronuntiatione inter se consentiant. Nunc autem vobis solis contigit, ne

Græci frustra sibi inventionem artium arrogant. n. 1.

in

„bus abutentes
„vestram effecist
„vestræ valedixi
„præclarus omnin
„Rhetoricam eni
„niam instituistis,
„vestrorum libert
„justum, alias ha
„ticam vero, ut
„rum amores, &

Philosophorum vitia.
a. 2.

4. Deinde of
Principes magnis
„enim egregii ph
„quis ex iis, qui
„arrogantiam con
„dolii ostentatione
„cum polypum cr
„stinorum corrept
„periit. Aristippu
„gratuito nepos e
„Dum Plato philos

,,psit, Alexandro assentabatur, qui quidem ,,amicum prorsus Aristotelice, quod adorare se ,,nollet, instar ursi aut pardi circumferebat. ,,Omnino igitur parebat magistri decretis, for- ,,titudinem in conviviis, & virtutem demon- ,,strans, & amicum inprimis carum hastili ,,transfigens, ac postea plorans, seque per cau- ,,sam doloris inedia, ne in odium suorum in- ,,curreret, macerans... Heraclitum etiam mi- a. 9. ,,nime probaverim, qui cum esset a seipso do- ,,ctus, & arrogans, dicebat. Ego ipse me in- ,,vestigavi. Nec laudaverim, quod carmen in ,,templo Dianæ occultaverit, ut postea instar ,,mysterii ederetur... Hujus autem imperi- ,,tiam mors redarguit; aqua enim intercute ,,correptus, cum medicinam eodem modo ac ,,Philosophiam pertractasset, seque stercoribus ,,boum circumlevisset, fimo indurato, ac totum ,,corpus convellente dilaceratus interiit. Ne- ,,que etiam audiendus Zeno, qui per confla- ,,grationem pronuntiat eosdem rursus homi- ,,nes ad eadem resurgere, id est, Anytum, & ,,Melitum ad accusandum, Busirim ad hospi- ,,tes necandos, Herculem ad repetendos cer- ,,taminum labores. Qui quidem in hac con- ,,flagrationis ratione plures inducit improbos, ,,quam justos, cum unus tantum Socrates fue- ,,rit, unus Hercules (*vel Heraclitus*) & alii ,,ejusmodi non multi extiterint, sed pauci: ,,mali enim omnino plures inveniuntur, quam ,,boni. Empedoclis autem arrogantiam ignis ,,in Sicilia eruptiones coarguerunt: quia cum ,,Deus non esset, parum abfuit, quin se Deum ,,esse mentiretur (*scilicet desiliendo in Ætnam*

„quod vere bonum
„vertat ? Quare
„rum, qui philos
„ventus, qui secu
„tem apud eos
„alterum, æmulis
„præstantiora loca

Merito dicla sperneunt Christiani.
n. 4.

5. Ex his infe
merito tamquam
„Nam quid est igit
„in pugilatu aliorum
„velitis ? ac si non
„cur tamquam s
„Jubet rex tributa
„vere. Servire,
„vitutem agnosco :
„cet, colendus est ;
„dus, qui nec ocul
„arte comprehendi.
„hac tantum in re

„Spiritus, ſed materialium Spirituum, & figu-„rarum, quæ in materia ſunt, opifex, & viſu, „& tactu indeprehenſus; quippe cum ipſe ſen-„ſibilium, & inviſibilium exſtiterit parens. „Hunc ex his, quæ creavit, cognoſcimus, & „potentiam inviſibilem ex operibus apprehen-„dimus. Opus ab eo noſtra cauſa conditum „adorare nolo. Sol & luna propter nos creata „ſunt, quomodo ergo miniſtros meos adorem? „Quomodo ligna, & lapides pronuntiem deos? „Eſt enim Spiritu diviniore inferior ille Spiri-„tus, qui materiam pervadit, qui quidem cum „animæ aſſimilatus ſit, non eodem, ac perfe-„ctus Deus honore colendus eſt. Neque etiam „illum non ennarrabilem Deum munerari debe-„mus: nam qui nullius rei indigus eſt, is ut „indigere exiſtimetur, minime a nobis commit-„tendum eſt. Apertius autem noſtra expo-„nam.

6. „Deus erat in principio; principium „autem Verbi potentiam eſſe accepimus. Uni-„verſorum enim Dominus, quatenus quidem „mundus nondum erat creatus, ſolus erat, „quatenus autem ipſe potentia omnis, & eo-„rum, quæ videntur, & non videntur, hypo-„ſtaſis ſive ſuſtentatio erat, omnia cum eo per „rationalem potentiam ſuſtentabat, ipſum „etiam illud Verbum, quod erat in eo (*a*) vo-„luntate autem ſimplicitatis ejus proſilit Ver-„bum. Verbum autem non in vacuum pro-„greſſum fit opus primogenitum Patris. Hoc „ſcimus eſſe mundi principium. Natum eſt „autem per communicationem, non per ab-

Chriſtiana doctrina de creatione mundi per verbum. n. 5.

sionem, nam quod abscissum est, a primo
aratur. Quod autem per communicatio-
n progreditur, voluntariam administratio-
n suscipiens, id eum non imminuit, ex
desumptum est. Quemadmodum enim
una face multi ignes accenduntur, nec ta-
n primae facis ob plures accensas faces lux
minuitur, sic Verbum ex Patris potentia
diens, genitorem Verbi expertem non fe-
Nam & ego loquor, & vos auditis, nec
pter transmissionem sermonis ego, qui
quor, sermonis vacuus fio, sed vocem meam
ferens materiam in vobis inornatam or-
e instituo. Et quemadmodum Verbum in
ncipio genitum, vicissim mundum nostrum
uit, eum ipsum sibi materiam produxisset:
ego quoque ad imitationem Verbi regene-
us, & veritatis illustratus cognitione ma-
æ mihi cognatæ confusionem emendo;
enim caret initio materia, quemadmo-

manifefte infertur 1. Identitas naturæ in Patre, & Verbo, quia juxta verum veterum ratiocinium id, quod eft coæternum, eft etiam confubftantiale, ex qua ratione etiam Tatianus æternitatem materiæ non admittit. 2. Infertur perfonalis differentia inter Patrem, & Verbum: nam fi fupponamus, uti fupponit Tatianus, utrumque ab æterno actualem exiftentiam habuiffe, neceffario fequitur, perfonam Patris a perfona Filii differre, licet eadem in utroque fit natura, & effentia.

7. Hac de creatione mundi doctrina Tatianus fidem refurrectionis ita confirmat. „Propterea etiam corporum refurrectionem futuram credimus, cum omnia fuerint abfoluta, „non, ut Stoici decernunt, fecundum quosdam orbium circuitus iisdem femper nafcentibus, & pereuntibus, nullam ob rem utilem; „fed femel, fæculis noftris abfolutis, & in „perpetuum propter hominum folorum conftitutionem, judicii caufa. Judicium autem de „nobis nec Minos, nec Rhadamanthus faciunt, „quorum ante mortem nulla prorfus, ut fabulantur, anima judicabatur, fed arbiter eft ipfe „creator Deus. Etiamfi enim vobis omnino „nugatores, & blaterones videamur, parvi „pendimus, cum hac ratione adducti credide„rimus. Quemadmodum enim, cum non effem, „antequam nafcerer, ignorabam, qui effem, „ac tantum in fubftantia carneæ materiæ exi„ftebam; genitus autem, qui olim non eram, „ex generatione confecutus fum, ut me exi„ftere non dubitem; eodem modo genitus, ac „per mortem effe, ac videri definens, denuo „exiftam, quemadmodum olim, cum non ef-

Refurrectio mortuorum probatur. n. 6.

 „fem,

Quomodo homines lapsi. 8. Ut autem
litatem obtinend
n. 7. exponit, quomod
ratione ruinas h
& inprimis de
„Verbum illud
genitus, & V
„tia, ad imitat
„tum est, imagin
„fecit, ut quemad
„Deum, sic hom
„ctus (*id est Spirit*
„habeat. Verbu
„tos Angelorum fi
„ficii species liber
Liberum arbitrium. „turam (*seu necess*
„Deo inest, ab h
„ctione perficitur,
„per se improbus f
„facta jure laudetu
„trio voluntatem D

„eventurum, futurarum rerum eventus prædicebat, ac nequitiam interdictis prohibebat, „eos autem laudabat, qui boni permanerent. „Postquam autem homines unum aliquem præter cæteros, propter ea quod primogenitus „erat, (*scilicet diabolus*) callidiorem affectati „sunt, ac eum, etsi legi Dei obluctabatur, pro „Deo habuere, tum Verbi potentia, & inceptorem profligatæ temeritatis, & ejus sectatores a sua consuetudine exclusit. Atque is „quidem, qui ad imaginem Dei factus erat, „discedente ab eo potentiore Spiritu fit mortalis, ille autem primogenitus propter transgressionem, & ignorantiam dæmon esse incepit, & qui inania illius visa fuerant imitati, „dæmonum exercitus evaserunt, ac propter „arbitrii libertatem suæ stultitiæ traditi sunt.

Dæmonum peccati materia homines fuerunt, & ab iis fatum inductum. n. 8.

9. „Materia autem defectionis homines il„lis fuerunt. Nam cum eis tabulam positionis Syderum ostendissent, velut qui tesseris „ludunt, fatum induxerunt, rem valde injustam: nam qui judicat, & judicatur, tales „secundum fatum facti sunt„ atque hujus fati moderatores dæmones sub deorum nomine moderatores constitutos esse Tatianus exemplis Jovis, Veneris, Dianæ &c. demonstrat. Et ait. „Tales sunt dæmones, hi sunt, qui fatum definierunt: nam animalia, quibuscum „cœlo ejecti degebant, .. cœlesti honore digni sunt, ut ipsi in cœlo versari existimarentur, & vitam in terris a ratione alienam rationi consentaneam esse per syderum positionem persuaderent: quapropter iracundus, &

Superstitio, & animalia in cœlo inducta. n. 9.

 „patiens,

ns, & temperans, & intemperans, &
er ab eis geniturae legislatoribus tales
ere: nam Zodiaci circuli descriptio deo-
est opus; quodsi lux eorum unius do-
tur, ita enim ipsi loquuntur, caeteris ho-
m praeripit, & qui nunc vincitur, rur-
vincere solet. Delectantur autem septem
etis, velut qui tesseris ludunt. Nos au-
, & fato superiores sumus, & pro erran-
dæmonibus unum Dominum non erran-
didicimus, & cum fato non regamur,
legislatores rejicimus... Narratur item
losa hominum transformatio, transfor-
tur apud vos, & dii. Rhea fit arbor, Ju-
draco propter Proserpinam &c... Quid
et deos colere munerum aucupes, ac
cceperint, irascentes? Habeant illi fatum,
stellas errantes adorare nolo... Cur in
m estis sacrilegi? cur ejusdem opus de-

„vas, five inopia labores. Dives feminat, & „pauper eadem femente perfruitur: moriuntur „ditiffimi, eundem vitæ exitum habent men„dici: pluribus rebus indigent divites, quam„vis fides illis, & honos habeatur, pauper au„tem, & moderatiffimus quisque id, quod fibi „fatis eft, defiderans, facilius confequitur. „Quid eft, quod ex fato præ avaritia vigilas? „cur ex fato fæpe appetens, fæpe moreris? „mundo morere, ejus infaniam rejiciens; vive „Deo per ipfius cognitionem, veterem genera„tionem repudians. Non facti fumus, ut mo„reremur, fed noftra culpa morimur. Perdidit „nos libera voluntas; fervi facti fumus, qui „liberi eramus, per peccatum venditi fumus. „Nihil mali factum eft a Deo, nos ipfi impro„bitatem produximus; eam vero, qui produxe„runt, denuo repudiare poffunt.

11. Quomodo vero homines improbitatem fugere, & contractam repudiare queant, Tatianus ita explicat. „Duo Spirituum difcri„mina novimus, quorum alter anima vocatur, „alter anima præftantior, Dei imago, & fimi„litudo (*fcilicet Spiritus S.*) Uterque primis „hominibus inerat, ut partim ex materia „conftarent, partim materia præftantiores ef„fent. Sic autem fe res habet. Univerfam „videre eft mundi conftructionem, ac univer„fum opus ex materia perfectum, ipfam au„tem materiam a Deo creatam, ita ut partim „rudis aut informis intelligatur, antequam di„vifionem acciperet, partim ornata, & digefta „poft peractam in ea divifionem. Cœlum igi-

Duo Spirituum genera, n. 12.

 „tur,

r', & quæ in illo stellæ ex materia con-
ant, & terra, ac quidquid ea continetur si-
ilem habet constitutionem, ita ut eadem sit
ommunis omnium generatio. Quamvis au-
m hæc ita se habeant, sunt tamen quædam
orum, quæ ex materia constant discrimina.
a ut aliud pulchrius sit, aliud vero pulchrum
iud quidem, sed tamen ab alio pulchriore
peratum. . . Dæmones ergo, ita enim ap-
ellatis, cum ex materia compacti fuissent,
Spiritum ex ea traxissent, intemperantes,
gulosi evaserunt, alii quidem ad puriorem
ateriam conversi, alii autem viliorem eli-
entes, & ad illius similitudinem vitam in-
tuentes. Istos adoratis, o Græci, factos
idem ex materia, longe autem a recto or-
ne remotos: sua enim ipsorum stultitia ad
anem gloriam conversi, frænisque excussis la-
ones Divinitatis fieri conati sunt. Univer-
rum autem Dominus tamdiu illudere eos

Nota, Tatianus hic contendit, Angelos materia constare, & spiritu, imo hunc spiritum extrahi a materia. Item supplicia dæmonum ad extremum diem judicii differri. Item animam humanam materialem esse arbitrari videtur. Qui errores in Comp. Th. cap. de Angelis refutati fuerunt.

12. „Non est immortalis per se, o Græci, „anima, sed mortalis: potest tamen eadem „non mori: moritur enim, & dissolvitur cum „corpore, si veritatem ignoret, postea autem „resurgit in fine mundi una cum corpore, mor„tem per supplicia in immortalitate accipiens. „Rursus autem non moritur, etiamsi solvatur „ad tempus, si Dei cognitione instructa sit: „per se enim nihil aliud est, quam tenebræ, „nec quidquam in ea luminosum. Atque id „ipsum est, quod dicitur; *Tenebræ lucem non* „*comprehenderunt*. Neque enim anima spiritum „servavit, sed ab eo servata est, & lux tene„bras apprehendit. Est autem Verbum divina „lux, tenebræ vero imperita anima: qua pro„pter si degat solitaria, deorsum ad materiam „vergit, una cum carne moriens. Cum di„vino autem spiritu copulata non caret auxilio, „sed eo ascendit, quo deducitur a spiritu; hu„jus enim sedes in supernis, istius generatio „in inferioribus locis. Ac initio quidem spiri„tus animæ convictor erat, sed eam sequi no„lentem deseruit: illa autem cum ejus virtu„tis quasdam veluti scintillulas retineret, sed „ab eo separata intueri res subliminores non „posset, dum Deum quærit, opinionis errore „multos effinxit, doli artifices, dæmones se„quens. Porro Spiritus Dei non omnibus inest, „sed

Anima non fit immortalis, nisi Spiritui S. conjuncta. n. 13.

,,patri (*id est S*
,,*Pater*, *& Fi*
,,*ram passus per*
,,*nos per eunde*
,,*sificamur*, *&*
,,runt, cum D
,,pugnare, qua

Nota. Multi imm
exiftimant. Se
S. Just. n. 6. [illegible]
tianum non es
quae ex Dei v
dunt, sed quae i
buntur: nam u
mortem interpre
ctionem, sed pe
perorum amore

Nullus est Spiritus, quem dæmones fugiant. c. 14. 13. Ex his i
fine esse Spiritu
,,Ios, ait, & v
,,dem expediri,
,,ferum principat
,,cessi estis, dux
,,tus ejusmo [illegible]

Itaque quod nunc præcipuum illis est, ut similiter ac homines non moriantur, id eis adfuturum est, quando suppliciis tradentur: neque tunc vitæ æternæ participes erunt, sed mortem quamdam in immortalitate sortientur. Quemadmodum enim nos, quibus nunc facile mori contingit, postea cum voluptate immortalitatem, vel dolorem cum immortalitate percipimus: sic & dæmones, qui præsenti vita ad peccandum abutuntur, ac per totam vitam moriuntur, rursus immortalitatem habebunt, eamdem quidem, ac dum viverent, statu autem similem illorum hominum, qui ex animi sui sententia gessere, quidquid viventibus dæmones præscripserunt. Annon enim hominibus pauciores peccatorum species ob vitæ brevitatem efflorescunt, prædictis autem dæmonibus ob infinitum ævum magis peccare contingit.

14. *Secundo.* Infert Tatianus. „Jam vero oportet, ut quod habentes amisimus, id nunc quæramus, & animam cum Spiritu S. copulemus, & ad conjunctionem cum Deo enitamur. Non igitur simplex est hominum anima, sed ex multis partibus constat; est enim composita, ita ut per corpus manifesta fiat: neque enim unquam ipsa sine corpore apparuerit, nec caro resurgit sine anima. Est enim homo non, ut quidam instar corvorum crocitantes decernunt, animal ratione utens, mentis, & scientiæ capax, nam ipsæ secundum illos belluæ mentis, & scientiæ capaces ostenduntur; solus autem homo imago, & si- „mili-

Danda opera, ut anima Spiritui S. conjungatur. n. 15.

teriam sibi similem oppugnant. Hos eg siquis vincere velit, materiam repudiet. L rica enim Spiritus cœlestis armatus servare p terit, quidquid ab eo circumdatum fuer Habet quidem materia nostra morbos, & t multus, qui cum acciderint, eorum caus sibi dæmones adscribunt, morbo invadenti f pervenientes: ipsi etiam interdum nequit suæ tempestate habitum corporis nostri co cutiunt. Sed verbo virtutis Dei percussi d scedunt exterriti, & æger sanatur.

16. Eodem modo ab illusionibus dæmonu avendum est, dum morbos curare videntu Non enim tollitur morbus per occultam d sensionem, nec furiosus pelliculis appensis c ratur; sed dæmones ventitant, & qui ægr tat, & qui amare se dicit, & qui odit, & q ulcisci cupit, hos capiunt adjutores. Mod autem eorum machinationis sic se habet.

„autem, si hæc ad id efficiendum creasset, quod „hominibus libet, malarum sane rerum opifex „esset. Verum ipse omnia bene se habentia „creavit, sed dæmonum intemperantia iis, quæ „in mundo sunt, ad male agendum abusa est, „eorumque est nequitiæ species, non perfecti „Dei. Quo enim pacto vivus ego minime sim „malus, mei autem mortui, nihil agente me, „reliquiæ, quæ non moventur, imo nec sen„tiunt, aliquid, quod sentiatur, efficiant? Et „qui morte miserrima mortuus est, quomodo „poterit ad alterius ultionem operam navare? „Hoc enim si ita esset, multo magis a seipso „proprium inimicum propulsaret: nam qui „opem aliis etiam ferre potest, multo magis „sui ipsius ultor erit... Sæpe nonnulli etiam „per malæ alicujus rei cum alia (*permissa*) „conjunctionem mederi conantur, & malis ad „bonum abutuntur... Sed is, qui minime „malus est, & cum eo, quod malum est, impli„catur, eoque ad opinatum bonum utitur, pro„pter commercium, quod cum eo habuit, a „Deo judice condemnabitur... Verbi ergo „potentiam sequere. Non sanant dæmones, „sed arte homines capiunt, & in servitutem „redigunt... & qui existimantur dii, post„quam nonnullorum corporibus obrepsere, ac „deinde opinionem præsentiæ suæ per somnia „fecere, in publicum eos prodire jubent, ac „omnibus spectantibus, cum rebus mundanis „ potiti fuerint, ab ægris avolant, & morbo, „quem inflexerant, deleto hominem pristinæ „valetudini restituunt.

Item decipiunt per mortuorum reliquias.

Rebus etiam permissis / abutuntur. n. 18.

,,tas per te ipse,
,,consiliarios, ita d
,,dam furit aqua pc
,,sit, hanc tu vati
,,futurorum Apollc
,,ster: se ipse in D
,,cus, dic mihi, d
,,tura prænuntiant
,,plantis ignobilior
,,fieri lignum præ
,,sumere. Qui te
,,re facienda vati
,,pugnas excitat, i
,,dicit. Si perturb
,,nia, quæ in munc
,,tales simus, nolite
,,monibus rejectis fc
,,nia per ipsum fact.
,,est nihil. Siquid a
,,nascuntur, id pro
,,pervenit.

Pharmacis curati

18. Ex his concl

,alæ enim erant animæ Spiritus S. quem cum ,peccando projeciſſet, volavit inſtar pulli, & ,humi decidit, cœleſti autem convictu delapſa ,inferorum commercium appetivit: transmi-,grarunt dæmones, primi homines ejecti ſunt; ,ac iſti quidem e cœlo detruſi, hi autem e ter-,ra, non iſta quidem, ſed hoc rerum ornatu ,præſtantiore: deinceps oportet, ut antiquæ ,conditionis deſiderio commoti, quidquid ob-,ſtat, removeamus. Non enim infinitum eſt ,cœlum, o bone, ſed finitum, & terminis cir-,cumſcriptum: ſupra illud autem ſæcula præ-,ſtantiora, quæ tempeſtatum, ex quibus va-,rii morbi naſcuntur, viciſſitudinem neſciunt, ,ſed temperie omni prædita diem habent per-,petuum, & lumen noſtris hominibus inacceſ-,ſum. Qui autem terræ deſcriptiones elabora-,verunt, ii, quantum homini fas eſt, Regiones ,deſcripſerunt. . . Nos autem, quæ a vobis ,ignorantur, per Prophetas didicimus, qui qui-,dem, cum certo tenerent corpus ſimul cum ,anima indumentum cœleſte mortalitatis im-,mortalitatem adepturum, plurima cæteris animabus abſcondita prænuntiabant. Poteſt ,autem, quisquis nudus eſt, hoc ornamentum ,conſequi, & ad veterem cognationem redire.

Doctrina Christiana cum fabulis Græcorum comparatur. *n.* 21.

19. Græcorum erroribus exploſis Tatianus im nunc Chriſtianorum de Deo ſub hominis ›rma nato doctrinam cum gentilium de diis iis fabulis comparat, & Chriſtianos minime eſipere ita demonſtrat: „Non enim deſipimus, o Græci! nec nugas prædicamus, Deum ſub hominis forma natum nuntiantes. Qui nobis

 „con-

vicium facitis, fabulas vestras confert
noſtris narrationibus. Deiphobus erat,
erunt, Minerva propter Hectorem, & in
tiam Admeti intonſus Apollo flexipedes
es paſcebat: anusque venit ad Semelem
s conjux. Qui talia excolitis, quomodo
irridetis? . . . Quapropter propria mo-
nenta intuentes, ſaltem nos ut ſimilia fabu-
es approbate: ac nos quidem non deſipi-
; veſtra autem meræ ſunt nugæ. Si ge-
ationem deorum memoratis, etiam mor-
s eos declaratis: cur enim nunc Juno non
gnat? Utrum conſenuit? an deeſt, qui
s nuntium afferat? Credite nunc mihi,
ræci! nec fabulas, nec deos veſtros ad
goriam trahite: nam ſi id facere tentetis,
ra etiam a vobis numina evertuntur: vel
n dæmones improbis ſunt moribus, ſi ta-
ſint, quales apud vos dicuntur. Vel ſi

„Atque haec quidem animi cauſa protulimus; „noſtram enim Dei cognitionem, ne conferre „quidem fas eſt, cum iis, qui in materia, & „luto volutantur.

Mimi, & ludi Graecorum explodantur.

20. Rurſus Tatianus Graecorum mimos, gladiatores, & ſpectacula falſiſſime exagitat, & 1. quidem in hiſtriones, mimos, & ludos ita invehit: „Quis non rideat ſolemnes veſtros, & „publicis peractos ſumptibus ludos, qui pravo- „rum daemonum occaſione celebrati homines „in ignominiam impingunt. Vidi ſaepenume- „ro quemdam, & cum viderem, miratus ſum, „& poſtquam miratus ſum, contemſi, ut qui „alius ſit intus, foris autem id, quod non eſt, „mentiatur. Hunc, inquam, vidi luxu valde „diffluentem, & mollitie omni fractum, ac mo- „do oculis rutilantem, modo manus huc, & „illuc verſantem, & lutoſo vultu inſanientem, „& nunc Veneri, nunc Apollini ſimilem, unum „omnium deorum accuſatorem, ſuperſtitionis „compendium, vituperatorem actionum heroi- „carum, caedium hiſtrionem, adulterii mon- „ſtratorem, & avaritiae, cynaedorum docto- „rem, occaſionem ſententiarum capitalium, „eundem tamen ab omnibus laudatum. Ego „autem illum omnia mentientem, ejusque im- „pietatem, & ſtudia, ac totum denique homi- „nem rejeci. . . Hiare nolo multis canenti- „bus, ab eo, qui innuit oculis, & movetur „praeter naturam, nolo me in eosdem affectus „vocari. Quid mirabile apud vos, aut egre- „gium peragitur? reſonante naſo turpia loquun- „tur, moventur indecore, & dum in ſcena n. 22.

[illegible]

[illegible]

,,[illegible]
,,th[illegible]
,,t[illegible]
,,p[illegible]
,,vo[illegible]
,,o [illegible]
,,al[illegible]
,,v[illegible]
,,e[illegible]
,,h[illegible]
,,tr[illegible]
,,e[illegible]
,,n[illegible]
,,d[illegible]
,,f[illegible]
,,t[illegible]
,,n[illegible]
,,[illegible]
,,[illegible]
,,[illegible]

„rinos circumferunt; ac nullius quidem sese s. 25.
„dicunt egere, sed tamen Protei more coria-
„rio indigent propter peram; textore propter
„vestem: lignario propter baculum, divitibus
„propter ingluviem, & coquo. O canis æmu-
„lator homo! Deum ignoras, & ad belluarum
„imitationem declinas, qui publice clamas non
„sine quadam hominis haud egeni confidentia,
„ulcisceris te ipse, ac nisi accipias, conviciaris,
„tibique fit ars lucrandi Philosophia. Platonis
„decreta sequeris? Ecce tibi Epicureus Sophi-
„sta palam, & aperte adversatur. Rursus Ari-
„stotelem vis sectari; tibique Democriti secta-
„tor aliquis conviciatur. Pythagoras Euphor-
„bum se fuisse ait, & Pherecydis doctrinæ est
„hæres. Aristoteles animæ immortalitatem
„exagitat. Vos autem, qui tumultuosas ha-
„betis dogmatum successiones, discordes cum
„concordibus pugnatis. Est, qui Deum cor-
„pus esse dicat; ego incorporeum; mundum
„esse indissolubilem, ego dissolvendum: con-
„flagrationem variis temporibus evenire; ego
„semel eventuram: judices esse Minoem, &
„Rhadamanthum, ego Deum ipsum: solam
„animam immortalitate donari, ego carnem
„quoque cum anima. Quid vos lædimus o
„Græci, aut cur eos, qui Verbum Dei sequun-
„tur, tamquam scelestissimos odistis? carnem
„humanam non edimus; falsi testes estis, qui
„edocti estis, ut id diceretis. Apud vos fit
„Pelops deorum cæna, quamquam a Neptuno
„amatus; Saturnus filios devorat; Jupiter
„Metim deglutit.

 22. De-

[illegible] pro
[illegible] veniat. vel
[illegible] quær [illegible]
[illegible] agatur. ignor
[illegible] deciditi
[illegible] librorum vestror
„qui eos legunt. Dana
„tempus dividitis, al
„dicentes, aliud præ
„Quomodo enim futur
„ens adest; sed que
„præterlabente nave pu
„tes currere; ita & v
„quidem prætercurrere
„quamdiu illud esse vo
„Cur sapientiam apud
„cum nec alium solem,
„tus, nec generatione
„mortem præter cæteros
„beatis? Initium nugar
„matici. & qui sapien
„sapientia abscissi estis.
„na hominibus attribuis
„ignoratis. dum autem

„ciem a ratione alienam; nam in publico cum „pompa inceditis, ſermones autem (*ſeu Philoſophiæ myſteria*) „in angulis occultatis. Miſ-„ſos vos fecimus, cum tales cognoſceremus. . . „Cur enim, o bone, litterarum bellum excitas, „& earum pronuntiationes tanquam in pugilla-„tu attice balbutiendo collidis, cum te magis „apte ad naturam loqui deceret? nam ſi, cum „Athenienſis non ſis, ſermonem Atticum affe-„ctas, dic mihi, cur non Doricum? cum al-„ter tibi barbarus videtur, alter ad colloquia „hilarior. Quodſi te iſtorum tenet eruditio, „cur mihi dogmatum, quæ mihi placent, opi-„niones eligenti bellum indicis? . . . Quid „mihi auctor es, ut meum inſtitutum mentiar, „& qui mortem a te contemni dictitas, cur „hortaris, ut eam aſtu declinem? At ego cor „cervi non habeo, veſtra autem litterarum ſtu-„dia loquaciſſimum Therſitem imitantur. Quo-„modo credam dicenti, ſolem eſſe maſſam igni-„tam, lunamque terram? Hæc enim verbo-„rum pugna ſunt, non veritatis illuſtratio. . . „Quid enim prodeſt ſtylus Atticus, & Philo-„ſophorum Sorites, & Syllogiſmorum proba-„bilitates, & terræ menſuræ, & aſtrorum po-„ſitiones, & ſolis curſus? Ejusmodi enim quæ-„ſtionibus occupari hominum eſt ſibi dogmata „inſtar legis imponentium. Quapropter veſtras „quoque legum inſtitutiones contemſi: unam „enim oportebat eſſe, & communem omnium „vivendi normam; nunc autem quot civitates, „tot legum inſtitutiones, ita ut quæ apud non-„nullos turpia ſunt, apud alios ſint præclara. „Græcis nimirum fugiendum videtur, ne quis

Christiani has nugas merito rejiciunt. n. 27.

Nec leges Græcorum probandæ. n. 28.

n matre conjungatur; at id praeclarissimum
ud Persarum magos institutum. Puerorum
or a barbaris damnatur; a Romanis autem
erogativa donatur.

3. „Haec cum vidissem, ac praeterea my-
iorum particeps factus, varias ubique Reli-
nes, quae quidem ab effaeminatis, & an-
gynis procurantur, explorassem; cumque
erissem, Latiarem apud Romanos Jodem
ore humano, & sanguine ex homicidiis
ctari. Dianam non procul Megalopoli
iles actiones profiteri, & aliorum alibi dae-
num molitione multa nefarie fieri; ut me
collegi, quomodo verum invenire possem,
uisivi; cumque animum per optima quae-
versarem, forte in quosdam barbaricos
os incidi, antiquiores, quam ut cum Grae-
um, diviniores, quam ut cum eorum er-
bus conferri possint. Usu mihi venit, ut

„exui, & nudari. Nequitiæ enim naturam „minimorum feminum naturæ fimilem effe fci„mus, quippe cum ex parvis momentis ifte „(*diabolus*) corroboretur, rurfus tamen dif„folvendus, fi verbis Dei fidem adjungamus, „nec nos ipfi diffipemus &c.

24. Ad alteram jam nunc Tatianus partem *Pars II.*
progreditur dicens: „Nunc autem convenire *Christia-*
„arbitror, ut Philofophiam noftram Græcorum *næ Philo-*
„difciplinis antiquiorem effe demonftrem. Ter- *sophiæ an-*
„mini nobis erunt Mofes, & Homerus, quod *tiquitas:*
„uterque fit vetuftiffimus, & ifte quidem Poe- *Homeri*
„tarum, & Hiftoricorum antiquiffimus; hic *ætas.*
„autem barbaræ omnis fapientiæ Princeps. *n.* 31.
„Eos ergo in comparationem vocemus: noftra „enim reperiemus non folum Græcorum difci„plinis, fed etiam litterarum inventione anti„quiora. Teftes autem non domi affumam, „fed potius Græcis utar adjutoribus: alterum „enim infulfum, quia ne admittendum quidem „a vobis eft; alterum vero admirabile oftendi„tur, fi veftris vobifcum armis pugnans, non „fufpecta a vobis argumenta defumam. Nam „de Homeri Poefi, ejusque genere, & tempo„re, quo floruit, inveftigarunt antiquiffimi, „Theagenes Rhegius, qui regnante fuit Cam„byfe &c. . . . Ex his Crates Homerum ante „Hereclidarum reditum floruiffe ait intra an„nos poft bellum Trojanum octoginta: Erato„fthenes poft annum centefimum ab Ilio capto; „Ariftarchus circa Jonicam migrationem, quæ „poft Troica annis 140. contigit. Philochorus „poft Jonicam migrationem Archone Athenis

„Ar-

chippo annis post Iliaca 180. Apollodorus
t Jonicam profectionem annis 100. id est
 Iliaca an. 240. Quidam illum ante Olym-
des vixisse dixerunt annis 90. id est post
jam captam 317. Alii tempus infra dedu-
t, & Homerum Archilogo æqualem fuisse
unt; floruit autem Archilogus circa Olym-
dem 23. tempore Gygis Lydi annis a bello
jano 500. Atque hæc quidem a nobis de
meri ætate, ac eorum, qui de ipso locuti
, dissensione satis multa licet breviter di-
sint: falsi enim argui possent, & quæ de
os ipsis feruntur opiniones; ubi enim tem-
um descriptio non cohæret, nec vera esse
st historia. Quid enim causæ est, cur in
bendo erratur, nisi quia non vera compo-
tur.

5. „Apud nos autem nec inanis gloriæ cu-
tas, nec varietas sententiarum: remoti

„bello adæquare conetur, qui autem apud nos „cum ſenectute luctantur, & res divinas per„tractant, irrideri? Quis vos non rideat, quod, „dum Amazones, & Semiramin, & nonnullas „alias dicitis bellicoſas exſtitiſſe, convicium „noſtris Virginibus faciatis? Adoleſcens erat „Achilles, & admodum generoſus fuiſſe credi„tur. . . . Quicunque philoſophari apud nos „volunt, eos ex vultu non probamus, nec de „accedentibus judicium ex ſpecie, & habitu „facimus; nam robur animi omnibus ineſſe „poſſe cenſemus, quamvis infirmis ſint corpo„ribus: veſtra autem invidiæ plena, ac plurimæ „ſocordiæ... Nam qui nos inter mulieres, & ado„leſcentes inter virgines, & anus nugari dicitis, „& quia vobiscum non ſumus, irridetis, quid „nugarum ferant res Græcorum, audite. Nu„gantur enim eorum artes, dum majori in pre„tio ſunt, quam veſtri dii, & circa Gynecæum „indecore vos geritis. Praxillam enim, quæ „nihil utile carminibus dixit, æream fecit Ly„ſippus. . . Sappho meretricem Silanion &c. „ . . . Has recenſere volui, nequid novi apud „nos exiſtimetis fieri, atque ut obverſantia ocu„lis monumenta comparantes, eas, quæ apud „nos philoſophantur, non irrideatis. Ac Sap„pho quidem meretrix, & impudica muliercu„la, ac ſuam ipſius laſciviam canit: at omnes „pudicæ apud nos ſunt, & circum cola Virgi„nes multo præclarius, quam veſtra illa puel„la, divina oracula pronuntiant. Quapropter „pudere vos debet, quod ipſi quidem mulier„cularum diſcipuli ſitis, mulieres autem inſti„tuto noſtro addictas cum ſolemnibus, quas „illæ

Mulieres Christianæ Philoſophia imbutæ male irridentur.

n. 33.

Græci ſtatuas meretricibus ponunt.

obeunt, conventibus exagitetis. „ Hic
nus ſtatuas meretricibus, & improbis
hominibus poſitas, & a celebrioribus ſta-
s Nicerato, Praxitele, Eutychrate, Di-
ne, Myrone, Herotodo, Olynthio, Bry-
Lyſiſtrato, Polyſtrato &c. fabrefactas
cis, & gentilibus exprobrat, & tandem
udit. „Satius erat omnibus ejuſmodi re-
amandatis, quæ vere præclara, & ho-
a ſunt, quærere; „ & poſtquam ſe om-
, quæ Græcis objecit, oculatum teſtem
ixit, pergit: „Vale ergo dicto, & Ro-
orum jactantiæ, & frigido Athenienſium
oni, male ſartis opinionibus, barbaram
ram Philoſophiam complexus ſum, quæ
modo veſtris inſtitutis antiquior ſit, cum
ere inceperim, ſed propter inſtantem nar-
nem diſtulerim, nunc cum tempus eſt,
llius decretis diſſerere inſtituam. Ne er-
ſtomachum vobis faciat eruditio noſtra.

cerdos, qui Alexandro æqualis fuit, & ter- n. 36.
tio post eum Antiocho historiam Chaldæorum tribus libris inscripsit, ac res gestas Regum exposuit, quemdam ex eis commemorat nomine Nabuchodonosor, a quo suscepta in Phænices, & Judæos expeditio. Hæc a Prophetis nostris prædicata scimus, ac multo quidem Mosis ætate serius contigisse, annis videlicet ante Persarum imperium septuaginta. Est autem Berosus longe doctissimus Scriptor, cujus rei argumentum est, quod Juba de rebus Assyriorum scribens, historiam se a Beroso didicisse declarat. Scripsit autem libros duos de rebus Assyriorum.

27. *Secundo.* Antiquitatem Mosis probat *Prob. ex*
ex Phœnicibus, nam „exstiterunt apud eos *Phœnici-*
tres viri, Theodotus, Hypsicrates, Mochus: *bus.*
horum libros in græcam linguam convertit n. 37.
Læthus, qui & vitas Philosophorum accurate conscripsit. In his autem historiis narratur sub quodam Rege raptus Europæ, Menelaï in Ægyptum adventus, ac res etiam a Chiramo gestæ, qui filiam Salomoni Judæorum Regi in matrimonium dedit, ac omne lignorum genus ad templi constructionem suppeditavit. Eadem scribit Menander Pergamenus. At Chirami quidem ætas Iliacis rebus vicina est: Salomon autem Chiramo æqualis multo recentior est Mosis ætate.

28. *Tertio.* Eandem Mosis antiquitatem *Prob. ex*
ostendit ex Ægyptiis: „Sunt enim Ægyptio- *Ægyptiis.*
rum tempora accurate descripta, rerumque n. 38.
apud eos gestarum interpres est Ptolemæus,

„non

n ille quidem Rex, ſed Sacerdos Mende-
s. Is Regum res geſtas exponens Judæos
Amoſe Ægyptiorum Rege ex Ægypto in
quæ occuparunt loca, duce Moſe profe-
tos eſſe teſtatur, ſic autem loquitur: *Amo-
autem erat æqualis Inacho Regi.* Poſt hunc
pion Grammaticus, Vir doctiſſimus, in
arto Ægyptiacorum, ſunt enim quinque
us libri, inter alia multa teſtatur, Avarim
rtiſſe Amoſin Archivo Inacho æqualem,
in annalibus ſcripſit Ptolemæus Mendeſius.
mpus autem, quod Inacho ad Ilii excidium
uxit, ætates implet viginti, idque hoc
do demonſtratur. Hi fuerunt Archivorum
ges Inachus, Pharoneus, Apis, Criaſis,
opas, Argius, Phorbas, Crotopas, Ste-
aus, Danaus, Lynceus, Proetus, Abas,
riſius, Perſeus, Stenelaus, Euryſtheus,
eus, Thyeſtes, Agamemnon, cujus Reg-
nuo decimo octavo capta eſt Troja. De-

„scriptæ, ac notæ fuerunt; nimirum etiam „post Mosem: nam Phoroneo, qui successit „Inacho, Ogyges apud Athenienses æqualis „fuit, sub quo primum diluvium contigit: „Phorbanti autem Actæus, a quo & Actæa „dicta Attica regio: Triopæ Prometheus, & „Epimetheus, & Atlas, & Cecrops ille Di- „phyes, & Jo. Sub Cecrope Phaetontis in- „cendium, & Deucaleonis diluvium: sub Sthe- „nelo Regnum Amphyctionis, Danai in Pelop- „ponesum adventus, & Dardania a Dardano „condita, & Europæ ex Phœnicia reditus: „sub Lynceo Proserpinæ raptus, templi in „Eleusine constructio, Triptolemi agricultura, „Cadmi Thebas adventus, Minois Regnum. „Sub Præto Eumolpi bellum adversus Athe- „nienses: sub Acrisio Pelopis ex Phrygia de- „scensus, & Jonis Athenas adventus, quem- „admodum & Cecrops secundus, & Persei, ac „Bacchi res gestæ, & discipulus Orphei Mu- „sæus: sub Agamemnonis Regno captum „Ilium.

29. „Ex his perspicitur, Mosem vetustio- „rem Heroibus, & bellis, & dœmonibus „(diis) antiquiorem esse. Quamobrem cum „antiquitate præstet, credendum ei potius, „quam Græcis, qui ex fonte hauserunt, non „grato animo, illius dogmata. Multi enim „apud eos Sophistæ, cum curiosius indaga- „rent, quæcunque a Mose, & ab iis, qui „similiter, ac ille philosophati, cognoverunt, „ea adulterare conati sunt; primum quidem, „ut aliquid proprie suum dicere viderentur; „deinde ut quæ minus intellexerunt, ea di- „ser-

Mosi ut antiquiori credendum. n. 40.

[redacted]

„pientes, demonstrationem instituam. Minos
„enim, qui in omni Sapientiæ genere, ac pru-
„dentia, ac legum institutione præivisse existi-
„matus est, sub Lynceo Danai Successore ex-
„stitit, undecima post Inachum ætate. Ly-
„curgus multo post captum Ilium natus, annis
„centum ante Olympiades Lacedæmoniis leges
„præscribit. Draco circa trigesimam nonam
„Olympiadem reperitur extitisse. Solon circa
„quadragesimam octavam: Pythagoras circa
„sexagesimam secundam. Olympiades autem
„annis post Iliaca septem, & quadringentis in-
„stitutas demonstravimus. Sed his ita demon-
„stratis non jam multa & de septem sapien-
„tum ætate adscribimus: nam cum horum an-
„tiquissimus Thales circa Olympiadem quin-
„quagesimam floruerit, ea etiam, quæ ad mi-
„nores natu pertinent, fere a nobis compen-
„diose dicta sunt.

31. „Hæc vobis, o Græci! ego Tatianus
„barbaræ Philosophiæ addictus composui, na-
„tus in terra Assyriorum, ac primum quidem
„vestris disciplinis imbutus, deinde illis, quas
„me profiteor prædicare. Jam vero cum no-
„verim, quis sit Deus, & quod ejus opus,
„paratum me vobis ad examen dogmatum ex-
„hibeo, manente mihi citra inficiationem co-
„lendi Dei ratione.

 ATHE-

ATHENAGORÆ

ENIENSIS PHILOSOPHI CHRISTIANI, LEGATIO PRO CHRISTIANIS.

§. I.

De Geftis, & Scriptis Athenagoræ.

Athenagoram Athenienfem, & Philofophum fuiffe titulus operum illius indicat. De rebus ab eo geftis nihil fere
at, çum ejus etiam nomen vix non obli-
eleverit. Eum Scholæ Alexandrinæ præ-
, eique in hoc munere Clementem fuum
ulum fucceffiffe, probare conatur Dodwel-
x teftimonio Philippi Sidetæ, quem refu-
. Maran in præf. op. S. Juft. Athenago-
eumdem effe, ac S. Athenogenem Marty-

a Petro Nannio adornata Parisiis: an. 1541. & Basileæ an. 1550. & 1552. a Gelenio prodiit, Legatio, seu Apologia versa a Conrado Gesnero an. 1557. Tiguri: a Joanne Lango Basileæ an. 1565. Et a Suffrido Petri Coloniæ an. 1567. edita fuit. Utrumque Opus in Bibliotheca Patrum variis locis excusa prodiit. Aliam Editionem cum notis adornavit Eduardus Dechari Oxonii an. 1706. & novissime D. Prudentius Maran O. S. B. Parisiis an. 1742. quæ Venetiis an. 1747. recusa fuit, & illa etiam in hac Analysi usi sumus. Vid. præf. ejus; item D. Dupin, & Tillemontium &c.

§. II.

Argumentum Legationis.

1. Legationem Athenagoræ oblatam fuisse M. Aurelio, ejusque filio Commodo an. 177. Baronius, Petavius, & Tillemontius existimant. Contra Labbæus, Pagius, & Dodwellus Imp. M. Aurelio, & Lucio vero inscriptam contendunt, Dodwellus an. 168. Pagius vero an. 166. Baronii, & Tillemontii sententiam probat prælaudatus R. P. Maran, qui tamen eam an. 176. Imperatori oblatam putat, & non tantum privatim conscriptam, ut Bælus in Lexico Hist. male contendit. Justinum superat Athenagoras expolito dicendi genere, ordinis venustate, & peracutis ad captandam benevolentiam circuitionibus. Queritur in hac Legatione, seu Apologia, quod sub æquissimis Imperatoribus Christiani justitiam consequi non possint, & deinde affictа Christianis crimi-

Atheismum, Thyesteas cœnas, Oedipo-
concubitus ab iis alienissima esse de-
rat.

§. III.

Analysis hujus Legationis.

thenagoras Legationem suam, seu Apo-
logiam pro Christianis inscribit: „Impe-
ribus Marco Aurelio Antonino, & L. Au-
Commodo, Armeniacis, Sarmaticis, &
d maximum est, Philosophis. „ Deinde
ueritur, quod Christiana Religio, idem
, ac aliæ Religiones, seu potius supersti-
s obtinere non possit, dicens: „Vester or-
, maximi Reges, aliis alibi moribus uti-
; nec quisquam lege, aut judicii metu
ria instituta, etiamsi ridicula fuerint, di-
ere prohibetur: sed Iliensis Hectorem Deum
it, & Helenam colit, Adrastiam illam esse

nino Deum arbitrari, impium, & nefa-
n, deos autem, quos quisque voluerit, co-
e necessarium judicantes, ut numinis me-
abstineant maleficio. Nostrum autem no-
n (ne quaeso, ut vulgus solet, ipso audi-
offendamini) cur odio habetur? Non enim
nina odio digna, sed malefactum poena,
supplicio. Quapropter lenitatem vestram,
mansuetudinem, & in omnes placabilita-
i, ac humanitatem admirantes, singuli qui-
n aequo jure vivunt, civitates autem pro
quaeque dignitate aequabilem honorem
iuntur, ac universus orbis prudentiae ve-
e beneficio summa pace perfruitur: Nos
em, qui Christiani dicimur, quia non etiam
is providetis, sed nihil agentes mali, vel
ius omnium, ut patebit, sanctissime, &
uissime de Deo, ac de imperio vestro sen-
ates, exagitari, rapi, & vexari sinitis, ple-
que bellum nobis ob solum nomen inferen-
is: Nos inquam ipsi res nostras in lucem
ferre ausi sumus (docebit autem vos ora-
praeter fas, & praeter legem omnem, &
onem haec nos pati) ac vos obsecramus,
& de nobis aliquid cogitetis, quo tandem
uando a Sycophantis mactari desinamus,
que enim ad pecunias spectat inimicorum
uria, nec ad mulctam ignominia, nec ad
d quidpiam rei majoris illata damna: haec
n contemnimus, quamvis studio multis
na videantur &c. Sed corporibus, ac vi-
nostrae insidiantur, criminum acervum in
effundentes, quae nobis quidem nec cogi-
ione tenus, his autem, qui haec effutiunt,

Athenagoræ

llorum similibus inhærent. . . Quod igi-
commune jus est omnibus, nos quoque po-
amus, ut nequaquam odio habeamur, &
iamur, quia dicimur Christiani, quid enim
nomen ad nequitiam affert ? sed judice-
r, de quocunque quis vocaverit, ac vel ab-
amur refutato crimine, vel convicta im-
pitate puniamur: non propter nomen, ne-
enim Christianus improbus, nisi doctri-
n hanc simulate profiteatur, sed propter
nen. . . Nobis quoque servetur hæc juris
uabilitas, inquiratur in vitam reorum, no-
n crimine omni exsolvatur. Necessarium
em mihi est, . doctrinam nostram defende-
ncipienti, vos maximi Imperatores, ora-
ut æquis animis audiatis, nec communi
ratione alieno rumore abrepti præoccu-
nini, sed vestrum doctrinæ, ac veritatis
lium nostris quoque rebus concedatis.

„dam lege, & contraria divina quadam lege „inter se pugnent: si nihil horum a nobis ad- „mitti vos testes estis, qui nomen nostrum de- „ferri vetatis; vestrum jam fuerit de moribus „nostris, de doctrina, de nostro in vos, ac „domum vestram, & Imperium studio, & ob- „sequio inquirere, ac nobis tandem aliquando „non amplius juris, quam inimicis nostris con- „cedere: vincemus enim eos, ut qui nostram „etiam pro veritate vitam libenter profun- „damus.

5. „Quod igitur spectat ad impietatis (*Atheismi*) „crimen, quod immerito nobis „affingitur, Diagoram quidem merito atheum „judicabant Athenienses, qui non solum Or- „phica verba proferebat in medium, ac Eleu- „sinia, & Cabirorum mysteria vulgabat, ac de „statua Herculis secabat, ex quo rapas suas „coqueret, sed etiam Deum omnino non esse „palam, & aperte pronuntiabat. Nobis au- „tem, qui Deum a materia disjungimus, & „aliud quidem materiam, aliud vero Deum „esse, ac plurimo utrumque intervallo distare „demonstramus (Deum enim increatum, & „æternum esse, ac sola mente, & ratione cog- „nosci posse; materiam autem creatam, & cor- „ruptioni obnoxiam) nonne immerito Atheo- „rum nomen imponitur? nam si idem, ac Dia- „goras sentiremus, cum tot, ac tanta habea- „mus Dei colendi pignora, ratum ordinem, „perpetuum concentum, magnitudinem, co- „lorem, figuram, descriptionem mundi; me- „rito in Atheismi crimen, & in capitis judi-

Christiani non esse A.theos prob. n. 4.

m vocaremur: sed quia doctrina nostra
um Deum agnoscit, qui ingenitus ipse,
uod enim est, non fit, sed quod non est)
nia per Verbum suum fecit, utrumque
eter rationem patimur, ut & male audia-
s, & vexemur. „ Eandem unitatem Dei
enagoras etiam Poetas cognovisse, quin
Atheis haberentur, probat ex Euripide,
ex operibus in æthere, & terra manifestis
n Deum cognosci docet, dicens: *Videsne*
nem hunc, qui immensum æthera, ulnisque
m humidis circum tenet. Et ex Sophocle
nte: *Unus profecto est, unus est tantum Deus,*
atque terræ conditor latissimæ. Philosophi
iter absque nota Atheismi unum tantum
m assumpserunt. „ Philolaus Deum unum
e, & supra materiam esse demonstrat. Ly-
vero, & Opsimus Deum definiunt, alter
dem numerum non enarrabilem, alter autem
cuo maximus numerus proximum sibi nu-

„*rum ego Opifex, & Pater operum, quæ dissolvi* „*non possunt me nolente. Quidquid autem vinctum* „*est, solvi potest.* Si igitur non Atheus Plato, „unum Opificem omnium intelligens ingenitum „Deum, neque nos Athei, a quo omnia per „Verbum creata sunt, & cujus Spiritu conti- „nentur, eum agnoscentes, & tenentes Deum. „Aristoteles, & qui eum sequuntur, unum ag- „noscentes, veluti compositum quoddam ani- „mal ex corpore, & anima constantem indu- „cunt Deum, corpus illius assignantes fixa- „rum Sphæram, quæ in orbem moventur, ani- „mam vero rationem, quæ corporis motui præ- „est, ipsam quidem minime mobilem, sed effi- „cientem, ut illud moveatur. Stoici etsi se- „cundum materiæ mutationes, per quam Dei „Spiritum dicunt permeare, Deum nomini- „bus multiplicant, revera unicum statuunt „Deum: nam si Deus ignis est artificiosus ad „mundi generationes via progrediens, ac se- „minales omnes rationes, secundum quas om- „nia fato eveniunt, in se complectens: si ejus „Spiritus totum mundum pervadit, unus est „secundum illos Deus, qui Jupiter vocatur pro „fervida materiæ parte, Juno pro aere, & aliis „nominibus designatur, pro singulis materiæ, „quam permeat, partibus.

6. Ex his infert Athenagoras: „Cum igi- „tur unum esse Deum, ut plurimum, vel in- „viti fateantur omnes, ubi ad universorum prin- „cipia venerunt, cumque nos eum, a quo hæc „universitas ornata est, Deum esse confirme- „mus; quid causæ est, cur istis impune de *Christianorum de uno Deo sententia melior. n. 7.*

„Deo

dicere, quod libuerit, & ſcribere liceat; is autem poſita ſit lex, qui, quod & in- gimus, & recte credimus, unum eſſe um, id veritatis ſignis, & rationibus de- nſtrare poſſumus: nam Poetæ & Philoſo- ut res alias, ita hanc quoque conjiciendo gere, ex quadam divini flatus cognatione a quisque mente impulſi, ut tentarent, verum invenire, & intelligere poſſent. tantum in eis facultatis minime inventum ut rem inveſtigatione aſſequerentur: quip- cum de Deo non ab ipſo Deo, ſed a ſe sque diſcendum ſibi eſſe exiſtimaſſent; unde m alius aliud ſtatuit, & de Deo, & de teria, & de formis, & de mundo. Nos em eorum, quæ perſpicimus, & credimus, es habemus Prophetas, qui Divino Spiritu ti de Deo ac rebus divinis pronuntia- t &c.

,plent, unum ex se efficiunt, ita Deus unus
,est. Verum quidem illud est, Socratem, qua-
,tenus genitus, & corruptioni obnoxius est,
,compositum esse, & divisum in partes; Deus
,autem cum ingenitus sit, & perpessionis, ac
,divisionis expers, non sane constat ex parti-
,bus. Si vero seorsim quisque fuerint, cum
,mundi creator supra mundum sit, & circa ea,
,quæ condidit, & creavit, alter, aut reliqui
,ubi erunt ? nam si mundus, cum sit rotun-
,dus, cœlestibus sphæris concluditur : mundi
,autem conditor Deus supra opera sua versa-
,tur ad eorum providentiam advigilans, quis
,erit alterius Dei aut cæterorum locus ? ne-
,que enim in mundo, cum sit alterius, neque
,circa mundum : supra enim hunc mundum
,conditor Deus. Si vero neque in mundo est,
,neque circa mundum (totus enim ille circui-
,tus ab opifice occupatur) ubinam est ? supra
,mundum, & Deum ? in alio mundo, aut circa
,alium ? Sed si in alio est, vel circa alium,
,non jam circa nos est : neque enim mundi do-
,minatum tenet, nec potestas ejus magna est,
,cum in circumscripto loco versetur. Quodsi
,neque in alio mundo est (omnia enim ab isto
,implentur) neque circa alium (omnia enim
,ab isto tenentur) jam profecto nullus est, cum
,nihil sit, in quo versetur. Aut quid faciet,
,si ab alio mundo teneatur ipse supra condito-
,rem mundi, nec tamen in mundo, aut circa
mundum versetur ? sed estne aliud quidpiam,
in quo stare possit ? Verum quis erit iste lo-
cus, cum ab opifice, quæ sunt supra mun-
dum, impleantur ? Num etiam providet ? ni-
,,hil

„Quid ig
„*comparab*
„rursus :
„*& praete*
„*fuit Deu*
„*Deus , E*
„v. 10. E
„*hi thronus*
„*rum.* Q
„*locus requi*
„ipsos libro
„cula , ut c
„bis propulf

Christiani Patrem, & Filium, & Spiritum S. colunt. 8. „Sati
„Atheos no
„& æternum
„impassibilem
„potest , qui
n. 10. „tur , ac luc
„potentia no

„nihilo meliores hominibus inducunt deos, ita „de Deo, & Patre, aut de Filio sentimus; sed „est Filius Dei Verbum Patris in idea, & ope„ratione, (*a*) ab eo enim, & per eum facta „sunt omnia, cum Pater & Filius unum sint. „Cum autem Pater sit in Filio, & Filius in „Patre unitate, & virtute spiritus, mens & „Verbum Patris est Filius Dei Quodsi vobis „pro summa vestra intelligentia inquirere „subeat, quid sibi velit Filus; dicam breviter, „primam esse Patris progeniem, non quod fa„ctus sit, ab æterno enim habebat Deus in „seipso Verbum, utpote ab æterno rationalis, „sed quod prodierit, ut omnium materialium „rerum, quæ instar informis naturæ, & iner„tis terræ, partibus crassioribus commixtis „cum levioribus, jacebant, idea & actus fo„ret. (*b*) Hæc sanctus ipse Spiritus confir„mat: *Dominus enim*, inquit, *condidit me initium „viarum ejus ad opera ejus*. Prov. 8. v. 22. At„que ipsum illum Spiritum sanctum, qui in Pro„phetis operatur, effluentiam Dei esse dicimus „emanantem, & redeuntem, veluti radium so„lis. (*c*). Quis igitur non miretur, cum atheos „vocari audiat eos, qui Deum Patrem, & Fi„lium Deum, & Spiritum S. asserunt, ac eo„rum, & in unione potentiam, & in ordine „distinctionem demonstrant? Neque his ta„men Theologiæ nostræ ratio continetur, sed „& multitudinem Angelorum, & ministrorum „agnoscimus, quos creator, & opifex mundi „Deus distribuit, & ordinavit, ut circa ele„menta cœlos, mundum, & quæ in eo sunt, „eorumque temperationem versarentur. (*d*).

(*a*) Pe-

Petavius ex illis verbis, *in idea & operatione*, nmerito accusat Athenagoram, quod Verbum um Patre usque ad mundi creationem confundat: am dictas voces Athenagoras ipse explicat, & stendit Dei Filium esse Verbum Patris in idea, & eratione, quia secundum ipsum, & per ipsum nnia creata sunt: adeoque declarat Verbum esse ersonam Patri æqualem, utpote quæ omnes Patris eas possideat, & æque ac Pater omnipotens sit.

Ex illo verbo, *prodierit*, nullo modo inferri potest, od Verbum tunc productum fuerit, cum mundus eatus est; nam Athenagoras ideo omnia per Fim creata esse dicit, quia Pater, & Filius unum nt: quia una in utroque est Divinitas, quæ jam te mundi creationem erat. Hinc non ait tunc erbum productum esse, sed prodiisse, ut idea, & fectio foret rerum creandarum, & ejusdem verbi ernitati consulit dicens: *ab æterno enim Deus bebat in seipso Verbum*; ac proinde & ipse Pater Verbo.

Athenagoras dum Spiritum S. *emanantem & reuntem* dicit, Sabellianismi argui nequit: idem

9. Postremo Athenagoras Christianos atheos non esse ex vivendi præceptis, & ratione illorum ostendit, nam „Quænam igitur „sunt, ait, illa placita, in quibus enutrimur? „*Dico vobis, diligite inimicos vestros, benedicite* „*maledicentibus, orate pro persequentibus vos &c.* „Matth. 5. v. 44. Per vos hoc loco mihi li„ceat, ut apud reges Philosophos causam di„centi, in sermonem magno clamore exaudien„dum liberius erumpere. Quinam enim vel „ex iis, qui syllogismos resolvunt, & ambigue „dicta resolvunt, & voces, unde dictæ sint, „explanant, vel ex iis, qui homonyma, & sy„nonima, ac prædicamenta, & axiomata, & „quid sit subjectum, quid prædicatum, docent, „atque his, & aliis sermonibus beatum audi„torem facturos pollicentur: quinam, inquam, „ex iis ita puri, & insontes vivunt, ut inimicos „non modo non oderint, sed etiam diligant, ac „iis, qui priores maledixerunt, non modo non „maledicant, quod tamen moderatissimum vi„deretur, sed etiam benedicant, ac pro iis „precentur, qui ipsorum vitæ insidiantur? At „contra nunquam desinunt malo animo artis „suæ arcana sibi ipsis investigare, ac semper „mali aliquid facere cupiunt, institutum suum „artem verborum, non factorum demonstratio„nem existimantes. Apud nos autem reperie„tis imperitos homines, & opifices, & anus, „si minus verbis præstare possint eam, quæ ex „doctrina nostra percipitur, utilitatem, at factis „eam, quæ ex animi inductione proficiscitur, „demonstrare. Neque enim verba declamitant, „sed recte facta exhibent, percutientem non

Christianorum leges, & vita atheismum refutant.

n. 11.

ercutere, rapienti litem non scribere, petibus dare, proximum ut seipsum diligere. n igitur nisi Deum humano generi præesse deremus, ita puri, & insontes viveremus? profecto dici non potest, sed quia persua- habemus, reddituros nos totius hujus e rationem ei, qui & nos, & mundum didit, Deo, moderatam, & humanitatis nam, & aspernabilem vitam sectamur, ni- hic mali, etiamsi quis vitam eripiat, pas- os arbitrati, quod quidem cum iis confe- dum sit, quæ illic a magno judice ob vi- mansuete, & benigne, & moderate actam sequemur. Dixit quidem Plato Minoem, Rhadamanthum jura daturos, & pœnas gaturos improbis: nos autem, etiamsi Mi- aliquis, aut Rhadamanthus fuerit, etiamsi um Pater, ne illum quidem judicium declinaturum dicimus. Deinde vero, hanc vitam in his positam putant: *Ve-*

„ducimus, ut non amicos solum diligamus; „*si enim diligitis*,„ inquit, *eos, qui vos diligunt*, „*& mutuum datis iis, qui mutuum vobis dant*, „*quam mercedem habebitis?* Tales, inquam, cum „simus, & ejusmodi vitam agamus, ne dam„nemur in judicio, pie vivere non existima„mur?

Cur cruentas victimas non immolent Christiani. n. 13.

10. „Sed quia plerique eorum, qui nos „atheos esse criminantur, cum Dei cognitione „ne per somnium quidem informati, sed rudes „& ignari naturalium, & divinarum rerum pie„tatem victimarum norma metiantur, vitio „etiam illud nobis vertunt, quod non eosdem, „ac civitates, deos cognoscamus; spectate, „quæso, utrumque Imperatores; ac primo qui„dem, cur non immolemus. Opifex univer„sorum, & parens non eget sanguine, nec ni„dore, nec florum aut suffimentorum odore, „sed ipse est suavissimus odor, nec ullius rei „intra se indigus est, aut extra: sed victima ei „præstantissima, si cognoscamus, quisnam ille „sit, qui cœlos extendit, & conglobavit, qui „terram instar centri stabilivit, qui congrega„vit aquas in maria, ac lucem a tenebris secre„vit, qui astris ætherem ornavit, fecitque, ut „terra omne semen educeret, qui animalia „creavit, & hominem finxit. Hunc igitur „opificem tenentes Deum, qui omnia scientia, „& arte gubernatrice conservat, ac inspicit, si „puras ei manus tollamus, quid adhuc ei opus „est hecatomba...? Quo mihi holocausta, quo„rum non indiget Deus, cum victimam incru„entam offerre, & cultum rationalem adhibe-

oporteat? Quod autem querantur, cur eosdem, ac civitates, adeamus, & colas deos, ineptum ſane eſt: ſed ne ii qui, qui nos atheos eſſe criminantur, qui eosdem, ac ipſi cognoſcimus, inter ſe de conſentiunt, ſed Athenienſes Celeum, & raniram deos ſtatuunt, Menelaum Macei... Ilienſes Hectorem celebrant, Ariım Chii, quem eundem eſſe, ac Jovem, & ollinem putant. Theagenem Thaſii &c... ciet me dies, ſi ſingulos percurram. Cum ır inter ſe ipſi de diis ſuis diſſentiant, quid is crimini vertunt, quod non in easdem, pſi opiniones feramur? Quæ autem apud yptios fiunt, nonne ridicula ſunt? In tem enim, cum magnos agunt conventus, pea feriunt, tanquam ob defunctos, & ſacant tamquam diis: neque id mirum, ppe cum ipſas belluas referant in deos, iis-

„cipitur, & aptum unicuique horum nomen „imponimus, adibimus, & adorabimus ſimu- „lacra? Nam ſi unum, & idem materia, & „Deus, ac duo ejusdem rei nomina, impii ſu- „mus, qui lapides & ligna, aurum, & argen- „tum non exiſtimemus deos: ſin autem quam „longiſſime, & tantum a ſe invicem diſtant, „quantum artifex, & ſubjectus illius arti ap- „paratus, quid incuſamur? Quemadmodum „enim figulus, & lutum (materia quidem lu- „tum, artifex autem figulus) ita Deus opifex, „& quæ ejus arti obſequitur materia. Sed ut „lutum per ſeipſum vaſa ſine arte fieri non po- „teſt; ſic omnium formarum capax materia ſine „opfice Deo nec diſtinctionem, nec figuram, „nec ornatum accepiſſet. Quemadmodum au- „tem figulinum opus pluris non facimus, quam „figulum, nec phialas, & vaſa aurea, quam „fabrum, ſed ſiquid in eis arte elegans, artifi- „cem laudamus: ita etiam ubi agitur de ma- „teria, & Deo, mundi deſcriptionis gloriam, & „honorem non materia ſibi merito vendicat, „ſed materiæ opifex Deus. Itaque ſi materiæ „ſpecies exiſtimemus deos, nullum veri Dei „ſenſum habere videbimus, ut qui æterno „adæquemus obnoxia diſſolutioni, & corruptio- „ni. Præclarus quidem mundus... Non ille „tamen, ſed artifex adorandus: neque enim, „qui ad vos accedunt ſubditi, vobis principi- „bus, ac dominis, a quibus ſane ea, quibus „indigent, conſequantur, inſalutatis ad palatii „veſtri magnificentiam confugiunt, ſed regiam „quidem domum obiter ſpectantes, præclare „adornatam mirantur, vos autem omni pror-

Mundus, & opera hominum non adoranda. §. 16.

 „ſus

„ſus honore proſequuntur. Ac vos quidem „Reges vobis ipſi regias domus adornatis, „mundus autem non ideo factus, quod eo in„digeret Deus: omnia enim ipſe ſibi Deus eſt, „lumen inacceſſum, mundus perfectus, ſpiri„tus, potentia, ratio. Quamobrem ſive mun„dus concinnum quoddam eſt, & quod in nu„merum moveatur inſtrumentum: eum qui „ſonos temperat, & pulſat, ac numeroſum „concentum modulatur, non ipſum inſtrumen„tum adoro... Sive mundus, ut ait Plato, „ars Dei eſt, admirans ejus pulchritudinem „ad artificem adeo: ſive illius ſubſtantiam, & „corpus (*Dei*) ut Peripateticis placet; nequa„quam Dei, qui motus corporis auctor eſt, „omiſſo cultu ad egena, & infirma elementa „nos abjicimus, ære, ut ipſi exiſtimant, a „perpeſſione immuni, materiam perpeſſioni „obnoxiam adorantes. Sive quis Dei poteſta„tes mundi partes exiſtimat; non ad poteſta„tes adimus colendi cauſa, ſed ad earum Crea„torem & Dominum... Igitur ſi cœli, & ele„mentorum artem admirans, ea ut deos non „adoro, quippe cum impoſitam illis diſſolutio„nis legem noverim; quorum homines opifi„ces eſſe ſcio, ea quomodo appellaverim deos?„

rum ina,& lacra tia. 17.

Hoc argumentum magis urget Athenagoras ex eo quod deorum nomina, & ſimulacra recentia ſint, nam „Orpheus & Homerus & He„ſiodus ſunt, qui genera, & nomina iis, quos „appellant, diis dedere. Teſtatur id ipſe He„rodotus: *Heſiodus, & Homerus ſunt, qui Græ„cis deorum originem texuerunt, ac diis cogno„mina impoſuerunt, & honores atque artes diſtri„bue-*

„*buerunt*, *& eorum formas, ac figuras designarunt.*
Simulacra autem, quamdiu plastice, & pictura „& ars statuaria non erant, ne cognoscebantur quidem, donec tandem Saurius Samius, „& Craton Sycionius, & Core Virgo Corinthia prodierunt. Ac delineatio quidem a „Saurio inventa est, cum is equum ad solem „circumscripsisset: pictura autem a Cratone, „cum in tabula dealbata umbras viri, ac mulieris illevisset; a Core autem coroplastice. „Hæc enim cujusdam amore capta dormientis „umbram in pariete delineavit: tum pater „imagine simillima delectatus (is autem figulus „erat) delineationem exsculpsit, ac luto implevit: hæc effigies etiamnum servatur Corinthi. His posteriores Dædalus, & Theodorus Milesius plasticen, & statuariam artem „invenerunt. Ætas igitur imaginibus, & simulacrorum apparatui tantula est, ut cujusque dei artificem dicere possimus. Nam Artemidis Ephesiæ simulacrum, & Apollinis, „& Minervæ, sive Athelæ, & Minervam sedentem Endyus fecit Dædali discipulus... Phidias cætera simulacra... Uno verbo, nullum „est ex his simulacris, quod dici possit ab homine factum non fuisse. Si igitur dii, cur ab „initio non erant? Quid hominibus, & arte „opus habebant, ut fierent? terra hæc sunt, „& lapides, & materia, & ars curiosa.

Inventio statuariæ, & picturæ.

12. „Sed quia dicunt nonnulli, simulacra „hæc quidem esse, deos autem esse, quorum „sunt simulacra; & supplicandi rationem, „quam simulacris adhibent, & victimas, quas „illis

Simulacrorum cultus ad deos referri nequit. n. 18.

offerunt, ad deos referri, & diis fieri, nec n esse ad deos accedendi modum, diffi- enim est, ut dii clare, & aperte videan- & quia argumenti loco, cur ita se res eat, non nullorum simulacrorum efficien- proferunt.,, Ad has objectiones respon- thenagoras, & quidem ad primam, deos colendos non esse *Primo* ,, Quia ab initio non erant, sed ita eorum quisque natus ut nos nascimur, qua de re inter eos om- convenit: sic enim canit *Homerus: Ocea- deorum originem, & matrem Thetyn.*., neus primam eorum generationem ex a constituit... ex aqua autem lutum con- , & ex utroque genitum animal draco unctum habens caput leonis. Horum in dio facies Dei, cui nomen Hercules, & onus. Hic Hercules genuit ovum im- nsæ magnitudinis, quod cum esset plenum, mentius a genitore attritum in duas par-

„hoc igitur ſibi vult? unumquodque enim eo-„rum, quibus divinitas tribuitur, ab initio eſſe „intelligitur: nam ſi, cum non eſſent, facti „ſunt, ut iis placet, qui de ejusmodi diis di-„ſputant, profecto nulli ſunt: nam vel ingeni-„tum quid & æternum eſt, vel ſi genitum, „corruptioni obnoxium eſt... Sed nec aqua „omnium eſt, ut iſti exiſtimant, principium, „ex ſimplicibus enim, & uniusmodi elementis „quid poſſit conſtitui? opus autem eſt, & ma-„teriæ artifex, & artifici materia; qui enim „formæ exprimi poſſint ſine materia aut artifi-„ce? neque enim rationi conſentaneum eſt, „ut materia antiquior ſit Deo, neceſſe eſt enim, „ut cauſa efficiens priusquam ea, quæ fiunt, „exiſtat, & imperet.

13. *Secundo.* Deos gentilium non eſſe co-lendos probat Athenagoras ex abſurdis deo-rum figuris; nam „Nunc eorum corpora de-„ſcribunt, velut cum Herculem deum draco-„nem volubilem, & Centimanos commemo-„rant, vel cum filiam Jovis, quam is ex ipſa „matre Rhea, ſive Cerere ſuſcepit duobus qui-„dem ſecundum naturam oculis, duobus autem „in fronte, ac roſtro quodam in poſteriore „colli parte, ac præterea cornibus inſtructam „eſſe dicunt... nunc autem eorum præclare, „ut ipſi exiſtimant, geſta perſequuntur, velut „Saturni mares filios devorantis... Quam-„obrem cum hæc ita ſe habeant, neceſſe eſt, „hæc ſaltem verba facere. Quid honeſti aut „utilis habet ejusmodi hiſtoria, ut deos eſſe „credamus Saturnum, Jovem, Coren, & cæ-

Abſurda deorum figura. n. 20.

 „teros?

os? corporumne descriptiones? At quis
icio præditus, aut in rebus considerandis
atus, viperam a Deo progenitam putet, uti
Phanete Orpheus scribit? aut quis ipsum
anetem primogenitum Deum esse, is enim
qui primus ex ovo effusus est, aut dra-
is speciem habere, aut a Jove, ut is com-
nendi non posset, devoratum approbet
e? nam si nihil a belluis vilissimis discre-
t (liquet enim inter res terrenas, & ex
eria eductas, ac divinum numen interesse
uid oportere) non sunt dii. Quid ergo
eos adimus, qui generantur ut belluæ,
e ferina sunt, & deformi?

4. Deos illos nullo cultu dignos esse osten-
thenagoras *Tertio* ex eo, quod pravis cu-
tibus, exagitentur. „Nam nec ira, nec
ditas, nec semen ad procreandum in Deum
st; constent igitur ex carne, sed tamen

'erribilis ille in bellis, & Jovis adversus Titaes auxiliator Diomede infirmior apparet Iliad. . v. 605. Tace Homere, Deus non furit: u vero mihi, & cæde inquinatum, & perniiosum hominibus enarras Deum Martem, & lius adulterium describis, & vincula Iliad. . v. 31. Odiss. ç. 308. Annon plurimas illas de lis impias nugas projicient? Cœlus castraur; ligatur, & in tartarum præcipitatur Saurnus, insurgunt Titanes, Styx moritur in oelio: jam & mortales illos faciunt. Amant invicem, amant homines: *Æneas, quem b Anchise peperit diva Venus.* Iliad. β. 317. on ne amant? nonne patiuntur? quatenus iim dii, an eos attinget cupiditas? etiamsi rnem Deus per dispensationem divinam asmat, an idcirco servus erit cupiditatis? ... :nitus est, corruptioni obnoxius est, nec uidquam habet Dei. Quin etiam serviunt omnibus, & armenta pascunt Admeti; est go Admetus Deo præstantior. O vates, & piens, & aliis futura præsagiens Apollo! on es vaticinatus Amasii cædem, sed eum se manibus tuis occidisti... Sed hæc forte ommenta poetica, at in illis naturalis quæum ratio: *Jupiter velox, ut ait Empedocles, Juno vitalis, & Pluto, & Nestis, quæ tingit chrymis humanos fontes.* Si igitur Jupiter nis, Juno terra, Pluto aer, & Nestis aqua, nec autem elementa sunt ignis, aqua, aer, ullus eorum Deus est, nec Jupiter, nec uno, nec Pluto, ex materia enim a Deo diisa eorum constitutio, & generatio. Ignis, qua, tellus, & aer sine amicitia permanere

Frustra hæc ad physiologiam revocantur. n. 22.

,,non

„non poſſunt, diſcordia autem confund
„quo pacto igitur hæc deos eſſe quisqua
„xerit ? imperat amicitia ſecundum E
„clem, parent, quæ concreta ſunt; qu
„tem imperat, dominatum tenet. Ita
„illius, quod imperat, & illius, quod
„unam, & eamdem vim eſſe ponamus
„ruptioni obnoxiam, & fluxam, & mut
„materiam imprudentes ingenito, & a
„& ſibi ſemper conſtanti adæquabimus
„Jupiter fervida eſſentia, ſecundum St
„Juno aer, Neptunus potus... Ac cu
„cis quidem ita licet diſputare: ſi unu
„Deum, qui ſupremus, & ſempiternus,
„genitus eſt, agnoſcitis; totidem aute
„pora concreſcere, quot materiæ mut
„fiunt, ac Spiritum Dei, qui materia
„vadit, pro variis ejus mutationibus al
„que aliud nomen ſortiri dicitis. Corp
„dem Dei ſpecies materiæ fient: inte
„bus autem in conflagratione elementis,
„ſe eſt, una cum ſpeciebus nomina i
„ſolo permanente Spiritu Dei, quorum
„corporum ſecundum materiam imm
„corruptio eſt, ea deos eſſe quis credat
„autem ad eos ſpectat, qui Saturnum
„eſſe dicunt, Rheam autem terram;
„hanc quidem ex Saturno concipere, &
„unde etiam omnium mater exiſtimatur
„autem gignere, & genita devorare; v
„autem abſciſſionem nihil aliud eſſe, qu
„cum muliere coitum, quo velut reſect
„corpore genitura in uterum demittitur,
„mo, cui cupiditas, id eſt, Venus inſ

„generatur: furorem vero Saturni nihil aliud, „quam temporis mutationem animata, & inanimata corrumpentem; vincula, & tartara „tempus esse, quod tempestatibus mutatur, & „evanescit. Sic igitur adversus eos disceptamus: si tempus est Saturnus, mutatur: si „tempestas, vertitur: si tenebræ, aut summum frigus, aut humida natura, nihil horum permanet. Deus autem immortalis, & „immobilis, & immutabilis. Quocirca neque „Saturnus, neque ejus simulacrum Deus est. „Quod autem spectat ad Jovem, si est ex Saturno genitus aer, cujus id, quod masculum „est, Jupiter dicitur, quod autem fœmineum „Juno (hinc soror & conjux) immutatur, si „tempestas vertitur: Deus autem nec mutatur nec cadit &c.

15. Ad alteram objectionem solvendam *Platonis* progreditur Athenagoras, quam gentiles og- *sententia* gerunt, scilicet. „Qua ergo ratione simulacra *de dæmo-* „nonnulla, si dii non sunt ii, quibus ea statui- *nibus.* „mus, efficacia prædita sunt? neque enim *n. 23.* „verisimile est inanimas, & immobiles statuas, „quidquam per seipsas posse, nemine movente. „Ac variis quidem in locis, & civitatibus, & „gentibus nonnullos edi sub nomine simulacrorum effectus, ne nos quidem inficiamur; non „tamen siqui adjuti sunt, ac rursus alii male „affecti, pro diis habebimus eos, qui in „utramque partem operati sunt. Sed qua ratione fiat, ut simulacra aliquid posse existimetis, & quinam in iis operentur, accurate investigavimus. Necesse autem mihi est de-

„mon-

„facta ab ingenito
„tia, tum fixa fyde
„de dæmonibus au
„audiri jubet, qui
„*autem his, qui pric*
„*narraverunt, poste*
„*noverant. Fides e*
„*potest, etiamsi absq*
„*demonstrationibus d*
„*narrare se profitent*
„*dendum.* In Timæ
„*ris dæmonibus, seu*
„*nerationem pernosce*
„Propterea vero ma
„de cæterorum da
„noscere, ac differer
„cogitare posset, ne
„eo dictum est: *Re*
„*volucrem currum age*
„*nans omnia & guber*
„*exercitus deorum, &*

ɒn haberet, populari, non ut Dei proprio, d ad perſpicuitatem, quia de Deo apud nnes pro viribus differi non poteſt, uſus eſt ɒcabulo, addito magni nomine, ut cœleſtem terreſtri, ingenitum ſecerneret a genito, ii cœlo & terra poſterior eſt, ac ipſis etiam etenſibus poſterior, a quibus ſubreptus eſt, occideretur a patre.

16. Expoſita gentilium Philoſophorum de nonibus, & diis ſententia Athenagoras do- ɪam de Angelis, & dæmonibus ita expli- *De Angelis, & gigantibus. n. 24.*

„Quemadmodum Deum dicimus, & Fi- ɪm ipſius, & Spiritum S. unitos ſecundum tutem, Patrem, & Filium, & Spiritum S. ia Mens, Verbum, & Sapientia Filius Pa- s, effluvium autem ut lumen ab igne Spi- us; ſic alias eſſe poteſtates accepimus, quæ ca materiam, & ope materiæ principatum ercent. Unam quidem Deo inimicam, non od Deo quidquam adverſetur, ut amicitia cordiæ ſecundum Empedoclem, nox diei, oculis cernimus (ſiquid enim Deo adver- etur, eſſe defiiſſet, Dei potentia, & vi diſ- ɪtum) ſed quia Dei bono, quod ei adjun- ɪm eſt, & ei coexiſtit, ut color corpori, o ſine non exiſtit (non quod pars illius ſed ut neceſſario coexiſtens proprietas, ue inſita, & penitus infixa, ut igni color vus, ætheri cæruleus) Dei bono, inquam, ɪtrarius eſt ille circa materiam Spiritus, a o, ut cæteri Angeli factus, ac materiæ, sque ſpecierum adminiſtrationi præfectus. c enim conſilio Angelos Deus creavit, re-

„bus

„berain n
„tionem. .
„alii enim
„fuerant ,
„creati a D
„rat Deus :
„munere f
„cet mater
„alii circa p
„(scitis au
„sed quæ a
„nere) isti
„lapsi , & e
„rerum sibi
„gens , & i
„amatoribus
„de quibus
„cuti sunt ,
„tia tantum
„rum a prob
„ista vero te

Nota. Quæ h
mulierum a
nagoras, ex

:œlum evehi possunt, tum etiam gi- *providen-*
ı animæ, qui errabundi sunt circa mun- *tiam ne-*
læmones motiones excitant naturæ suæ, *gandi an-*
ıcceperunt, Angeli cupiditatibus, quas *sam de-*
, congruentes. Materiæ autem Princeps *dere.*
iam Dei bono administrationem, & *n.* 25.
ıtionem exercet. Hi præter spem, &
ı prosperi, aut adversi successus eo re-
ıt Euripidem, ut eloqui non posset,
adscribenda sit ejusmodi administra-
ım, quæ circa terram sunt. . . . Id
Aristotelem induxit, ut, quæ cœlo in-
sunt, nulla regi providentia diceret,
s æterna Dei providentia nobis æqua-
ɔræstetur. . . Quæ autem ad singu-
inet, ad veritatem, non ad opinionem
:itis cujusque procedat, cætera autem
ım communem naturæ constitutionem
ionis gubernentur. Sed quia profectæ
ario Spiritu dæmoniacæ operationes
ɔetus inordinatos excitant, alium ali-
Intus, & exterius movent; propterea
i, quorum non levis existimatio est,
'dine hoc universum consistere, sed ca-
:rario agi, & ferri censuerunt: in quo
erunt, ex iis quidem, quæ ad totius
constitutionem attinent, nihil inordi-
esse, aut neglectum, sed unumquod-
ione fieri, unde nec præscriptum sibi
ı transgrediuntur: hominem autem,
n ad eum, a quo factus est, genera-
corporis, & vitæ exitus naturam or-
se habere, at secundum propriam
ıtionem, & dominantis Principis, &

 „asse-

19. Cum Athenagoras supra n. 17. dixisset
de nominibus deorum dicturum, idque levi-
ter perstrinxisset, hoc idem modo paulo ube
s probat. *Primo.* „ Herodotus igitur, &
lexander Philippi in Epistola ad matrem
uterque autem Sacerdotibus Heliopoli, &
emphi, & Thebis in sermonem venisse fertur
ccepisse se ab illis dicunt, eos homines fuisse
erodotus quidem sic loquitur: *Quorum igi
ur erant imagines, tales eos demonstrabant fuis
, a diis autem longe distantes; sed ante hos ho
mines, deos in Ægypto regnasse, & semper ex
lis unum aliquem imperasse: postremum autem
llic regnasse Orum Osiridis filium, quem Græ
Apollinem vocant.* . . . Osiris autem lingua
ræca Bacchus est. . . Hos, quos cœlest
rtos origine primos Reges habuerunt, par
m veræ erga Deum Religionis ignoratione
artim grato in Imperium animo deos cum
xoribus existimarunt:

rodotum Amasis? Neryllinus autem, Pro-
us, & Alexander, quid amplius ægrotan-
is afferre possunt? nam quæ nunc statua
rari dicitur, ea vivente, & ægrotante Ne-
ino operabatur. Quid igitur dicendum? *Dæmo-*
mum animæ a ratione alieni, & phantasti- *num arti-*
circa opiniones motus nunc has, nunc il- *ficia, ut sa-*
imagines partim ex materia trahunt, par- *nare vide-*
sibi ipsi effingunt, & pariunt. Id autem *antur.* n. 27.
ma tum maxime patitur, cum materiæ Spi-
um sibi adscifcit, eique commiscetur, non
lestia, & eorum Opificem considerans, sed
rsum ac terrestria, atque ad terram, ut
guis tantum, & caro, non jam purus spi-
as depressa. Illæ igitur a ratione alienæ,
phantasticæ animi motiones visa pariunt
ulacrorum insaniæ congruentia. Quando
tem tenera, & flexilis anima, ac robustio-
doctrinæ jejuna, & inexperta, & veri-
contemplandæ, ac Patris, ac Opificis uni-
rsorum considerandi insolens, impressa, &
sta fuerit falsis de se opinionibus, tum dæ-
ones, qui circa materiam versantur, & ni-
res, ac victimarum sanguinem liguriunt,
minesque in fraudem inducunt, adhibitis
auxilium hisce motibus, qui vulgi animos
falsas opiniones inducunt, perficiunt, eo-
m mentes invadendo, ut tanquam ex sta-
is, & simulacris visa ad eos inania effluant,
quoties per seipsa, utpote immortalis, ac-
mmodate ad rationem anima movetur, sive
tura prædicens, sive curans præsentia, ho-
m gloriam dæmones percipiunt.

ce, & Amphiarao: „qui heri, & nudius us homines ex hominibus nati pro diis entur; cum ipsa etiam Ino post furorem, as, quæ ex furore consecutæ sunt, perpes, dea existimetur.

o. Quomodo autem, & cur hominibus dis attributa sit, Athenagoras ita explicat: s quidem propter imperium, aut tyranem deos a suis appellatos, uti Saturnum, nem, & Japetem, teste Sybilla: alios au- ob robur, ut Herculem, & Perseum; s ob artem, ut Æsculapium. Quibus au- ipsi subditi honorem detulerunt, aut ipsi cipes, horum alii metu, alii reverentia en consecuti sunt. Antinous quidem paum vestrorum in subditos humanitate contus est, ut existimaretur Deus; qui vero ea nati sunt, Religionem re non explorasceperunt. *Mendaces semper Cretes*, tibi

„ſiquidem nati ſunt, cum antea non eſſent: „Quæ enim ratio, ut alia quidem credantur, „alia vero non credantur, cum honoris cauſa „eorum hiſtorias Poetæ litteris mandaverint: „neque enim per quos exiſtimati ſunt dii, qui„que eorum res geſtas perhonorifice deſcripſe„runt, ii eorum perpeſſiones mentiti fuiſſent. „Nos igitur non eſſe Atheos, qui Deum credi„mus univerſorum Opificem, ejusque Ver„bum, pro meis viribus, quamvis non pro rei „dignitate, demonſtravi.

21. Ad alia duo crimina ſcilicet Oedipodeos concubitus, & Thyeſteas cœnas falſo Chriſtianis affiĉta refutanda Athenagoras progreditur, & ait: „Adhuc autem & epulas, & „concubitus nefandos nobis affingunt, tum ut „nos cum ratione odiſſe ſibi videantur, tum „quod futurum exiſtiment, ut vel metu ab in„ſtituti conſtantia nos abducant, vel acer„bos nobis, & inexorabiles criminum magni„tudine præbeant. Sed ludificantur cum ho„minibus probe ſcientibus, jam antiquitus hunc „morem, neque nunc primum divina quadam „lege, & ratione invaluiſſe, ut vitium cum vir„tute bellum gerat. Sic & Pythagoras cum „trecentis aliis igne combuſtus, Heraclitus, & „Democritus, alter quidem Epheſiorum urbe „pulſus, alter Abderitarum inſaniæ accuſatus. „Socratem Athenienſes morte mulĉtarunt. Sed „quemadmodum illi, quantum ad virtutem at„tinet, nequaquam deteriores propter multo„rum opinionem fuerunt, neque etiam nobis, „quod ad vitæ innocentiam ſpeĉtat, tenebras

Duo alia crimina ex Chriſtianorum doĉtrina confutantur. n. 31.

dunt inconſideratæ nonnullorum calum-
: bene enim apud Deum audimus: ſed
en his criminibus occurram. . . Nam ſi
c tantum vitam nos victuros crederemus,
ſane locus eſſet ſuſpicandi, nos carni, &
uini inſervientes, vel avaritia, vel cupi-
te victos peccare: ſed cum iis, quæ co-
mus, quæque loquimur, Deum noctem,
nque adeſſe ſciamus, eumque perſuaſum
eamus, cum totus lumen ſit, ea etiam,
in cordibus noſtris latent, videre, nos
hac vita liberatos aliam iſta præſtantio-
, ac cœleſtem non terrenam victuros,
ippe cum apud Deum, & cum Deo extra
em commutationem, & perpeſſionem ani-
, non ut caro, etſi carnem habituri ſimus)
ſi aliorum ruinis abripiamur, deteriorem,
in ignis ſupplicio victuros (neque enim
etiam Deus tamquam pecora, & jumen-
e functorie, & ut evaneſceremus, crea-

„ne in judicium vocandis jucundus aspectus „adulterium est, quia alios in usus oculi instituti, ii quomodo temperantes non credantur? „neque enim nobis ratio est cum humanis legibus, quas improbus quis etiam lateat (vobis autem initio, Domini, demonstrabam doctrinam nostram a Deo traditam esse) sed nobis sancita lex est, ut justitiæ mensuram ex „nobis, & ex proximis nostris dijudicemus. „Hinc pro ætate alios filios, & filias novimus, „alios fratres, & sorores habemus, ac seniores Patrum, & Matrum loco colimus. Quos „igitur fratres, & sorores, cæterisque cognationis nominibus appellamus, maximæ nobis „curæ est, ut intaminata, & incorrupta eorum „corpora permaneant. Huc accedit illa Scriptura: *Siquis osculum propterea repetat, „quod eo delectetur*: tum addit: *Summa „ergo cautione osculum adhibendum, vel potius „adoratio, ut quæ nos ab æterna vita excludat, si „paulum cogitatione inquinetur.* Quæ verba Athenagoras ex Apocrypha aliqua Scriptura desumpsisse videtur.

Casta Christianorum matrimonia, & multorum cælibatus, n. 33.

23. *Secundo.* Hoc idem probat Athenagoras ex casto Christianorum matrimonio, & multorum cœlibatu, & ait: „Unusquisque uxorem suam, quam secundum leges a vobis positas duxit, uxorem existimat usque ad liberorum procreationem. Quemadmodum enim „agricula jactis in terram seminibus messem expectat, nec alia superinjicit, sic nobis cupiditatis modus procreatio liberorum. Multos „etiam apud nos reperire est tum viros, tum

lieres, qui cœlibes consenescant, spe u-
s se cum Deo conjunctum iri. Quodsi in
g nitate, & Eunuchi statu manere magis
o conjungit, ab eo, vel sola cogitatio, &
iditas abducit, quorum cogitationes fu-
ius, eorum actiones multo magis aversa-
r: neque enim meditatione sermonum, sed
nonstratione, & disciplina actionum res
træ continentur, ut quisque, vel qualis
ns est, maneat, vel unicis in nuptiis; se-
dæ enim decorum adulterium (a). *Qui-
que enim dimiserit*, inquit, *uxorem suam, &
m duxerit, mæchatur*, nec eam dimitti
ns, cujus virginitati finem quis impo-
, nec aliam insuper duci: nam qui seipse
na uxore spoliat, etiamsi mortua sit, oc-
a quadam ratione est adulter, tum quod
ndatum Dei transgrediatur, nam initio Deus
im hominem finxit, ac unam mulierem,
quod carnis cum carne conjunctionem

24. Ex his concludit pro Christianis Athenagoras: „Cæterum tales cum simus, audimus illud proverbii: *Meretrix pudicam.* Nam „qui nundinas impudicitiæ instituunt, & infanda omnis turpitudinis diversoria adolescentibus proponunt, ac ne masculis quidem temperant, masculi in masculos horribilia patrantes, & honestiora, ac pulchriora quæque „corpora omnibus stupris violantes, ac creatæ „a Deo venustati dedecus inurentes (neque „enim venustas in terris sua sponte exoritur, „sed Dei manu, & voluntate mittitur) ii, quæ „sibi ipsis conscivere, quæque diis suis attribuunt, tamquam de præclare factis, ac deorum propriis gloriantes, ea nobis in convicii „loco objiciunt, sicque adulteri, & puerorum „amatores Eunuchos, & semel nuptos vituperant, & qui instar piscium vivunt, nam & ipsi „obvium quemque devorant, & infirmum „fortior insectatur, idque carnes humanas, quod „est contra leges a vobis, & majoribus vestris ad „omnem æquitatem descriptas vim, & impressionem exercere) ita ut missi a vobis provinciarum præsides causarum audiendarum onus „vix sustineant, ii, inquam, qui ita vivunt, in „nos invehuntur, quibus nec percussis seipsos „non tradere, nec male audientibus fas est, „non benedicere: neque enim satis est, justum esse (justitia enim est par pari referre) sed „illud etiam propositum nobis est, ut boni, & „patientes malorum simus.

Quanta inter Christianos, & gentiles differentia. n. 34.

25. Denique etiam calumniam cœnarum Thyestearum, in quibus carnes humanæ degustan-

Thyesteas cœnas Christiani

æ proponebantur, quæque fine homici-
ieri non poterant, Athenagoras a Chriftia-
a amolitur: „Quis non infulfiffimus nos
nicidas effe dixerit? neque enim carnes
nanas deguftare poffumus, nifi prius ali-
m occiderimus. Dum enim alterum men-
ntur, fiquis de altero ex eis quærat, an
erint, quæ dictitant, nemo tam impudens,
vidiffe fe dicat. Sunt nobis fervi, aliis
dem plures, aliis autem pauciores, quos
re non poffumus, horum tamen nemo in-
tus, qui talia vel fingeret de nobis Quos
n fciunt, ne juftæ quidem cædis afpe-
n fuftinere, quis eos accufaverit, vel oc-
hominis, vel vorati? Quis gladiatorum,
ferarum ludos, præfertim fi a vobis den-
, non plurimi faciat? nos autem cum ho-
idium fpectare pene idem effe arbitremur,
erpetrare, nuntium his fpectaculis remi-
. Cædem ergo quomodo perpetrare

Resurrectio mortuorum coenas Thyesteas refellit. n. 36.

26. Doctrina Christianorum de resurrectio- mortuorum etiam commentum de coenis ıyesteis illis affictum refellit. ,, Nam quis est, ui cum resurrectionem credat, resurrecturis orporibus sepulchrum se praebeat? Neque nim eorumdem est certo tenere corpora re- urrectura, & eadem ut minime resurrectura omedere; ac terram quidem proprios mor- uos reddituram existimare, quos autem quis n- se sepeliverit, eos a se non repetitum iri.)uin potius, qui nec rationem hujus vitae, ıve bene male, sive actae reddituros, nec futuram esurrectionem putant, sed cum corpore ani- nam interire, & quodammodo extingui opi- antur, eos verisimile est, nulli facinori tem- eraturos: qui vero nihil omnino apud Deum xamini subtractum iri, ac corpus cum ani- na, cujus motibus a ratione alienis, & cu- iditatibus ministravit, punitum iri persua- ım habent, eos ne levissimum quidem pec- atum admissuros consentaneum est. Quod cui merum somnium videatur, putrefactum, t dissolutum corpus, quodque penitus eva- uit, iterum coalescere; non sane merito im- robitatis opinionem propter eos, qui non redunt, referamus, sed tarditatis: quibus nim rationibus nos decipimus, neminem iis edimus. Porro non nos solum corpora re- ırrectura censere, sed multis etiam Philoso- his idem videri, supervacaneum est in prae- entiarum demonstrare, ne propositae oratio- i alienas inserere disputationes videamur, ve de iis, quae mente percipiuntur, sive de s, quae sensu, ac de eorum natura; sive ,,illud

l etiam differentes, incorporea antiquio-
effe corporibus, & ea, quæ fenfu perci-
ntur, licet prima nobis occurrant, iis,
e mente, effe pofteriora. . . Nihil enim
nibet fecundum Pythagoram, & Plato-
n, quominus facta corporum diffolutione,
bus ex rebus primo coaluerant, ex iis-
n rurfus eadem coagmententur. Sed hac
efurrectionis difputatione fuperfedeamus.

7. „Vos autem tum natura, tum doctri-
rebus omnino in omnibus boni, & mo-
ati, & humani, & imperio digni Impe-
ores, jam mihi, poftquam criminationes
olvi, ac noftram in Deum pietatem, &
fuetudinem, & animæ temperantiam de-
nftravi, regio capite annuite. Quinam
n digniores, qui ea, quæ petunt, impe-
t, quam qui pro imperio veftro preca-
, ut filius a Patre, prout æquiffimum eft.

ATHENAGORÆ LIBER DE RESURRECTIONE MORTUORUM.

§. I.

Argumentum hujus Libri.

1. Quo tempore liber de reſurrectione mortuorum ab Athenagora ſcriptus fuerit, certo ſtatui non poteſt: Legatione, ſeu Apologia pro Chriſtianis poſterior eſſe videtur, quam ita abſolvit, ut diſputatione de hac materia ſuperſedere in illa voluerit. Argumenta in hoc libro allata, licet ipſos etiam hæreticos feriant, potiſſimum tamen ad refellendos Philoſophos ordinata ſunt: quidquid enim ab adverſariis objicitur, ratiunculis continetur, & argumenta ab Athenagora allata ex hominis natura, & Dei juſtitia repetuntur, omiſſis illis, quæ ex Scripturis, & Chriſti myſteriis Catholici ad dogma hoc probandum, & hæretici ad illud evertendum proferebant. Duabus partibus conſtat, in quarum prima Athenagoras anticipatas opiniones, & objecta adverſariorum refutat: in altera doctrinam Chriſtianam argumentis confirmat.

§. II.

Analyſis Libri.

2. Primam hanc de reſurrectione mortuorum partem Athenagoras in evellendis ex animis adverſariorum præjudicatis opinionibus, eorumque objectionibus ſolvendis conſumit, & præ-

Ratio datur, cur pro veritate reſurrectionis prius,

„nino incredulos, nonnullos dubitantes, atque „ex illis etiam, qui prima principia suscepe„runt, quosdam non minus animi incertos, „quam qui dubitant; quodque omnium absur„dissimum est, ita animo affecti sunt, quamvis „nullam prorsus ex ipsis rebus ansam habeant „ad incredulitatem, nec causam probabilem „afferre possint, cur non credant, aut cur „dubitent.

Resurrectio non est impossibilis. n. 2.

3. Ut autem Athenagoras præjudicia de impossibilitate resurrectionis tollat, ait: „Oportet igitur, ut & qui resurrectioni fidem dero„gant, aut de ea dubitant, ii non ad id, quod „temere ipsis videtur, aut quod hominibus in„temperantibus gratum est, suam ea de re sen„tentiam dirigant, sed aut nulla ex causa ho„minum originem repetant, quod quidem per„facile refellitur, aut Deo rerum causam ad„scribentes, ad hoc dogma veluti ad quoddam „principium respiciant, & ex eo demonstrent, „nihil omnino resurrectionem habere, quod sit „credibile. Id autem perficient, si demon„strare queant, vel non posse Deum, vel nolle „mortua corpora, aut etiam omnino dissoluta „iterum coagmentare, & ut iidem homines „constituantur, conglutinare. Quodsi id non „possint, desinant impie increduli esse, & „blasphemiis ea, quæ non licet, appetere. Ni„hil enim veri ab eis afferri, sive non posse di„cant, sive nolle, ex his, quæ dicemus, per„spicuum erit, Rem ab aliquo perfici non pos„se, certo intelligitur vel ex eo, quod non „cognoscat, quid faciendum sit, vel ex eo,

„cognoſcit, aut non
„dictur quidem, ſi ſ
„deret: temere aute
„id, quod ſibi propoſ
„non poteſt, nec qu
„revocandorum natu
„bra integra, ſive ſe
„tes, nec quo abea
„quæ diſſolvuntur,
„rum exceperit id, q
„congruentia migravi
„diſcerni omnino non
„cum partibus univerſ
„luit. Quem enim n
„cujusque conſtitutio
„mentorum natura, e
„ra, nec eorumdem
„quibus decerpturus e
„ni corporis conſtituti
„facile patet, neque et
„pus in varias univerſ
„rit, ignarum illum fu
„verit unumquodque il

„minum corpora, eorumque principia in pri-
„ma fecit creatione, etiam diſſoluta, quolibet
„id contigerit modo, non difficilius exſuſcita-
„bit, æque enim id poteſt quoque. Nec de
„hac ratione quidquam detrahitur, ſive ex ma-
„teria prima principia, ſive ex elementis, ut
„principiis, humana corpora nonnulli compo-
„nant, ſive ex ſeminibus. Cujus enim pote-
„ſtatis eſt, informi, ut illi exiſtimant, mate-
„riæ formam affingere, & ſpecie, ac ornatu
„carentem multis, variisque figuris ornare, &
„partes elementorum in unum cogere, & ſe-
„men, quæ res una eſt, & ſimplex, in mul-
„ta dividere, & quod rude, & incompoſitum
„eſt, conformare, & componere, & quod vi-
„tæ expers, vita donare; ejusdem quoque eſt,
„& diſſoluta coagmentare, & jacentia excita-
„re, & mortua ad vitam revocare, & corru-
„pta ad ſtatum corruptionis expertem conver-
„tere. Ejusdem etiam Auctoris, ejusdemque
„poteſtatis, ac ſapientiæ fuerit, quod diſcer-
„ptum eſt, ab omnis generis animalium multi-
„tudine, quæcunque ejusmodi corporibus ac-
„currere ſolent, ſuamque ex illis ſatietatem ca-
„pere, id inde ſeparare, ac propriis iterum
„membris, & membrorum partibus adjungere,
„etiamſi in unum aliquod ex his animalibus
„migraverit, etiamſi in multa, etiamſi inde in
„alia, etiamſi cum illis una diſſolutum ad pri-
„ma principia ſecundum naturalem diſſolutio-
„nem redierit: quod quidem nonnullos maxi-
„me viſum eſt perturbare, eosque ſapientiæ
„laude inſignes, quibus graves, neſcio quo pa-
„cto, viſæ ſunt, quæ a vulgo jactantur, dubi-
„tandi rationes.

. Ad objectiones adverſariorum ſolvendas
git Athenagoras, quarum prima eſt: „Mul-
hominum corpora, qui in naufragiis, &
ninibus miſere periere, eſcam piſcibus fa-
eſſe, multa quibuslibet feris ad vorandum
oſita fuiſſe. Cum ergo ſic abſumpta fue-
corpora, & belluarum corporibus per nu-
onem coagmentata, primum quidem fieri
negant, ut inde eliciantur; deinde ve-
liud eſſe difficilius volunt: nam cum pa-
humanis corporibus belluæ, quotquot
homines alendos aptæ ſunt, in eorum
trem deſcendant, & cum edentium cor-
bus coagmentententur, neceſſe eſſe omnino,
hominum corpora, quæcunque belluas
re, in alia hominum migrent corpora:
pe cum belluæ, quas interim aluere, ac-
um alimentum in eos homines trajiciant,
us ipſæ in cibum cedunt. Ad hæc tra-
as agunt in filios; quos parentes fame,

5. Ut ducto ex his rebus argumento Athenagoras respondeat, ostendit: „Quod Conditor, & Gubernator universorum uniuscujusque animalis naturæ, & generi aptum, & congruentem accomodavit cibum, ac neque omnem naturam cum quolibet corpore coalescere voluit, nec eorum, quæ coaluerunt, secernendorum difficultatem experitur: sed singularum rerum naturæ concedit, ut, quæ sibi congruunt, faciat, aut patiatur, interdum etiam impedit, & quidquid vult, concedit, & ad eum, quem vult, finem concedit, & interpellat. Præterea nec eorum, quæ alunt, aut aluntur, vim, & naturam cujusque videntur considerasse adversarii; perspexissent enim profecto, non quidquid comedit aliquis, ut necessitati exteriori cedat, id congruens esse animali alimentum; sed nonnulla statim, atque circumplicatis ventris partibus excepta sunt, corrumpi solere, dum scilicet vomuntur, & secernuntur, aut alio modo ejiciuntur, ita ut ne paulisper quidem primam & naturalem coctionem sustineant, nedum cum partibus, quæ nutriuntur, commisceantur, quemadmodum etiam nec quidquid coctum est, & primam immutationem accepit, id semper ad partes, quæ nutriuntur, pervenit. Quippe cum nonnulla in ipso ventre facultatem nutriendi amittant, alia in secunda immutatione, & ea, quæ in hepate fit, coctione secernantur, & ad aliud quidquam commigrent, quod a nutriendi facultate alienum sit; ipsa etiam immutatio, quæ fit in jecore, non tota hominibus in alimentum cedit, sed in „con-

Cuique animali congruus cibus a Deo provisus. n. 5.

uetas superfluitates secernitur, & quod reſt alimenti in ipſis illis membris, & nbrorum partibus, quæ nutriuntur, id in-um in aliud quidpiam vertitur, prout do-atur id, quod redundat, & luxuriat, aut umpere, aut in ſe convertere ſolet, quid-l attigit. . . „ Ex quibus infert Athena- „Igitur ſi pro varia animalium natura va-ſunt ciborum naturæ congruentium ſpe-, nec quidquam ex ipſis illis cibis ab ani-ı ſumptum fuerit, id cum corpore, quod ır, totum coaleſcit, imo nec pars illius elibet, ſed ea tantum, quæ omni coctio-expurgata, & ad ſinceram cum certo quo-corpore coagmentationem immutata, & ibus nutriendis accommodata ſit: per-uum eſt, nihil unquam a natura alienum ı iis coagmentatum iri, quibus nec aptum, congruum eſt alimentum, ſed aut crudum, orruptum per ipſam alvum eiici, ante-

um, aut frigidum, ne sic quidem his con- *alendas resurrectioni necessarias.*
is quidquam promovebunt, propterea quod
urgentia corpora ex propriis iterum parti-
constent, nulla autem earum rerum, quas
imus, aut pars sit, aut partis speciem, aut n. 7.
um occupet, imo non semper in partibus
nentum accipientibus maneat, nec cum
urgentibus resurgat, nihil tum ad vitam
ferente sanguine, sive pituita, sive bili,
spiritu: neque enim, quibus rebus ali-
ndo egebant corpora, tunc cum aleren-
, iisdem etiam tum temporis egebunt,
cum illius, qui alebatur, indigentia, &
ruptione, eorum etiam, ex quibus ale-
ur, usu sublato. Huc accedit, quod etiamsi
s ponat inductam ex ejusmodi alimento
mutationem ad carnem usque pervenire;
sic quidem necesse fuerit, mutatam ex
smodi alimento carnem, si alterius homi-
corpori accedat, rursus in partis loco ad
s complementum censeri; quippe cum nec
caro, quae adsciscit, eam semper retineat,
am adscivit, nec quae adscita est, ibi con-
nter permaneat, quo accessit; sed multam
diversa mutationem accipiat, nunc dolo-
us, & curis dissipata, nunc moeroribus,
aboribus, & morbis, & exortis ex aestu,
frigore intemperiis labefacta; humoribus,
cum carne, & adipe immutantur non ac-
entibus alimentum, ut id, quod sunt, per-
neant. Cum igitur tot, ac tanta caro pa-
tur, multo haec magis pati reperias nutri-
n ex cibis minime congruentibus carnem,
nc turgescentem, & pinguescentem ex iis,

„quæ accepit; nunc rejicientem quolibet mo-„do, & imminutam ex causarum, quas dixi-„mus, aliqua, aut etiam ex pluribus, eam au-„tem, quæ a natura electa est, quæque iis ad-„hærescit, quibuscum vitam naturæ congruen-„tem, & vitæ labores adimplet, solam in par-„tibus, quæ ab ea colligari, contineri, & fo-„veri solent, permanere. Ac profecti nec iis, „quæ modo investigavimus, ut par est, diju-„dicatis, nec iis, quæ contra disputata sunt, „per concessionem approbatis, verum esse de-„monstrari possit id, quod ab istis dicitur: nec „unquam hominum corpora cum aliis ejusdem „naturæ coaluerint.

ffio ur. 8. 6. Cum igitur ex modo demonstratis caro humana naturalis hominis cibus non sit, objectiones factas Athenagoras ita denique sol-„vit: „Si id vel dictu impium est, homines „autem de hominum carnibus degustare teter-„rimum quiddam, & sceleratissimum est, ac „nefando omni, & contra naturam cibo, & fa-„cinore detestabilius: deinde vero si quod con-„tra naturam est, numquam membris, & par-„tibus alimento egentibus in alimentum cesse-„rit, quod autem in alimentum non cedit, ne-„quaquam cum iis, quæ non potest nutrire, „coaluerit, numquam sane hominum corpora „cum similibus sui corporibus, quibus hoc ali-„mentum contra naturam est, coaluerint, quam-„vis sæpe per eorum corpora pertranseant, acer-„bissima aliqua calamitate: sed remota a nu-„triendi facultate, & inter eas universi partes „dissipata, unde primum ortum habuerunt,

„cum

„cum illis junguntur, quantum cuique obtige-
„rit temporis; inde autem rursus separata illius
„sapientia, & potestate, qui animalis cujus-
„que naturam propriis facultatibus instruxit,
„& temperavit, secum invicem convenienti
„ratione coeunt, sive igne succensa, sive aquis
„putrefacta, sive a feris, aut quibuslibet ani-
„malibus consumpta fuerint, sive pars aliqua
„a toto corpore avulsa, ante cæteras dissolu-
„ta sit: secum autem rursum coagmentata eum-
„dem occupant locum ad aptam ejusdem cor-
„poris compositionem, & constitutionem, &
„illius, quod mortuum, aut etiam omnino dis-
„solutum erat, resurrectionem, & vitam.

7. Altera objectio contra resurrectionem mortuorum ab Athenagora ita proponitur, & solvitur. „Auditos in præsentiarum eos no- „lim, qui ad humana opera confugiunt, & ad „opifices homines, a quibus opera sua, si con- „trita, aut die labefactata, aut alia fuerint ra- „tione corrupta, renovari non possunt: deinde „ex figulorum, & fabrorum similitudine de- „monstrare conantur, nec Deum velle, nec si „velit, mortuum, aut etiam dissolutum cor- „pus exsuscitare posse. In quo non vident, se- „se gravissimam Deo contumeliam facere, dum „nihil discriminis ponunt inter rerum disjun- „ctissimarum facultates, vel potius inter eorum, „qui illis utuntur, naturas, ac inter ea, quæ „arte, & ea, quæ natura continentur. In hæc „igitur studium insumere, reprehensione non „caret. Stolidum enim omnino est, levia, & „inania refellere: multum autem probabilius

Objectio ex operibus figulorum petita solvitur. n. 9.

n eſt, ac longe omnium veriſſimum, quod
d homines fieri non poteſt, id a Deo poſſe
. Quodſi per hæc ipſa, ut probabilia, &
ea, quæ ſupra indagavimus, rem poſſe
ratio demonſtret, liquet alienam non
a Dei poteſtate: imo nec a voluntate
na eſt.

. Tertio objiciunt adverſarii, Deum nolle
uos ad vitam revocare; quod ita Athe-
ras refutat. „Quod in Dei voluntatem
cadit, vel ideo non cadit, quod injuſtum
vel quod indignum. Rurſus id quod in-
um eſt, vel circa eum, qui reſurrecturus
ſpectatur, vel circa alium ab eo. Porro
i externæ rei, quæ quidem in rerum na-
numeretur, injuriam fieri perſpicuum eſt:
n nec ſpiritalibus naturis noceat hominum
rrectio, neque enim impedimento eſt, quo
minus, aut damnum aut injuriam infert

„essent, creatorem incusarent, quod immerito „infra homines, non eamdem, ac illi resurre„ctionem sortita collocentur: quorum enim „natura non est æqualis, neque etiam finem „æqualem is, qui æquus est, constituit. Præ„terea apud quos nulla justitiæ notio, neque „etiam ulla ob injustitiam aliquam circa homi„nem reviviscentem spectatur; cum enim con„stet ex anima, & corpore, nec in animam, „nec in corpus injuriam accipit: neque enim „quisquam est, qui, si sapiat, injuriam dicat „animæ fieri; sic enim imprudens una cum „resurrectione vitam quoque præsentem exclu„dat. Nam si nunc in corpore corruptioni, & „perpessioni obnoxio habitans nihil patitur in„juriæ, multo minus patietur cum eodem cor„ruptionis, & perpessione experte conjuncta. „Neque etiam corpori quidquam fit injuriæ; „nam si nunc, cum corruptioni sit obnoxium „cum incorrupto conjunctum non læditur, „perspicuum est, læsum non iri, si incorruptum „cum incorrupto conjungatur. Neque id quis„quam dixerit, indignum Deo esse, dissolutum „corpus exsuscitare, & colligere, nam si de„terius, id est, corruptioni, & perpessioni „obnoxium corpus facere indignum eo non „fuit; multo magis præstantius facere, id est, „a corruptione, & perpessione immune, in„dignum non erit.

Argumenta pro veritate resurrectionis. n. 11.

9. His absolutis Athenagoras nonnulla disserit de methodi in hoc tractatu adhibitæ utilitate, scilicet, quod prius pro veritate resurrectionis, solvendo adversariorum argumenta, ege-

„futuro creatoris
„tum illorum vit
„rationem accom
„esse nemo dubita

Homo ad videndum Deum creatus est adeoque resurget. n. 12.

10. *Primo* igi
„tur, si considere
„stra factus homo
„sam... Siquam
„ipsum, ut vivat,
„perseveret, an ad
„alterius, vel ad
„rius cujuspiam
„nent, & majori
„quidem etiam du
„rimus, quicunqu
„nis judicio ad al
„nihil eum ex illi
„facit, frustra fac
„aut ad eorum,
„propter ipsum opu
„turali quadam pro
„situr... Deus a

nino re indiget, ſua ei opera nihil ad proprium uſum attulerint. Sed nec ob aliquam rerum a ſe creatarum hominem condidit; nihil enim ex eis, quæ ratione, & judicio utuntur, ad alterius ſive ſuperioris, ſive inferioris uſum creatum eſt, aut creatur, ſed ad proprium eorum, qui creatur, vitam & perpetuitatem: neque enim ratio uſum ullum reperit, qui cauſa ſit hominum generationis; quippe cum ii, qui immortales ſunt, extra indigentiam omnem poſiti ſint, nec ullo egeant hominum ſubſidio, ut exiſtant, belluæ autem natura ſubjectæ ſint, & ad quosque uſus inſtitutæ ſunt, eos hominibus exhibeant, nequaquam autem ita comparatæ ſint, ut hominibus utantur... Quamobrem ſi nec ſine cauſa, nec fruſtra creatus eſt homo, nihil enim inter divina opera inutile, quantum ad auctoris conſilium ſpectat, nec ad ipſius creatoris uſum, nec ad alterius cujuspiam rei ab ipſo conditæ; liquet Deum, ſi prima, & latius patens conſideretur ratio, propter ſelpſum, & elucentem in omnibus ipſius operibus bonitatem, ſapientiam adductum fuiſſe, ut hominem faceret: Si vero proprio, & ipſis hominibus creatis interior ratio ſpectetur, propter ipſorum vitam, quæ quidem non ad breve aliquod tempus ſuccendenda, & poſtea omnino extinguenda ſit; reptilibus enim, & volatilibus, & omnibus belluis ejusmodi vitam attribuit Deus; qui vero ipſius Creatoris ſimulacrum in ſeipſis ferunt, ac mente præditi, & rationis judicium ſortiti ſunt, iis perpetuitatem deſpondit, & deſtinavit Crea-

„tor,

„tor, ut auctorem suum, ejusque potent
„& sapientiam cognoscentes, ac legi, &
„tiæ obsequentes, perpetuo in iis citra u
„laborem permaneant, quibus antequam
„tam, quamvis in terrenis essent, & corru
„ni obnoxii corporibus fortiter toleraver
„quæcunque enim alterius causa condita
„illis, quorum causa condita sunt, non
„exstantibus merito & ipsa esse desinent
„frustra permanserint, propterea quod
„divina opera nihil sit loci rebus inuti
„Quæ vero ob hanc ipsam causam condit
„ut essent, & vitam sibi convenientem
„rent, cum hæc causa colligata sit cum
„& in sola existendi ratione posita, ii
„unquam possit accidere, cur omnino
„sinant. Sed cum causa illa, ob quam
„dita sunt, semper existendi ratione sp
„necesse est ad perpetuitatem animal ita
„tum servari, ea agens, & patiens, quæ
„naturæ congruunt, duabus illis partib
„quibus constat, quod suum cujusque
„medium afferentibus, ita ut anima æ
„ter, in qua condita est natura, exstet, &
„maneat, munusque sibi congruum adm
„stret (est autem proprium ejus munus, cor
„poris appetitus regere, & quidquid usquam
„inciderit, id aptis dijudicare, & metiri judi
„ciis, & mensuris) corpus autem secundum
„naturam ad ea, quæ congruunt, moveatur,
„& destinatas sibi mutationes accipiat, & cum
„cæteris, quæ ad ætatem aut magnitudinem
„pertinent, ipsam etiam resurrectionem: est
„enim species quædam mutationis, eaque
„nius

„nium postrema resurrectio, & eorum, qui „tunc temporis adhuc supererunt, in melius im„mutatio. . . Igitur si universorum opifex ho„minem condidit, ut sapientis vitae particeps „esset, ac ipsius magnificentiae, & elucentis „in omnibus sapientiae speculator factus, in his „semper contemplandis permaneret secundum „Auctoris consilium, & acceptam ab eo natu„ram; nascendi causa fidem facit perpetuitatis, „perpetuitas autem resurrectionis, qua sine „homo permanere non possit.

n. 13.

11. *Secundo.* Veritatem resurrectionis Athenagoras probat ex hominum natura, ubi praenotat „quod in hac veritate probanda primo „loco statuenda est generationis hominum cau„sa, id est consilium, quod intendit creator, „cum hominem fecit: huic deinde convenien„ter subnectenda est hominum natura, non „quod ordine posterior sit, sed quod utrumque „simul dijudicari non possit, etiamsi quam ma„xime simul existant, & ad propositam quae„stionem par momentum afferant. His argu„mentis ut longe principibus, & ab ipso Dei „opificio repetitis clare demonstrata resurre„ctio, non minus rationibus ex providentia de„ductis confirmatur, id est, ex debitis uni„cuique homini justo judicio praemiis, aut poe„nis, & proposito vitae humanae fine. Multi „enim de resurrectione disputantes, ei rei, „quam tertiam numeramus, causam omnem soli „assignarunt, resurrectionem fieri propter ju„dicium arbitrati: quod quidem manifeste fal„sum ex eo demonstratur, quod, qui moriun„tur,

Resurrectionis causa ex solo judicio non petenda. n. 14.

ii omnes quidem resurgant, non tamen, resurgunt, omnes judicentur: nam si sola cu æquitas resurrectionis causa esset, rteteret, ut qui nec quidquam egerunt, nec i, id est, teneri admodum infantes, ii ne- etiam resurgerent. Sed cum resurrectio cæteris omnibus concedatur, tum iis m, qui prima in ætate mortui sunt, etiam argumento sunt, resurrectionem non pter judicium fieri, si primaria causa spe- ur, sed propter conditoris consilium, & m conditarum naturam.

. Igitur „iis convenienter, quæ diximus, onstremus, quid hominum natura, quæ minus valet ad astruendam resurrectio- , habeat momenti. Nam si omnis com- iter hominum natura ex anima immortali at, & corpore, quod cum anima in ue conjunctum fuit, ac neque naturæ

„omnibus ad unum hominis conceptum, & „eamdem omnium affectionum societatem con„currant, generatio hominis, natura hominis, „vita hominis, actiones & perpessiones, vita, „& vitae conveniens finis. Quodsi unus ali„quis est totius animalis concentus, & rerum „omnium societas, sive ab anima proficisca„tur, sive corpore efficiatur, unum esse oportet his omnibus finem: finis autem unus erit, si animal, cujus est ille finis, in sua idem exstet constitutione: idem autem animal exstabit, si omnia, ex quibus tamquam partibus animal componitur, eadem extent. Eadem secundum propriam conjunctionem exstabunt, si quae dissoluta sunt, iterum ad animalis constitutionem coalescant: eorundem autem constitutio hominum necessario consequentem mortuorum, & dissolutorum corporum resurrectionem demonstrat: nam absque illa numquam inter se eaedem partes secundum naturam conjungentur, nec eorundem hominum natura constiterit. Quodsi mens, & ratio hominibus datae ad intelligentiam earum rerum, quae mente percipiuntur, nec substantiarum solum, sed etiam illius, qui haec dedit, bonitatis, & sapientiae, & justitiae; necesse est, ut iis permanentibus, quorum causa rationis judicium concessum est, ipsum quoque permaneat concessum ad haec discernenda judicium; permanere autem non poterit, natura, quae illud excipit, & in qua resider, non permanente. Qui autem mentem, & rationem suscipit, homo est, non anima per seipsam: necesse est ergo hominem ex utro-

ıntiæ inferioribus non adæquantur, nec hominibus æquabilis illa, & immutabilis ıærenda, quippe cum hi ab initio immortaı facti ſint, & ſola creatoris voluntate per·tuo permaneant: homines autem ab ipſo ıidem ortu immutabilem permanſionem ſeındum animam habeant, at ſecundum corıs immutationis beneficio in corruptionem ſequantur. Id enim reſurrectionis ratio ſibi ılt: ad quam reſpicientes, corporis diſſotionem, ut vitæ egeſtati, & corruptioni ob›xiæ, conſequentem exſpectamus, & poſt ım corruptionis expertem ſperamus perman›nem: ne ſi ita faciamus, hominum natum, & vitam imprudentes rebus diſparibus læquemus. Non eſt igitur hac in re ferenım moleſte, quod aliqua inæqualitas in hoinum perduratione appareat, nec quia aniæ e corporis membris diſceſſio, ac partium ſſolutio continuam vitam interrumpit, idrco reſurrectio deſperanda: neque enim ıia ſolutiones ſenſuum, & naturalium facultum, quæ naturaliter in ſomno fiunt, vim in ſenſibus poſitam interrumpere videnır, dormientibus certo temporis intervallo ›minibus, & rurſus quodammodo revivientibus; idcirco eandem vitam dicere refumus. Quæ cauſa fuit, ut mihi videtur, ır nonnulli fratrem mortis dicerent ſomnum, ›n quod ex eisdem proavis, & patribus getos fingerent; ſed quia ſimilia patiuntur, ıi mortui ſunt, & qui dormiunt, quantum ectat ad quietem, & eorum, quæ adſunt, ıæque agunt, vel potius ſui, ac propriæ

,,natura inæqualem
,,nunc morte, & a
,,nibus interruptam
,,quæ prioribus ſup
,,deret, niſi experie
,,mina ſpargenda e
,,partes, & membr
,,cem fœtibus ſup
,,crementum? dei
,,nem, tum ex pe
,,tatum naturalium
,,aique fatiſcentiu
,,Quemadmodum i
,,men vitam homin
,,diſſolutionem in p
,,naturalium event
,,cit, quorum argu
,,traduntur, multo
,,veritatem inveſtig
,,nis, cum tutior,
,,tia ad confirmati

Hoc autem judicium in animam, & corpus, seu hominem ex utroque constantem ferendum esse ostendit: „ quia homo, quatenus in„digus est, eget alimento, quatenus mortalis, „successione; quatenus ratione praeditus, ju„dicio. Jam vero si horum unumquodque ho„mini secundum naturam est, si alimento eget „propter vitam, successione propter generis „perpetuitatem, judicio propter cibi, & suc„cessionis legem, necesse est, ut cum alimen„tum, & successio in utrumque ferantur, judi„cium quoque in utrumque, id est, in homi„nem ex corpore, & anima constantem fera„tur, ac ejusmodi homo rationem actionum „omnium reddat, & pro eis praemium aut poe„nam accipiat. Quodsi justum judicium utri„que mercedem actionum irrogat; si aequum „non est, ut anima sola rerum una cum cor„pore gestarum praemia referat, nam per se „ipsa non movetur iis, quae circa corporis vo„luptates, & cibos, & cultus peccantur, nec „corpus solum, est enim per seipsum dijudi„candae legis, & justitiae expers, sed ut com„positus ex utrisque homo de unaquaque actio„num suarum in judicium vocetur; id autem „si neque in hac vita evenire ratio reperit, non „enim ille pro meritis status in praesenti vita „servatur, cum multi athei, & iniquitati, ac „nequitiae omni dediti usque ad mortem ex„pertes malorum permaneant, contra, qui vi„tam suam ad omnem virtutem dirigunt, in „doloribus, injuriis, calumniis, cruciatibus, „& omnis generis calamitatibus vivant, neque „etiam post mortem (neque enim adhuc

mque exſtat, anima quidem a corpore rata, corpore autem ipſo in ea diſſoluto, uibus collectum fuerat, nec quidquam ris naturæ, & formæ, nedum memoriam n geſtarum retinente) quod ſupereſt, ue perſpicuum eſt, oportere ſecundum ſtolum hoc corruptibile, & diſſipabile in- e incorruptionem, ut vivificatis ex re- ctione iis, quæ mortua erant, & rur- conjunctis, quæ ſeparata, aut etiam om- diſſoluta, merito quisque referat, quæ corpus geſſit, ſive bona, ſive mala.

. Athenagoras in argumento modo allato eos, qui judicium admittunt, reſurre- m mortuorum demonſtravit. Jam vero contra eos, qui judicium hoc negant, oſtendit, & inprimis hoc futurum pro- „Nam ſi nullum omnino hominibus re- geſtarum judicium datur, nihil amplius

„est operum suorum cura, ac bene aut male
„actæ vitæ servatur alicubi discrimen, vel in
„præsenti vita adhuc viventibus, qui virtutem
„aut vitium sectantur, vel post mortem, iis-
„dem in separatione, & dissolutione versanti-
„bus. At in neutra servata judicii æquitas re-
„periri potest: nam nec boni in præsenti vita
„virtutis præmia referunt, nec mali nequitiæ;
„illud enim prætermitto, natura, in qua nunc
„sumus, servata, non posse naturam mortalem
„pares pluribus, aut gravioribus peccatis pœ-
„nas sustinere; nam qui innumeros ex innume-
„ris occidit injuste, vel latro, vel princeps, vel
„tyrannus, is sane una morte horum scelerum
„pœnas non persolverit &c... cum mors debi-
„tam meritis pœnam præripiat, ac ne uni qui-
„dem alicui facinorum mortalis natura sufficiat.
„Neque igitur præsenti vita judicium pro me-
„ritis demonstratur, neque etiam post mortem:
„vel enim mors totius est omnino vitæ interi- *Anima, & corpus, vel solum corpus non perit.* n. 20.
„tus, anima simul cum corpore dissoluta, &
„corrupta, vel per se ipsa manente anima dis-
„solutionis, & dissipationis, & corruptionis
„experte, corrumpitur, & dissolvitur corpus,
„nullam jam retinens, nec rerum gestarum me-
„moriam, nec eorum, quæ ob animam tole-
„ravit, sensum. Extincta vero omnino homi-
„num vita, nulla videtur hominum non exstan-
„tium procuratio, nec eorum, qui secundum
„virtutem, aut vitium vixerunt, judicium: &
„sic iterum revolventur exlegis vitæ incommo-
„da, & absurdorum ex ea consequentium exa-
„men, & quod hujus perversitatis caput est,
„impietas Dei negatrix. Quodsi corrumpatur

„illa per se ipsa.

Non sola anima, sed & corpus præmiari, & puniri debet. n. 21.

16. Supposito ig
mortem hominis
demonstrat non sola
illud sustinere, & c
bere. „Nam *imo*
„aperte fiet injuria
„rum in rebus præc
„ticeps fuerit, me
„rum particeps no
„anima in quibusda
„corporis indigentia
„corpus recte facto
„bores in vita tol
„Peccatis autem juc
„justitia, siquidem
„vat, quæ obstreper
„appetitus, & mot
„simul abrepta, &
„violentius tracta,
„quadam gratiam,

„nullum omnino habet appetitum, nec mo-„tum, nec impetum, ut de luxuria, violen-„tia, avaritia, injustitia, & inde nascentibus „peccatis ? . . . Quamvis autem non solius „corporis, sed hominis esse motus animi pona-„mus, quod quidem recte facimus, quia una „est ex duobus ipsius vita, non tamen hæc „animæ convenire dicemus, si propriam ejus „naturam pure inspiciamus. Nam si nullius „omnino alimenti eget, numquam ea profecto „appetet, quibus opus non habet, ut existat, „nec ad eorum quidquam rapietur, quibus „omnino uti non potest : neque etiam dolebit „propter penuriam pecuniarum, aut possessio-„num, ut quæ nihil ad eam pertineant. Quodsi „etiam corruptione superior est, nihil omnino „metuit, quod ei interitum possit afferre, non „formidat famem, non morbum, non mem-„brorum abscissionem, aut insignem nævum, „non ignem, aut ferrum; quippe cum ex his „nihil pati possit noxii aut molesti, quam om-„nino nec corpora attingunt, nec corporum „facultates. Quodsi vitiosos motus animabus „proprie affingere absurdum est, orta ex his „peccata, & ex peccatis supplicia in solas ani-„mas conferre, longe iniquissimum, & Dei ju-„dicio indignum.

17. Idem probat *2do* Athenagoras ex eo, quod virtutes, & vitia non sint solius animæ. „Quomodo enim non absurdum, virtutem, & „vitium ne cogitari quidem separatim posse in „anima (virtutes enim hominis virtutes esse „novimus, & oppositam eis vitiositatem non „ani-

Virtus, & vitium solius animæ non sunt. n. 22.

næ a corpore ſeparatæ, aut per ſeipſam
entis) horum autem mercedem aut pœ-
in animam ſolam ferri? aut quomodo
t quis anima ſola fortitudinem, & con-
tiam vel cogitatione informare, quæ nec
tis metum habet, nec abſciſſionis mem-
um?... Quomodo continentiam, &
perantiam, nulla eam cupiditate ad ci-
, aut alias voluptates, & oblectationes
ente?.. Quomodo prudentiam, non
ectis ei agendis rebus, aut non agendis,
endis, aut fugiendis, nec ulla omnino in-
ei motione, aut naturali ad aliquid fa-
dum impetu? Quomodo autem anima-
omnino juſtitia congruat, vel erga ſe in-
m, vel erga aliud quidpiam ejusdem, aut
rſi generis, cum non habeant, nec unde,
per quæ, nec quomodo pro meritis, aut
rationum paritate æqua diſtribuant exce-
Dei reverentia, & obſervatione.

„solis convenit, cum eis ejusmodi nomina non „conveniant. Neque enim animæ ab animabus „gignuntur, ut patris, & matris appellationem „sibi adsciscant. Neque etiam illud, *non mæchaberis*, de animabus dicatur decenter aut „cogitetur, cum inter eas non sit masculi, & „fœminæ discrimen, nec nulla ad coitum ha„bilitas aut appetitus. . . Sed nec furtum, aut „avaritia cum interdicuntur, id animabus con„venit, neque enim indigentes sunt earum re„rum, quibus, qui indigent, propter naturalem „indigentiam, aut usum furari solent.

19. Tribus argumentis pro demonstranda resurrectione allatis Athenagoras *Quartum* addit ex fine creationis hominis petitum, de quo ita ratiocinatur. „Necesse est, ut hominum „finis, ut singularis naturæ finis, secernatur „ab aliorum communitate; neque enim fas „est, eumdem statuere finem eorum, quæ ra„tionalis judicii expertia sunt, & eorum, quæ „secundum insitam legem, & rationem operan„tur, ac prudenti vita, ac justitia prædita sunt. „Non igitur indolentia proprius erit eis finis, „communis enim esset iis etiam, quæ sensus „expertia sunt. Sed nec eorum, quæ corpus „alunt, aut oblectant, perfruitio, & copia vo„luptatum; aut necesse est, belluinam vitam „primas obtinere, eam autem, quæ ad virtu„tem dirigitur, nullum ad finem dirigi: bel„luarum enim, & pecudum esse arbitror pro„prium hunc finem, non hominum immortali „anima, & rationali judicio præditorum. Ne„que etiam beatitudo animæ a corpore sepa„ratæ;

Ex fine hominis resurr. prob. n. 24.

eum convincere all
num 181. qui etia
rum supremus fuit
que ut genuinos E
laudant. Editi fue
opera Joannis Frisi
Latine ex interpreta
habetur in Biblioth
& Coloniensibus.
exstant inter Ortho
fileæ, in Auctario
risiis 1624. cum not
eorum editio prodii
Hamburgi an. 1724.
quam secuta est no
Maran adornata cu
jus editionem Ven
placuit, & ad eju
montium, ac Dupi
lectorem remittimus.

§. II.

THEOPHILI AD AUTOLYCUM.

Liber I.

Argumentum Libri I.

2. Hic liber primus S. Theophili sermonem cum Autolyco habitum complectitur, qui, cum in sententiam Christianorum de Deo, & resurrectione mortuorum jocos effudisset, S. Theophilo ansam, & materiam præbuit, ut utrumque dogma defenderet.

§. III.

Analysis Libri I.

3. Sanctus Theophilus statim ab initio Autolyci in venditandis diis arrogantiam, & illepida in christianorum nomina dicteria perstringit, dicens: „Lepida quidem lingua, ac „elegans dictio delectationem afferunt, ac laudem ad inanem gloriam miseris hominibus, „qui mentem corruptam gerunt: veritatis autem amator non ducitur sermonibus fucatis, „sed sermoni opus adjunctum quodnam, & „quale sit, inquirit. Quoniam igitur me, amice, „obtudisti inanibus sermonibus, deos tuos „venditans, lapideos, & ligneos, ductos, & „fusos, fictos & pictos, qui nec vident, nec „audiunt, sunt enim imagines, & opera manuum hominum, meque præterea Christianum dicis, quasi malum nomen ferentem, „equidem confiteor me esse Christianum, & „gra-

Joci Autolyci in Christianos perstringuntur. n. 1.

[illegible] ni, i pur-gatis cor-dis oculis videri po-test.

a. a.

4. Cum vero
quæreret ,, Ostende
philus ita respond
,,mihi hominem tu
,,Deum meum.
,,mentis tuæ videa
,,diant. Quemadm
,,lis corporis, perci
,,peraguntur, ac e
,,explorant, lucem,
,,etiam de iis dicend
,,acutis sonis, aut g
,,etiam se habent a
,,tis, ut Deum vide
,,Deus ab his, qui c
,,dem oculos menti
,,enim habent oculos
,,fusos, ac solis luc
,,ex eo quod cæci
,,solis non lucet, sed
,,& suis oculis. Sic
,,caligine suffusos hab
,,actiones tuas. Ut
,,animam hominis nu

„tur te ipſum, an non mœchus ſis, an non ſcortator, an non fur, an non prædo, an non ſpoliator, an non puerorum ſtuprator, an non contumelioſus, an non maledicus, an non iracundus, an non invidus, an non arrogans, an non ſuperbus, an non percuſſor, an non avarus, an non parentibus non obſequens, an non filiorum tuorum venditor: hæc enim qui agunt, iis Deus non apparet, niſi prius ab omni labe ſe expurgaverint. &c.

Nihil de Deo dici poteſt, quod non ſit ejus virtute inferius. n. 3.

5. „Dices igitur mihi: Tu, qui vides, narra mihi formam Dei, qualis ſit. Audi o homo! forma Dei nec dici, nec narrari poteſt, neç oculis corporeis videri: nam nec ejus gloria animo capi, nec magnitudo comprehendi poteſt, nec altitudo cogitari, nec ejus robur in comparationem vocari, nec ſapientia aſſimilari: nec ejus benignitas imitabilis, nec beneficentia ennarrabilis. Nam ſi lucem eum dicam, opus ejus dico: ſi verbum dicam, ejus principatum (*per quem Pater omnibus imperat*) dico: ſi mentem dicam, ejus prudentiam dico: ſi ſpiritum dicam, meam ipſius reſpirationem (*ceu opus illius*) „dico: ſi ſapientiam dicam, ejus progeniem dico: ſi robur dicam, ejus potentiam dico: ſi virtutem dicam, ejus operationem dico: ſi providentiam dicam, ejus benignitatem dico: ſi regnum dicam, ejus gloriam dico, ſi dominium dicam, judicem dico: ſi judicem dicam, juſtum eum dico: ſi Patrem dicam, omnia eum dico: ſi ignem dicam, iracundiam ejus dico. Dices igitur mihi: iraſcitur Deus? maxime: iraſcitur enim ma-

agentibus, bonus vero, & benignus, & ericors est in eos, qui eum amant, ac tint: est enim Magister piorum, & Pater orum, judex vero, & vindex impiorum. et principio, quia ingenitus est, immutas est quatenus immortalis. Deus dicitur τὸ τετικέναι, id est, quia omnia in sua state posuit, & διὰ τὸ θέειν, quod idem ac currere, & movere, & operari, & rire, & providere, & vivificare omnia. minus est, quia omnibus dominatur: Pa- quia ante omnia: Conditor, & Creator, omnia condidit, & creavit: Altissimus, supra omnia; Omnipotens, quia omnia et, & complectitur: nam & alta coelorum, rofunda abyssorum, & termini orbis ter- sunt in manu ejus, nec est locus, in quo etur, & quiescat. Est enim cœlum ejus s, terra, & mare ejus opificium, homo

„nium gubernator intelligendus est, quamvis „non videatur carnis oculis, quippe cum com„prehendi non possit. „ Sicut etiam homo solem intueri nequit: „ & quemadmodum gra„num mali punici intus inclusum non potest vi„dere ea, quæ sunt extra corticem, cum ipsum „sit intus: sic nec homo, qui una cum omni „creatura continetur manu Dei, Deum potest „videre. Deinde vero Rex terrenus existere „creditur, quamvis ab omnibus non videatur, „sed ex legibus suis, & edictis, & potestatibus, „& copiis, & imaginibus cognoscitur.

7. *Secundo.* Ex operibus Deus cognoscitur. *Deus ex operibus cognoscitur. n. 6.*
„Nam considera o homo! ejus opera: tem„pestatum statis temporibus vicissitudines, ae„ris mutationes, astrorum attemperatum cur„sum, dierum, & noctium, mensium, & an„norum rite descriptas vices, seminum, plan„tarum, & fructuum amœnam varietatem, di„versos pecudum fœtus, quadrupedum, volati„lium, reptilium, natalium, fluvialium, & „marinorum: tum datum ipsis animalibus ge„nerandæ, & alendæ prolis instinctum non ad „suos, sed ad hominis usus: tum providentiam, „qua Deus cibum omni carni præparat, tum ser„vile obsequium, quod homini ab omnibus præ„stari jussit: dulcium fontium, & fluviorum pe„rennes fluxus, roris, imbrium, & pluviarum „copiam variis temporibus suppeditari solitam, „corporum cœlestium diversos motus: lucife„rum exorientem, & perfecti astri adventum „prænuntiantem: Pleiadis, & Orionis conjun„junctionem: Arcturum, & cæterorum astro-

Ss 2 „rum

iter in cœli circulo deſcriptum, quibus
ıtibus multiplex Dei ſapientia propria no-
a impoſuit. Solus ille Deus eſt, qui lu-
ex tenebris fecit, & receptacula auſtri,
theſauros abyſſi, & terminos maris fecit,
nivis, ac grandinis theſauros. . . . Qui
ttit tonitru ad terrorem, & ejus fragorem
ure prænuntiat, ne anima ſubito turbata
ciat, atque etiam fulguris vim e cœlo
npentis ita temperat, ut ne terram com-
at: nam ſi fulgur impetui ſuo permittatur,
am comburet: quodſi ipſum etiam toni-
, quæ in ea ſunt, ſubvertet. Hic Deus
ns eſt univerſorum Dominus. . . . Hujus
ritu, o homo; loqueris, hujus Spiritum
is, atque hunc ignoras. Hoc autem tibi
idit ob mentis excæcationem, & cordis
itiam. Sed ſi vis, potes ſanari: da te me-
, & punget oculos mentis, & cordis tui.

[redacted]

8. Sed quia hæc resurrectionis fides ab animo Autolyci multum abhorrebat, incredulum ejus animum S. Theophilus flectere conatur, & probat *primo*: Deo resurrectionem promittenti credendum esse. „Sed ait, cur non credis? An ignoras, rebus omnibus fidem præire? Quis enim agricola metere potest, nisi prius semen terræ crediderit, aut quis mare transmittere, nisi prius se ipse rati credat, & gubernatori? Quis autem ægrotans sanari potest, nisi prius se ipse medico crediderit, aut quam artem quis, aut disciplinam ediscere potest, nisi se prius tradiderit Magistro? Igitur si terræ credit agricola, si navigaturus rati, si ægrotus medico, non vis tu credere te Deo, tot, ac tantis ab eo pignoribus acceptis? Primo quod te creavit, cum antea non esses (nam si nec Pater tuus erat, nec Mater, multo magis ipse aliquando non eras) ac te ex humida, & parva materia, & minutissima guttula, quæ & ipsa non erat aliquando, formavit, atque in hanc vitam produxit. Deinde vero credis efficta ab hominibus simulacra deos esse, & mira facere, Deo autem conditori tuo non credis, facere eum posse, ut te in vitam revocet.

Deo resurrectionem promittenti credendum. n. 8.

9. Hac occasione oblata Theophilus scelera, & flagitia deorum persequitur: „Nam nomina deorum, nomina sunt hominum mortuorum. Et ii quidem, qui & quales fuere? Annon Saturnus filiorum vorator invenitur? Jovis adulteria &c. Homerus, & cæteri Poetæ descripserunt. . . . Quid jam refert enu-

Vitia deorum. n. 9.

Superstitiones

„me-

are multitudinem animalium , quæ ab yptiis coluntur. . . . Quodsi Græcos ci-, & cæteras gentes; colunt lapides, & a, & reliquam materiam , simulacra, ut diximus, mortuorum hominum. . . Ju- ex te, o homo! quærere, quot invenian- Joves. Jupiter inprimis Olympius dici- deinde Jupiter Latialis, Jupiter Cassius, ter Ceraunius, Jupiter Propator, Jupiter nychius, Jupiter Poliuchus, Jupiter Ca- inus: atque ille quidem Jupiter, qui rni filius, & Rex Cretensium fuit, ha- sepulchrum in Creta, cæteri vero ne se- ura quidem dignati sunt. Si vero matrem um, quos vocatis, deorum objicias, absit, vel ipsius, vel ministrorum, a quibus coli-, actiones ore efferam: hæc enim ne ap- are quidem nobis fas est, vel quæ Regi igalia, & tributa tum ipsa, tum ejus filii lant. . . Regem potius colam, non ta-

„igitur cole, sed eum diligendo cole, eique
„parendo, & orando pro eo: hoc enim si fa-
„cias, voluntatem Dei exequeris, ita enim
„præcipit lex divina: *Honora Fili mi Deum, &*
„*Regem, nec eis inobediens sis. . . Subito enim*
„*ulciscentur inimicos suos.* Prov. 24. Quod au- *Christia-*
„tem me irrides, Christianum vocans, nescis, *norum no-*
„quid dicas. Primo quidem, quia quod un- *men non*
„ctum suave, & utile est, nec rideri debet, *risu dig-*
„quæ enim natura utilis, & salva esse potest, *num.* *n.* 12.
„nisi prius ungatur? . . . Tu vero non vis un-
„gi oleo Dei? nos enim ideo Christiani voca-
„mur, quod Dei oleo ungamur.

10. His expeditis ad propositam resurre- *Resurre-*
ctionem defendendam S. Theophilus revertitur, *ctio ulte-*
& quia Autolycus quæsiverat: „Ostende mihi *rius prob.*
„vel unum ex mortuis excitatum, ut credam, *n.* 13.
„cum videro.„ Respondet: „Primum quidem,
„quid magni præstabis, si tum credes, cum
„rem factam videris? deinde vero credis Her-
„culem, qui se ipse combussit, vivere; Æscu-
„lapium fulmine percussum in vitam revoca-
„tum; quæ vero tibi a Deo dicuntur, ea non
„credis: fortasse ostendam tibi mortuum ad
„vitam revocatum, ac viventem, nec tamen
„id credes. Ac multa quidem tibi Deus ex-
„exhibet argumenta, cur ei credas. Observa
„enim, si placet, temporum, & dierum, &
„noctium interitum; attende, quemadmodum
„hæc etiam intereant, & renascantur. Quid?
„annon seminum, & fructuum fit quædam re-
„surrectio, idque ad usus humanos? Granum
„enim tritici exempli gratia, aut aliorum se-

um cum terræ injectum fuerit, primo pe-
& solvitur, deinde excitatur, & in spi-
assurgit. Arborum autem natura nonne
is temporibus Dei jussu latentes antea, &
fos fructus producit? quin etiam interdum
erculus, aut avis alia quælibet, cum
en mali, ac ficus sorbuerit, avolat in pe-
um collem, aut aliquod sepulchrum, ac
lvum exonerat, tumque semen illud ra-
s agens arbor nascitur, quod olim absor-
n fuerat, & tantum calorem trajecerat.
c autem omnia operatur divina Sapientia,
vel ex his demonstret, posse Deum genera-
omnium hominum resurrectionem perfi-
e. Quodsi mirabilius ad resurrectionem
nonstrandam spectaculum videre cupis, non
m in terrestribus rebus, sed & in cœlo,
erva menstruam lunæ resurrectionem,
madmodum intereat, & renascatur: ac-
præterea resurrectionem in teipso ad effe-

lendum provocat dicens: „Ne fis igitur in-
edulus, fed potius crede, nam & ego non
edebam, id futurum, fed nunc credo, poft-
am hæc attentius confideravi, fimul quod
facras Scripturas incidi fanctorum Prophe-
rum, qui per Spiritum fanctum, & præte-
a eodem, quo gefta funt, modo, & præfen-
eodem, quo geruntur, prædixerunt,
futura eodem ordine, quo perficientur,
am igitur ea, quæ eveniunt, & prædicta
nt, demonftrationem mihi exhibeant, non
n incredulus, fed credo, obtemperans Deo:
i tu quoque, fi vis, obtempera, credens
, ne, fi nunc incredulus fueris, credas tunc
ppliciis cruciatus æternis. Quæ fupplicia *Supplicia æterna.*
m prædicta a Prophetis fuiffent, his mino-
s natu Poetæ, & Philofophi furati funt ex
nctis Scripturis, ut auctoritatem opinioni-
s fuis conciliarent. Sed tamen hi quoque
tura impiis, & incredulis fupplicia prædi-
erunt, ut teftata effent omnibus, ne dice-
nt nonnulli, non audivimus, nec cognovi-
us. Tu quoque, fi ita videtur, lege ftudiofe
opheticas Scripturas, ac lucem illarum tu-
rem habebis ducem, ut fugias æterna fup-
licia, & perpetua Dei bona confequaris.
am qui dedit os ad loquendum, ac aures
axit ad audiendum, & oculos ad videndum,
cutiet omnia, & juftum feret judicium,
am cuique pro meritis mercedem tribuens:
s quidem, qui fecundum patientiam boni
eris incorruptionem quærunt, donabit vi-
m æternam, gaudium, pacem, quietem,
ultitudinem bonorum, quæ nec oculus vi-

 „dit,

gis quidem, sed fortasse nondum intelligis, erum tibi ante oculos ponere.

§. II.

Analysis Libri II.

Dii sperνuntur, dum fiunt, adorantur, ubi vaenierunt. n. 2.

Inprimis S. Theophilus notat, quam insulsum sit, deos gentilium nihili fieri, dum ricantur, & postquam eorum statuae vendi-sunt, in templo adorari. „Ridiculum, ait, ihi videtur, statuarios, figulos, pictores, sores, fingere, pingere, sculpere, funde-, & deos parare, qui cum ab Opificibus fa- i fuerint, nullo in pretio ab eis habentur, ostquam vaenierint in usum templi, aut do-ius alicujus, iis sacrificant, non solum, qui nere, sed etiam, qui fecere, & vendidere, on sine studio, & apparatu victimarum, ac laminum accedunt, ut eos adorent, & os existimant, nec vident, tales esse, qua-, cum eos facerent, lapidem, aes, lignum, lorem, aut quamlibet aliam materiam. em & vobis contingit, qui legitis historias, genealogias eorum, qui dicuntur, deorum: m cum eorum generationes legitis, homi-s existimatis, postea vero deos vocatis, & litis, non attendentes, nec intelligentes, tales eos genitos legistis, tales & genitos isse. Ac tunc quidem deorum, siquidem niti fuere, foecunda generatio invenieba-r, nunc vero ubi deorum generatio osten-tur? nam si tunc gignebant, & gignebanr, liquet etiam hucusque nasci debere, sin inus, genus hujusmodi infirmum erit, vel „enim

Dii geniti gignere adhuc deberent. n. 3.

im senuere, nec jam possunt gignere, vel ortui sunt. Nam si nascebantur dii, oporbat eos etiam, hucusque nasci, quemmodum & homines nascuntur, imo plures e deos, quam homines, ut ait Sybilla: *m si Dii gignunt, immortalesque manebunt, geniti plures multo mortalibus essent.* . . . r etiam mons Olympus a Diis desertus est? t cur olim in monte Ida Jupiter manebat, nc vero ubinam sit ignoratur? cur non erat ique? . . . Dei enim Altissimi, & Omnitentis, & veri Dei est, non solum ubique e, sed etiam omnia inspicere, omnia audi-, nedum loco contineri, alioquin continens us major eo invenietur, est enim continens jus eo, quod continetur, Deus autem lo- non circumscribitur, sed ipse est omnium us. Sed cur Idam Jupiter reliquit? An ia mortuus est, an quia mons iste minus n ei placebat? Quonam ergo profectus est?

,cere ausi sunt, sed Deum tantummodo esse ,volunt uniuscujusque conscientiam. Alii vero ,re Spiritum illum, qui omnia pervadit, Deum ,esse decernunt. Plato autem, & qui eum se,quuntur, Deum quidem fatentur ingenitum, ,& Patrem, & Creatorem omnium esse, sed ,deinde statuunt duo esse ingenita, Deum & ,materiam, eamque Deo coævam esse dicunt. ,Quodsi Deus ingenitus, & materia ingenita, ,non jam Deus Creator est omnium secundum ,Platonicos, nec Dei constabit Monarchia, ,quantum in ipsis est. Deinde quemadmodum ,Deus, quatenus ingenitus etiam immutabilis ,est, ita & materia, si esset ingenita, immu,tabilis quoque, & Deo æqualis foret, quod ,enim genitum est, verti, & mutari potest, ,ingenitum autem nec verti potest, nec mu,tari. Quid autem magni esset, si Deus ex ,materia subjecta mundum faceret? Opifex ,enim apud nos, cum materiam ab aliquo ac,ceperit, ex ea quidquid placuerit, effingit. ,Dei autem potentia in eo spectatur, ut ex ni,hilo faciat, quæcunque voluerit; quemad,modum animam, & motum dare, non est ,alterius cujusquam, præterquam Dei: homo ,enim imaginem effingit, sed rationem, respi,rationem, aut sensum dare non potest operi ,suo: Deus vero hoc amplius habet, ut ra,tione, & respiratione, & sensu præditum ,opus efficiat.

Duo ingenita non dantur.

4. A Philosophorum de Deo, & origine mundi sententiis, S. Theophilus ad fabulas Poetarum de diis explorandas pergit: „Et qui„dem

Homeri, & Hesiodi &c. de diis sententiæ. *n.* 5.

em Homerus Oceanum deorum originem
atuit, quæ cum dicit, non jam Deum no-
s exhibet. Quis enim nescit Oceanum
quam esse? quodsi aqua, non jam Deus:
eus vero, si omnium Creator est, ut reve-
est, aquæ profecto, & marium Creator
t. Ipse etiam Hesiodus non solum deorum
tum, sed ipsius etiam mundi exposuit. Ac
undum quidem creatum cum diceret, non
luit dicere, a quo creatus foret. Deos
æterea vocavit Saturnum, ejusque filium
vem, Neptunum, & Plutonem, quos mun-
natu minores invenimus. Narrat etiam,
aturnum a Jove proprio filio debellatum.
heog. v. 74. Postea infert Jovis filiarum com-
emorationem, quas & Musas appellat, iis-
ue supplex invenitur, discere ex eis volens,
omodo facta sint omnia. *Ibid. v.* 504. Hæc
tem quomodo Musæ novissent, quæ mun-
natu minores sunt? aut qui poterant He-

,ornatum accepit. Quin etiam omni prorſus ,ratione nugari invenitur, & ſecum pugnare; ,nam cum cœlum, terram, & mare dixiſſet, ,ex his ortos eſſe deos intendit; ex iſtis vero ,homines quosdam horribiles deorum cognatos prædicat, genus Titanum, Cyclopum, & ,Gigantum turbam. . . Quid attinet Græcorum fabulas referre? Plutonem tenebrarum ,Regem. . . Ariſtophanes mundum originem ,ex ovo cepiſſe dicit. . . Satyrus Ptolemæi Philopatoris genus longa ſerie a Baccho repetit, & concludit. ,,Omnino igitur illudunt omnes Hiſtorici, & Poetæ, & Philoſophi, tum ,etiam, qui iis dant operam: fabulas enim potius, & ſtulta commenta de diis ſuis compoſuerunt, nec eos demonſtrarunt, deos eſſe, ,ſed homines, alios quidem ebrioſos, alios ,ſcortatores, alios homicidas. Quin etiam de ,mundi ortu pugnantia inter ſe, & abſurda ,tradiderunt. Primo enim quidam ingenitum ,mundum pronuntiarunt: qui autem ingenitam, ac æternam eſſe naturam volunt, ii parum congruunt genitam decernentibus: hæc ,enim conjectura, atque humana cogitatione, ,non ad veritatem locuti ſunt. Rurſus alii providentiam eſſe dixerunt, atque iſtorum alii ,decreta diſſolverunt. Aratus providentiam admittit, Sophocles eam negat. Homerus, Simonides, Euripides, Menander, Theſtius eam afferunt. ,,Et cum innumerabilia ejusmodi dixerunt, ſecum ipſi pugnantia dixerunt. Sophoclès igitur, qui providentiam alibi tollit, ſic ait: *Mortalis ictum ſubter haud fugit Dei.* Quin etiam multitudinem deorum in- ,,tro-

Ptolemæorum origo. n. 7.

Diſſenſiones Græcorum de providentia. n. 8.

oduxerunt: aut singulare Dei imperium di-
rrunt, & contra eos, qui providentiam asse-
erunt, nullam esse providentiam dixerunt.
unc Euripides sic confitetur: *Multis studi-
us sub spe inani, plurimum laborem habentes,
que prorsus novimus.* Fatentur vel inviti,
rum se nescire, sed a dæmonibus inspirati,
inflati, quidquid dixerunt, eorum afflatu
xerunt. Nam profecto Poetæ, Homerus
licet, & Hesiodus a Musis, ut ipsi dicunt,
flati, ex falsis animi visis loquebantur, nec
puro Spiritu, sed fallaci. Quod quidem clare
eo demonstratur, quod qui a dæmonibus in-
rdum corripiuntur, ii etiamnum adjuren-
r per nomen veri Dei, tumque fallaces illi
i spiritus dæmones se esse fateantur, qui
iam olim in istis Scriptoribus operabantur,
i quod interdum eorum nonnulli animis
pergefacti consentanea Prophetis dixerunt,
tum in ipsos, tum in omnes homines testi-

,,bella prædixerunt, nec unus, aut alter, sed
,,plures variis temporibus fuere apud Hebræos,
,,(sed & apud Græcos Sybilla) ac amica inter
,,se, & consona omnes dixere, tum quæ ante
,,eos gesta fuerant, tum quæ ipsis erant æqua-
,,lia, tum quæ apud nos hodie perficiuntur:
,,unde etiam & de futuris certo scimus, ea ita
,,esse eventura, quemadmodum & priora ad
,,exitum perducta sunt.

Mundus a Deo per Verbum creatur. n. 10.

6. ,,Ac primo quidem summo consensu do-
,,cuere, Deum omnia ex nihilo creasse. Nihil
,,enim Deo coævum, sed cum sibi ipse locus
,,sit, nec ulla re egeat, ac sæculis antiquior
,,sit, hominem facere voluit, cui innotesceret:
,,huic homini mundum præparavit: nam qui
,,creatus est, multis rebus eget, increatus au-
,,tem, nulla omnino. Habens igitur Deus
,,suum ipsius Verbum (*a*) in propriis visceri-
,,bus insitum, genuit illud cum sua sapientia
,,proferens ante omnia. Hoc verbo usus est
,,administro operum suorum, & per illud om-
,,nia condidit. Vocatur principium, eoquod
,,principatum habeat, & dominatum eorum
,,omnium, quæ per ipsum creata sunt. Hic
,,igitur cum sit Spiritus Dei, & principium,
,,& sapientia, & virtus Altissimi, descendebat
,,in Prophetas, ac per eos de mundi creatione,
,,& cæteris rebus loquebatur; nondum enim
,,erant Prophetæ, cum mundus crearetur, sed
,,tantum Sapientia Dei, quæ est in eo (*b*) ac
,,sanctum Verbum ejus, quod ei semper adest.
,,*Prov.* 8. . . Moses autem, qui multis annis
...Salomonem fuit, vel potius Verbum Dei

cum Patre confundi usque ad mundi creationem; non magis enim confunditur ante mundi creationem, quam post eam: ideo enim post illam descendebat ad Prophetas, *quia Spiritus est Dei &c.* At eadem de causa generatum dicitur ad mundi creationem, quia insitum erat visceribus Patris, & ei semper adest. Ergo illa ad mundi creationem generatio æque nihil detrahit de æternitate, & distinctione Filii a Patre, sicut missio ad Prophetas. *vid. inf.* n. 22.

(b) Per illa verba: *Sapientia Dei, quæ est in eo:* Theophilus Spiritum S. manifeste designat, unde Triadem appellat Deum, Verbum, & Sapientiam, *infr.* n. 15. quo quidem in loco Petavius *l.* 5. *de Trin.* Verbum, & Sapientiam pro una Persona sumi, inique conqueritur: nam cum Spiritum sapientiam multi alii Patres appellaverint, cur non idem Theophilo licuit, qui etiam in libro 1. n. 7. Verbum, & Sapientiam, Verbum, & Spiritum distinguit, & in hoc itidem loco Deus Verbum suum cum sapientia sua genuisse dicitur. *Vid. infr.* n. 15. & 18.

7. Relato operè sex dierum subdit S. Theophilus: „Hujus autem sex dierum operis nemo est hominum, qui pro rei dignitate enarrationem, & descriptionem omnem explicare possit, etiamsi mille ora habeat, & decem mille linguas: atque etiamsi quis decem mille annos vivat in hac terra peregrinus, ne tum quidem erit idoneus, qui de his digne quidpiam dicat propter exuberantem magnitudinem, & divitias sapientiæ Dei, quæ operi sex dierum supra descripto inest. Ac multi quidem Scriptores illud imitati sunt, & de his rebus narrare aggressi; sed quamvis inde sibi adjumenta sumerent mundi creationis, & naturæ hominis explicandæ, tamen ne tenuem

Ex libro Geneſis Græci al[iqua] hauſ[e]runt, ſe[d] corruperunt. n. 12.

„Ac de die etiam f
„nomen omnes ho
„que, quam vim
„enim apud Hebræ
„ce redditur hebd
„omne humanum g
„tem ob causam it
„autem placet Hes
„tum erebum & t
„natis illius diis,
„tilis illius, & frigi
„ni prorsus veritat
„luptate vinci non
„temperantes ab or
Variæ observationes de creatione. a. 13. „mala cupiditate ab
„Hesiodus a terren
„randæ creationis
„prorsus jejuna eju
„Deum attinet: ho
„fetur, ab ipso sol
„nec fastigium pote

„propter Propheta testatur, primum omnium ab „eo *cœlum* esse conditum in modum fastigii. . . „*Terram* autem vocat id, quod veluti solum, „& fondamentum est. *Abyssum* autem multitu„dinem aquarum. *Tenebras* etiam nominat, „eoquod coelum a Deo conditum aquas una „cum terra, veluti quoddam operculum operi„ret. *Spiritum* autem, qui ferebatur super „aquas, eum intelligit, quem dedit Deus crea„turæ ad viventium generationem, velut ani„mam homini, tenue cum tenui conjungens: „nam Spiritus tenuis, & aqua tenuis, ut Spi„ritus aquam, aqua autem cum Spiritu omnia „pervadens creaturam foveret. Unus igitur „ille Spiritus lucis locum occupans, aquam in„ter & coelum medius erat, ut quodammodo „impediret, ne tenebræ proximum Deo cœ„lum attingerent, antequàm Deus dixisset: „*Fiat lux.* Cœlum igitur instar fornicis mate„riam solo assimilatam complectebatur. Is. 17. „v. 22. Ita jussio Dei, id est, ejus Verbum „in clauso conclavi collucens totum terrarum „orbem illuminavit, cum lucem separatim a „mundo fecisset, ac lucem quidem Deus voca„vit diem, tenebras vero noctem: neque enim „potuisset homo vocare diem lucem, tenebras „autem noctem, imo nec aliis rebus nomina „imponere, nisi illa ab eorum conditore acce„pisset Deo. In primo autem exordio narran„dæ mundi originis non loquitur Scriptura de „hoc *firmamento*, quod videmus, sed de alio „cœlo oculis nostris indeprehenso, secundum „quod hoc cœlum, quod videmus, vocatum est „firmamentum, in quo quidem asservatur di-

Firmamentum quid.

 „mi-

um aquarum, ut fit homini in pluvias, nbres, & rores (*quæ sententia S. Basilio, iis Patribus non probatur*) „Altera pars erra relicta est, in fluvios, fontes, & ma- Cum igitur aquæ tegerent terram, præ- e autem loca concava, fecit Deus per bum suum, ut aquæ unum in locum con- rent, & appareret terra, quæ antea non batur. Sed tamen quamvis videri ince- t, erat adhuc informis. Formam igitur, rnatum Deus ei affinxit omni herbarum, eminum, & plantarum genere.

Atque ex his Theophilus imaginem re- ctionis colligit dicens: „Attende, ut in se ndam exhibeant resurrectionem in exem- n futuræ aliquando omnium hominum re- ectionis. Quis est enim, qui non admi- r, cum consideret ex fici semine ficum

„eſſe poſſint: ſic Deus mundo ſub peccato flu„ctuanti, & æſtuanti Synagógas dedit, id eſt, „ſanctas Eccleſias, in quibus doctrina verita„tis, velut in inſularum portuoſarum ſtationi„bus, aſſervatur, ad quas perfugiunt, qui ſalu„tem conſequi cupiunt, veritatis facti amato„res, ac iram, ac judicium Dei effugere vo„lentes. Quemadmodum autem aliæ ſunt „inſulæ ſaxoſæ, & inaquoſæ, infrugiferæ, fe„rarum plenæ, inhabitatæ, ad perniciem na„vigantium, & tempeſtatem ſubeuntium ap„poſitæ, in quibus naves conteruntur, & qui „appellunt, penitus pereunt: ita ſe habent „erroris doctrinæ, hæreſes dico, ad quas, qui „accedunt, omnino pereunt; neque enim Ver„bum veritatis ſequuntur ducem, ſed quemad„mopum piratæ, cum naves impleverint, eas „in prædicta loca impellunt, ut ibi eas per„dant, idem contingit iis, qui a veritate ab„errant, ut ab errore peſſumdentur.

9. Pergit S. Theophilus ad opera quarti, quinti, & ſexti diei, de quibus varias conſide„rationes facit. Et quidem: „Quarto die facta „ſunt *luminaria*: Deus enim, cum omnia provi„deat, nugas vanorum Philoſophorum perſpi„ciebat, qui dicturi erant, a luminaribus eſſe, „quidquid in terra gignitur, ut Deum ex ani„mis tollerent. Quare, ut veritas pateret, crea„tæ ſunt plantæ, & ſemina ante luminaria: „porro quod poſterius eſt, non poteſt ea, quæ „ſunt priora, facere. Hæc autem exemplum, „& imaginem continent magni Myſterii. *Sol* „enim imago Dei eſt; luna hominis. Et quem„ad-

Obſerva-tiones i operibu ſex die-rum.

n. 15.

Myſteri ſolis, & lunæ &

„similitudinem ex
„& crescit in exe
„Similiter *tres illi*
S. S. Trinitas. „runt, imago sun
„ejusque Sapienti
se occurrit, & non
telligitur) „Quart
„indigentis, ut si
„tia, homo: prop
„condita sunt. A
„hibet nobis descri
„storum, & pioru
„Dei observantium
„que astra, & rut
„Prophetarum: p
„inflectunt, neque
„runt. Quæ vero
„locum, imagines
„rantia autem, & lo
„etiam planetæ dici
„qui a Deo deficiun
„cepta deserunt.

poſſit eorum multitudinem, & veritatem enumerare? Præterea benedixit Deus iis, quæ ex aquis nata ſunt, ut id quoque ſignum eſſet, homines pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum per aquam, & lavacrum regenerationis accepturos, quotquot ad veritatem accedunt, & regenerantur, & benedictionem a Deo accipiunt. Sed & cete, & aves carnivoræ ſimilitudinem habent rapacium hominum, & prævaricatorum: quemadmodum enim aquatilia, & volatilia, cum ſint ejuſdem naturæ, quædam permanent in iis, quæ ſunt ſecundum naturam, & nullam imbecillioribus injuriam faciunt, ſed legem Dei ſervant, & ſeminibus terræ vivunt, quædam vero legem Dei transgrediuntur, carnes vorant, infirmioribus vim afferunt: ita & juſti, qui legem Dei cuſtodiunt, neminem mordent, aut lædunt, ſancte, & juſte vivunt. Rapaces autem, & homicidæ, & impii ſimiles ſunt cetibus, feris, & avibus carnivoris; devorant enim quodammodo inferiores. Aquatilium autem, & volatilium genus benedictionis Dei particeps factum, nihil tamen præcipue conſecutum eſt.

11. „Sexto autem die cum Deus feciſſet *quadrupedes*, feras, & reptilia terreſtria, benedictionem ſilet, eamque homini reſervat, quem facturus erat ſexta die. Sunt etiam quadrupedes, & feræ imago quorumdam hominum, qui Deum ignorant, impie vivunt, terrena ſapiunt, nec pœnitentiam agunt: nam qui ſeſe colligunt ex iniquitatibus, & juſte vivunt, „ii

Myſteria operis ſexti diei. n. 17.

elut aves animo avolant, superna curant, Dei voluntati adhærent. Qui vero Deum orant, ac impie degunt, similes sunt illis bus, quæ pennas quidem habent, sed avo- non possunt, & ad superna Deitatis ex- rere. Ita & isti homines quidem dicuntur, humilia, & terrena sentiunt depressi pec- orum pondere. Feræ autem dicuntur τȣ̃ ϛηρίωσθαι, id est, quod efferatæ fue- , non quod noxiæ, & venenatæ ab initio int: nihil enim mali a Deo factum, sed n omnia, & valde bona, sed peccatum ninis eas in vitium abduxit &c. . . Cum em homo finem peccandi fecerit, belluæ que in pristinam mansuetudinem restituen- (*Si quæ nimirum tunc futuræ sint.*)

2. „Quod autem spectat ad hominis crea- nem, major est, quam ut ab homine enar- possit, quamvis perbreve sit id, quod de

'æ, feminibus, herbis, & pomis viveret, ul etiam edicens, ut animalia una cum nine viverent, & omnibus terræ femini- ; ipfa quoque vefcerentur. Cum fic abfol- et Deus cœlum & terram, & mare, & nia, quæ in eis funt die fexto, requievit lie feptimo ab omnibus operibus, quæ fe-

Collocatio hominis in paradifo, & Evæ formatio. *n.* 19.

Deinde S. Scriptura eorum, quæ hacte- dixerat, fummam facit: *Ifte liber gene- onis cæli & terræ... nondum enim Deus rat; fuper terram &c.* Quibus verbis de- 'at, univerfam terram hoc tempore divino te irrigatam fuiffe, nec opus habuiffe, ut homine coleretur, fed fua fponte omnia mdum Dei præceptum fudiffe, ne mole- ; labor operanti homini perferendus effet. autem creatio hominis monftraretur, nec eftio inter homines inextricabilis oriri vi- etur, quia dictum erat a Deo, *faciamus inem*, nec tamen illius declarata formatio. nos edocet fcriptura: *formavit Deus homi- pulverem de terra, & infufflavit in faciem flatum vitæ, & factus eft homo in animam ntem.* Unde & immortalis anima a plu- is dicitur. Poftquam autem formavit ho- iem Deus, elegit ei hortum in locis orien- bus, lumine præftantem, pellucidum e fplendidiore, arboribus omnis generis undum, ubi pofuit hominem.„ Id quod heophilus oftendit referendo verbotenus riam S. Scripturæ in libro Genefis, de pa- o, Evæ formatione, & hominis lapfu, & ia illi inflicta.

n. 20. 21.

13. Porro

3. Porro ſuper hanc de creatione, & lapſu
inis S. Scripturæ narrationem varias conſi-
tiones facit, & difficultates ſolvit S. Theo-
us. Et *Primo* quidem explicat: „quomo-
Deus, qui loco non comprehenditur, di-
ur in paradiſo ambulaſſe. Et ait: audi,
d reſpondeam: Deus & Pater univerſo-
n non poteſt ille quidem comprehendi, nec
enitur in loco, neque enim eſt locus re-
ei ejus: ſed ejus Verbum, per quod fecit
nia, cum ſit ejus virtus, & ſapientia aſ-
nens Patris & Domini univerſorum perſo-
n (*a*) veniebat in paradiſum ſub perſona
, & cum Adamo colloquebatur: nam &
nos divina docet Scriptura, Adamum di-
ſe, auditam eſſe a ſe vocem. Vox autem
quid aliud eſſe poteſt, quam Verbum Dei,
od ejus quoque Filius eſt, non ut poetæ,
fabularum ſcriptores filios deorum ex con-
pitu genitos fingunt, ſed ut veritas narrat.

„tum addit : *Et Deus erat verbum, omnia per „ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* „Verbum igitur cum Deus sit, & ex Deo ge„nitum, illud Pater universorum, cum ita „visum fuerit, mittit in aliquem locum, quo, „cum venerit, auditur, & videtur missum ab „eo, & in loco invenitur. (c)

(a) Filius assumit personam Patris, & venit in Paradisum in persona Patris, non quod ipse attributis Divinitatis careat, sed ut *virtus illius, & Sapientia. Verbum, quod semper existit insitum in corde Dei, ejusque consiliarius, & mens, & prudentia, Deus, & ex Deo genitus.* Patris ergo Personam non eodem modo assumit, ut Angelus, vel Legatus a Dei substantia alienus.

(b) Generatio illa Verbi, seu emanatio ad extra nihil addit, nihil detrahit Personæ Filii; sed est tantum voluntaria administratio in mundi creatione suscepta. Nam 1. ante hanc generationem erat Patris consiliarius, & Verbum semper existens in corde Patris. Ergo Persona a Patre distincta. 2. Ita generatur, & mittitur ad mundi creationem, ut Pater Verbo suo vacuus non fiat, & cum verbo suo semper versetur: Ergo generatio hæc nihil addit Filio. 3. Statum Filii docet explicari in illis verbis Joan. 1. *In principio erat Verbum &c.* ex quibus clare patet, Verbum, quod semper fuerat apud Patrem, prodiisse ad mundi creationem, absque eo quod tunc productum fuerit. Numericam etiam essentiæ in tribus Personis unitatem S. Theophilus aperte adstruit: nam Verbum a Patre ita distinguit, ut Deus sit, & ex Deo natus, & a Patre mittatur, & cum Patre ita conjungatur, ut semper insitum sit in corde Patris, ejusque mens, & prudentia, nec eo Pater carere possit, quæ omnia sine consubstantialitate Filii subsistere non possunt.

(c) Non

tur Eden, si interpreteris, idem est, ac de-
ciæ. Fluvium quoque indicat ex Eden
tiri, paradisum alluere, ac inde in quatuor
apita dividi, vocata Phison, & Geon, qui
Ægyto sub Nili nomine apparere dicitur,
igris, & Euphrates, Cum autem posuisset
eus hominem in paradiso, ut operaretur,
custodiret illum, præcepit, ut de omni-
us fructibus comederet, & de ipsa videli-
et vitæ arbore, de solo autem scientiæ ligno
terdixit, ne gustaret. Illum autem transtu-
: Deus de terra, ex qua factus erat, in pa-
disum, subjiciens ei stimulos proficiendi,
: augescens, ac tandem perfectus, imo de-
aratus Deus (*id est Filius excelsi*) sic in cœ-
m ascenderet habens æternitatem: me-
.us enim homo factus fuerat, nec omnino
.ortalis, nec prorsus immortalis, sed utrius-
ıe capax. Similiter & paradisus quantum
l pulchritudinem medius inter cœlum, &
rram factus est. Quod autem ait Scriptura,
operaretur, non alium laborem significat,
ıam præcepti divini custodiam, ne si dicto
ıdiens non esset, se ipsum perderet, uti
eccato perdidit.

15. Quia vero nonnulli hæretici Deum *Deus juste*
sphemabant, quod primo homini de ligno *de ligno*
ntiæ comedere prohibuerit, eos Theophi- *scientiæ*
ita refutat. „Bonum quidem erat ipsum *edere prohibuit.*
ientiæ lignum, bonusque illius fructus; ne- *n. 25.*
ıe enim, ut quidam existimant, mortife-
.m erat lignum, sed mandati prætergressio;
.ud enim non erat in ligno nisi scientia,
„bona

a autem ſcientia, ſiquis ea apte utatur,
autem ætate erat Adam, adhuc infans
, (*a*) necdum idoneus eſſe poterat, qui
ntiam perciperet; nam & nunc infans cum
itus fuerit, nondum poteſt panem edere,
primum lacte nutritur, deinde progre-
nte ætate etiam ad ſolidum cibum accedit.
m quoque Adamo eveniſſet; quapropter
invidens ei Deus, ut quidam exiſtimant,
rdixit, ne de ligno ſcientiæ comederet:
uc enim eum volebat experiri, & pericli-
, utrum ſibi dicto auditurus eſſet; ſimul
ius volebat ſimplicem, & ſincerum per-
nere hominem puerascentem. Hoc enim
ctum eſt non ſolum apud Deum, ſed etiam
d homines, in ſimplicitate, & innocentia
jici parentibus: quodſi pueri ſubmiſſi eſſe
entibus debent, quanto magis parenti om-
m Deo? Præterea indecorum eſt, pueros
ntes plus ſapere, quam ætas poſtulet,

„damnatum ejecit e paradiſo, ut, cum hac „pœna peccatum intra certum tempus expiaſſet, ac caſtigatus fuiſſet, poſtea revocaretur... „poſt reſurrectionem, & judicium... Quod „autem Deus Adamum vocat, & ait: *Adam* „*ubi es?* non quòd ignoraret, ita faciebat, ſed „cum ſit admodum patiens, locum ei dabat „pœnitendi, & confitendi.

(*a*) Infantia illa, quæ Adamo a S. Theophilo tribuitur, metaphora non caret: nam infantiam hanc repetit, tum ex recenti ejus creatione, tum ex medio ſtatu illius: etſi enim maximarum rerum ſcientia inſtructus eſſet, hæc tamen infantia erat reſpectu illius, quæ illi in cœlo promittebatur, Deinde puerum quodammodo vocat Adamum, ob ſimplicitatem, & obſequium, quod Deo, uti filius Patri debebat; unde præceptum illi impoſitum dicit, ut diu in illa pueritia permaneret, quod ſane de pueritia imbecilli intelligi nequit. *De Adami infantia.*

16. Verum cum de immortalitate Adami quæſtio incideret, eam S. Theophilus ita reſolvit. „Sed nobis dicet aliquis. Natura mortalis factus eſt Adam? minime. Num im„mortalis? Nihilo magis. Nihil ergo erat? „neque etiam id dicimus. Igitur nec mortalis „natura, nec immortalis factus. Nam ſi immor„talem ab initio eum feciſſet, Deum eum fe„ciſſet: rurſus ſi mortalem, videretur Deus „cauſa illius mortis eſſe. Nec immortalem „igitur fecit, nec mortalem, ſed, ut ſupra di„ximus, capacem utriusque, ut ſi ad ea fer„retur, quæ ducunt ad immortalitatem obſer„vandis Dei mandatis, mercedem ab eo acci„peret immortalitatem, & Deus fieret. Si *Adam nec mortalis, nec immortalis creatus eſt. n. 27.*

„vero deflecteret ad ea, quæ ducunt ad mor-
„tem, non obediens Deo, ipse sibi mortis c
„ctor esset. Liberum enim Deus, & sui ju
„hominem fecit. Quod igitur sibi ipse ne
„gentia, & inobedientia accersiverat, id
„Deus ei redonat pro sua singulari humanit
„& in homines ipsi obtemperantes miseric
„dia. Quemadmodum enim homo non o
„diendo mortem sibi ipse traxit, sic volunt
„Dei obsequendo potest, qui voluerit, a
„nam vitam sibi conciliare.

17. „Ejectus igitur Adam ex paradiso
„cognovit uxorem suam, quam ei Deus in
„rem ex ipsius costa fecerat: atque id quidem
„quod separatim uxorem ipsius fingere non
„set, sed prævidebat Deus, multitudinem
„rum ab hominibus inductum iri. Cum ig
„præscius futurorum esset, ac videret, u
„pentis opera multitudinem deorum no
„stantium error inveheret ex illo: *eritis sic*
„nequis igitur suspicaretur, virum ab altero c
„mulierem ab altero factam esse, ambos
„ratim non fecit, sed ut mysterium mona
„Dei etiam ex ea re demonstraretur,
„ipsius uxorem finxit, atque ut major ess
ter eos benevolentia.„ Eva porro genui
& Abel, quem Cain occidit, cujus hi
ex libro Genesis discendam S. Theophil
net, & succincte refert, & subdit, q
tempore illius homicidii „ timore perc
„ra nullius jam hominis sanguinem
„sed nec ullius animalis. (*Quia sang*
„*fus statim coagulatur, nec terram facile*

Cur Eva ex costa Adami formata. n. 28.

Caini fratricidium. n. 29.

Caini posteri, & artes inventæ. n. 30.

Pergit deinde S. Theophilus, & breviter Caini posteros, & artes ab eis inventas ex libro Genesis recenset, & provocat ad suum librum, quem ipse de historiis scripsit, qui tamen modo desideratur. Addit autem. „Hæc omnia docuit nos Spiritus S. qui per Moysen, & cæteros prophetas locutus est, ita ut nostræ, „qui Deum colimus, litteræ omnibus scriptoribus, & poetis antiquiores sint, sed & veriores demonstramus. Musicæ autem inventorem Apollinem fuisse nonnulli nugati sunt, „alii ab Orpheo ex suavi avium concentu inventam dicunt. Vana autem, & inanis eorum oratio demonstratur: hi enim multis post „diluvium annis fuerunt. De rebus autem „Noe, qui Deucalion a nonnullis vocatur, disputatio a nobis in eo, quem diximus, libro „instituta est, quam potes tu quoque inspicere, „si velis.

Origo urbium, divisio linguarum, series regum. n. 31.

18. Ejusdem S. Scripturæ beneficio originem maximarum urbium, divisionem linguarum, & seriem antiquissimorum regum, ac generis humani in omnem terram dispersionem nos cognoscere, eaque omnia frustra ex libris ethnicorum peti, docet S. Theophilus. Nam „post diluvium initium rursus urbium, & regum „ortum est in hunc modum. Prima urbs Babylon, tum Orech, Archath, & Calane in „terra Senaar: harum rex extitit nomine Nebroth. Ex his prodiit is, qui Assur vocatur, „unde dicti Assyrii. Nebroth autem ædificavit urbes Ninive, & Roboon, & Calae, & „Dasen, quæ inter Niniven, & Calae sita est.

ive vero urbs fuit inprimis magna. Semi autem filii Noe filius alter nomine Mei- n genuit Laudonim, Enemigim, Labiim, htaliim, Patrosoniim, unde editus Phi- iiim... Cum autem instaret illud tempus, homines in varias partes dispergerentur, ilium de sua propria, non de Dei senten- ceperunt urbis ædificandæ & turris, cu- caput cœlum attingeret, ut sibi nomen ytum parerent. Sed quia præter Dei vo- atem grave opus ausi fuerant aggredi, tit Deus eorum urbem, & turrim dejecit; empore in hominum linguas varietatem xit, data unicuique diversa lingua. At- hæc quidem Sybilla declaravit, cum iram do eventuram obnuntiaret... Hæc qui- gesta sunt in terra Chaldæorum. In n autem Chanaan urbs fuit nomine Charra. temporibus primus in Ægypto regnavit

„rex Seboim, Balac rex Segor, quam urbem „alio nomine vocarunt Kephalam. Hi servie„runt regi Assyriorum Chodollagomor duode„cim annis; anno autem tertio & decimo de„fecerunt ab Assyrio, sicque factum est, ut „quatuor Assyriorum reges bellum cum quin„que his regibus gererent. Haec prima fuit „bellorum origo in terra, & fregerunt gigantes „Caranain, & cum eis in ipsa urbe gentes va„lidas, & Chorraeos, qui montes Seir dictos „incolebant, usque ad Terebinthum illam, „quae in deserta regione sita Pharan appellatur. „Erat illo tempore rex justus nomine Melchise„dech in urbe Salem, quae nunc Hierosolyma. „Hic primus fuit omnium Sacerdotum Dei al„tissimi, ab eoque Hierusalem appellata est ea, „quam paulo antea diximus, Hierosolyma: ab „eodem Sacerdotes in toto terrarum orbe ex„stiterunt. Post hunc regnavit Abimelech in „Geraris: tum Abimelech alter. Deinde „Ephron cognomento Chettaeus. Primorum „igitur regum nomina ita se habent. Caeteri „autem Assyriorum reges, qui multis annis „interjectis regnarunt, silentio praetermissi sunt, „scriptoribus omnibus propiora aetati nostrae „tempora commemorantibus. Reges autem „Assyriorum fuerunt Teglaphasar, ac post eum „Salmanasar, deinde Sennachorim. Hujus Tri„archa fuit Adramelech Æthiops, qui etiam „Ægypti regnum obtinuit, quamquam haec „quantum ad litteras nostras attinet, omnino „recentia sint.

19. Ex eadem S. Scriptura dispersionem *Dispersio* generis humani in totum terrarum orbem di- *generis*

 scimus.

s. „Nam cum his primis temporibus
i essent homines in Arabia, & Chaldæa,
quam divisæ sunt eorum linguæ, paula-
augeri, & multiplicari cæperunt in toto
arum orbe, atque alii quidem ad Orien-
incolendum declinarunt, alii ad partes
oris continentis, & Septentrionem, ita
sque ad Britannos pertenderent in Arcti-
regiones, alii Chananæam regionem, quæ
ea, & Phœnicia cognominata est, tum
es Æthiopiæ, Ægypti, & Lybiæ, tum
m eam regionem, quæ torrida dicitur,
uæ ad Occidentem pertinent loca: reli-
vero partim eos tractus, qui a maritimis
onibus, & Pamphylia porriguntur, tum
m, Græciam, Macedoniam, partim Ita-
, Gallias, Hispanias, Germanias tenue-
, ita ut nunc totus orbis terrarum inco-
epleatur. Cum igitur initio tripartita es-
ominum habitatio in terra, ad orientem,

„duxerint, qui tot annis post urbes geniti fue- *ptores*
„re, & regibus, & gentibus, & bellis junio- *quaeritu*
„res sunt... Christianos autem veritatem solos n. 33.
„apprehendisse; quippe cum a Spiritus S. do-
„ceamur, qui locutus est in sanctis Prophetis,
„ac omnia praenuntiavit.

20. Prophetae autem non solum de mundi *Prophet*
creatione nos docuerunt, sed etiam de Deo *Dei cul-*
recte colendo, & vita bene instituenda prae- *tum, &*
cepta tradiderunt. „Ab iis enim edocti su- *vitae no-*
„mus, ut ab infando simulacrorum cultu, ab *mam tr-*
„adulterio, caede, stupro, furto, avaritia, *diderunt*
„perjurio, iracundia, lascivia omni, & impu- n. 34.
„ritate abstineamus, & quae sibi quisque fieri
„nolit, ea alteri ne faciat: sicque justitiae cul-
„tor aeterna supplicia effugiat, & vitam aeter-
„nam a Deo consequatur. Vetat igitur lex Di- n. 35.
„vina non solum simulacra, sed etiam elemen-
„ta, solem, & lunam, ac caeteras stellas ado-
„rari, aut coelo, aut terrae, aut mari, aut
„fontibus, aut fluminibus cultum adhiberi: sed
„is, qui vere Deus est, ac omnium conditor,
„solus sancto pectore, & sincero animo colen-
„dus. Quamobrem sancta Lex ait: *Non moe-*
„*chaberis, non occides &c.* Exod. 20. v. 14.
„Similiter, & Prophetae. Salomon ne oculo-
„rum quidem nutu peccandum esse nos docet
„his verbis: *Oculi tui recta videant, palpebrae*
„*tuae annuant justa.* Prov. 4. v. 25. Moses, qui
„& ipse Propheta exstitit, de singulari Dei im-
„perio sic loquitur: *Hic Deus vester, qui firmat*
„*coelum, & condit terram, cujus manus osiende-*
„*runt universam militiam coeli, nec ea vobis mon-*

Uu 4 „*stra-*

it, *ut post ea abiretis.* Ipse etiam Esaias
Sic dicit Dominus Deus, qui firmavit cæ-
& fundavit terram, & quæ in eo &c.
42. v. 5. Et rursus Isa. 45. v. 12. & in
capite Isa. 42. v. 28. Similiter Jeremias
Qui fecit terram in fortitudine sua, qui
it orbem in sapientia sua &c. Videre est,
m amica inter se, & consona Prophetæ
es locuti sint, uno & eodem spiritu de
ulari Dei imperio, mundi origine, & ho-
is creatione pronuntiantes. Quin etiam
mis sensibus angebantur, cum impium ho-
um genus lugerent, ac eos, qui videban-
esse sapientes, propter errorem, & cor in-
atum ignominia notaverunt. Jeremias
lem sic loquitur: *Infatuatus est omnis ho-*
o scientia sua; pudore suffusus est omnis opi-
ob sculptilia sua &c. Idem dicit David:
upti sunt, & abominabiles facti sunt in stu-
suis &c. Similiter Habacuc: *Quid pro-*

,,*deus . . . Quia dæmonibus sacrificastis, iis qui in ,,inferno . . .* Et in eos deos, qui geniti dicun- ,,tur, sic locuta est: *Si genitum omnino corrum- ,,pitur, non potest hominis ex lumbis, & matrice ,,Deus formatus esse. Sed Deus solus, qui fecit ,,cælum, & omnia &c. . . Pudeat vos feles, & ,,animalia insecta in deos referre: nonne id furor ,,est, & rabies animorum? lances furantur dii, ,,ollasque diripiunt? & cum auratum cælum colere ,,deberent, vermibus exesa respiciunt, & araneis ,,prætexta . . . Adoratis serpentes, canes . . . & ,,lapideas statutas, & simulacra manu facta, & ,,in viis lapidum acervos, & vana alia multa, quæ ,,vel appellare turpe est . . . Nec vultis evigilare, & ,,ad prudentem mentem converti, & cognoscere ,,Deum regem omnia inspicientem; quapropter ar- ,,dentis ignis fulgor venit ad vos, flammis com- ,,buremini in sæculum quotidie pudore suffusi ob ,,falsa & inutilia simulacra. Qui autem Deum ,,colunt verum, & æternum, vitam hæreditate ac- ,,cipient, in æternum tempus inhabitantes paradisi ,,simul amœnum hortum, edentes dulcem panem a ,,stellato cælo.* Hæc igitur vera, & utilia, & ,,justa, & amica omnibus hominibus esse per- ,,spicuum est.

22. ,,Quod autem qui male fecerint, ne- ,,cesse habent pro meritis actionum puniri, id ,,jam & poetarum nonnulli futurum veluti ,,quodam oraculo pronuntiarunt, tum in seipsos, ,,tum in eos, qui inique faciunt, testimonium ,,dicentes. Æschylus dixit: *Qui namque fecit, ,,debitum etiam illi pati.* Ipse etiam Pindarus ,,ait: *Namque facientem aliquid æquum est pati.*

Poetæ etiam in nonnullis Prophetis consentiunt.

n. 37.

iliter & Euripides : *Patere haud iniquus*, *as enim lubens...* Similiter & Archilo-s : unum esse novi maximum, *siquid mali cerit quis, ignaviter rependere.* Quod au- Deus omnia videt, nec eum quidquam , sed cum patiens fit, expectat, dum cet, ea quoque de re Dionysius dixit: *itiæ oculus etsi videtur leniter spectare, sem- tamen prospicit omnia.* Futurum autem judicium, ac improbos mala ex impro- deprehensura Æschylus significavit his bis : *Haud tarda gressu hominibus ingruent , Theminque tristis pœna deferentibus... nul- que prorsus nox nefas celaverit : si prave agas , esse qui cernat, puta.* Annon etiam Si- ides : *Haud ulla præter spem homini acci- malo, horæque momento omnia evertit Deus.* sus Euripides : *Hominis mali res prosperas uam atque opum superbiam stabiles oportet re, sed nec malorum filios. Parente nam*

:ione Malachias Propheta sic prædixit :
e dies Domini venit ut clibanus ardens, &
ædet omnes impios. Malach. 4. v. 1. Et
ias : *Veniet enim ira Dei ut grando ruens im-*
), & ut aqua trahens in convalle. Isa. 30.
8. Sybilla igitur, & reliqui Prophetæ,
& Poetæ, & Philosophi, & de justitia,
de judicio, & pœnis pronuntiarunt, ac
m de providentia, Deum nostri curam
ere non solum viventium, sed etiam mor-
rum, vel inviti dixerunt: vincebantur
n a veritate. Atque ex Prophetis qui-
n Salomon de mortuis sic loquitur : *Erit*
itio carnibus, & curatio ossium. Prov. 3. v. 8.
iiliter & David: *Exultabunt ossa humiliata.*
consentanee Timocles: *Urna repostos re-*
it clemens Deus. Qui ergo Scriptores deo-
ı multitudinem admiserunt, hi ad monar-
am devenerunt, & qui judicium negarunt,
icium confessi sunt, & qui sensum post
rtem nullum esse asseruerunt, sensum su-
esse confessi sunt. Homerus igitur cum
isset : *Anima instar somni avolavit.* Od. λ. v.
:. alibi dicit : *Anima ex membris avolans ad*
ros descendit. Et alibi : *Sepelito me, ut*
m primum portas Plutonis transeam. Iliad.
v. 71. De cæteris, quos legisti accurate
nitum tibi esse arbitror, quomodo disse-
rint. Hæc omnia intelliget, quisquis sa-
ntiam Dei quærit, eique per fidem, &
itiam, & bona opera placet : dixit enim
uis ex Prophetis, quos supra demonstra-
ıus, nomine Osee : *Quis sapiens, & intel-*
t hæc? prudens, & cognoscet? *quoniam*
recta

Argu-mentum libri.

a. I.

1. Cum supe Autoly S. Theophilus fus aggreditur, fert. „Quia pl „nere amant ad „& bellis, aut „tilibus, caeter „hactenus addi „rem, ac post „huc pro delirio „centes admod „mans; hanc ol „antiquitatem li „& capite repet „& paucis tibi „ut illud perleg

§. II.

Analysis Libri III.

Scriptorum profanorum fallacia, quia narrata nec visa, nec sincere relata scribunt. n. 2.

2. Ut Autolycus intelligat, scriptores illos, quorum admiratione tenebatur, nullius esse pretii hoc illi S. Theophilus persuadere conatur. *Primo* „eos enim oportebat aut suis „oculis ea vidisse, aut accurate ab iis, qui „vidissent, didicisse: nam qui incerta scribunt, „ii quodammodo aerem cædunt. Quid enim „Homerum juvit, quod bellum Trojanum scri„pserit, ac multos in errorem induxerit? aut „Hesiodum, quod eorum, quos vocat, deo„rum genealogiæ seriem recensuerit? aut Or„pheum, quod trecentos, & sexaginta quin„que deos numeraverit, quos idem sub exi„tum vitæ sustulit, in præceptis suis unum „esse Deum afferens? Quid Aratus ex sphæro„graphia cycli mundani retulit, aut qui eadem, „ac ille dixerunt, præter humanam gloriam, „quam ne suo quidem merito consecuti sunt? „Quid veri dixerunt? Quid Euripidem, & „Sophoclem, cæterosque Tragædos Tragœdiæ „juverunt, aut Menandrum, aut Aristopha„nem, cæterosque comædos comædiæ? Aut „Pythagoram adyta, & Herculis columnæ, „aut Diogenem cynica Philosophia? Quid „Epicuro profuit, nullam esse providentiam „decernere, aut Empedocli, nullum esse „Deum docere, aut Socrati, per canem ju„rare, & anserem, & platanum, & fulmine „tactum Æsculapium, & dæmonia, quæ ille „invocabat? Cur libenti animo mortem op„petiit?

ıt veluti quidam Legislator, communes omnium uxores, Auctore utens Jovis, & Cretensium Legislatore; ut per interitam causam fæcunda proles ex talibus nasetur, simul, quod eos, qui labores exarent, hujusmodi copulis demulceri oporat, quamvis ea res legibus prohiberetur. n Solon etiam ea de re legem diserte sant, ut ex patre matrimonio conjuncto leme pueri nascantur, non autem ex adulo: nequis in patris loco eum colat, qui er non sit, aut eum, qui vere sit, ignoia afficiat, patrem esse ignorans. Epicu autem, præter quam quod Deum non esse et, Auctor est, ut cum matribus, & sobus consuetudo stupri habeatur, ac ejusdi facinora patrentur, quæcunque reliquis bus Romanorum, & Græcorum prohiben. Cur igitur Epicurus, & Stoici ince cum sororibus, & mascu'is concubitus

itura, & fortuito concursu omnia contineri, c ullam hominum procurationem deos ge- re definit: mitto etiam, quot & quanta itomachus Academicus excogitarit, ut nul- esse deos probaret. Quid nonne etiam Cri- s? nonne Protagoras, cujus est illud: *Ne- utrum sint dii, possum dicere, nec quales sint nonstrare, multa enim sunt, quæ me deter- nt.* . . . Euhemerus nullos omnino deos e, ac fortuito omnia gubernari contendit. ato autem, qui tam multa de Monarchia i disputavit, ac de anima humana, immor- em eam esse statuens, nonne postea secum e pugnare deprehenditur, dum quorum- m animas in alios homines migrare dicit, orumdam autem in animalia rationis exper- concedere? Annon horrenda, & nefanda is sententia viris prudentibus videbitur, ut, i olim homo fuerit, is rursus lupus, aut is fiat, aut asinus, aut aliud quidpiam imal rationis expers. Huic consona Pytha- ras quoque nugatus esse deprehenditur, eterquam quod etiam providentiam sustu- Utris igitur credemus? Philemoni Co- co dicenti: *Præclara namque Numinis culto- us spes ad salutem suppetit.* An iis, quos di- nus Euhemero, Epicuro, & Protagoræ, terisque Deum colendum esse negantibus, providentiam tollentibus? . . . Nam qui n. 8. gant deos esse, rursus confitentur, ac in- ıda facinora ab his patrari dixerunt. . . . in etiam hominum vorandorum inhumani- apud eas deprehenditur ex iis, quas scri- reliquerunt, & quos colunt deos, Prin-

s eos scribunt fuisse horum facinorum ndorum.

. *Quarto.* Veritatem, & Sanctitatem do- e Christianæ his gentilium spurcitiis op- t S. Theophilus dicens: „Nos autem & m confitemur, sed unum, Conditorem, Creatorem, & Opificem hujus universi, & videntia omnia gubernari scimus, sed ab olo: & legem sanctam didicimus, sed Le- atorem habemus verum Deum, a quo & itiam colere, & pietatem, & bona opera re edocemur. Ac de pietate quidem sic cepit: *Non erunt tibi dii alieni &c.* Ubi de- Decalogi præcepta referuntur. *Exod.* 20. n vero Hebræi inquilini in Ægypto annis dringentis, & triginta fuissent, cumque Moses in desertum perducturus esset, sic Deus per legem edocuit: *Peregrinum non getis, vos enim nostis animam peregrini, ipsi*

hic allegat ex If. 55. v. 6. 7. & 31. v. 6. Ex
Ezechiele c. 8. v. 21. Ex Jerem. c. 6. v. 9. „Ad-
„huc etiam & de justitia, quam lex praeci- *De Justitia.*
„pit, consentaneae inveniuntur Prophetarum, *n. 12.*
„& Evangeliorum sententiae: Isa. 1. v. 6. 7.
„*Quaerite judicium, liberate oppressum.* Et c. 58.
„v. 6. seqq. *Dissolve omnem colligaturam iniqui-*
„*tatis &c.* Jerem. 6. v. 17. . . . *Judicium ju-*
„*stum judicate &c.* Joel. 2. v. 16. Zachar. 7. v. 9. 10.
„De Castitate autem docet nos Scriptura san- *De Castitate.*
„cta, non solum nihil opere peccare, sed ne *n. 13.*
„cogitatione quidem, ita ut nec mali quid-
„quam corde concipiamus, nec oculis adspi-
„cientes alienam uxorem concupiscamus. Sa-
„lomon igitur, qui Rex, & Propheta exstitit,
„ait: *Oculi tui recta videant &c.* Prov. 4. v. 25.
„Vox autem Evangelica intentius de castitate
„praecipit his verbis: *Quisquis adspicit uxorem*
„*alienam ad concupiscendam eam, jam moechatus*
„*est eam in corde suo &c.* Matth. 5. v. 28. seqq.
„Ait adhuc Salomon: . . . *Ambulabit quis*
„*super carbones ignis, & pedes non comburet?*
„*Sic qui proficiscitur ad mulierem, quae sub viro*
„*est, innocens non erit.* Atque ut non eos so- *De dilectione inimicorum.*
„lum, qui nostri sunt generis, benevolentia com- *n. 14.*
„plectamur, ut quidam existimant, Esaias ait:
„*Dicite his, qui vos oderunt, & his, qui exe-*
„*crantur, fratres nostri estis, ut nomen Dei glori-*
„*ficetur, & videatur in laetitia eorum.* If. 66. v. 5.
„Evangelium autem, *Diligite*, inquit, *inimi-*
„*cos vestros, & precamini pro his, qui laedunt*
„*vos &c.* Matth. 5. v. 44. Qui autem bene fa- *Vana gloria vitanda.*
„ciunt, eos non gloriari docet, ne studiosi sint,
„hominibus placendi: *Nesciat enim*, inquit,

 „ma-

Obedien- in Magistratibus praestanda.

„*manus tua sinistra*, *quid faciat manus tua dextra.* Illud etiam jubet Scriptura sancta, ut „Magistratibus, & Potestatibus subjiciamur, „ac pro iis precemur: *Ut tranquillam, & pacatam vitam agamus.* 1. Tim. 2. v. 2. Ac omnibus omnia reddere docet: *Cui honorem, honorem; cui timorem, timorem; cui tributum, „tributum, nec quidquam ulli debere, nisi ut diligamus omnes.*

Christianorum innocentia. n. 15.

8. Ex his pro innocentia Christianorum ita concludit S. Theophilus: „Vide igitur, an possint, qui talia edocerentur, indifferenter vivere, & in nefariis flagitiis volutari, aut quod „omnem impietatem superat, carnes humanas „attingere, cum præsertim nec gladiatorum „ludos spectare nobis liceat, ne participes, & „conscii cædium fiamus; neque etiam cætera „spectacula obeunda sunt, ne polluantur oculi „nostri, & aures, si participes eorum fiant, „quæ illic decantantur. Siquis enim de carnis „humanæ epulo loquitur, illic Thyestis, & „Terei filii vorantur: si vero de adulterio, illud apud eos non solum de hominibus, sed „etiam de diis, quos canora voce decantant, „non sine præmio, & mercede, tragice exhibetur. Procul autem absit a Christianis, ut „iis quidquam hujusmodi facere in mentem „veniat; apud quos adest temperantia, continentia colitur, unicum matrimonium servatur, peccatum radicitus evellitur, justitia exercetur, lex observatur, cultus Dei peragitur, Deus confitendo celebratur, veritas dominatur, gratia custodit, pax communit, san-

„ctum

„ctum Verbum manuducit, Sapientia docet, „vita dirigit, Deus regnat.

9. *Quinto.* Denique antiquitatem doctrinæ Chriſtianæ S. Theophilus demonſtrat *imo* ex eo, quod Græci in mundi annis numerandis nihil veri cognoverint. „Alii enim cum mundum ingenitum dicerent, in infinitum abierunt: alii cum genitum aſſererent, jam annorum myriades quindecim, & tria millia ſupra ſeptuaginta quinque annos effluxiſſe dixerunt: atque hæc quidem litteris mandavit „Apollonius Ægyptius. Plato autem, qui Græcorum ſapientiſſimus videtur fuiſſe, quantas „in nugas aberravit? nam in ejus libro, qui „*Civitates* inſcribitur, hæc totidem verbis leguntur: *Quomodo enim, ſi hæc ita omni tempore „manſiſſent, ut hodie ornata ſunt, novi quidquam „aliquando inveniretur, cum hæc decies millies decem annorum millibus eos, qui tum erant, latuerint, ac mille anni, aut bis mille effluxerint, ex „quo partim a Dædalo, partim ab Orpheo, partim a Palamede inventa in lucem prodiere?* Quæ „cum facta eſſe dicit, decies millies decem annorum millia a diluvio ad Dædalum numerat; „& cum multa de variis per orbem civitatibus, „& habitationibus, & gentibus dixiſſet, fatetur, hæc ſe conjectura dixiſſe. . . Quodſi „conjectura, minus profecto vera, quæ ab eo „dicta ſunt. Satius igitur eſt alumnum eſſe diſciplinæ divinæ, quemadmodum ipſe confitetur *in Memnone*, aliter non poſſe verum accurate diſci, niſi Deus per legem doceat. Quid? „nonne etiam Poetæ Homerus, Heſiodus, &

Antiquitas doctrinæ Chriſtianæ probatur ex abſurdis Græcorum opinionibus. n. 16.

Chriſtiani hanc antiquitatem a Prophetis acceperunt. n. 17.

neus institutos se fuisse a divina providen-
dixerunt? Quin etiam Scriptores vatibus,
rophetis æquales fuisse narrant, a quibus
eruditi fuissent, eos accurate scripsisse.
nto igitur magis veritas a nobis cognosce-
qui a sanctis Prophetis sancto Dei Spi-
plenis didicimus? Hinc consona omnes
phetæ, ac amica inter se dixerunt, ac fu-
s totius mundi eventus prænuntiarunt:
enim prædictarum rerum, & jam perfe-
um eventus potest discendi, vel potius ve-
upidos edocere, vera esse, quæ ab illis
emporibus, & annis ante diluvium elapsis
dicata sunt, quomodo scilicet se habeat
origine mundi ad nostram ætatem anno-
series, ita ut facile pateat, inepte men-
s esse Scriptores, nec vera esse, quæ ab
dicta sunt.

o. *Secundo.* Etiam in enarrando diluvio

opera, ex his, quæ diximus, satis perspicuum est. Noster autem Propheta, & famulus Dei Moses originem mundi exponens, narravit, quomodo diluvium in terra factum sit, imo etiam, quæ cum diluvio fuere conjuncta, quomodo evenerint, non Pyrrham, aut Deucalionem, aut Clymenum fingens, aut campos solum inundatos fuisse, & qui in montes fugissent, solos evasisse incolumes. Sed neque alterum diluvium fuisse declarat, imo nullum amplius diluvium aquarum mundo eventurum esse asserit; quemadmodum revera nec evenit, nec eventurum est. Octo autem omnino homines in arca servatos fuisse dicit, ea, quam jussu Dei non Deucalion, sed Noe, cujus nomen Hebræum, si græce interpreteris, idem est, ac requies, construxerat &c. *Diluvii vera narratio apud Mosen.* n. 19.

11. *Tertio.* Antiquitatem doctrinæ Christianæ probat Mosis antiquitas: „Qui dux fuit Judæorum, qui ejecti sunt ex terra Ægypti a Rege Pharaone, cujus nomen fuit Amasis: is, ut ajunt, post exactum populum regnavit annis 25. & mensibus 4. ut supputat Manæthos. Huic successit Chebro, qui regnavit annis 13. Huic Amenophis, qui regnavit annis 20. mensibus 7. Huic soror nomine Amessa, quæ regnavit annis 21. & mense 1. Post hanc Mephres annis 12. mensibus 9. Post hunc Methramuthosis annis 20. & mensibus 20. Post hunc Thytmoses annis 9. & mensibus 8. Huic successit Damphenophis, qui regnavit annis 30. & mensibus 10. Huic successit Orus, qui regnavit annis 35. & mensibus 5. Huic *Mosis antiquitas.* n. 20.

 „filia,

, quæ regnavit annis 10. & menſibus 3.
hanc Merchres annis 12. & menſibus 3.
c ſucceſſit filius nomine Armais, qui reg-
t annis 4. & menſe 1. Huic Meſſes Miam-
ilius, qui regnavit annis 6. & menſibus 2.
c Rhameſſes, qui regnavit anno 1. & men-
s 4. Huic ſucceſſit Amenophis, qui regna-
annis 19. & menſibus 6. Poſt hunc Thoe-
, & Rhameſſes annis 10. quos ferunt ha-
ſe plurimas copias equeſtres, & navales.
Hebræi quidem poſt proprias gentis ſuæ
tes, cum eo tempore in Ægypto advenæ
nt, a Rege Thetmoſi in ſervitutem addi-
ſunt, eique exſtruxerunt urbes munitas
tho, & Rhameſſen, & On, quæ eſt He-
olis, ita ut urbibus, quæ tunc apud Ægy-
s celebres fuerunt, ſeniores eſſe pateat
oræos, qui & majores noſtri ſunt, nobis-
ſacros libros omnibus Scriptoribus anti-
ores transmiſerunt. Ægypti autem regio

„tionem exhibere. Atque illos quidem paſto-„res invitus premente veritate dixit: erant „enim revera Paſtores noſtri majores, qui in „Ægypto commorati ſunt, ſed non leproſi: „nam cum veniſſent in terram, quæ vocatur „Jeroſolyma, ubi etiam deinceps habitarunt, „nota res eſt, quomodo eorum Sacerdotes Dei „præcepto perſeverantes in templo morbum „omnem curaverint, ita ut lepra infectos, & „morbum omnem ſanarent (*ſcilicet ſanatos ex-piarent*) . : . „Quod autem Manethos circa „tempora aberret, ex ipſius dictis manifeſtum „eſt. Sed & circa Regem, qui eos expulit „Pharaonem nomine: is enim jam non amplius „Ægyptiis imperavit: nam cum Hebræos per-„ſequeretur, cum exercitu ſubmerſus eſt in „mari rubro. Sed &, quod ait, Paſtores bellum „geſſiſſe cum Ægyptiis mentitur. Nam egreſſi „ſunt ex Ægypto, & incoluerunt regionem, „quæ nunc etiam Judæa dicitur, annis, ante-„quam Danaus Argos veniret, trecentis nona-„ginta tribus. Hunc autem cæteris antiquio-„rem apud Græcos a pleriſque exiſtimari ma-„nifeſtum eſt. Itaque Manethos duo nobis ca-„pita veritatis invitus declaravit in Scriptis „ſuis. Primum quidem, quod eos Paſtores „fuiſſe confeſſus eſt; deinde quod egreſſos eſſe „e terra Ægypti; adeo, ut vel ex his tempo-„rum deſcriptionibus Moſem, & qui eum ſe-„cuti ſunt, nongentis, vel etiam mille an-„nis (*a*) antiquiores bello Trojano eſſe pateat.

(*a*) Tatianus, Clemens, & Euſebius profectionem Iſraelitarum ex Ægypto annis 400. ante excidium Trojanum collocant. S. Theophilus vero, quem

Tertullianus *Apol. c.* 19. sequitur, subductas
ethone temporum rationes ad gentiles refel-
s videtur assumpsisse: vel juxta P. Maran Jo-
s illi forte erroris ansam præbuit, qui lib. 1.
Appion. ait: *Discessum ex Ægypto ita anti-
temporibus, ut propemodum mille annis. Ilia-
perat.*

Quinto. Eandem antiquitatem probat
constructi antiquitas: „Quod in Judæa
Salomon ædificavit annis post exitum Ju-
um de Ægypto quingentis, & sexaginta.
Tyrios scriptum est, quomodo ædifica-
uerit Templum, & in eorum Archivis
antur commentarii, in quibus invenitur
tum fuisse templum annis ante conditam
iis Carthaginem centum quadraginta
, mensibus octo. Id autem his in com-
riis narratur, sub Rege Tyriorum no-
Hieromo, quia is amicus fuit Salomo-
im ob consuetudinem, quam cum illius

accessit frater Atharymus, qui vixit annis 58. regnavit annis 9. Hunc interfecit frater nomine Helles, qui vixit annis 50. & regnavit mensibus 8. Hunc peremit Juthobalus Astartæ Sacerdos, qui vixit annis 40. & regnavit annis 12. Huic successit filius nomine Bazorus, qui vixit annis 45. & regnavit annis 7. Huic filius nomine Mettin, qui vixit annis 32. & regnavit annis 19. Huic successit Pygmalion Pygmalii filius, qui vixit annis 56. & regnavit annis 7. At in septimo anno ejus regni in Lybiam fugiens ejus soror urbem condidit, quæ adhuc hodie Carthago appellatur. Continet igitur omne tempus ab Hieromi regno usque ad conditam Carthaginem annos 155. & menses octo. Duodecimo anno Regis Hieromi ædificatum est templum Jerosolymitanum. Itaque universum tempus a constructo templo usque ad conditam Carthaginem complectitur annos 143. & menses 8.

14. *Sexto.* Rursus eandem antiquitatem ostendit Prophetarum antiquitas, & Græcorum Scriptorum, ac Legislatorum recentior ætas: „Nam ex his, quæ dicta sunt, & ex his Scriptoribus, qui antiqui sunt, etiam cæterorum scripta iis, quæ per Mosen nobis tradita sunt, recentiora esse demonstratur, imo & ipsis Prophetis: nam qui ultimus Prophetarum fuit, Zacharias nomine, is regnante Dario floruit. Sed & ipsi Legislatores omnes inveniuntur leges suas posterius posuisse. Si quis enim objiciat Solonem Atheniensem, is temporibus Cyri, & Darii Regum vixit, æqualis prædicti Prophetæ Zachariæ, annis „ad-

Græci Scriptores, & Legislatores recentiores.

n. 23.

„annorum ratione
„favente non ea so
„ea etiam, quæ
„omnium, quantu
„meremus; id nu
„mum recurrente
„quod Moses Dei
„scripsit.

Annorum series ab Adamo usque ad Reges. n. 24.

15. „Adam na
„Seth natus anno
„vixit annos 190.
„natus annos 170.
„natus annos 165.
„Iared natus annos
„natus annos 165.
„sala natus annos
„mech natus annos
„tus annos 500. ge
„annos natus esset
„que a condito ho

t Phaleg. Phaleg natus 130. genuit Rha-
i. Rhageu natus annos 132. genuit Se-
h. Seruch natus annos 130. genuit Na-
r. Nachor natus annos 75. genuit Thar-
Tharra natus annos 70. genuit Abraham.
raham Patriarcha noster natus annos 100.
uit Isaac. Itaque anni numerantur a con-
› homine usque ad Abraham 3278. Isaac
us annos 60. genuit Jacob. Jacob natus
: 130. cum proficisceretur in Ægyptum.
bræi in Ægypto morati sunt annis 430.
ressi Ægypto hæsere in deserto annis 40.
stant ergo omnino anni 3938. quo tempo-
mortuo Mose imperii administrationem su-
pit Jesus Filius Nave, qui præfuit populo
nis 27. Jesu defuncto, cum Hebræi defecis-
t a præceptis Domini, servierunt Regi Me-
otamiæ, cui nomen Chusaraton annis 8.
Inde ad pœnitentiam conversi, judices, a
bus judicarentur, nacti sunt. Gothonoel
icavit Hebræos annis 40. Eglon annis 18.
th annis 8. Dehinc prævaricati legem Do-
ni alienigenis servierunt annis 20. Debbora
tmodum judicavit Hebræos annis 40. De-
e servierunt Madianitis annis 6. Deinceps
deon judicavit annis 40. Abimelech an-
3. Thola annis 22. Jair annis 22. Postea
bræi servierunt Philistinis, & Ammonitis
nis 18. Jephte in libertatem antiquam as-
tos judicavit annis 6. Esbon annis 7. Ai-
annis 10. Abdon annis 8. Postea servie-
it alienigenis annis 40. Deinde Samson
icavit Hebræos annis 20. Deinceps pax
bræis fuit annis 40. Inde Samira judi-

„ca-

„cavit Hebræos anno 1. Elis annis 20.
„muel annis 12.

16. „Judicibus successere Reges, qu
„primus fuit Saul, qui regnavit annis 20.
„vid Pater noster regnavit annis 40. Inve
„tur itaque anni 498. decurrere ab Josue u
„ad regnum Davidis. Salomon templi e
„præscripto conditor regnavit annis 40.
„boam regnavit annis 17. Abias regnavi
„nis 7. Asa regnavit annis 41. Josaphat
„navit annis 25. Joram regnavit annis 8. O
„zias regnavit anno 1. Gotholia regnavi
„nis 6. Jozias annis 40. Amasias anni
„Ozias annis 52. Joatham annis 16. A
„annis 17. Ezechias annis 29. Manasse a
„55. Amos annis 2. Josias annis 31. O
„mensibus tribus. Post hunc Joachim anni
„tum alter Joachim mensibus 3. & diebus
„Sedecias annis 11. Sub idem tempus cum

...yrus adipiſcitur, qui ſecun-
...ophetiam altero regni ſui an-
...pto conſignatum promulgat,
..., qui in ſuo imperio eſſent,
...repeterent, & templum Deo
...quod prædictus Rex Babylonis
...hæc Cyrus divinis juſſis ob-
...mandatis dedit Sabeſſaro, &
...ellitibus ſuis, ut vaſa ex templo
...buchodonoſoro exportata reſti-
...ponerent in templo. Anno igi-
... Cyri complentur anni illi ſe-
...Jeremia prædicti.

...nis infert S. Theophilus: „Quomo-
...iores, & veriores demonſtrentur ſa-
...nos litteræ, quam Græci, & Ægy-
...qui alii extitere hiſtoriæ Scripto-
...odotus enim, & Thucydides, &
..., & plerique alii Hiſtorici initium
...ndi a Cyri, & Darii regno fecerunt,
...antiquis, & primis temporibus nihil
accurate dicere. Quid enim magni
..., ſi de Dario, & Cyro, qui Reges
...rbaros fuere, aut de Zopyro, & Hip-
... apud Græcos, aut de Athenienſium,
...dæmoniorum bellis ſcripſere, aut de
Xerxe geſtis, aut a Pauſania, qui in
...e templo pene fame necatus eſt; aut
...iſtocle, & bello Peloponneſiaco, aut
...iade, & Traſybulo? neque enim mihi
...um eſt loquaciter omnia perſequi, ſed
...n a mundi creatione numerum demon-
...t operoſas ineptias Scriptorum argue-
„re:

Differentia inter Hebræorum, & Græcorum hiſtoriam. n. 26.

quippe cum nec viginti mille myriades orum fuerint, ut Plato pronuntiavit, to-m a mundi origine ad suam ætatem annos xisse decernens; nec quindecim myria-, & trecenti septuaginta quinque anni, ut llonium Ægyptium narrare diximus: nec dus ingenitus sit, nec fortuito omnia fe-ur, quemadmodum Pythagoras, & cæ-nugati sunt, sed genitus, & providentia tur ab eo, qui omnia creavit, Deo; ac pus omne, & anni facile demonstrentur qui veritati obtemperare volunt. Ne ear igitur demonstrationem ad Cyrum qui-perduxisse, quæ autem consecuta sunt pora negligere, eoquod ea demonstrare possim, Deo juvante consequentium quo-temporum ordinem conabor, quoad po-, exponere.

S. „Cyro igitur post regnum annorum 29.

„lingua dictus est, quod idem sonat ac Græce „ὑπερήφανος arrogans: is enim primus sancivit, „ut qui se salutarent, ab alio resalutarentur. „Regnavit annis 25. Post eum incæperunt an„nui Consules, Tribuni, & Ædiles annis 453. „quorum nomina recensere longum, & super„vacaneum putamus: hæc enim siquis disce„re velit, reperiet in Commentariis, quos Chry„seros scriptos reliquit, Nomenclator, M. Au„relii Veri libertus, qui ab urbe condita ad „obitum patroni sui Imperatoris Veri clare om„nia descripsit, & nomina, & tempora. Ro„manis igitur præfuere annui, ut diximus, Ma„gistratus annis 453. Postea imperarunt ii, „qui Imperatores vocati. Primus C. Julius im„peravit annis 3. mensibus 4. diebus 6. Dein„de Augustus annis 56. mensibus 4. die uno. „Tiberius annis 22. Tum Cajus alter annis 3. „mensibus 8. diebus 7. Claudius annis 23. „mensibus 8. diebus 24. Nero annis 13. men„sibus 6. diebus 28. Galba annis 2. mensibus 7. „diebus 6. Otho mensibus 3. diebus 5. Vitel„lius mensibus 6. diebus 22. Vespasianus an„nis 9. mensibus 11. diebus 22. Titus annis 2. „diebus 22. Domitianus annis 15. mensibus 5. „diebus 6. Nerva anno uno, mensibus 4. die„bus 10. Trajanus annis 19. mensibus 6. die„bus 16. Adrianus annis 20. mensibus 10. „diebus 28. Antoninus annis 22. mensibus 7. „diebus 6. Verus annis 19. diebus decem. „Tempus igitur Cæsarum usque ad mor„tem Veri Imperatoris est annorum 237. die„rum 5. A morte autem Cyri, & regno „Tarquinii Superbi ad mortem Imperatoris

univerſum tempus colligitur anno-
744.

9. „A mundo autem condito ſic univer-
tempus ſummatim deducitur. A mun-
condito ad diluvium anni fluxerunt 2243.
iluvio usque ad ſuſceptum a proavo no-
Abrahamo filium anni 1036. Ab Iſaac
Abrahæ usque ad populi in deſerto cum
e commorationem anni 660. A morte
is, & Joſue filii Nave principatu usque
obitum Davidis Patriarchæ anni 498.
orte Davidis, & regno Salomonis ad po-
transmigrationem in terram Babylonis
518. menſes 6. dies 10. A Cyri regno
mortem Imperatoris Aurelii Veri anni 744.
ondito mundo univerſum tempus colle-
n annos exhibet 5698. & qui excurrunt
ſes, ac dies.

. Ex his ita concludit S. Theophilus:

„autem regiones, & urbes a quibus suas ap-
„pellationes habuerint, necessarium non arbi-
„tror recensere, præsertim apud te, qui in
„historiis versatus es. Liquet igitur Mosen
„antiquiorem esse omnibus Scriptoribus: nec
„vero ipsum solum, sed etiam plerosque post
„eum Prophetas, & Crono, & Belo, & bel-
„lo Trojano. Nam secundum Thalli historiam
„Belus antiquior invenitur bello Trojano an-
„nis 322. Mosem autem annis nongentis,
„vel etiam mille ante bellum Trojanum exti-
„tisse, supra demonstravimus. Cum autem
„Cronus, & Belus æquales fuerint, plerique
„quis sit Cronus, aut quis Belus ignorant.
„Ac Cronum quidem nonnulli colunt, & eun-
„dem Bel, aut Bal appellant, ii præsertim,
„qui regiones orientales incolunt, nec tamen
„sciunt, quis sit Cronus, aut Belus: apud
„Romanos Saturnus vocatur, nam nec ipsi,
„uter sit antiquior Cronus, aut Belus, sciunt.
„Quod autem spectat ad Olympiades, quod-
„cunque etiam initium assignetur, ab Iphito
„cultum, & solemnitatem habuere, aut, ut
„alii volunt, a Lino, qui & Ilius cognomina-
„tus est. Numerus annorum, & Olympia-
„dum quem ordinem habeat, supra demon-
„stravimus. Rerum ergo nostrarum antiqui-
„tatis, & annorum omnium numerum arbi-
„tror, quam fieri potuit, accuratissime com-
„prehensum; atque ut nos latuerit tempus
„verbi gratia annorum 50. aut 100. aut etiam
„200. non tamen annorum millia, & decem
„millia, ut Platoni, & Apollonio, & cæteris
„mendacibus Scriptoribus placuit. Ac nos

,,quidem fortasse omnium annorum numerum ,,accurate non scimus, quia in sacris litteris ,,descripti non fuere superfluentes menses, & ,,dies: quod autem spectat ad ea, quæ dicimus, tempora, consentit & Berosus, qui ,,apud Chaldæos philosophatus est, & Græcis ,,cognoscendas tradidit Litteras Chaldaicas. Is ,,Mosi consentanee nonnulla dixit de diluvio, ,,& pluribus aliis historiis, atque etiam cum ,,Prophetis Jeremia, & Daniele ex parte consentit: nam eorum, quæ Judæis evenerunt ,,sub rege Babyloniorum, quem ipsi Abobassarum, Hebræi Nabuchodonosor appellant, ,,mentionem fecit, adhuc etiam, & templi Jerosolymitani, quomodo a rege Chaldæorum ,,solo æquatum sit, atque ut fundamentis templi anno secundo regis Cyri jactis, rursus ,,anno secundo Darii regis templum absolutum fuerit.

Cur Græci nostros Scriptores non memorent. n. 30.

21. Denique hunc librum S. Theophilus finit, & duas rationes affert, cur Græci Scriptores Hebræos raro commemorent. ,,Primum quidem, quia recenter ipsi litterarum ,,cognitionis participes facti sunt, quod quidem ,,ipsi confitentur, dum litteras dicunt inventas, alii quidem a Chaldæis, alii vero ab ,,Ægyptiis, rursus alii a Phœnicibus. Deinde ,,vero quia aberraverunt, & aberrant, dum ,,Dei mentionem non faciunt, sed inanium, & ,,inutilium rerum. Sic enim Homerum, & ,,Hesiodum, & reliquos poetas libenter commemorant; at incorrupti, & unici Dei gloriam non modo oblivioni tradiderunt, sed ,,etiam

„etiam maledictis impugnarunt, adhuc etiam, „& Dei cultores persecuti sunt, & quotidie „persequuntur: quin etiam iis, qui canora „voce convitiantur Deo, præmia, & honores „posuerunt; qui autem properant ad virtu- „tem & sanctam vitam exercent, horum „alios lapidibus obruerunt, alios interfe- „cerunt, ac eos hactenus crudelibus cru- „ciatibus subjiciunt. Quare tales homines „necessario amiserunt sapientiam Dei, nec ve- „rum invenerunt. Si vis igitur, hæc diligenter „evolve, ut habeas Symbolum, & pignus „veritatis.

HERMIÆ PHILOSOPHI

GENTILIUM PHILOSOPHORUM IRRISIO.

§. I.

Author hujus Irrisionis.

1. Hermias Philosophus, qui gentiles Philosophos tot salibus in hac irrisione exagitat, quisnam fuerit, aut quo tempore vixerit, nullus veterum nobis tradidit: quin etiam ex ipso hoc ejus libello nullæ notæ certi quidquam dijudicandi nobis apparent, sed tantum conjiciendi. S. Justino M. & Tatiano eum recentiorem esse, ex eo dispicimus, tum quod S. Justini vestigiis insistat, ejus-

Raphaelis Seileri Auguftani Bafil. an. 1553. in 8. Recufus fuit Græce, & Latine curante Gesnero Tiguri an. 1560. Item Parifiis an. 1624. & ad calcem S. Juftini an. 1615. & 1636. Coloniæ, feu Wittenbergæ an. 1686. Oxonii an. 1700. ac demum opera R. P. Prudentii Maran cum fcriptis S. Juftini Parifiis an. 1742. & Venetiis an. 1747.

§. II.

Argumentum hujus Irrifionis.

2. Hermias Tatiani fales contra gentiles Philofophos imitatus effe, & fuam fcribendi materiam ex illo Tatiani loco n. 25. defumpfiffe videtur. ,,Platonis decreta fequeris? Ecce tibi Epicureus Sophifta palam, & ,,aperte adverfatur. Rurfus Ariftotelem vis fe-,,ctari, tibique Democriti aliquis fectator con-,,vitiatur.,, Totus quippe Hermiæ libellus nihil aliud, quam elegans, & acuta hujus fententiæ Tatiani amplificatio effe videtur.

§. III.

Analyfis hujus Irrifionis.

3. Hermias Philofophus juxta priorum Patrum opinionem Philofophiam a malis Angelis traditam effe ex abfurdis, & pugnantibus inter fe Philofophorum fententiis de anima &c. probat, nam ,,Beatus Apoftolus Paulus ,,Corinthiis, qui juxta Laconicam Græciam ,,habitant, fcribens, *dilecti*, fic pronuntiat: *Variæ de effentia animæ fententiæ. n. 1.*

 ,,*Sapien-*

entia mundi hujus apud Deum ſtultitia eſt, d præter rei veritatem locutus. Videtur n mihi ab Angelorum defectione princi- n accepiſſe; quam ob cauſam nec verbis, ſententiis conſentanea inter ſe Philoſophi runt, dum dogmata exponunt: nam eo- alii dicunt animam ignem eſſe, ut Demo- s, alii aerem, ut Stoici, alii mentem, motionem, ut Heraclitus; alii vim a Sy- bus promanantem; alii numerum movendi ræditum, ut Pythagoras; alii aquam ge- em, ut Hippon; alii elementum ab ele- tis; alii harmoniam, ut Dinarchus; alii uinem, ut Critias; alii ſpiritum, alii atem, ut Pythagoras, & priſci, diverſa t de his ſententiæ? Quot philoſopho- , & ſophiſtarum contendentium magis, m veritatem invenientium argumenta- es?

„aliud nominanda ſunt, quam, ut mihi ſane „videtur, portentum, aut dementia, aut in- „ſania, aut diſſidium, aut hæc ſimul omnia? „Quodſi verum aliquid invenerunt, aut eadem „proferant, aut alius alii aſſentiatur, tunc & „ego libens obtemperabo eis. Sed ſi animum „divellunt, atque trahunt, alius in aliam na- „turam, alius in aliam eſſentiam, ac materiam „ex materia mutant, fateor, me crebram re- „rum converſionem moleſte ferre. Nunc im- „mortalis ſum, & gaudeo; nunc contra mor- „talis fio, & ploro; mox in individua corpora „ſolvor; aqua fio, fio aer, fio ignis; paulo „poſt nec aer, nec ignis: feram me facit, „piſcem me facit. Itaque viciſſim fratres ha- „beo delphinos; cum vero me intueor, cor- „pus pertimeſco, & neſcio, quo nomine id „vocem, hominemne, an canem, an lupum, „an taurum, an avem, an ſerpentem, an dra- „conem, an chymæram: in cunctas enim be- „ſtias ab illis ſapientiæ ſtudioſis commutor, „terreſtres, aquatiles, volucres, multiformes, „agreſtes, cicures, mutas, vocales, brutas, „ratione munitas. Nato, volo, ſublimis in „aere feror, ſerpo, curro, ſedeo: offert autem „ſeſe Empedocles, & arbuſtum me facit.

5. De principiis rerum non minor eſt inter *De principiis diſſenſio.*
Philoſophos diſſenſio „Nam cum hominis ani- „mum Philoſophi concordes deprehendere non „poſſint, multo minus de diis, aut mundo ve- *n. 3.* „rum pronuntiare poterunt: etenim ea forti- „tudine præditi ſunt, ne ſtuporem potius di- „cam: nam qui ſuum animum invenire ne-

 „que-

„tem, caliditatem, frigiditatem: horum enim „mutua inter ſe mutatione omnia, & oriri, & „interire. Defatigatus jam ſum, ſurſum ac „deorſum opinionibus jactatus: verum Ariſto„telis ſententiæ ſtabo, neque ulla amplius „ſententia tumultum mihi concitabit.

Pherecydis. 8. „Sed quid agam? nam ſenes his vetu„ſtiores animi mei nervos incidunt. Pherecy„des, qui principia eſſe dixit, Jovem, Tellu„rem, & Saturnum, Jovem ætherem, Tellu„rem terram, Saturnum tempus, ac ætherem „quidem producere, terram autem ferre, tem„pus vero eſſe, in quo fiant omnia. At inter „ſenes illos etiam eſt æmulatio. Etenim hæc *Leucippi.* „omnia Leucippus nugas eſſe exiſtimans, pri„mordia eſſe dicit infinita, & immobilia, & „minima: & ſubtilia quidem ſurſum elata „ignem & aerem fieri, craſſa autem infra ſub„ſiſtentia aquam, ac terram. Quouſque tan„dem talia edoceor, veri tamen nihil addiſco? *Democriti.* „Niſi Democritus ab hoc errore me liberet, „demonſtrans initia eſſe id, quod ſit, & id „quod non ſit, & id quod ſit, eſſe vacuum: „plenum autem in vacuo omnia, vel conver„ſione, vel figura efficere. Fortaſſis autem „bono Democrito aſſentirer, & una cum eo „ridere vellem, niſi a ſententia me deduceret *Heracliti.* „Heraclitus ſimul & plorans, & dicens. Uni„verſorum exordium eſt ignis, duæ autem „ipſius affectiones raritas, & denſitas; quarum „altera facit, altera patitur; altera coagmen„tat, altera ſeparat. Abunde jam ſatur ſum, „atque etiam tot principiis inebriatus. Sed & „illinc

„illinc Epicurus me adhortatur, ut nequaquam „pulchram suam de atomis, & de vacuo opi„nionem contumelia afficiam: nam horum „multiplici, & multiformi complexione cuncta, „& oriri, & interire. *Epicuri.*

9. „Non contradico tibi Epicure, vir op- *Cleanthis.* „time, sed Cleanthes capite e puteo elato sen- *n. 7.* „tentiam tuam deridet. Itaque, & ipse vera „principia haurio Deum nimirum, & mate„riam, ac statuo, terram in aquam migrare, „aquam in aerem; efferri aerem, ignem ad „terræ proxima accedere, animum autem per „totum mundum penetrare, cujus partem ali„quam nos adeptos animari. Cum autem ho„rum tantus sit numerus, alia mihi multitu„do ex Lybia affluit, Carneades & Clitoma- *Carnea-* „chus, ejusque sectatores, qui omnium alio- *dis, &* „rum placita conculcant, ipsi vero plane pro- *Cliomachi.* „nuntiant, universa incomprehensa esse, & ve„ritati semper falsam quandam imaginationem „esse proximam. Quid igitur agam post tanti „temporis ærumnas? quo pacto tot opiniones „ex animo meo effundam? Si enim nihil com„prehendi potest, veritas facessit ab hominibus, „& celebrata philosophia umbras potius con„sectatur, quam rerum scientiam comprehen„sam habet.

10. „Jam vero alii ex antiqua tribu, Py- *Pythago-* „thagoras, & tribules ejus, graves, & taci- *ræ.* „turni alias mihi opiniones quasi quædam my„steria tradunt; atque etiam illud magnum, „& arcanum: *Ipse dixit:* omnium initium est „uni-

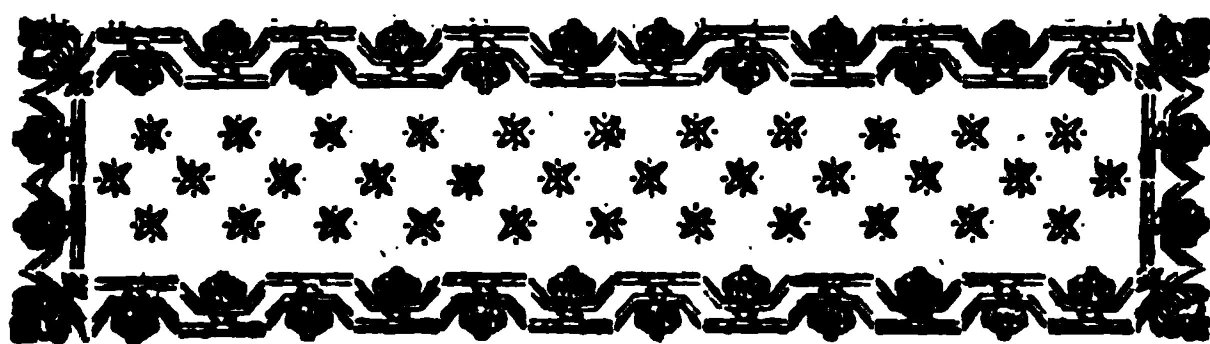
as, e cujus figuris, & numeris elementa
t. Atque eorum cujuslibet numerum,
nam, & menſuram ita demonſtrat. Ignem
uor, & viginti triangulis rectangulis per-
& quatuor æquis lateribus contineri.
mquodque autem æquilaterum ſex trian-
s rectangulis conſtare; unde eum pyra-
i aſſimilant. Aerem autem octo, & qua-
ginta rectis triangulis impleri, & æquali-
lateribus octo contineri, æquiparari
em figuræ octonorum ſeſſuum, quæ
triangulis æqualium laterum continea-
quorum ſingula in ſex rectos angulos di-
ntur: itaque anguli omnes fiunt octo, &
draginta. Aquam autem centum, & vi-
i triangulis impleri, contineri autem æqua-
s, & æquilateris viginti, & comparari
aedro, quod conſtat ex æqualibus, &
ilateris triangulis centum, & viginti,
nerem vero perfici centum, & viginti tri-

„neque amplius curo, verum in ipsum æthe-„rem ascendo, & cubitu a Pythagora sumpto „ignem metiri incipio: nec enim satis est me-„tiri Jovem, sed nisi etiam ego magnum illud „animal, magnum corpus, magnus animus, „ipse in cœlum venero, & dimetiar ætherem, „interibit Jovis imperium: ubi mensus fuero, „& Jupiter ex me cognoverit, quot angulos „habeat ignis, rursus ex cœlo descendo, & „olivas comedens, ficus, ac olera, quamprimum „ad aquam me confero, & per ulnam, & di-„gitum, & semidigitum humidam naturam „metior, & profunditatem ejus supputo, ut „Neptunum quoque doceam, quantum sit ma-„re, cui imperat. Nam terram quidem uni-„versam una die obeo, & numerum ejus col-„ligo, & mensuram & figuras; persuasum „enim habeo, me ne dotrantem quidem to-„tius mundi prætermissurum, cum talis, & „tantus sim. Præterea etiam stellarum nu-„merum, & piscium, & bestiarum novi, & „mundo in bilancem imposito facile pondus „ejus possum cognoscere. Hactenus quidem „animus meus his rebus intentus totius uni-„versitatis imperium affectat.

12. „ Prospiciens autem Epicurus mihi ait: „tu quidem amice unum duntaxat mundum di „mensus es, cum sint multi mundi, & infiniti. „Age vero non amplius morans, comparato „paucorum dierum commeatu Epicuri mundos „peragrato. Terminos igitur Thetyn, & Ocea-„num facile transvolo; in novum autem mun-„dum, & quasi in aliam civitatem ingressus „cun-

Mundorum pluralitas irridetur. n. 10.

ćta paucis diebus metior. Illinc iterum ſcendo in tertium mundum, poſtea in rtum, & quintum, & decimum, & cen- num, & milleſimum, & quo tandem us- ? omnia enim jam ignorantiæ tenebræ , & nigra fraus, & infinitus error, & erfecta cogitatio, & incomprehenſa inſci- niſi ipſas etiam atomos numerare velim, ibus tot mundi orti ſunt, ut nihil inex- am prætermittam, præſertim res tam ne- rias, & utiles, unde & domus, & civi- felicitas dependet,, (*ſcilicet per ironiam.*) s omnibus Hermias ita concludit. ,, Hæc ne enarravi, ut contrarietatem, quæ in m eſt opinionibus, patefacerem, & in- tionem rerum, quam ſuſcipiunt, in infi- n vagari, & nullo termino contineri, nque finem inexplicabilem eſſe, atque lem, quippe qui nulla re evidenti, & ne perſpicua confirmetur.

INDEX
RERUM MEMORABILIUM.

Primus numerus paginam, secundus sectionem, tertius numerum marginalem indicat.

A.

S. Car-

D.

H.

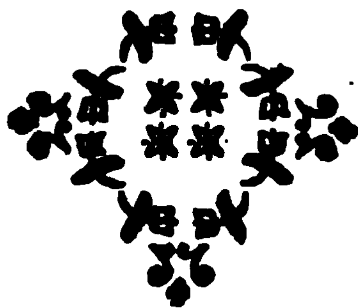
L.

Le-

N.

P.

U. I. O. G. D.

ERRA-

ERRATA TOMI PRIMI.

Pag.	*lin.*		*corrige.*
24	7	si tu.	*adde* non
24	27	catat.	catech:
48	6	mollitur	molliter.
82	5	parva	prava.
82	33	principe	principis.
88	2	statuant	salutant.
93	33	quanto	quando.
115	25	soopus	scopus.
121	1	objectissimum	abjectissimum.
134	17	præcedentem	procedentem.
134	21	magno	magna.
156	9	Personam	Personas.
168	22	frugantiæ	fragrantiæ,
173	30	quædam	quadam.
174	16	expiatus.	expiatos.
259	12	gerore	gerere.
293	10	allficendo	alliciendo
317	19	iliam	illum
320	11	quantam	quandam
330	11	nino	omnino.
337	1	reperient	reperitent.
342	4	amlius	amplius.
342	5	die	dic
375	5	eodem	eadem
383	11	homines	& homines.
397	7	deerit	deerat.
397	14	eum	Id.
424	16	quaque	quæque
467	25	monimus	monuimus.
498	13	fumus	summus.
532	16	eum	eum
616	8	profecti	profecto
619	17	perpessione	perpessionis.
679	4	Spiritus	Spiritu

